

קובץ גליונות

פרשת ויקרא

ממרחן ורבנן גדולי ומאורי הדור

ראשי הישיבות בהתיעצות במעונו של מרן שליט"א

לאור קריאתו של רבינו הגדול רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א
מתכנסים רבבות בני הישיבות הגדולות
למעמד אדיר ומרומם

מכתב מרן גאון ישראל ומרן ראש הישיבה
בדבר חובת השעה לכינוס עולם הישיבות

בס"ד

אל בני הישיבות הקדושות, ד' אליהם יחיו.

הננו בזה בדבר הכינוס הגדול לבני הישיבות אשר לאור קריאתו של רבינו מרן ראש הישיבה שליט"א הרי זו חובת השעה על כל אחד ואחד מבני הישיבות הגדולות להשתתף בכינוס זה שבו יעוררו על הדרכים לזכות ברוממות חיי התורה ולהינצל מפגעי הזמן.

משה הלל הירש דוב לנדו

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדרים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

זמני השבת

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	6:17	7:30	8:10
בני ברק	6:33	7:32	8:07
קרית ספר	6:26	7:31	8:09
בית שמש	6:17	7:31	8:09
אופקים	6:26	7:32	8:09
חיפה	6:25	7:31	8:08

בחסות:

גינות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-994-900

שימו לב הזמנים השבוע לפי שעון קיץ

**אי"ה בשבוע הבא יופץ
הקובץ גליונות לחג הפסח**

**לקראת סיום הזמן נבקש
מכל מי שחייב כספים למערכת
ליצור קשר בהקדם
במס' 053-3145900**

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

- חג הפסח • ט"ו אייר אמור • י"ד סיון בהעלתך • כ"ו תמוז מטות • ט"ז אלול כי תבא
- כ"ד ניסן שמני • כ"ב אייר בהר • כ"א סיון שלח • מסעי • כ"ג אלול נצבים
- א' אייר תזריע • בחוקותי • כ"ח סיון קרח • ד' אב דברים • וילך
- מצורע • כ"ט אייר במדבר • ה' תמוז חקת • י"א אב ואתחנן • א' תשרי ר"ה
- ח' אייר אחרי • ז' סיון חג • י"ב תמוז בלק • ב' אלול שופטים • וי"כ
- קדושים • השבועות נשא • י"ט תמוז פינחס • ט' אלול כי תצא • חג הסוכות

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

פתאום יבוא להיכלו האדון ה'

כולנו מצפים בכל יום לראות בשוב ה' ציון וסדר העבודה לירושלים
ובפרט בימים מיוחדים אלו, ימי ההכנה לחג הפסח,
מתבקש מאיתנו להראות את ציפייתנו לבניין בית המקדש
על ידי לימוד הלכות קרבן פסח והציפייה לקיימם

ועל כן, בברכת **מרחן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל**

אשר השתתף והתעניין בזה מאוד מדי שנה בשנה

מכון תורת הקרבנות ידאג בל"נ

לקניית כבש, בלא להקדישו כלל

כדי שאם נזכה תהיה לנו האפשרות להקריבו לקרבן פסח

וכידוע דבר זה אינו פשוט כיון שרוב הכבשים בארץ הם בעלי מום בשל הסימון באוזנם.
גם בכבשים בלא סימון נדרשת מומחיות בבדיקת הכבש ממום כדי לא להיכשל בהקרבת בעל מום, וידיעה מדויקת להוצאת האימורים
להקטרה והדברים הנאכלים בקרבן

**דמי השותפות בכבש כוללים את הוצאות הכנת הכבש, ביקורו ממומים, הוצאת האימורים
והניקור הנדרש להכנתו לצלייה, על מנת לקבל כזית לקיום מצות האכילה**

מחיר השותפות לכזית בכבש של חבורת מרחן הגר"ש שטיינמן שליט"א ומרחן הגר"ש גלאי שליט"א הינו בסך 60 ש"ח בלבד.
מחיר השותפות לכזית בכבש של חבורת הגאון הגדול רבי מ"מ לובין שליט"א ובכבש של חבורת הרב הגאון רבי אמיתי בן דוד
שליט"א הינו בסך 50 ש"ח בלבד.

מקום האכילה בעז"ה יהיה בביתו של רב העיר העתיקה הגאון רבי אביגדור נבנצל שליט"א
רחוב בתי מחסה 9 בשטח הממוקם בקומת קרקע.

נ.ב. למניעת תקלות, הכבש אינו מוקנה לרוכשים עד שיבנה ביהמ"ק, והשותפים יאשרו שוב את השותפותם בטל': 054-8420161.

אם ח"ו לא יבנה בית המקדש עד פסח דמי השותפות יועברו להמשך פעילות המכון

את דמי השותפות ניתן להעביר באשראי בכל עמדות נדרים פלוס / קהילות (בקופת תורת הקרבנות -
עבור השותפות בכבש), או בנדרים פון 03-7630585 ולציין קוד 447. חובה למלאות שם וטלפון.

בברכה שנומה לאכול השנה מן הזבחים ומן הפסחים

מכון תורת הקרבנות

ניתן להשיג את חוברת דיני קרבן הפסח בליווי תמונות המחשה
מרהיבות והדיסקים של הקרבת וצליית הפסח
במוקדי תורת הקרבנות ברחבי הארץ 07722-73333

לימוד קדשים בעיון אליבא דהלכתא

6183447@gmail.com

חדש!

יצא לאור שיח איש פסח מהדורה מוקטנת
ובלכתך בדרך גודל 17/12

היכן שאתה נמצא תוכל ללמוד הלכות פסח
ועוד ועוד ממרנן הגרי"ש אלישיב
וחתנו הגר"ח קניבסקי זי"ע

להזמנות 052-7171748

חדש!

**עם הרבה הוספות חשובות
להשיג בחנויות
הספרים המובחרות**

052-7171748 להזמנות

בקשת גדולי הדור שליט"א "ובזה יחשב לו כאילו הוא עצמו למד"

הן מודעת זאת כי בשנים האחרונות נתייסדו הרבה קבוצות של אברכים בני עליה שנפשם חשקה בתורה, וקבעו לעצמם סדרי לימוד של כעשר שעות ביום דבר יום ביומו חק ולא יעבור, והגם שבתחלה היה נראה להם כדבר קשה מאד, מ"מ כאשר קבלו על עצמם ראו ורואים סייעתא דשמיא עצומה בזה כאשר יעידו כל המתעסקים בזה, כי הבא ליטהר מסייעין אותו, ומוכן כי דבר זה גורם התעלות עצומה להם ולכל בני ביתם בהיותם חיים בעולמה של תורה, והיא מקדשתם ומרוממתם על כל המעשים.

והדבר פשוט ומוכח במציאות שכל אברך המקבל ע"ע ללמוד כן רואה ברכה מרובה בלימודו באשר הוא לימוד של קביעות וקבלת עול תורה, וזאת מלבד מה שכל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ,

וגם מי שאין באפשרותו ללמוד, מ"מ ודאי שיכול להיות שותף בזה ולזכות להיות חלק ממקבלי עול תורה בזה שישתתף בהחזקת האברכים, ובזה יחשב לו כאילו הוא עצמו למד, כי בצל החכמה בצל הכסף, וכמבואר בחז"ל במקומות רבים, ומרבה תורה מרבה חיים, וקוב"ה ואורייתא וישראל חד, וכמה יותר שנידבק באורייתא נדבק יותר בקודשא בריך הוא, ויקויים בנו על ידי זה ואתם הדבקים בד' א' חיים כולכם היום.

הכו"ח למען הדבר הגדול הלזה.

ישראל בונם שרייבר

ישראל בונם שרייבר

משה הלל הירש

משה הלל הירש

דוב לנדו

דוב לנדו

י. גרשון אדלשטיין

י. גרשון אדלשטיין

לתשומת לב: בפרוט
האשראי או בדף החשבון
התרומה תופיע ע"ש
"עמודי עולם"

לתרומות ולמסירת שמות
033-780-780

התרומות
מוכרות
לצרכי מס

מייל: A0527135590@gmail.com | ניתן לתרום בכל עמדות נדרים פלוס, תחת השם "ישיבת ר' חיים"

הציבור נקרא להמשיך
ולהתפלל לרפואת
רבי משה הלל בן מינדל
בתושח"י

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

א "בעלי אסופות" א

ובדרך כלל הסיימים כל ימות השנה היו ביחידות, אבל מעת פטירת הרבנית ע"ה חזר אחר מנין לומר קדיש בעשרה, והיה לובש כובע וחליפה ומסיים מעומד, [וכשהיה זה ביום שישי בעת שהיה החברותא עם גיסו מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א היה הגר"י רוקד מעט עמו ועם המשתתפים לשמחת התורה].

מנהגו היה שמיד שמסיים המסכת מתחיל המסכת הבאה, והוא על פי מש"כ הטור (סימן תרס"ח) והמשנ"ב (סק"י) להתחיל מיד אחר וזאת הברכה פ' בראשית כדי שלא יהא פתחון פה לשטן לקטרג לומר כבר סיימו אותה ואינם רוצים לקרותה עוד.

אמר שגם הקדיש של סיום מסכת אין אומרו רק יתום, ואם המסיים אינו יתום יאמר אחר הקדיש במקומו.

אמר לי שיש ענין גדול באמירת ההדן ושאר פסוקי דרחמי שאחר הסיום, ואין להזדזז בעת שעושה סיום בציבור, כשהציבור ממחר ורוצים שיאמר מיד הקדיש, ולדחות הדבר לאמרה הדרן כו' אח"כ, כי יש בזה סגולה לאומרו אחר הסיום, ואמר שגם בעת הסיום שכינה כנגד הלומד כדאי' במסכת תמיד (ל"ב ב'), ולכן אע"פ שאין לשאול ביחידות צרכיו בלשון ארמי, כאן אומרים בעת הסיום תחינות בלשון ארמי 'הדרן עלך' כו' 'לא תתנשי מינך' כו', כמו שמבואר בגמ' שבת (י"ב ב') לגבי חולה ששכינה מראשותיו, שאם יש שכינה אפשר לבקש גם בלשון ארמי.

אמר לי פעם על מה שטענו, שעל ידי סיום בערב ר"ה, מפסידים מש"כ במדרש שהמתענה בער"ה מוחלין לו שלש עונות, דהאמת שלא כתוב בטור שמוחלין לאותן המתענים, רק שבזכות שהראשים מתענים מוחל הקב"ה לכלל, והוסיף ואמר, תאמר להם, שאמנם ע"י תענית מוחלין שלש עונות, אבל על ידי סיום מוחלין כל העונות, ופעם נשאל על מי שהיה תמיד שומע סיום בער"ה וכעת רוצה להתענות אם שפיר דמי, ואמר שיש לעשות על דבר זה התרת נדרים, כי יש מעלה גדולה גם **בשמיעת סיום** אף שאינו המסיים בעצמו, וכמו כן אמר דאף שהוא סנדק ובעל ברית אם הורגל בסיום יש לו לעשות סיום או לשמוע ככל מנהג טוב שעשאו ג' פעמים שדינו כנדר מצוה.

תענית בכורות וסיום מסכת

הנה בערב חג הפסח היה רבנו זצ"ל שהיה בכור וחייב בתענית בכורות, נוהג לסיים מידי שנה ברבים כל התלמוד בבלי, לפטור עצמו ושאר הבכורות מהתענית, וכמבואר במשנה ברורה (סי' ת"ע סק"י), ואח"כ בביתו היה מסיים התלמוד ירושלמי ושאר חלקי התורה, וכמו כן נהג בערב ראש השנה לסיים מסכת קידושין שזה 'חצי הש"ס', ברבים, לפטור מתענית הנזכר בטור (סי' תקפ"א) בשם המדרש ויק"ר פ' אמור (פ"ל ס' ז').

ונהג זה עשרות בשנים עוד בחיי מרן החזו"א זצ"ל, ואמר שמרן החזו"א עצמו נהג להשתתף באומרו הן אמנם ע"פ דין בלא"ה אני פטור מן התענית לרוב חולשתי אבל מהיות טוב אם אפשר להשתתף בסיום עדיף.

שמעתי מרבינו זצ"ל שהיה מקפיד שלא לסיים מסכת ביום תענית, או בעת שהיה בדרך ולא היה לפניו לטעום דבר אחרי הסיום, כי שמע מאביו מרן בעל הקה"י זצ"ל, כי מי שאינו מקפיד בכל סיום לטעום איזה דבר לאלתר אחר שמסיים לכבוד הסיום, א"כ לא יועיל לו מה שיעשה סיום לפטור מן התענית, כי כמו שכשאיירע לו סיום בתענית דחה הטעימה אחר התענית, כמו כן עתה נאמר לו שידחה הטעימה, וכיו"ב מבואר במשנה ברורה (סי' תקנ"א סקע"ג) מהא"ר (שם סכ"ו) לגבי אכילת בשר ושתית יין על סיום מסכת בתשעת הימים, דאם לא היה עושה סעודה בשאר הימים אפשר שלא יעשנה גם עתה.

וכשהיה רבינו זצ"ל מסיים מסכת בעת לימודו ב'כולל חזון איש' היה מקפיד לשתות עכ"פ מעט מים, והיה יוצא עם המים מחוץ לכולל לשתות [ולא רצה לשתות בביהמ"ד, וכמו כן לא שתה בעמידה עי' בגיטין ע' ב' לא ישתה מעומד, ואם לא היה כסא שם לשבת ישב על המדריות לשתות מיושב]. ובשנים המאוחרות היה עמו בנסיעות בקבוק יין לטעום מעט אחר סיום בדרכים, וכשעשה סיום בביתו היה מכבד גם את הרבנית ע"ה השותפה עמו בסיום לשתות יין, [ומה היה גדולה התרגשותה שאף כשבנו עליית הגג לרבינו זצ"ל ועשה סיום בקומה העליונה אעפ"כ לא שכח לקרא לה לסיום לטעום יין ולשמוח עמו בשמחת התורה].

המתנה שלך לאפיקומן

לאחר עשור שנים של הוצאת הגיליון "דברי שי"ח" זכינו ולרגל יום היארצייט הראשון לרבינו זצוק"ל הופיע ויצא לאור הספר "דברי שי"ח" המרכז בתוכו ענינים רבים שהובאו במשך השנים בגליונות מחולק ומסודר לעשרות ענינים שונים, וכן מובא בספר המדור המפורסם שרבים ציפו לו מדי שבוע "עלי שי"ח" ממדור זה נלקטו במשך השנים חומרים רבים ופורסמו בקבצים ובספרים שונים ועכשיו סודר הכל וכל המדור מובא במלואו.

מעמד לחיים התקיים בבית מרן הגר"ש שטימן שליט"א ששיבח את הספר ואמר "ספר זה עושה לרבינו כבוד, כולו דברי תורה הנהגה והלכה".

לקראת סיום המהדורה נותרה כמות מצומצמת של ספרים ניתן להשיג בחנויות הספרים או אצל המחבר במס': 053-3145900

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, ושו"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

בעז"ה בשבוע הבא גלין מורחב לקראת חג הפסח

יופיע מאמר מקיף על הקשר בין רבינו להגאון הגדול רבי יהודה שפירא זצ"ל מראשי כולל 'חזון איש' נשמה לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומועשיות הקשורים להג"ל

מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל בעל 'אגרות משה'

ברוך שחלק

למרות המרחק הגיאוגרפי הרב שהיה בין שני גדולי הדור - רבינו והגאון בעל האגרות משה זכר צדיקים לברכה שהתגורר בניו יורק בארצות הברית, היתה היכרות ביניהם, ורבינו העריכו מאוד, והיה מזכיר את שמו בהערכה רבה. וכאשר פעם אחת הגיע הגר"מ לארץ ישראל להשתתף ב'בכנסיה הגדולה', כאשר פגש בו רבינו הוא בירך עליו את ברכת 'ברוך שחלק' בשם ומלכות, בהוראת אביו מרן הסטייפלר.

"ידידי הר"ח קניבסקי"

הערכתו של ר' משה כלפי רבינו גם היא היתה אדירה.

במכתב לספר ה'רוקח' על המועדים שנדפס מחדש בשנת תשד"מ עם הגהות ומקורות שנכתבו על ידי רבינו שליט"א, והודפס על ידי מוה"ר יואל קלוגמאן, כותב הגר"מ בשבחיו של רבינו, ובין השאר הוא מציין כי "הרה"ג מוהר"ר חיים קאנעווסקי שליט"א ראיתי הקדמתו שעשה לספר זה והראה ראיות גדולות אשר הם דברי רבינו בעל הרוקח..." הוא ממשיך וכותב כי הספר "מוגה ומדויק היטיב על ידי ידידי הר"ח קאנעווסקי שליט"א אשר יש לסמוך עליו אשר הוא הגהה מדויקת".

פעם כאשר נשאל רבינו מדוע כותב עליו ר' משה את התואר ידידי, השיב ש"כמה פעמים שלחתי לו לבקשת אבא שאלות בהלכה".

וסיפר רמ"ש גרליץ: פעם אחת דנו קמיה רבינו בענין חידוש של בעל האגרות משה שלא נזכר במשנה ברורה, ושאלו האם צריך לחוש לזה לדינא, וענה "אני לא בר פלוגתא של רבי משה", ולא רצה להזדקק לשאלה (ספר 'הספרים').

מרן הגר"מ פיינשטיין

פוסק גדול וצדיק

פעם כאשר הגיע רבינו אל בית אביו מרן בעל הקהילות יעקב, סיפר לו אביו שמקודם היה כאן אחד שמכנה את עצמו רב, והוא עטור בזקן ולובש שטריימל, ובידו ספר קנטור שחיבר כדי לדחות בלעג את פסקיו של רבי משה פיינשטיין, "וגערתי בו ונזפתיו על שהעליב את ר' משה וזרקתי אותו", והוסיף הסטייפלר לרבינו "רבי משה הוא פוסק גדול וצדיק". (אורחות רבינו ח"ה עמוד קנ"ח).

הוספת שם

בימי מחלתו של ר' משה בשנת תש"מ, ביקשו בני המשפחה להוסיף שם לשמו כסגולת לרפואה שלימה, הם פנו אז למרן הגר"ש אלישיב שענה בשאלה "איך אפשר לשנות שם ולקחת את כל הזכויות של רבי משה".

ועובדא זו עלתה על שולחנו של רבינו. היה זה בערוב ימיו של מרן

הגר"ש, כאשר היה חולה במצב קשה ובני המשפחה התאספו במעונו של החתן הגדול - רבינו זצ"ל, ודנו על אפשרות שינוי השם, וסיפרו את העובדא הנ"ל, ובעקבותיה הכריע רבינו שתשובה זו יפה גם לגביו עצמו ולכן לא שינו את שמו (ספר השקדן ח"ג עמוד 262).

תרגום פירוש המשניות להרמב"ם

אמר רבינו שבספרו 'דרך אמונה' הוא מצטט מתוך פירוש המשניות שיצא לאור זה מכבר בתרגום של הר"י קאפח (ראה בבאור ההלכה פ"ה ממעשר ה"ג ד"ה כופת "בפירוש המשניות העתקה חדשה"), אף שיצאו עוררין על המתרגם, מכל מקום סמך על מה שראה שגם

ר' משה פיינשטיין מעתיק אותו בספריו (מפי הגר"ר עזרא קורח, וע"ע אבן העזר ג' סימן ל"ב ענף ה' עמוד תע"ה)

הגר"ר ראובן פיינשטיין בנו של מרן הגר"מ במעונו של רבינו

'מעשר' מהזמן

מרגליה בפומיה דרבינו משמו של ר' משה כי יש דין 'מעשר' גם מהזמן, דהיינו שכמו שאדם צריך להפריש מממונו לטובת העניים כך צריך להפריש מזמנו לטובת האחרים, ופעם התבטא, אני מפריש הרבה יותר מ'מעשר'...

ונעתיק בזה דברים שכתב להגר"ר פנחס וויס שליט"א, בראש ספרו 'זיו אבות' על מסכת אבות:

ואכתוב הערה אחת. במאמר י"א הביא מהגר"מ פיינשטיין זצ"ל שבן תורה צריך ליתן מעשר מזמנו ללמד לאחרים, אף על פי שעל ידי מתבטל מתורת עצמו עי"ש.

והנה בגיטין ס' ע"ב אמרו רב שימי בר אשי אתא לקמיה דאביי, אמר ליה לותבן מר בעידנא, (יושיבני אדוני ללמוד בעת קבוע, רש"י), אמר ליה אית לי עידנא לדידי. ולותבן מר בליליא, אמר ליה, אית לי מיא לאשקויי, אמר ליה, אנא משקינא ליה למר מיא ביממא ולותבן מר בליליא, אמר ליה לחיי, ומדלא אמר ליה אע"ג דאית לך עידנא אתה חייב מעשר, משמע שאין חייב.

ואין לומר שכבר נתן מעשר דאם כן הוה ליה למימר אית לי עידנא

לדידי וכבר נתתי מעשר, שאין חייב כלל לבטל מקביעות לימוד עצמו דחייך קודמין, ורק כשאמר ליה לישקיה ל' ויהיה לו זמן, אז ראוי לו לשלם לו עבור הזמן שנותן לו בקביעות לימוד עכ"ל.

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

החיוב להתעלות ולהוסיף מדרגות

וכתב רבינו יונה כי בכל אחת מהמעלות האלו יש הרבה מדרגות, "לכל אחת מהנה כמה מדרגות", יש הרבה מדרגות בכל מעלה, ולמשל בתורה, יש הרבה מדרגות עד כמה הדבקות בתורה יכולה להיות.

וכבר דיברנו פעם כי יכולה להיות דבקות בתורה גם כמו מרן הגאון רבי ברוך בער זצ"ל, שידוע שהיה שקוע בלימוד עד כדי כך שכאשר ביקשו לשאול אותו עצה בעניינים אחרים שלא שייכים ללימוד, לא היה יכול להתרכז להבין מה שאומרים אליו, כי הראש היה כל כך מרוקן ללימוד ולא היה יכול להפסיק את הדבקות בדברי תורה.

ובגמרא מובא (עירובין נד, ב) על רבי אלעזר בן פדת, שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי, ושכח שהניח את בגדו בשוק העליון שם, כי הראש היה תפוס בתורה עד ששכח מכל הדברים האחרים. עד כדי כך יכולה להיות דבקות בתורה. וזוהי מדרגה של מעלת תלמוד תורה. וכן במידות טובות ובאמונה ובכל המעלות העליונות יש הרבה מדרגות, ואין סוף למדרגות שאפשר להוסיף ולהתעלות בזה.

ומסיים רבינו יונה שם "ומה תקוות הנברא אם לא ישים עמל נפשו ועיקר עסקו בדברים שנברא בעבורם", והיינו מאחר שזה התכלית והמטרה של האדם שבשביל זה הוא נברא, אם הוא לא עושה את הדברים שנברא בעבורם – איזו תקווה יש לו ומה יהיה איתו, וכי יהיה לו גן עדן, הרי יהיה לו גיהנום, כי הוא לא עושה את מה שהוא חייב.

ההתעלות על ידי עסק המוסר

לכן יש חיוב לעסוק להתעלות במעלות העליונות, וכמו שאמרנו יש הרבה מדרגות שאפשר להוסיף ולהתעלות בזה, ומה היא הדרך, איך עושים וכיצד מקיימים את זה? פשוט, על ידי ספרי המוסר! עסק ספרי המוסר נותן חיזוק על כל המעלות העליונות.

וידוע שרבי חיים מוואלוז'ין אמר פעם לתלמידו רבי זונדל מסלנט: "כל ספרי מוסר טוב ללמוד, אבל מסילת ישרים יהיה מנהלך", כל ספרי המוסר הם טובים ומשפיעים, חובות הלבבות, ארחות צדיקים, שערי תשובה, כל ספרי המוסר, אבל המסילת ישרים הוא משהו מיוחד, כי יש בו דרך לפי טבע האדם וכפי סדר הברייתא של רבי פינחס בן יאיר איך הולך המשך המדרגות: זהירות ואחר כך זריזות ואחר כך נקיות וכו', והוא ה'מנהל' האיך אפשר להתקדם לפי טבע כוחות הנפש של האדם.

ואמנם שמעתי פעם כי אף על פי שהמסילת ישרים מסודר לפי סדר הברייתא של רבי פינחס בן יאיר, אבל הסדר אינו מעכב בזה, והסדר הוא מעלה, אבל אפשר גם שלא לפי הסדר! ומי שרוצה יכול לעסוק בזריזות גם לפני זהירות, ובנקיות לפני זריזות, כל אחד לפי טבעו, אם מושך אותו לעסוק באיזו מעלה, שיעסוק בזה ויקיים את זה.

ומתחילים מתורה, כמו שאמר רבי פינחס בן יאיר בברייתא שם: תורה מביאה לידי זהירות, אבל מה זה תורה? כמו שדיברנו, יש הרבה מדרגות בתורה, ולא צריכים מיד בהתחלה את כל המדרגות של תורה, אלא אפשר להתחיל אפילו עם משהו תורה, פחות תורה, וכן כל מעלה ומעלה, אפשר להתעסק בה גם לא לפי הסדר של המסילת ישרים.

תפילה להצלחה במעלות העליונות

ועל כל פנים הדרך להצלחה בכל המעלות העליונות היא על ידי עסק ספרי המוסר, וגם על ידי תפילה, על הרוחניות, וידוע מרבי ישראל סלנטר שאמר כי בדוק ומנוסה שעל ידי תפילה על רוחניות יש סיעתא דשמיא.

וכבר דיברנו שאין צריך לזה דווקא בתפילה בפה, אלא גם תפילה בלב, ותפילה בלב יכולה להיות יותר אמיתית מאשר תפילה בפה! וכבר סיפרנו מעשים שהיו בזה, שאדם חשב בלבו שהוא רוצה הצלחה ברוחניות וזכה לסייעתא דשמיא ברוחניות.

החיזוק בפורים – בתורה, מידות, ואמונה

עכשיו היה פורים, והוא זמן שהיה חיזוק בכמה עניינים. ראשית היה חיזוק בתורה, כי הוא זמן קבלת התורה מאהבה כמו שאמרו חז"ל במסכת שבת (פח, א), ובאמת היו הרבה שבפורים למדו והתחזקו בתורה.

וגם היה משלוח מנות ומתנות לאביונים, שהם תקנות לחיזוק המידות הטובות, ואהבת לרעך כמוך, והוא זמן של פעולות של אהבת הבריות, והפעולה מוסיפה בטבע האדם, המעשים משפיעים על הטבע.

וכפי שהבאנו בזה מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות לאבות (ג, טו) על המשנה "הכל לפי רוב המעשה", שיש הבדל בין אם אדם נותן צדקה אלף זוז בפעם אחת, לבין אם נותן אלף זוז באלף פעמים, שאם נותן בפעם אחת זה אמנם גם כן משפיע עליו, ומחזק בו את אהבת הצדקה ואהבת הבריות, אבל כשנותן באלף פעמים בכל פעם זוז אחד זה מחזק ומשפיע הרבה יותר! כי זה אלף פעולות, וככל שיש יותר מעשים ופעולות של צדקה זה משפיע יותר, 'רוב המעשים' משפיע.

ובפורים עסקו בפעולות האלה של משלוח מנות ומתנות לאביונים שזה משפיע על האדם אהבת הבריות ומחזק את המידות הטובות.

ועוד היה בפורים חיזוק האמונה, על ידי קריאת המגילה, שקוראים את כל המעשה של הנס, עם המן האגגי, אחרי שכבר הייתה גזירה, והמלך כבר חתם את הצו, והיה אבל גדול ליהודים, צום ובכי ומספד, ואחר כך הייתה התחזקות, וכפי שאמרה אסתר: צומו עלי שלושת ימים, וגם היא ונערותיה צמו, ומרדכי לקח את התינוקות של בית רבן ולמד איתם הלכות קמיצת העומר מענייניו של יום (שהיה אז פסח), ובזכות כל זה זכו לנס, ואמנם הנס היה נסתר, אבל זה היה נס! והוא זמן של חיזוק האמונה.

להמשיך החיזוק במעלות עליונות אלו

ואם כן ימי הפורים הם ימים שקוראים בהם את המגילה ומקבלים מזה חיזוק באמונה, וגם מתחזקים במידות טובות על ידי משלוח מנות ומתנות לאביונים, וגם עוסקים בתורה, כי זה זמן קבלת התורה מאהבה. **ובעמדתו עכשיו לאחר פורים, מהו החיוב המוטל עלינו כעת? להמשיך הלאה את החיזוקים האלו, בתורה, ובמידות טובות, ובאמונה.**

ובשערי תשובה לרבינו יונה (ג, יז) כתב "ודע כי המעלות העליונות נמסרו לנו במצוות עשה", היינו שיש מצוות עשה שהם 'מעלות עליונות'.

ופירט שם כמה מצוות כאלו, ואחת מהן מעלת תלמוד תורה, עסק התורה, שמלבד מה שהוא מצות עשה כמו שכתוב (דברים ו, ז) ודיברת בהם, הוא גם מעלה עליונה, מעלה גדולה, ומוסיף לאדם שלמות עצומה. וכן מעלת לכת בדרכי השם, היינו מידות טובות, שהם גם כן מצות עשה, כמו שכתוב (שם כח, ט) והלכת בדרכיו, והם גם כן מעלה עליונה. **עסק התורה ומידות טובות שניהם מצוות עשה שנותנים לאדם מעלה, באופי! שנעשה אדם אחר,** עם אהבת תורה, ואהבת הבריות ומידות טובות.

ועוד מעלה מביא רבינו יונה שם, מעלת זכרון חסדיו והתבונן בהם, לזכור את חסדי השם, כמו שנאמר (שם ח, ב-ה) וזכרת את כל הדרך אשר הוליכך השם אלוך זה ארבעים שנה במדבר וגו' וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו השם אלוך מייסרך, וזו מצות עשה בתורה שהיא גם כן מעלה עליונה: לזכור את חסדי השם! ואלו הם שלושת המצוות שהיו לנו בפורים ומוטל עלינו להמשיך להתחזק בהם: עסק התורה, והמידות הטובות, וחיזוק האמונה בזכירת חסדי השם.

ורבינו יונה שם מונה ומביא עוד הרבה מעלות עליונות, וממשיך כי "בעבור המעלות האלה נברא האדם, שנאמר (ישעיה מג, ז) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו", האדם נברא כדי שיהיה לו את המעלות האלו, כי כל תכלית בריאת האדם הוא לכבוד שמים כמו שאמרו חז"ל בסוף פרקי אבות, וכבוד שמים הוא על ידי המעלות האלה.

זהו מה שיש לנו, ואשרינו מה טוב חלקנו שיש לנו את האפשרויות האלה, בלב לבקש מהשם: תעזור לי! אני רוצה את הרוחניות! ואיזו רוחניות? לא משנה לי, אני רוצה את הרוחניות לעשות רצונך בלבב שלם, ומה זה 'רצונך'? השם יתברך יודע, ומה שהוא יתן לי יהיה טוב, אם רוצים את זה בלב, לעשות רצונך בלבב שלם, ומבקשים על זה בלב מהשם יתברך, התפילה מתקבלת ויש סייעתא דשמיא, וגם תפילה בלב היא תפילה.

ורק לגבי הלכות תפילה שהייבים להתפלל שלוש תפילות ביום, בזה הרהור לאו כדיבור דמי וצריכים להתפלל בפה, אבל סתם תפילה לסייעתא דשמיא, בנוסף לתפילות הקבועות, גם תפילה בלב יכולה לעזור, והיא תפילה אמיתית, ואם באמת אדם רוצה את זה בלב, על ידי התפילה בלב הוא יקבל את מה שהוא רוצה, כי ברוחניות אין הגבלות, וכמו שאמרו (ברכות נ, א) "הרחב פיה ואמלאהו" בדברי תורה כתיב.

להתפלל גם על אחרים

ובזה אשרינו מה טוב חלקנו, שיש לנו האפשרויות האלה, גם על אחרים, ולא רק על עצמנו, וידוע שרבי ישראל סלנטר ביקש מהתלמידים שיתפללו

עליו, וביקש מהם שיתאספו בעשרה, בציבור, להתפלל עליו על הרוחניות, ובאמת רבי ישראל זכה להשפיע השפעה גדולה הנמשכת עד היום, ובדאי זה גם בזכות אותן התפילות של התלמידים.

ולכן כל תפילה שכל אחד מתפלל על כלל ישראל, על הרוחניות של כלל ישראל, על יראת שמים ומידות טובות, ועל עסק התורה, כל מה שאדם מבקש בלב, אם הוא מבקש באמת, מפני שאכפת לו שאחינו בני ישראל אינם בשלמות כמו שצריך להיות, וכואב לו על מה שהם לא מאושרים, שהם לא יקבלו את הגן עדן וגם בעולם הזה הם לא מאושרים, כי 'אשריך בעולם הזה' זה רק על ידי תורה, וכמו שאמרו (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה וכו' ובתורה אתה עמל ורק אז אשריך בעולם הזה, אם מבקשים רחמים על כלל ישראל שיהיה להם החיים המאושרים האלו עם האשריך בעולם הזה, בודאי שזה עוזר ומשפיע, ועל כמה? על אחד, ושניים, וכל תפילה מצטרפת ומשפיעה.

בעזרת השם נזכה כולנו למעלות העליונות של ה'שערי תשובה'.

בענייני הפרשה / משיחות רבינו שליט"א

בפרשת פקודי (שמות מ, יח-יט) **ויקם משה את המשכן וגו' כאשר ציווה השם את משה**. לכאורה היה צריך לומר כאשר ציווה השם 'אותו', שהרי במשה הכתוב מדבר, ומהו שאמר 'את משה' כאילו הוא אדם אחר? וביארו המפרשים, כי משה רבינו לא הרגיש כלל את עצמו ואת חשיבותו שהוא הגדול שבדור שנצטווה על הקמת המשכן, ועסק במלאכה כאילו יש 'משה' אחר שאותו ציווה הקב"ה והוא מקיים מה שנצטווה, בלי הרגשת חשיבות כלל.

וכן מצינו אצל אהרן הכהן בסדר עבודת יום הכיפורים בפרשת אחרי מות, שכתוב (ויקרא טז, לד) "ויעש כאשר ציווה השם את משה", ופירש רש"י: כשהגיע יום הכיפורים עשה כסדר הזה, ולהגיד שבחו של אהרן שלא היה לובשן לגדולתו אלא כמקיים גזירת המלך, ע"כ, והיינו שהרי אהרן היה לבוש בשמונה בגדים, בגדי זהב ובגדי לבן, והוא היה היחיד מכל כלל ישראל המקודש בקדושה כזו שיכול להיכנס לפני ולפנים להקטיר קטורת, שכל עבודת היום נעשית על ידו, ועיני כל ישראל נשואות אליו, ובדרך הטבע שייך שירגיש בזה חשיבות וגדולה, אבל אהרן לא הרגיש כלל את גדולתו, אלא עשה הכל כמקיים גזירת מלך, שהוא משועבד למלך ונחנה לקיים גזירת המלך, עם שמחה וענווה, מתוך הרגשת החיוב, בלי להרגיש חשיבות כלל, וזהו 'כאשר ציווה השם'.

ובאמת זה נגד הטבע, שהרי הכהונה הגדולה הייתה כבוד גדול מאד, ובזמן בית שני היו כהנים גדולים שנתמנו על פי המלך ושילמו הרבה כסף על זה (עיין יומא ט, א), מפני שרצו את הכבוד ואת החשיבות, ולא כולם היו כל כך 'כאשר ציווה השם', כי כך הטבע שרוצים את הכבוד, כמו שכתב המסילת ישרים פרק י"א שהכבוד זה הדבר החזק ביותר שדוחק, אבל אהרן הכהן לא הרגיש שום כבוד, ואף כשלבש את הבגדים שעושים רושם כל כך, נתכוון רק לקיים ציווי השם בלי הרגשת חשיבות כלל.

ועוד מצינו ביום השמיני למילואים בפרשת שמיני (שם ט, ז) שמשה רבינו אמר לאהרן "קרב אל המזבח", ופירש רש"י: שהיה אהרן בוש וירא לגשת, אמר לו משה למה אתה בוש? לכך נבחרת. ע"כ. והיינו שאהרן הכהן התבייש לגשת לעבודת הקרבנות, מפני שהיה לו חטא העגל, וחשש שאינו ראוי לעבודה, ואמר לו משה קרב אל המזבח כי לכך נבחרת, וביארו המפרשים כי לכך נבחרת פירושו: לכן! דווקא משום כן שאתה מתבייש ואינך מרגיש את החשיבות שלך, לכן נבחרת!

ובדומה לזה מצינו בהדלקת המנורה בפרשת בהעלותך (במדבר ח, ג) שכתוב "ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה כאשר ציווה השם את משה", ופירש רש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, וצריך ביאור וכי כהנים אחרים היו משנים, הרי ודאי שקיימו את המצוה כהלכתה, ומהו השבח המיוחד לאהרן 'שלא שינה'.

וביארו המפרשים, שהרי מובא ברש"י לעיל שם שחלשה דעתו של אהרן, כשראה שכל הנשיאים הביאו קרבנות בחנוכת המזבח והוא לא הביא עמהם, וניחמו הקב"ה ואמר לו שלך גדולה משלהם שאתה מדליק ומיטיב את הנרות, כלומר שהדלקת המנורה זה דבר גדול יותר מכל קרבנות הנשיאים, ומאחר ששמע כן מפי הקב"ה הרי היה יכול להרגיש חשיבות, שהוא זוכה לדבר גדול כל כך, ובזה נשתבח אהרן 'שלא שינה', כלומר שלא הרגיש שום חשיבות! והדליק הנרות בגלל הציווי, ולא בגלל החשיבות שבה.

והנה מבואר, שאם היה מרגיש איזה חשיבות וגדולה עצמית, זה כבר 'שינוי' מהמצוה, ואינו כאשר ציווה השם! וכן הכלל בכל מעשי המצוות, מי שחסר לו בשלמות המידות ויש לו נטייה למידות כפי הטבע, חסר בשלמות כל מצוה ומצוה שהוא עושה, כי בהכרח מעורב במעשי המצוות איזה נגיעה ופנייה שלא לשמה, ולפעמים זה דבר קטן מאד שהוא בעצמו אינו מרגיש בזה, וכבר אין זה 'כאשר ציווה השם'. ובכך נשתבח אהרן שעשה כאשר ציווה השם, בלי הרגשת חשיבות כלל.

וזה גם מה שנאמר בהקמת המשכן אצל משה רבינו, שעשה הכל 'כאשר ציווה השם את משה' – כאילו ציווה כן הקב"ה למשה אחר, ולא הרגיש בזה חשיבות עצמית כלל.

נדבת ידידנו החפץ בעילום שמו

כהודיה להשי"ת לרגל נישואי בנו בשעט"מ, יזכו לבנות בית נאמן בישראל דורות ישרים מבורכים ולבנין עדי עד!

לעילוי נשמת הרה"ג

רבי **שמואל אריה שצי"ג** זצ"ל
בן הגה"צ רבי **מתתיהו זאב** זצ"ל
נלב"ע כ"ז אדר ב' תשנ"ב - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרה"ג

רבי **נתן קסלר** זצ"ל
בן יבלחט"א הג"ר **אברהם שליט"א**
נלב"ע א' ניסן תשס"ז - תנצב"ה

נדבת תלמיד רבינו הרב ישראל מאיר כהן (רחובות)

כהודיה להשי"ת לרגל שמחת נישואי בתו שתחי' עב"ג החתן המופלג פנחס גוטפריד נ"ו יזכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד!

בסייעתא דשמיא לרגל הופעת הכרך החדש משיעורי רבינו שליט"א **ממגד גרש ירחים** עמ"ס יבמות חלק שני ניתן להשיג את כל הסט (ט"ז חלקים) בהנחה משמעותית. לפרטים ניתן לפנות בטל 03-6722878 כמו כן ניתן לרכוש כרכים בודדים בחנויות הספרים המובחרות. הפצה ראשית: ספרי אברמוביץ

מנחת דבר פרשת ויקרא

מרבנו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

דבר אל בני ישראל וגו' וסמך ידו על ראש העולה (א' ב' – ד')

אשה פטורה מסמיכה מהאי קרא דכתיב בני ישראל ולא בנות ישראל, ויעוי' בתוס' קידושין ל"ו א' דבעו לפטור קרבן אשה מסמיכה מחמת דהוי מצות עשה שהזמן גרמא יעו"ש, ולהמבואר בתוס' זבחים ע"ה א' ד"ה הא וכו' וכן י"ל ביורש שמקריב קרבן אביו אע"פ שאינו סומך וכו' יעו"ש דמבואר דחייב סמיכה אינו על הבעלים גרידא אלא דין הוא בקרבן, וא"כ ל"ק קו' תוס' הנ"ל בקידושין דהא דין הוא בקרבן.

אם עלה קרבנו מן הבקר זכר תמים וגו' (א' ג')

המביא עולה צריך להביא נסכים עמה, ויש חילוק בין מיני הקרבן לענין שיעור הנסכים בין מביא כבש או איל, ומבואר במתני' דאיל הוא זכר בן שנה, ועד שנה בקרא כבש ואח"כ הוא פלגס עד שנעשה איל.

ויל"ע שחט כבש ובין שחיטה לזריקה עברה שנתו, עי' זבחים כ"ה ב' בסוגיא דשעות פוסלות בקדשים, גמבואר שם שגם אחר שחיטה חשוב עברה שנתו [עיי"ש דנפסל כה"ג בקרבן פסח], לפי מה מביא נסכיו, ונראה דהכל תלוי בשעת שחיטה, ומביא נסכי כבש.

ומיהו יל"ע למאן דאמר ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף בנשתנה באמצע שחיטה, ולכאז' כה"ג דינו להביא נסכי פלגס.

אל פתח אהל מועד יקריב אתו לרצנו (א' ג')

פירש רש"י מהתו"כ, אל פתח אהל מועד, מטפל בהבאתו עד העזרה מהו או' יקריב יקריב אפי' נתערבה עולת ראובן בעולת שמעון יקריב כל א' לשם מי שהוא. ויל"ע דראובן ושמעון גברי ובעי' קרבנם סמיכה, וצ"ע בסוגי' הגמ' בזה בפרק התערובת.

וקרבו וקרעיו ירחץ במים (א' ט')

בחולין פ"ד א' מצינו דדם נמי איקרי מים ובעינן התם דליתכשר למי סוטה, ויל"ד אם ה"נ יהי' דם כשר לרחיצת הקרב והכרעיים אחר דמצינו דדם איקרי מים, מיהו י"ל דפסילי דהא מים דיש להם שם לוואי פסולים, יעוי' תוס' זבחים כ"ב א' ד"ה והוא תנא וכו', ולכאז' ק"ו דם. ועי' גטילת ידים בדם, יעוי' הסוגיא בברכות ב' ב' ובתוס' שם ד"ה בורא ויל"ע בפוסקים באו"ח סי' ק"ס. ואף דלשון הגמ' דדם איקרי מים י"ל דאין הכוונה דדין מים עליו, אלא דאיתקש למים [ועי' תוס' חולין ל"ה ב' תוד"ה למישרי, אליבא דר"ש ודו"ק].

והנה להמבואר בסוגיא בחולין שם צ"ל דסוגי' דדף פ"ד אזלא אדם שחיטה ולא על כל דם]. ויתכן דההיקש אינו אלא כדאיצטריך מים לענינים דיניים שבו גרידא, כגון הנהגים בו או המתהוים על ידו [כגון מקוה], אבל במקום דאיצטריך לחמר המים עצמו [וצריך בזה שיקול הדעת או הכרעת חז"ל אימתי דין המים קובע, ואימתי איצטריך לחמר המים עצמו] התם ל"מ דם, דסו"ס ל"ה מים. [ומיהו תולדות המים, והנידונים בסוגי' זבחים כ"ב א' י"ל דשאני, ודו"ק].

והסיר את מראתו בנצתה (א' ט"ז)

יעוי' רמב"ן סוף פרשת יתרו שכתב דבבית עולמים לא נעשה בו כלי ברזל מלבד הסכינים כי השחיטה אינה עבודה. ולכאז' יש להוכיח מזה דהסרת מוראה ונוצה אינה עבודה, דהא אמרו בזבחים ס"ה א' דקודרה בסכין, מיהו י"ל דקדירה לאו בכלל הסרה היא.

וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלוק' וגו' (ב' י"ג)

החזו"א במנחות סי' ל"ג ס"ק ט"ו חידש על פי דברי הרמב"ם ששיכול אדם להתנדב מלח והרי הוא קרב בפני עצמו. ואולם בגמרא מנחות ק"ו ב' אמרו שאין לך דבר הקרב לגבי המזבח אלא לבונה לבד ומקשו שם והאיכא מנחת נסכים וכו', ומשמע דלא משכחת לה עוד דבר הקרב רק לגבי המזבח, ולכאז' לדברי החזו"א הלא איכא מלח שאם בא בנדבה קרב כולו. ועי' עוד במקדש דוד סי' י"ג מה דמייתי מתוספתא שקלים, (ועיי"ש מש"כ בגליון), והראוני דברי הראב"ה סי' אלף ס"ח, ע"ז [נא] שכתב וז"ל שהמים והלח אינם קרבים בפני עצמן במזבח.

נפש כי תמעל מעל וחטאה (ה' ט"ו)

קדשים קלים אין בהם מעילה בחייהם, אבל מ"מ איסור תורה יש מלהנות בהם כמבואר בתוס' גדרים י' א' ובתמורה ג' א', ובשיטה מקובצת מנחות ד' ב' כתב שאיסורו הוא משום בל יחל.

ואיסור זה לא שייך בבכור שקדושתו חלה מאליו, ואף למאן דאמר דבכור מצוה להקדישו בפה, וכן במעשר בהמה לא שייך. ועי' מעילה י"ג א' מה בכור מועלין אף חלב המועשרת מועלין בו, [ועיי"ש בתוס' מש"כ במהלך הסגיא שם].

ואם נפש כי תחטא וגו' ולא ידע ואשם וגו' (ה' י"ז)

יש להסתפק בשוחט אשם תלוי לשם מי שמחויב אשם תלוי אי פסיל בדין שינוי בעלים או"ד לא הוי מחויב כפרה כמותו דשמא זה חטא וזה לא חטא ואי אפשר לחייבו להביא עוד פעם אשם תלוי שמא נתכפר לו בראשון דאפשר דלא בפסל מחמת שינוי בעלים וכנ"ל (ויש לדון מדין ספק ספיקא, ועי'), ומיהו אפשר דאוליגן בתר חיוב הבאת הקרבן ולא בתר הכפרה ויל"ע.

ואם נפש כי תחטא וגו' ולא ידע ואשם וגו' (ה' י"ז)

בפירוש הספורנו מבואר דחיוב האשם תלוי הוא על עבירת הספק ומתכפר לו בו חטא הספק גם אם לא חטא, וכן נראה מלשון החינוך מצוה קכ"ח.

הנה בדין חיוב א"ת שנתחייב האדם להביאו על ספק עבירה שיש בה כרת יש לדון במהות ענינו, אם חיובו הוא על שנכשל בעבירת ספק, שהרי כשם שיש עבירה בודאי איסור כמו כן איכא עבירה בספק איסור, ואף על צד דליכא כאן איסור מ"מ קעבר אהאי איסורא דעבירת ספק וקאי לפ"ז כפרת הקרבן על ב' הצדדים. [ומיהו אין חיוב הא"ת אלא כ"ז שלא נתברר הספק אבל אם גודע לו שלא חטא פטור (אע"פ שכשלונו בעבירת ספק איסור שהיא גם על צד דלא חטא לא פקע הימנו על ידי הודעו שלא חטא), שכן היא גזה"כ שאין חיוב קרבן זה אלא כשיש מצב של ספק ידיעה אצל החוטא שמא חטא באיסור ממש ואז מהגי הקרבן לכפר על כל האופנים בין חטא בין לא חטא אבל לכשנתברר שלא חטא לא ניתן דין קרבן זה.

ולפי"ז נמצא דהאי עבירה דספק איסור על צד זה דלא חטא דלא ניתנה לכפרה אלא בקרבן ולא סגי בלא"ה הוה רק כשהאדם נמצא בספק ידיעה שמא חטא אך לכשיתברר לו דלא חטא מתכפר בלא קרבן, וכה"ג מצינו לשי' אמרו לו כריתות כ"ה א' דחייבי לאוין מתכפרים בא"ת כ"ז שלא גודע ולכשיודע אין בהם א"ת [ומיהו ל"ד כ"כ להתם, ויש לדון].

וכך הוא דין הכפרה בזה, דבמצב של אפשרות חטא ממש כללה התורה ב' האפשרויות, שחטא ושלא חטא, וחייבה לכפרן בקרבן משא"כ כשנתברר דלא חטא הוקל החיוב ומתכפר בלא קרבן. [ועי' רמב"ן בפיה"ת ריש ויקרא על פסוק דונרצה לו].

והנה דין הכפרה על צד דחטא שאני מדין הכפרה על צד דלא חטא, דעל צד דחטא אין כאן כפרה גמורה אלא תליה לחודה עד שיתברר שחטא ויביא חטאת, משא"כ על צד דלא חטא ודאי שמתכפר לו כפרה גמורה דל"ש כאן ענין תליה דאדרבא כשיתברר דלא חטא מתכפר בלא קרבן וכנ"ל. ומצינו כה"ג ב' כוחות בא"ת לכפר ולתלות לשי' אמרו לו דעל חייבי לאוין מכפר כפרה גמורה ועל חיי"כ תולה עד שיתברר חטאו וכדאי' בכריתות כ"ה ב' יעו"ש ובתוס'].

פרפראות לחכמה

חידה לפרשת ויקרא - פעולה שמותר לעשותה בע"ש ואסור לעשותה בעי"ט?

תשובה על החידה לפרשת ויקהל פקודי - איך יתכן שאדם יתחייב למנוע את בנו מלעשות פעולה בשבת ולו בעצמו מותר לעשותו? **תשובה** מותר לאדם לטלטל ברה"ר בתוך ד"א. ונגס בגופו ואבריו משעריגן בד' אמותיו. עיין שעה"צ שמ"ט סק"ד וא"כ משכח"ל שפיר.

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור

רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת ויקרא תשפ"ג

שלושים יום קודם החג (חלק ב')

מועתק מהספר החדש "ביאורים והנהגות פסח" מתורתו של מרן שליט"א

כל הפתיתים יש שיעור כזית, שמאחר שכל אחד מהם כרוך בנייר, אינם ראויים להצטרף.

בחור שלן בישיבה יש אומרים שהבחור עובר בבל יראה, וכן נהגו עפ"י דעת החזו"א לבדוק לאור הנר בלילה שלפני חזרתו לביתו, ולא יאכל קודם הבדיקה. אבל לא יברך, וכדין הבדוק קודם ליל י"ד.

ומיהו בדיקה זו שבדוק קודם ליל י"ד אינו בגדר 'קיום מצווה' אלא רק שפוטר עצמו מחיובו. ומאחר שכבר חל עליו חובת בדיקה, ראוי שישכור מאביו חדר בביתו לפני ליל י"ד ויציא בברכת אביו ויבדוק החדר, ויקיים בכך מצות בדיקת חמץ בזמנה. [לצאת שי' הגר"ז (תל"ג ט"ו) שהבדוק קודם ליל י"ד צריך לחזור ולבדוק חדר אחד בזמנו], וכ"ש שבאם לא בדק החדר, רק סמך על הנהלת הישיבה שמוכרת החדרים לגוי, יש לו לשכור חדר מאביו לקיים בו מצות בדיקה (כמבואר בשו"ע סוף סי' תל"ו).

ביטול חמץ

אם אינו מבין ארמית יאמר הביטול בלשון שמבין. [יצוין ש'חמירא' הוא שאור ו'חמיעא' הוא חמץ, שלא כמו שחושבים רבים].

שיטת רש"י והרמב"ם דמצות תשביתו היא לבטל חמץ שהוא שלו, ואם הפקיר החמץ נפטר מהמצווה אבל לא קיים המצווה. ויש להעיר דהנוסח שנדפס בסידורים בביטול חמץ הוא "ליבטל ולהי הפקר", ומשמע שמבטל ומפקיר כאחת, ולשיטת רש"י והרמב"ם אין

יוצאים בזה המצווה. ולכן ראוי לומר "ליבטל - ליהוי הפקר כעפרא דארעא" - בלא וא"ו, שבזה משמע שכוונתו לבטלו באופן שהביטול יחשיבו כהפקר וכעפרא דארעא, אבל גוף עשייתו הוא ביטול ולא הפקר. או יאמר "ליבטל כעפרא דארעא וגם ליהוי הפקר", שבזה מוכח שאינו מתכוון לעשות שניהם כאחד אלא תחילה מבטל, ואח"כ מפקיר. (ועי' בתשו"נ ח"ה סי' קכ"ג).

ראוי להוסיף שהביטול הוא לכל חמצו. ואפילו למה שמכר - אם לא חל המכירה.

טוב לומר בלילה וביום כל חמירא ג' פעמים (עבודת הקודש להחיד"א).

בדיקת חמץ

יתפלל ערבית בזמנה שיוכל להתחיל הבדיקה לפני שכלה אור היום, דהיינו ע"ב דקות (מינוט) לאחר השקיעה.

מנהגינו לכבות האור בחדר בשעת הבדיקה, דשרגא בטיהרא מאי אהני, אבל כמה גדולים לא הקפידו בזה.

במקומות שקשה להכניס שם נר, יכול לכתחילה לבדוק לאור פנס (אלקטרי).

יש לבדוק חמץ גם בחדר המדרגות ובמחסן.

וכן ראוי להחמיר לא להניח חמץ שלו בפח האשפה המשותף, בין אם הוא בבעלות דיירי הבניין, ובין אם הוא של העירייה אם עומד בחצר הבניין. ויש מחמירים עוד שלא יהיה בפח אשפה שברשותו אפילו חמץ של אחרים.

וכדי לצאת מהחששות הנ"ל יש הנוהגים לומר בפני שלושה לפני הבדיקה [שני עדים כשרים, והשלישי מועיל גם אם הוא קרובו - וכדין הפקר], "אני מפקיר כל זכות שיש לי בפח האשפה ובמקלט ובגג ובמקומו", ובכך נפטרים מלבדוק שם. (ועי' תשובות והנהגות ח"ב סי' ר"א אות י"א, ובהערה שם מה שהובא משא ומתן עם מרן הקה"י זצ"ל בזה).

יתחיל לבדוק באותו חדר שבירך בו, מפני ששינוי מקום מחדר לחדר הוא הפסק לכמה פוסקים.

ישתדל שלא לדבר בעניינים אחרים עד גמר הבדיקה.

הבדוק בביתו ונוסע לחנות או משרד וכדו' לבדוק, לא יברך שוב, אלא יכוון בברכתו בבית להוציא גם את הבדיקה שם. וישתדל שלא לדבר בעניינים אחרים עד שמסיים הבדיקה שם.

בבדיקה, מצווה בו יותר מבשלוחו, ואם אינו יכול לבדוק בעצמו עדיף שישלם לבדוק דבזה הוא כפועל ולא רק כשליח.

הרמ"א (תל"ב ב) כתב שנהגו להניח פתיתי חמץ שיהיה לברכה על מה לחול. וע"פ סוד נהגו להניח עשרה פתיתים. וצריך שיהיה פתית אחד בשיעור כזית, כי בפחות מכך יש הסוברים שאין חיוב ביעור ובדיקה (עי' שו"ע סי' תמ"ב סעי' ז' ובמ"ב ושעה"צ שם). ולא יסמוך שבצירוף

מלשכת הגזית

ענייני קמחא דפסחא

(מתוך מכתב מרן שליט"א לרבה של קופת הצדקה דלייקווד)

למע"כ הגאון המפורסם לתהילה רבי אברהם ישעיהו פראנד שליט"א רב דבית המדרש "קהל חתם סופר" בעיה"ת לעיקוואוד. לנכון קיבלתי שאלותיו שנשאל ממוסד הצדקה "צור פאנדיישען" דלייקווד המסייעים לחולים ולאלמנות ולעזרת נישואין ולצרכי החג וכדו', והנני להשיב על כמה משאלותיו הנראה לענ"ד.

מה ששואל על מי שיש לו כסף בצד לחיסכון לצורכי נישואין בניו אם יכולים לתת לו צדקה. נראה דכל שמחזיק בדמי חיסכון באופן סביר הנצרך לעזרת נישואין, יש לתת לו כספי צדקה כדי למנוע ממנו עגמת נפש בלקיחת דמי החיסכון, ולא גרע מסוס לרכב עליו שנותנים למי שצריך לכך, אבל כל זה רק בתנאי שמחזיק דמי חיסכון באופן סביר הנצרך לו, ועל רבני המקום להכריע בדבר כמה הוא הנצרך באופן רגיל לעזרת נישואין.

ומה ששואל בשכיר המקבל משכורת בכל חודש, אם נחשב בזה כמי שיש לו קרן מסודר להתפרנס הוא ובני ביתו מהרוח דמבואר בשו"ע סי' רנ"ג סעי' ב' דאינו יכול לקבל צדקה. יעוי' מש"כ בזה בתשובות והנהגות ח"ד סי' רט"ו דשכיר הרי"ז כאילו יש לו קרן להתפרנס ממנו, ורק אם ידוע שעומד להתפטר, או כשלומד בכולל וידוע שמצב הכולל בסכנה ועלולים לסגור אותו, וישיאר אז בלי פרנסה, בזה מותר לו ליקח צדקה כיון שחיינו תלויים לו מנגד ודינו כעני.

הדרכות והנהגות

אשתו שואלתו

התבטא רבינו בדרך צחות אודות מה ששינינו במשנה בפסחים שאם אין בניו נמצאים בסמוך לו, "אשתו שואלתו", שטעם הדבר שאשתו שואלתו הוא כיון שהנשים היו פשוטות ולא ידעו קרוא וכתוב ולכן שאלו את הבעל, אבל היום בעוה"ר הגענו למצב במקומות מסוימים שהבחורים לא לומדים הלכה, ולאחר הנישואין הם צריכים לשאול את האשה שלמדה הלכות בסמינר, ואז המצב הוא להפך ש"הבעל שואל את אשתו"... ויש להתריע בזה

עד כמה ליתן צדקה לקניית מצות

נשאל רבינו מקופה של צדקה בערב ימי הפסח, אודות אברך אחד המקפיד לאכול רק מצות מהודרות העולות לסך 500 ₪ לקילו, ואם יתנו לו בפחות מכך לא יאכל כלל המצות, ומכאן נתעוררה השאלה האם קופת השכונה צריכה לשלם כל המצות העולות סכום מופרז, דהיינו שטענו דכיון שאם לא יתנו לו מצות בחמש מאות ₪ לא יאכלנה, א"כ צריך ליתן לו דווקא מצות בחמש מאות ₪ כדי שיאכלנה, והיו שטענו שאין לנו לילך אחר שגעונותיו, אלא ליתן לו מצות כשרים ומהודרים, ואין אנו מחויבים ליותר מכך בשעה שתמיכה זו תבוא על חשבון שאר נזקקי השכונה.

והשיב רבינו דהנה גם הלה מודה שמעיקר הדין גם שאר המצות כשרות, ואילו לא יהיו בידו כלל מצות בוודאי יאכל מהמצות דעלמא, אלא שהוא מחפש 'הידור', ולצורך כך החליט להחמיר על עצמו שלא לאכול מצות אחרות, וא"כ בשעה שנותנים לו מצות רגילות הרי העמידו לפניו כדי פרנסתו, ואם הוא אינו רוצה לאכול אין זה אלא כחוסם פיו מלאכול, ואיהו דאזיק אנפשיה.

תשובה לאחד שטען שלא יקברוהו טרם יעברו כ"ד שעות מפטירתו

מעשה ברבינו בעת היותו רב בדרום אפריקה, שאחד מבני קהילתו צויה לפני מותו שלא יקברוהו טרם יעברו 24 שעות מעת קבורתו, משום שלפי המחקרים שקרא הגוף עדיין לא מת באופן מוחלט עד אז.

והיה היום והוא מת בערב שבת, כך שאם ימתינו כצוואתו יצטרכו להלינו עד יום א' בערב (שהרי הח"ק אינם עובדים ביום א' במקומות מסוימים בחו"ל) ונסתפקו בח"ק מה לעשות עמו.

פנו לרבינו והוא הורה להם לקבורו מיד שהרי מ"נ אם הוא באמת מת לגמרי הרי שגם הוא לשיטתו יסכים שיקברוהו עכשיו, ואם הוא עדיין לא מת אזי אין מצווה לקיים דבריו...

וסיפר רבינו בעניין זה עובדא באחד שאביו הזהירו קודם מותו שבקדיש שיאמר עליו לאחר מותו, לא יאמר בשופו"א "ויצמח פורקניה", והנה לאחר מות האב, הלך הבן לרבו ושאל כדת מה לעשות ואם רשאי להשמיט "ויצמח פורקניה", והשיב לו רבו דעכשיו לאחר מותו - כבר יודע האב את האמת והוא כבר רוצה שיאמר ויצמח...

אינני יודע איך המזיקים אווזים ממך

נשאל מאדם אחד אם מותר לו לישון לבדו בביתו, והשיב אינו יודע, ופירש דבריו שהרי הטעם נאמר בת"ח שהמזיקין מתקנאים בו, "ואיני יודע איך המזיקים אווזים ממך"...

עובדות והנהגות

מעשה רב - הנהגות מן שליט"א

הנהגתו בשתיית יין בד' כוסות

מידי שנה בשנה היה רגיל רבינו לשתות ד' כוסות של יין - ולא מיץ ענבים, עד שבשנת תשס"א הזיק הדבר מאוד לבריאותו, והובהל לבית החולים בעיצומו של יו"ט ראשון של פסח, ומאז החל לשתות רק יין מזוג עם מיץ ענבים.

ולהלן רשימות שנכתבו ע"י ת"ח אחד מבני ביתו של מרן שליט"א בו תיאר מקצת מאותו יו"ט של פסח בו היה שרוי רבינו בחולשה גדולה:

ביו"ט ראשון של פסח בשעה 2 בצהריים כשחזר מביה"ח רגלי מהלך ב' שעות לביתו עייף ויגע אחרי שלא ישן כלילה והתפתל בייסורים נוראים לא אבה לקדש לסעודה עד שיאמר הלל בשארית כחותיו וגם מוסף, אז הרשה לעצמו לקדש וליטול ידי לסעודה.

ובימי חול המועד שלאחר מכן, כשהיה שרוי בחולשה גדולה אמר שמי שמטלפן אם יכול להגיע לביקור חג, שיודיעו לו שלא יבוא שהוא לא בקו הבריאות, אבל מי שדופק על הדלת ורוצה להכנס שלא ידחוהו, כי אינו סוגר הדלת בפני אנשים.

שלח מצות לבית האברך

הגיע אברך בפני רבינו והביע בפניו צערו שביקש לקנות מצות יד לליל הסדר אבל אשתו התנגדה בטענה שפרנסתם דחוקה ודי לו לקיים המצוה במצות מכונה. שמע רבינו ושתק. בערב פסח הופתע האברך לראות את בן רבינו בפתח ביתו עם ארגז מצות יד מהודרות מתנת רבינו.

רשימות מהנהגות רבינו בשביעי של פסח תשפ"ב

בדרשה כליל החג עורר על הזמן המסוגל דליל שביעי של פסח שהוא מסוגל לזיווגים ופרנסה, ועורר שחובת הזמן להתחזק באמונה שהכל מאתו ית"ש, והוסיף שקריאת העיתונים עלול לבלבל את האמונה וצריך חיזוק מיוחד לא לתלות הדבר בסיבה ומסובב בדרכי הטבע כפי שרגילים לראות בעיתונים, ובסיום

החל בשירת "אני מאמין שאין טבע ומקרה בעולם כלל", וכל הציבור שוררו עמו יחד בהתלהבות גדולה. ולאחר מכן שתה לחיים והתחיל בוישע בקול רם ונישא ונשמע קולו בכל מרחבי בית המדרש עם כל החצרות שמסביב שהיו גדושים בהמונים מכל רחבי ירושלים שבאו לקבל ברכתו כלילה המסוגל.

לאחר אמירת שירת הים הלך מבית הכנסת לחצר ביתו, ואלפים ליווהו לביתו, ובמשך כמה שעות קיבל את קהל האלפים לברכה. ורבינו טורח טירחה עצומה לומר כל שם ולברכו בזיווג, ומפליא הדבר לראות איך מוסר זמנו וכוחותיו לזה, והעידו בני הבית כי במשך הלילה התפלל רבינו כמ"פ שהקב"ה ישמע ברכותיו ותפילתו שהתפלל ובירך כלילה זה.

במהלך קבלת הקהל הורה רבינו כמ"פ לכמה מהמתברכים לשנות את שמם או את שם הוריהם [אם אין השם מופיע בתנ"ך או שאר סיבות, וכפי שישים ה' בפיו באותו הרגע כן הורה].

ומפליא לעשות - בערך בשעה 2 כלילה, לאחר שנגמר הקבלת קהל, באותו הרגע ממש שגמר רבינו בדעתו לחזור לביתו, או אז - נפל הכוס משולחן רבינו ונשתברה לרסיסים, וכל הקהל הנוכחים שנשארו ראו בזה אות משמים על כי הברכות התקבלו לזיווג הגון וכבר הגיע זמן שבירת הכוס, פצחו ואמרו בקול רם ואמרו 'מזל טוב!'

רבינו שרוי בשמחה מיוחדת כל היו"ט, ולאחר תפילת מנחה דיום שביעי של פסח אמר ויהי נועם והכין עצמו לקיום מצוות מצה, ונטל ידיו ואכל הרבה כבצים של מצה בהתלהבות גדולה.

מערכי תורה

ויקרא

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

זבחי צדק

הנה ברהיטת המקראות נראה דפרשת הקרבנות שנאמרה בתורה ראשונה אחר הקמת המשכן, היא המשך לפרשיות הקמת המשכן, ומבואר דדיני הקרבנות מישך שייכו לעצם הקמת המשכן. ולכאורה צריך ביאור דהרי גם קודם הקמת המשכן קרבו קרבנות, וא"כ למה שייך ענין הקרבנות להקמת המשכן דווקא. ונראה לומר בזה, דהן אמנם גם קודם הקמת המשכן היה מציאות של קרבנות, והקריבו קרבנות, מ"מ נראה דב' עניני קרבנות חלוקים הם, וקדשי מקדש בפ"ע, וקדשי במה בפ"ע.

ובביאור הדברים נראה, דהנה מצינו כמה מקראות דהקרבנות נקראים זבחי צדק, בפרשת וזאת הברכה (ל"ג, י"ט) בברכת זבולון 'שם יזבחו זבחי צדק', וכן בתהלים 'אז תחפוץ זבחי צדק'. והנה בבעל הטורים בוזאת הברכה (ל"ג, י') כתב דזבחי צדק, נקראים רק קדשי מזבח, ולא קדשי במה. והטעם דרק קדשי מזבח נקראים זבחי צדק, יש לומר, דהנה העבודות במשכן מפורש בפסוקים דחשיבי שנעשים לפני ה', אבל קרבנות הקרבים בבמה אינם נעשים ואינם קריבים לפני ה', דרק המשכן חשיב לפני ה', אבל הבמות אינם נחשבים לפני ה'. ובגמ' בסוף זבחים ממעטינן סמיכה ותנופה ועוד דינים שאינם נוהגים בבמה, משום דבמה לא חשיבא לפני ה'.

וקרבן הקרב לפני ה', הוא קרבן הנעשה בשלמות עניינו, ולכן נחשב זבחי צדק, משא"כ קרבנות הקרבים בבמות, כיון שאינם לפני ה', אינם בשלמות הענין, ולכן אינם נחשבים זבחי צדק.

ובזה יש לבאר הפסוק הנאמר בברכת זבולון שהבאנו, 'עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק', ופירש רש"י, עמים של שבטי ישראל, הר יקראו, להר המוריה יאספו וכו', ושם יזבחו ברגלים זבחי צדק. הרי מבואר דרק מה שנזבח בהר המוריה, הוא דנחשב זבחי צדק, וזהו שאמר הפסוק, שיקראו להר המוריה, ורק אז הזבחים יהיו זבחי צדק.

מעתה נראה דמבואר היטב דפרשת הקרבנות הוא המשך לפרשת הקמת המשכן, דהן אמנם דגם קודם הקמת המשכן, היו מקריבים קרבנות, אבל מ"מ השתא בהקמת המשכן, נתחדש ענין קרבנות מיוחד של קדשי מקדש, שהם זבחי צדק, והם נעשים לפני ה', והוא ענין ודין בפ"ע חלוק מקדשי במה, שאינם נעשים לפני ה', ולא נקראו זבחי צדק, וב' עניינים חלוקים הם, הן בדיני העבודה, והן במהות עניינם, ועל כן השתא לאחר הקמת המשכן, הוא המקום לחדש ענין זה דקדשי מקדש.

ובזה נראה לפרש את הנאמר בשיר היחוד ליום השבת, 'בנוחם בנו עיר קדשך, ויפארו את בית קדשך, כי שם יזבחו זבחי צדק, אף כהניך ילבשו צדק', וביאורו הוא עפ"י המבואר, דדווקא בעיר קדשך ובית מקדשך שם יזבחו זבחי צדק, דרק קדשי מקדש נקראים זבחי צדק, וכמו שנתבאר. ובזה יתבאר גם המשך הפיוט ד'אף כהניך ילבשו צדק', דהרי בבמה אין כהונה, ורק במקדש הוא דיש דין כהונה, וזהו שאומר דדווקא בעיר קדשך ובית מקדשך, ילבשו כהניך צדק.

וכן על דרך זה יש לפרש המשך הפיוט 'ובית הלוי נעימות יזמרו לך, יתרועעו אף ישירו', דנימא דאין שירה בבמה, דהרי אין אומרים שירה אלא על היין, ועל כן גם נעימות בית הלוי דהיינו שירה, לא יהא אלא בעיר קדשך ובבית מקדשך, ור"ל דכל הדברים האלו, כהונה, שירה, וזבחי צדק, הם רק בקרבנות הקרבים בבית המקדש.

באתי לגני אחותי כלה

בתחילת פרשת הקרבנות כתוב (א', א') ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר. ופירש רש"י לאמור, דבר אחר, צא ואמור להם דברי, והשיבני אם יקבלום, כמו שנאמר וישב משה את דברי העם וגו'. וצריך ביאור מ"מ בפרשה זו נשלח משה לשאול אם יקבלו הדברים, מה שלא מצינו כן בשאר פרשיות, שהרי על שאר כל הפרשיות לא נשאלו אם יקבלום, אחר שאמרו בהר סיני נעשה ונשמע על כל התורה.

ונראה לבאר בזה, דהנה פרשה זו נאמרה בא' בניסן, ובגמ' בסוטה דף ל"ז ע"ב איתא שהיה אז כריתת ברית עם ישראל באהל מועד, וכמו שכתב שם רש"י, שאחר שהוקם המשכן, נדבר הקב"ה עם משה בשוב ולמדו כל התורה, כדכתיב וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר.

והנה כריתת ברית צריכה הסכמה וקבלה משתי הצדדים, ולפי זה נראה דעל כן נאמר למשה, צא ואמור להם דברי, והשיבני אם יקבלום, דהיה זה בתורת קבלה והסכמה על כריתת הברית, ולכן היו צריכים את הסכמתם וקבלתם.

וגופא דמילתא שהיה כריתת ברית מיוחדת באהל מועד, צריך ביאור, דבחורב היה כריתת ברית, משום ששם נכנסו ישראל בברית במעמד הר סיני, ובערבות מואב היה כריתת ברית, משום כניסתן לארץ, או משום ששם הואיל משה לבאר את התורה, ובהר גריזים היה כריתת ברית דברכות וקללות, ומשום כניסתן לארץ ישראל, אולם כאן באהל מועד, לא נתבאר מה ענין כריתת הברית עם ישראל.

והנה בגמ' בסוטה דף ל"ז ע"ב נחלקו ר' ישמעאל ור"ע, דלרבי ישמעאל כללות נאמרו בסיני, ופרטות באהל מועד, ולרבי עקיבא כללות ופרטות נאמרו בסיני, ונשנו באהל מועד, ונשתלשו בערבות מואב. וא"כ לדעת ר' ישמעאל דפרטות נאמרו באהל מועד, הרי נתחדש כאן חלק בתורה, שלא היה ידוע עד כה, וא"כ ע"ז צריך כריתת ברית חדשה, והברית הייתה על הפרטות, דע"ז עדיין לא נכרת ברית. אכן לדעת רבי עקיבא דגם הפרטות נאמרו בסיני, וא"כ כבר נכרתה ברית גם על הפרטות, צריך ביאור מהו ענין הכריתת ברית המיוחדת שהייתה באהל מועד.

ויש לבאר בזה, דבכל התחדשות של שייכות וקשר בין ישראל להקב"ה, צריך ע"ז כריתת ברית, וכמו שהכריתת ברית במעמד הר סיני היה משום שנעשו ממלכת כהנים וגוי קדוש, וכן הכריתת ברית בכניסתם לארץ הוא משום דארץ ישראל היא פלטרין של מלך.

ולפי זה נראה לבאר שענין הכריתת ברית באהל מועד, הוא משום השראת השכינה שהייתה ונתחדשה באותה שעה, וכמו שדרשו חז"ל על הפסוק בשיר השירים (ג', י"א) 'צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת ליבו', ודרשו חז"ל, בעטרה שעטרה לו, היינו אהל מועד, וביום שמחת לבו, זה שמיני למילואים, שנתחנך בו המשכן שבמדבר.

וכן דרשו חז"ל את הפסוק (ה', א') 'באתי לגני אחותי כלה', על יום הקמת המשכן, וכמו דפירש רש"י שם, באתי לגני בימי חנוכת הבית, הרי שביום זה היה השראת שכינה באופן מיוחד, דבא הקב"ה לגנו למשכן.

אשר לפי"ז י"ל דעל תוספת השראת השכינה, שהיא שייכות וקשר מחודשים בין ישראל להקב"ה, היה הכריתת ברית המיוחדת באותו זמן.

חטאת ואשם

מבואר בפרשה דיש שתי מיני קרבנות לכפרה, חטאת ואשם, וצריך לבאר ענין זה שיש ב' מיני קרבנות חלוקים, אע"פ דעניינם אחד, ששניהם באים על החטא. ונראה דהם ב' מיני קרבנות חלוקים במהותם, שענין קרבן חטאת הוא לכפרה, והיינו מלשון קינוח, שע"י הקרבן מתקנח פגם החטא, ונעשה האדם נקי מאותו חטא, אבל קרבן אשם עניינו אינו לכפר על החטא, ולקנח את פגם החטא, אלא עניינו הוא לתקן את מעשה הגברא, וכמבואר בדברי חז"ל שהביא רש"י דאשם תלוי בא להגן עליו מן היסורים, והיינו דאע"פ דהחטא עצמו אינו מתכפר בזה, מ"מ זה מועיל לתקוני גברא. ודבר זה יש ללמוד גם מעיקר דין אשם תלוי, המפורש בפ"ה פסוק י"ז, דכשאחר כך נודע לו חטאו, מביא קרבן חטאת, והדבר צריך לימוד, דכיון שהביא אשם, מדוע כשנודע חטאו חייב להביא חטאת, ולמה לא סגי באשם שכבר הביא.

ולמהמבואר דהאשם אינו לקינוח החטא, אלא רק לכפר על מעשה הגברא, מובן היטב, באמת האשם אינו מכפר ואינו מקנח את החטא, ורק מכפר על מעשה הגברא, ועל כן כשנודע לו החטא אח"כ, אין מועיל מה שהביא כבר אשם, וצריך להביא חטאת. ומדין אשם תלוי, יש ללמוד גם לשאר אשמות, שאף הם עניינם בגדר זה, שהם באים על מעשה הגברא, ולא לכפרת החטא.

והנה להלן כתוב 'אשם הוא אשם אשם לה', ומקרא זה נדרש בחז"ל בכמה אופנים, אולם בפשוטו יש לפרש על פי המבואר דהנה חטאת העוף הבאה על הספק, אינה נאכלת משום ספק נבילה, וא"כ גם באשם כיון דהוא בא על ספק איסור, נימא דהוא ספק חולין בעזרה, וע"ז בא הפסוק לומר, דקרבן אשם אין בו ספק כלל, והטעם מפני שהוא בא על אשמת הגברא, וכיון דיש כאן ספק, ועבר על ספק איסור שלא כדין, יש בזה אשמה על הגברא, ולכן הוא מחוייב קרבן בודאי, והכי פירוש הפסוק דאשם אשם לה', דכיון דיש כאן אשמה לה' לכן הוא קרבן ודאי ולא ספק.

וכבר שמעתי מאמור"ר הגאון זצ"ל שהגרב"ד זצ"ל אמר בשם רבנו הגר"ח זצ"ל, שקרבן חטאת העוף הבא על הספק, הוא ספק על הודאי, ואשם תלוי, הוא ודאי על הספק. וביאור הדברים דחטאת העוף הבא על הספק הוא ספק קרבן, ולכן אינה נאכלת דשמה היא נבילה במליקה, משא"כ אשם תלוי הוא קרבן ודאי על מה שהגברא מסופק. ולדברינו הוא מבואר היטב דאשם הוא קרבן ודאי.

הכהן הגדול מאחיו

רבנו החפץ חיים זיע"א פעל פעולות רבות להכין את עצמו ואת הרבים לביאת המשיח בב"א, לצורך זה יסד בראדן כולל קדשים שילמדו בו כהנים ויהיו בקיאים בעבודת הקרבנות, ולצורך זה הוציא הספר אסיפת זקנים בהם ספרי אחרונים על סדר קדשים כדי שיהא מצוי ללומדים ספרי מפרשים לעיונם. כן כתב מאמר חיזוק בגודל חשיבות לימוד קדשים הנקרא תורה אור, וברוב גדלותו ערך את חיבורו לקוטי הלכות שהוא כדוגמת חיבור הרי"ף על קדשים, בו פירושים ודקדוקים וחדושי הלכות. בכלל פעולותיו אלו שלח החפץ חיים מכתבים לכל רבני העיירות שבסביבתו, בו ביקש מהם שישלחו לו רשימות מסודרות בהם יפורט כמה כהנים יש בעירם, מי מהם ראוי לעבודה ואינו בעל מום ל"ע, כדי שיהא בידו רשימה מרוכזת של כהנים המוכנים לעבודה בבית המקדש. הרבנים לא חשו להשיבו, מלבד זקני מרן הגר"ז זצ"ל שקיבל המכתב, ואמר 'אם החפץ חיים מבקש חייבים להענות לבקשתו', ושלח רשימה מפורטת של הכהנים הראויים לעבודה.

פעם אחת הגיע שליח מראדן לבריסק ומסר לרבנו הגר"ח זצ"ל דרישת שלום מהחפץ חיים, השיבו הגר"ח שימסור לחפץ חיים דרישת שלום ממנו, והוסיף ואמר שיאמר לחפץ חיים שהוא דורש בשלום כל אלו שאין להם בית, וגם שהוא מצפה לראותו הולך יחף עם אבנים על לבו. השליח לא הבין כונת הגר"ח והיו הדברים תמוהים בעיניו. מפני כך היה נבוך למסור הדברים לחפץ חיים ונמנע מלמסורם. כעבור זמן ראהו החפץ חיים ושאל אותו מה השיב לו הגר"ח, ונאלץ למסור לו את דברי הגר"ח, ויהי כשמוע החפץ חיים את דברי הגר"ח שמח מאוד, וביאר לשליח פשרן של דברים, הדרישת שלום לאלו שאין להם בית, כונת הגר"ח ליראי השם, שבפסוק כתוב בית אהרן ובית הלוי, אבל על יראי ה' לא כתוב בית, ועליהם נתכוין הגר"ח שהוא דורש בשלום, ומה שאמר שהוא מצפה לראותני הולך יחף עם אבנים על לבו, כונתו לראות כהנים בעבודתם, שהולכים יחפים, ואבנים על לבו, כונתו שאהיה כהן גדול הנושא את אבני החושן על לבו.

תעמיד לעצמך מעוף שתוכל להגיע אליו וכשתגיע אליו תמשיך עוד להתקדם הלאה, אל תפסע פסיעה גסה...

סיפר לי הגאון ר' יהודה בויאר שליט"א, (שמאד קירב אותי בצעירותי ופתח לי שערי אורה) שבצעירותו הראש הישיבה שלו היה מעודד את הבחורים באומרו אתה 'שאגת אריה', אתה 'נודע ביהודה' 'רעק"א'... והם היו משוכנעים שהם גדולי ישראל, אך כשעלו לשי"ג לפוניבז' פתאום הם ראו שכדי להגיע לרעק"א הם במרחק רב והם אפ"י לא מתקרבים לגדולי התורה שבדורינו...

בצעירותי אמרתי לו שהחלום שלי כשאני אהיה גדול הוא להיות ר' יודל בויאר, ענה לי, מצוין! כך אתה צריך כעת לחשוב, אבל כשתגיע ותהיה יודל בויאר אתה תראה שיש עוד הרבה הרבה לאן שאתה עוד יכול להגיע, וכמה שאפשר להעפיל יותר למעלה. אבל כעת אם ככה תחשוב - זה יכול להיות כיוון נכון.

אנו צריכים להעמיד למול עינינו יוזמה שנוכל להגיע אליה, ומשם להמשיך להתקדם הלאה עוד ועוד דרגות, אדם שיחלום להיות רעק"א או חזו"א, הוא לא ירגיש שהוא חזו"א או רעק"א והוא יכול להישבר... להיות חזו"א זה 'רב העמל וכביר הימים' - הרבה עמל והרבה זמן, אבל בכל זאת צריך שתהיה יוזמה, אדם בלי יוזמה לא יוכל לגדול, קח יוזמה לעצמך לאן לעלות ולגדול - ותתקדם, ואם התקדמת - תמשיך ותתקדם הלאה.

לתפקיד שלך יש סייעתא דשמיא מיוחדת

עוד צריך לדעת, שכשהאדם מתחיל לעבוד - הוא מקבל סייעתא דשמיא פי כמה בעשרות מונים שיוכל לעלות ולהצליח. וכמו שאמרו חז"ל (שהש"ר ה, ב) אמר הקב"ה לישראל בני, פתחו לי פתח אחד וכו' כפתחו של מחט, ואני אפתח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרוניות נכנסות בו.

אך צריך לדעת יסוד נוסף שמדויק בלשונו של הרמב"ן, הרמב"ן אומר 'כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה וכו', אבל **מצא בטבעו שידע לעשות כן**'. מצא בטבעו כלומר - שמדובר פה באנשים שהיה להם בטבעם מעין המלאכות שהם רצו. הרצון יצר להם את הכח והיכולת לדעת ולבצע.

וכך מקובלנו ממרן הגרא"מ שך זצ"ל **ש'לא מי שיכול עושה, אלא מי שעושה יכול**', דהיינו שלתפקיד שהקב"ה הוריד אותך לעולם, תקבל את כל הכוחות כדי להצליח בו.

אדם צריך להיות בעל יוזמה ומעוף

בתחילת הפרשה עה"פ "ויבואו כל איש אשר נשאו לבו" וכו' (לה, כא) כותב הרמב"ן: 'וטעם אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה, כי לא היה בהם שלמד את המלאכות האלה ממלמד, או מי שאימן בהן ידיו כלל, אבל מצא בטבעו שידע לעשות כן, **ויגבה לבו בדרכי ה'** לבא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר אדוני דובר'.

וכעין זה כותב הרמב"ן בפרשת כי תשא (לא, ב) 'כי ישראל במצרים פרוכים בעבודת חומר ולבנים, לא למדו מלאכת כסף וזהב וחרושת אבנים טובות, ולא ראו אותם כלל, והנה הוא פלא שימצא בהם אדם חכם גדול בכסף וזהב ובחרושת אבן ועץ וחושב ורוקם ואורג, כי אף בלומדים לפני חכמים לא ימצא בקי בכל האומניות כולם, והיודעים ורגילים בהם בבא ידיהם תמיד בטיט ורפש, לא יוכלו לעשות בהם אומנות דקה ויפה, ולכן אמר ה' למשה שיראה הפלא הזה וידע כי הוא מלא אותו רוח אלוקים לדעת כל אלה בעבור שיעשה המשכן' וכו'.

וכך היה אומר המשגיח ר' ירוחם זצ"ל שאם תתבונן תראה שכל אלו שהצליחו בחיים, בין ברוחניות ובין בגשמיות - **כל אלו היו בעלי יוזמה ומעוף**, אדם שהוא לא בעל יוזמה ומעוף לא יוכל להגיע להישגים גבוהים, וכדוגמת אדם העובד למחיתו בקיוסק והוא מסתפק רק במה שהוא מרוויח, והוא לא שואף ליותר מכך, אדם כזה לעולם לא יעזוב את הקיוסק... כך הוא ישאר באותו מצב כל החיים. לעומתו, אחד שהוא בעל מעוף ושאיפות גדולות - הגם שכיום אין לו הרבה כסף, אך הוא משקיע הרבה להצלחתו עד שהוא מגיע להישגים גדולים! וכך זה בכל דבר בעולם, וכ"ש בעולם הרוחני, אדם בלי יוזמה ומעוף לא יגיע לכלום.

ויש לעורר שלשה דברים אשר יאירו לנו באור יקרות - דברים אלו הלכה למעשה.

לא תעלו במעלות - בפסיעה גסה

גם ביוזמה ומעוף אסור לאדם להתנהג כחסר דעה, גם בעל יוזמה לא חולם להתהפך בלילה אחד 'מקיוסק' - להיות מיליארדר'. **גם בשאיפות צריך להתקדם לפי הכוחות ולא ישר לקפוץ להישגים גבוהים שאינם לפי כוחותיו**.

וזהו שנאמר - "לא תעלו במעלות על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו" ופי' רש"י שם שלא יפסע פסיעה גסה, ופי' בזה - כי אם אתה עולה בבת אחת אתה עלול ליפול ותגלה ערוותך עליו.

כשהקב"ה נותן למישהו תפקיד מסוים - ע"כ הוא נותן לו את כל הכלים והכוחות שיוכל לבצע ולהצליח.

סיפר הגאון ר' שמואל בירנבוים זצ"ל ראש ישיבת מיר בארה"ב, על רבו הגאון ר' אלחנן וסרמן הי"ד, שכשלמד אצלו בישיבה בברנוביץ הייתה זו ישיבה גדולה חשובה באיכות ובכמות (כחמש מאות בחורים) והבחורים היו להוטים אחריו ימים ולילות לשתות בצמא את דבריו אך ר' אלחנן עצמו היה אומר שהוא לא היה בעל כשרון גדול, ורק בעבודה הצליח להגיע למה שהגיע.

והנה הגר"ש כתב, שבעצם כמו שמותר לחלוק על סברה בקוב"ש, מותר גם לחלוק על זה... אך ר' אלחנן וודאי התכוון למה שאמר ולא משום דברי ענווה, כי סבר שלהגיע לכל כך רחוק זה ודאי למעלה מכוחותיו, אלא זה ס"ד מיוחדת למי שזה התפקיד שלו, ולכן הצליח.

עוד סיפר רבי שמואל בירנבוים, שפעם הגיע אדם אחד לצעוק על הגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל על כך שהוא היה עונה תשובות למאות אנשים, בדרך מהבית לתפילה, והיו שואלים אותו בכל ד' חלקי שו"ע, וניגש אותו אחד (שהיה מתלמידי הגאון ר' ברוך בער) וצעק על ר' משה, מאיפה לקחת כאלה דברים? הרביה (ר' ברוך בער) היה יותר גדול ויותר בעל כשרון ממך, ועד שהוא היה פוסק - הוא היה כולו רועד, ואתה פתאום בא ופוסק את ההלכות החמורות כלאחר יד בדרך מהבית לבית הכנסת?! ענה לו ר' משה בחיוך: 'אחרי שחזרים שלוש מאות שבעים וחמש פעם את כל ד' חלקי השולחן ערוך זה לא נורא שפוסקים ככה'...

והוסיף שזו הייתה רק חצי תשובה, והתשובה המלאה היא - שעל ר' משה נגזר משמים להיות הפוסק הגדול באמריקה, וממילא נתנו לו כוחות לפסוק בכזו צורה. אך ר' ברוך בער שזה לא התפקיד שלו, התפקיד שלו להיות ראש ישיבה, הוא קיבל כוחות להיות ראש ישיבה, ואכן ר' ברוך בער היה הראש ישיבה הגדול, ולעומתו ר' משה פיינשטיין היה הפוסק הגדול, כי לכך נועד.

לכל אדם יש את הכוחות לתפקיד שבשבילו הוא הגיע לעולם, ואין אדם שאין לו תפקיד.

והנה כתוב בפרשה (לה, ל), "ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור". וקשה, מהו ראו? והלא היה צריך לכתוב 'שמעו'. אלא אמר הגאון ר' משה פיינשטיין, שהסימן לדעת האם זהו התפקיד שלך "ראו קרא ה'!" **אם אתה רואה שאתה זה שמצליח - סימן שקרא ה'.** ובדורנו אנו, כשרואים את ההצלחה של כל בן תורה בהכרח שזהו תפקידו.

וכך היו אומרים מרן הגרא"מ שך ומרן רה"י זיע"א, "ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור". בדור הזה שמרכבת הטומאה התרבתה, כנגד זה קיבלה מרכבת הקדושה. כי זה

לעומת זה עשה אלוקים, וכיום זורקים לנו 'אלומות של אורי מהשמים, שהרי רואים שמצליחים כי כל מי שעושה משהו לכבוד שמים - מיד יש לו ס"ד.

וב"ה נבנים ישיבות, ומוסדות חינוך, ואגודות מרפא וחסד בלי גבול! ולפי מה שאמר הגר"מ פיינשטיין הרי זה סימן שקרא ה', והקב"ה קורא לנו בוא ותרבו כבוד שמים כ"א בתפקידו, ותפקידו היום ללמוד בהתמדה, ולהתפלל כראוי, ומידות טובות, ולהרבות כבוד שמים במהות הבן תורה.

אמר לי פעם הרה"ג ר' שלמה נח קרול זצ"ל בשם הגאון ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל שאמר, **שלכל פעולה צריך שיהיה לאדם שלשה 'אני מאמין' בכדי שהוא יוכל להצליח,** אני מאמין אחד - שצריך לעשות את הדבר המדובר, אני מאמין שני - שאני זה שצריך לעשות, (אא"כ זה דבר שיכול להעשות ע"י אחרים בדרך טובה, בכה"ג אין מה להיכנס לזה...) והאני מאמין האחרון - שאם אני יעשה אני בעז"ה יצליח. ובלי שלשת האני מאמין האלו ההצלחה קלושה...

כל יהודי צריך להרגיש תחושה של 'שליחות'. וכפי שכתב רבינו יונה בשערי תשובה, (שער ב' אות כ"א) ותוכן דבריו: שבאתי פה שליח מהשגחה עליונה לדברים מסוימים ויש לי כעת שליחות, קרא ה' שנרבה כבוד שמים וכל אחד בדרך לשמה הוא נועד, וככל שתעשה ותרבה כבוד שמים תצליח.

היום ב"ה יש סייעתא דשמיא מיוחדת לבני תורה למעלה מדרך הטבע, כי בזמן שכח הטומאה מתרבה - כח הקדושה מתרבה, ויש בכך סייעתא דשמיא לכל מי שרק ירצה ויעשה, תלמד בהתמדה, ותרבה כבוד שמים, וע"י זה תגדל ותמשיך להרבות כבוד שמים יותר ויותר!!!

תעלה ברוחניות ואל תפחד

דבר נוסף, ישנם רבים שפחדים להתחיל, 'אני, איך אני אסתדר, איך אני אצליח, אני אפול' - מפחדים. ובנוסף לכך שיש גם את הענין של ה'כבוד' הם חוששים מה יאמרו, איך יסתכלו עלי, יגידו שאני הפכפך יום מתמיד ויום צדיק שמתפלל, וכל יום משהו חדש... **כל אלו שפחדו להתחיל לא יצא מהם שום דבר,** ופשוט שזה כך הרי אם לא התחלת איך תגיע, "פחד לצים חטאים".

איתא בתנחומא (ויצא, ב) אמר ר' ברכיה בשם ר' חלבו מלמד שהראהו הקב"ה ליעקב אבינו שרו של בבל עולה ויורד, ושל מדי עולה ויורד, ושל יון עולה ויורד, ושל אדום עולה ויורד, א"ל הקב"ה ליעקב, יעקב למה אין אתה עולה? באותה שעה נתיירא יעקב אבינו ואמר 'כשם שהם יש להם ירידה כך אני יש לי ירידה' (וירידה מגבוה זה הרבה יותר גרוע) א"ל הקב"ה אם אתה עולה - אין לך ירידה. ולא האמין ולא עלה, א"ל הקב"ה אילו עלית והאמנת לא היתה לך ירידה לעולם, אלא הואיל ולא האמנת הרי בניך משתעבדים בהללו ארבע מלכויות בעוה"ז.

להבין מה היה אצל יעקב אבינו אין לנו כלל רשות והשגה, אך עכ"פ במה זה נוגע אלינו).

הקב"ה אומר לך תעלה - אל תפחד - אל תירא עבדי יעקב, ומה שנוגע לנו הרי כולנו מצווים בלעלות 'בשטייגן' אין לנו מה לפחד - וגם אם נפול קצת באמצע נחזור לעלות ונגיע - כי שבע יפול צדיק וקם, גם מאלו שעלו וגדלו עד למאד היו שהיו להם קצת נפילות והמשיכו להתמודד ולעלות - והצליחו וגם עשו פרי.

שמעתי פעם מהגאון ר' חיים שמואלביץ זצ"ל בהספד על ר' אליהו לופיאן זצ"ל. שאמר: כולנו עולים ויורדים קצת, וכשממשיכים לעלות - בסוף מתעלים ונשארים למעלה. (והוא הוסיף שלגה"צ ר' אליהו לופיאן היה רק עליות בלי ירידות כולם שווים לטובה.) **אין לנו ממה לפחד. תעלה! כולם עולים, וגם שלפעמים קצת נופלים ממשיכים לעלות וגדלים, ובסוף נשארים למעלה.**

לנצל את העת רצון להתרוממות

עוד מצינו בחז"ל בענין זה, הגמ' בברכות (ז, א) אומרת כשאמר משה לפני הקב"ה 'הראני נא את כבודך' א"ל הקב"ה כשרציתי בסנה לא רצית, עכשיו שאתה רוצה - אני איני רוצה.

וביאר בזה הגר"ח קמיל זצ"ל, הרי מדובר בדבר שאינו קורה בכל יום שהרי 'כי לא יראני האדם וחי' ובכ"ז יש ומגיעה עת רצון מיוחדת כמו שהיה למשה רבינו ע"ה בסנה. ואז אם היה מנצל את העת רצון היה משיג אך כשעוברת העת רצון המיוחדת הוא חוזר להנהגה הרגילה של 'ולא יראני האדם וחי', ולכן כעת זה איננו, ושוב לא תוכל.

הקב"ה בא ואומר לך יש לך עת רצון בא ותעלה, אני רוצה להעלות אותך! ממה אתה מפחד? אם מנצלים את העת רצון אפשר לקפוץ לגבהים ברוממות.

עם עמל שוברים הכל

ובכדי להצליח בתורה אי אפשר בלי עמל, הצלחה בתורה כל כולה תלויה בעמל, בלי עמל אי אפשר להשיג שום דבר, יגעת ומצאת - תאמין...

"ראו קרא ה' בשם בצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה", בצלאל ילד בגיל שלש עשרה (סנהדרין סט, ב) ובגיל כ"כ קטן

הוא כבר יודע אותיות שנבראו בהם שמים וארץ, וביארו חז"ל שבצלאל זכה לכל זה בזכות חור אבי אביו שמסר נפשו, וברש"י בפרשה כתב שהוא היה בנה של מרים שמסרה נפשה, עם כאלו זכויות אנחנו עוד יכולים להבין איך הוא הגיע לכאלו דרגות 'ואמלא אותו רוח חכמה'.

(אגב, מרן הגר"מ שטרנבוך שליט"א היה בשיעור של שה"ת הגאון מטשעבין זצ"ל ששאל שאלה קשה, והגר"מ השיב לו

תשובה נפלאה, וכשסיים א"ל הטשיבינר בחיך זה לא שטיקל שלך... ר' משה נבהל - הרי לא לקחתי את זה משום מקום! זה שלי... אך הרב הסביר: הרי בחור בגילך - לא יכול לחדש כאלה חידושים! בהכרח שזה בזכות הדמעות של אמא שלך או סבתא שלך! זה לא שלך...)

אלא שבהמשך הפסוקים 'ועמו אהליאב בן אחיסמך למטה דן' ובאהליאב לא מצאנו שום יחוס מיוחד שיביא אותו לכאלו זכויות, ואדרבא, רש"י אומר - פחות שבשבטים היה, ובכ"ז לא ניכר שוע לפני דל (רש"י) - לא הכירו הבדל בין בצלאל לאהליאב, איפה פתאום נעלם היחוס של בצלאל! איך אהליאב באותה דרגה כאחד שהיחוס שלו מחייב.

אלא הפשט הוא, אהליאב עשה את עבודתו במשכן בעמל! **וע"י עמל מגיעים גם לדרגה של אותו אחד שיש לו זכות אבות ולדרגות גבוהות מאד. עם עמל שוברים את הכל.**

מרנא החפץ חיים זיע"א כותב (תורת הבית פרק ז') והנה אנו מתמיהים בנפשינו, הלא ה' יתברך השפיע בדורות הראשונים רבוי חכמה מאוד, ולמה היום לא זוכים לזה? אלא כנראה שזה בגלל שיש פחות עמל, **כי אם היינו לומדים בעמל התורה כמו פעם - גם אנו היינו זוכים לחכמה כמותם.**

ומצינו במשכן שכל מי שקיבל על עצמו את עבודת המשכן בלי חשבונות, והיה משיב את לבו ותשוקתו לעשות את עבודת המשכן, היה הקב"ה נותן לו דעת ותבונה איך לעשות, כדכתיב בויקהל 'ויקרא אל בצלאל ואהליאב **ואל כל חכם לב אשר נתן ה' חכמה בלבם כל אשר נשאו לעשות המלאכה**' כל מי שהסכים בדעתו להתקרב אל הקב"ה, הקב"ה נתן בו את השכל לדעת איך לעשות ולבנות את המשכן.

ויסוד זה הוא בכל ענין! אחד שיסכים בדעתו להיות בקי באיזה גמרא, ויראה ללמוד ולחזור כמה פעמים, ויברר איזה הלכה ויתייגע בה - ודאי יתן לו הקב"ה דעת בלבבו, ויתן לו סייעתא דשמיא להוציא את מחשבתו לפועל.

אדם שחושב ברצינות ומשקיע הקב"ה נותן לו, 'כתר תורה מונח לכל, כל הרוצה ליטול יבוא ויטול'.

עליונים למעלה

ידוע שמרן החזו"א אמר פעם למשגיח הגה"צ ר' דב יפה זצ"ל, 'שהיום כל בן תורה הוא בספק להיות גדול הדור'.

והוא הוסיף לו, שלא כל אלו שציפו מהם שהם יהיו הגדולים, הם אלו שבאמת נהיו הגדולים. לגדול בתורה זה לא רק כשרונות טובים, לגדול בתורה צריך התמדה, ותפילה, וירא"ש, ומידות טובות.

ודבר מבהיל זה מביא הגאון ר' יצחק זילברשטיין שליט"א בספרו 'חשוקי חמד' (חולין, צא, ב) בדברי הגמ' שמאריכה לפרש הנעשה עם חלומו של יעקב אבינו, ומביא שם בספר -

שהיה יהודי צדיק גדול שהלך לבית עולמו, ובני המשפחה לא ידעו על מסמך מסוים איפה הוא נמצא.

לאחר זמן נגלה האב לבנו בחלום, וא"ל, שהמסמך נמצא במקום פלוני, לאחמ"כ שאלו בנו, אבא מה עלה בדינך? א"ל איני יכול לומר לך, רק תדע ג' דברים מעולם האמת שאני כן יכול לומר לך, ואחד מהם הוא שבעולם האמת רואים בחוש את הגמ' שאומרת 'עליונים למעלה ותחתונים למטה'.

כך היו אומרים להסביר גמרא זו, ג"כ הגר"י אברמסקי והגר"מ פיינשטיין זצ"ל, שכאשר יבואו לשמים בעל כשרון שיודע הרבה בכשרונו, אבל אינו מתמיד וירא שמים, ומולו, ת"ח בכשרון רגיל, אבל עובד ה' ומתמיד, ויבואו לדון בבית דין של מעלה, אף שבעוה"ז מכבדים יותר את הת"ח הבעל כשרון, אך בשמים מכבדים את המתמיד מעל הכל, בעמל ויגיעה זו הדרך לקנין התורה.

והסטייפלער הוסיף בשם ספר חסידים (ס"ח), שאותו אחד שעמל כפי כוחותיו, אלא שכשרונותיו לא עמדו לו, בשמים ילמדוהו את כל התורה כולה, והכשרוני שהתבטל, כנגד מה שהתבטל - ישכחו ממנו גם את מה שידע.

הדרך לשלימות

ישנו חידוש מסעיר של הגאון רבי משה פיינשטיין שהובא בספרו 'קול רס': לנשיאים נחסר אות משמם לפי שנתעצלו במלאכת המשכן, כיון שאמרו - לאחר שכולם יתנו, אנחנו נשלים את כל מה שחסר.

והתמיהה עצומה! הרי זה הדבר הכי טוב! תארו לעצמכם באים לבנות ישיבה, בא גביר ותורם את כל מה שיחסר, הרי זה דבר עצום!

וא"כ הנשיאים אמרו את הדבר הכי טוב ונכון, ומה מקום איפה להחסיר אות משמם? ורבו התירוצים על זה.

אומר ר' משה פיינשטיין - אמנם נכון, הנשיאים עשו את הדבר הכי נכון והכי גדול במעלה - אבל מה, אנשים יפרשו את זה כהתחמקות וגם הם יכולים להתרפות, זה מזיק אצל אחרים, וממילא אסור להם לעשות את זה!

אע"פ שעשיתם את הדבר הכי טוב והתכוונתם לטוב, אך אנשים לא יבינו את זה ככה, אומר ר' משה פיינשטיין חידוש אדיר, פעם - היה ענין לתת צדקה כמה שיותר בצנעא, 'מתן בסתר יכפה אף'. אך היום שהמציאות שאם אחד נותן יפה - אחרים גם נותנים, - יש ענין לתת בפרהסיא! שממני יראו וככה יעשו.

הרבה פעמים בחור חושב לעצמו, וכי כל הישיבה צריכה לדעת שאני המתמיד הכי גדול ולומד עד שעה מאוחרת! "את צנועים חכמה"! אני אלך לאיזה ביהכ"ס אחר ואלמד בהתמדה.

אך על זה הולך היסוד שאומר ר' משה פיינשטיין - זה לא נכון! הזקת! כשלומדים בישיבה זה עושה אוירה רצינית ומרבה חשק באחרים. ויחסר לך בהגעה לשלימות.

לפעמים בחור עושה חשבון - לי זה טוב. ויכול להיות שהוא גם צודק בכך, אבל כשזה מזיק לאחרים - אסור לך לעשות את זה. ועל כך - נחסרה אות אחת משמותם.

כל בחור, וביותר ב'שישי שבת' צריך לעשות עשרים פעמים חשבון אם מותר לו להחסיר או לא. כי אם זה מזיק לאחרים - אתה תפסיד, ויחסר מההצלחה שלך!

והיסוד של כל הדברים: **תחשוב תמיד על כל דבר איך רואים את המעשה הזה ואיך זה משפיע, האם זה מזיק לאחרים - או לא.** וכך גם מקובלנו ממרן רה"י זיע"א ומרן רה"י הגר"י אדלשטיין שליט"א.

כעת - כשאנחנו נפרדים למשך שנה מהפרשיות של המשכן, הפרשיות ש"תוכו רצוף אהבה" - קשה עלי פרידתכם!...

אלו הם פרשיות שיש בהם סייעתא דשמיא מיוחדת להתקרב לקב"ה גם למי שרחוק. וכמו שלסעודה שלישית קוראים 'רעוא דרעווין' - כי פנה היום, גם כעת אנחנו נפרדים מן המשכן, בואו ונבנה לקב"ה, מקום שתוכו רצוף אהבה, וכבוד ה' מלא את המשכן!

(מתוך השיחה השבועית פרשת ויקהל תשע"ט)

לע"י

יחזקאל בן צלחה ז"ל

נלב"ע כ"ז אדר

תנצב"ה

לע"י

הגאון רבי עמרם רוח זצ"ל

בן סוליקא ע"ה

רב בית הכסת 'מסילת ישרים' מודיעין עילית

נלב"ע כ"ז אדר ב' תשפ"ב

תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר וכן שיעור דף היומי ועוד, בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ניתן לתרום לגליון מכל עמדות נדרים פלוס ברחבי הארץ באמצעות לחצן קופות נוספות בחיפוש יש להקיש ארחות חיים או קוד מוסד 1000729 כמז"כ ניתן לתרום דרך המערכת הטלפונית הממוחשבת נדרים פון בחיג לטלפון 037630585 שלוחה 2071 או במספר פלא' 053-415-3025 כל מי שיכול לעשות הוראת קבע אפילו של כ5 ש"ח תבוא עליו ברכה, וכל המוסיף... ניתן לקבל את הגליון במייל: 4166058@gmail.com

נודה מאד לכל מי
שיכול לסייע בכיסוי
הוצאות ההדפסה.
להנצחת
לע"נ ויחי"ב,
בא לפנות למייל
mdh036194741
@gmail.com

דברי השירה

וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (זכרים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי זינר שליט"א

רב ביהכ"נ 'דברי שיר' ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פרשת ויקרא - חודש ניסן

קדש עצמך במותר לך

בתחילת הפרשה מובא את הפרשיות של הקרבנות נדבה, עולה שלמים ומנחות....

מִן הַסְּטִיפֶלֶר זצ"ל העיר בספרו **ברכת פרץ**, שמצינו כמה מצוות שאין זה חובה על האדם, אבל אם עושה אותם הוא מקיים מצוה, כמו כאן לגבי קרבנות נדבה, וכן בנדבת המשכן שזה לא היה חובה, וכן יש עוד הרבה מצוות שאין להם שיעור, אבל כמה שמרבה הוא מקיים יותר מצוה, וזה המצוות שכתובות במשנה של 'אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והכורים...', ועוד מצינו לגבי נזירות, שא"ז חובה, אבל ע"ז הוא מקיים מצוה.

ולכאורה יש להבין שהרי אם אותם מצוות חשובים לעבודת השם, אם כן מה הטעם שלא נצטוונו לעשותם בחובה, ואם זה לא נצרך אז מה הטעם לעשות אותם.

וביאר שדוקא על ידי שהאדם עושה דבר אפילו שהוא לא חייב בה, והוא עושה את זה לשם שמים, מונח בזה יסוד גדול להשיג אהבת השם ויראת השם. והביאור בזה הוא שהרי לכאורה אפשר להקשות על עיקר החיוב לאהבת השם, איך שייך לצוות על זה, הרי אהבה זה משהו שמגיע מהרגשת הלב, ומי שהוא לא אוהב איך שייך לצוות אותו לאהוב. והתשובה לזה שישנם כמה דרכים שעל ידיהם מגיעים לאהבת השם, לדוגמא מבואר ב**רמב"ם** (פ"ב מיסודי התורה) שעל ידי ההתבוננות בבריאה זוכים לאהבת השם, וכן על ידי פעולות חיצוניות זה משפיע על הפנימיות, וכמו שכתוב בספר **החינוך** כמה פעמים שעל ידי הפעולות מתעוררים הלבבות, ואם אדם מתנדב למען הקב"ה בזה הוא מעורר בעצמו ניצוצים של אהבת השם בקרבו, וזה הכוונה באותם מצוות שדוקא בגלל שאנחנו לא חייבים בהם, אם נקיים אותם זה יעורר בנו יותר אהבת השם. וידועים דברי **הרמב"ן** ב**פרשת קדושים** 'קדש עצמך במותר לך', שהכוונה בזה שעל ידי שאדם מקדש את עצמו במותר לו, הוא זוכה להתקרב יותר להקב"ה, והטעם בזה שע"י המעשים הוא משפיע על הלב, ומתעלה יותר בעבודת השם.

ובגמ' מבואר שזהו החילוק בין עבד אצל רבו לבן אצל אביו, שעבד עושה רק מה שהוא חייב לעשות, ומה שהאדון לא אמר לו הוא אינו עושה, ומשא"כ בן לאביו הרי הוא עושה את רצון אביו, ואפילו אם האבא לא מבקש, הבן מעצמו עושה את מה שהוא יודע שאביו רוצה שיעשה.

מידת הכרת הטוב הוא יסוד לעבודת השם

"ויקרא ה' אל משה" (א' - א').

כתוב ב**ילקוט** (רמז תכ"ח) 'עשרה שמות היו לו למשה... א"ל הקדוש ברוך הוא למשה חייך מכל שמות שיש לך איני קוראך אלא בשם שקראתך בתיה בת פרעה ותקרא שמו משה' ויקרא אל משה, והיינו שהשם שהקב"ה קרא למשה רבינו היה דוקא השם שבתיה בת פרעה נקראה לו. ולכאורה צריך ביאור, מה נתייחד דוקא השם שהיא קראה לו יותר משאר השמות שהיו לו.

אכן יש ללמוד מזה את החובה הגדולה שיש בהכרת הטוב, שכיון שההצלה של משה רבינו היה על ידה, ועל ידי כך שמשכה אותו מהיאור, לכן נקבע ששמו יהיה משה, לזכור את המעשה הטוב שהיא עשתה.

ובספר **החינוך** (מצוה ל"ג) כתב הטעם במצות כיבוד אב שהוא משום הכרת הטוב, וכתב שמזה יבוא האדם להכיר בטובה הגדולה שהקב"ה עושה עמו, וזה לשונו 'משרשי מצוה זו, שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה, ולא יהיה נבל ומתנכר וכפוי טובה... ושיתן אל לבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל כבוד וכל תועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו, וכשיקבע זאת המידה בנפשו יעלה ממנה להכיר טובת האל-ב"ה, שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון, ושהוציאו לאור העולם וסיפק

צרכו כל ימיו, והעמידו על מתכונתו ושלימות אבריו, ונתן בו נפש יודעת ומשכלת, שאלולי הנפש שחננו האל יהיה כסוס כפרד אין הבין, ויערוך במחשבתו כמה וכמה ראוי לו להיזהר בעבודתו ברוך הוא'.

וידוע שפעם אחת בעירוב ימיו של **מרן הגראמ"מ שך** זצ"ל, הוא אמר שברצונו לינסוע ללוויה של אישה מסוימת בחיפה, ובני הבית שחששו לבריאותו רצו למנוע ממנו את הנסיעה הזאת, והוא אמר להם שאם לא יהיה רכב לינסוע הרי שהוא יסע באוטובוס ללוויה כיון שבבחרותו הוא יושב ולמד בבית הכנסת לבד, ואותה אישה ראתה אותו והביאה לו אוכל כדי שיהיה לו במה להתקיים, ומרן הרב שך זצ"ל הכיר לה טובה על זה אפילו בעת זקנותו וטרח לינסוע ללוויה.

והנה צריך לדעת שיש הנהגה מיוחדת שאם האדם שומר את התורה והמצוות הוא זוכה כנגד זה שהקב"ה ישמור עליו, והיה פעם יהודי באמריקה שלא שמר תורה ומצוות רח"ל, ויום אחד בתו הודיעה לו שהיא מתכוונת להתחתן עם גוי אחד שהיא הכירה, וכששמע זאת נפל לבו בקרבו, שאע"פ שמר תורה ומצוות הוא לא העלה בדעתו שהבת שלו תתבולל ה"י, והוא פנה לאחד מידידיו שהיה יהודי ירא שמים, והוא הציע לו שיטוס לארץ ישראל למרן **הגרא"ל שטינמן** זצ"ל ויבקש ממנו עצה וברכה, אותו אחד היה בעל אמצעים והזמין מיד כרטיס טיסה גם לו וגם לידיד שלו לאותו היום והלכו מיד לשדה התעופה ונסעו למרן **הגרא"ל** זצ"ל, וכשאמר לו את הצרה שקרא לו, שאל אותו מרן **הגרא"ל** אם הוא שומר שבת, והלה השיב בשלילה, ומרן **הגרא"ל** חשב לזמן מה ואז אמר לו שיש לו ב' בקשות לבקש ממנו, ואותו יהודי חשב שמרן **הגרא"ל** יבקש ממנו כסף והוא כבר הוציא את הפנקס צ'קים, אך מרן **הגרא"ל** אמר לו שהוא מבקש בקשות אחרות לגמרי, הבקשה הראשונה שיתחיל לשמור שבת כפי מה שהוא יודע [לא להדליק את האור ולא לינסוע ברכב וכו'], והבקשה השניה שבסעודת שבת ילמד כל פעם איזה הלכה מסוימת וכך יתקדם בידיעת ההלכות וקיום התורה, והיהודי קיבל זאת על עצמו, ואז ברכו מרן **הגרא"ל** בחום שיזכה להושיע, לאחר שבועיים בתו של אותו יהודי מתקשרת אליו בוכה, והיא מספרת לו שהגוי שרצתה להתחתן אותו נהרג בתאונת דרכים, אביה בהתרגשות מיד הזמין כרטיס טיסה נוסף ובא למרן **הגרא"ל** לספר לו על המופת... ומרן **הגרא"ל** אמר לו שאין כאן שום מופת, אלא מי ששומר על התורה ומקיים את רצון השם, אזי זוכה לשמירה מיוחדת מלמעלה, וזה מה ששמר עליו, ואם ימשיך בדרך זו יזכה שהסיעתא דשמיא תמשיך לשמור עליו מכל רע.

אין קורבנות מדגים

"מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן תקריבו את קרבנכם" (א' - ב').

ב**מדרש תנחומא** (אות ח') כתב, שהטעם שלא מקריבים קרבנות מן הדגים כיון שהם נולדים מן הציצים, ולא כמו בהמות שיוצאים מקרב אמן. ולכאורה צריך ביאור, שהרי עופות גם כן נולדים מציצים, ואפילו הכי מביאים מהם קורבנות, ומה החילוק בין עופות לדגים.

וב**חידושי הר"ם** כתב שהרי הקרבנות באים לכפר, וזה בבחינה של נפש תחת נפש, וא"כ בבהמות ועופות שיש להם נפש מביאים מהם קרבנות, אבל דגים שאין להם נפש לא מביאים מהם קרבנות.

אכן לפי דבריו יש להעיר על הנוהגים לעשות מנהג כפרות בדגים [ע"י **משנה ברורה** סימן תר"ה סק"ד], ואומרים 'נפש תחת נפש', והרי לדברי החידושי הר"ם על דג לא שייך לומר שיש לו נפש, ויל"ע.

אדם ולא מלך

"אדם כי יקריב מכם קרבן לה'" (שם).

התוס' הרא"ש ב**הוריות** (דף י"א ע"ב) הקשה על הגמ' שם שכתוב שהיו מושחים את המלכים בשמן המשחה, שהרי כתוב בפסוק (שמות ל' - ל"ג) "ואשר יתן ממנו על זר ונכרת מעמיו", והרי מלך גם כן הוא זר.

ותירץ הרא"ש, שכיון שכתוב שם (פסוק ל"ב) "על בשר אדם לא ייסך", דרשינן אדם ולא מלך, דהיינו שמלך אינו נקרא אדם, ולכן אין איסור.

ובספר כלי חמדה (בפרשת שופטים) הקשה על דבריו מכמה מקומות, א. מהפסוק כאן שכתוב "אדם כי יקריב מכס", והרי מלך ג"כ בכלל הקרבת הקרבנות,

ב. לגבי צרעת כתוב "אדם כי יהיה בעור בשרו", והרי מלך ג"כ בכלל צרעת,

ג. לגבי טומאת אוהל כתוב "אדם כי ימות באוהל", והרי גם מלך מטמא באוהל,

ומבואר מכל המקומות הללו שמלך ג"כ בכלל אדם, ואיך כתב הרא"ש שמלך לא בכלל אדם, ולכן אינו באיסור של "על בשר אדם לא ייסך".

וכתב ליישב את ג' הקושיות,

א. מהפסוק כאן לגבי קרבנות, הביא שהגמ' בסוכה (דף ל' ע"א) דורשת מהפסוק כאן שאין להביא מהגזל [וכע"ז ברש"י], וא"כ במלך שהכל שלו לא שייך גזל [והביא כן מהגמ' בסנהדרין דף כ' ע"ב ע"ש],

ב. מהפסוק לגבי צרעת כתב ליישב ע"פ הגמ' בהוריות (דף י' ע"א) דמלך שנצטרע דינו כהדיט, ולכן כבר אינו מלך לאחר שנצטרע, ושפיר נקרא אדם,

ג. ומהפסוק מטומאת אוהל, כתב ליישב שהרי מבואר בחז"ל [בבראשית רבה צ"ו ג'] שאין שלטון ביום המוות, והיינו שביום המוות אין שם מלך על המלך יעו"ש שדרשו כן מהפסוק, ולכן מלך ג"כ מטמא באוהל שכבר אין עליו ביום המיתה שם מלך וא"ש.

ערך של כל מצוה ומצוה

"וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תשבית מלח ברית אלקיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח" (ב' - י"ג).

וכתב רש"י, שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח, וניסוך המים בחג.

ויש להקשות, שהרי סוף סוף המים התחתונים הפסידו קירוב לשכינה, שהמים העליונים נמצאים כל הזמן קרוב לשכינה, והמים התחתונים נמצאים למטה אלא שמתקיים בהם מצוה.

וכתב באילת השחר, 'ועל כרחך דאע"פ שהקירוב לשכינה הוא עונג גדול, מכל מקום עונג ממעשה מצוה הנעשה על ידי בעל בחירה שוקל יותר, ולכן נתפייסו בפיצוי הזה שיקיימו בהם מצוה', והיינו שקיום מצוה הוא עונג גדול יותר מלהיות בקירוב לשכינה.

ומוסיף שם עוד, שהרי המים העליונים נמצאים תמיד קרוב לשכינה מברית העולם ועד עתה, והרי המים התחתונים מתקיים בהם מצוות רק כשבית המקדש היה קיים, שזה היה בבית ראשון ת"י שנה, ובבית שני ת"כ שנה, וזה זמן קצר יחסית לכל אלפי שנות קיום העולם, וא"כ איך זה שווה לכל הזמן שהמים העליונים נמצאים קרוב לשכינה, ומבואר מזה, שהעונג שבעל בחירה יקיים בהם מצוות אפי' שזה יהיה רק קצת זמן, זה שוקל יותר ממה שהרוויחו המים העליונים.

ועוד מוסיף שם, שהרי את המצוה במים ובמלח מתקיים על ידי אנשים, שהם בריאה קטנה לעומת המלאכים הממונים על המים העליונים, שהם השורש הרוחני שלהם, והם בעלי השגה הרבה יותר מהאדם, ועם כל זה פעולה של מצוה שנעשית על ידי האדם יש לה חשיבות עצומה, יש לה משקל עצום כנגד כל זה.

ויש להתעורר מזה ולהתחזק, להעריך את המעשי מצוות שאנו עושים, שיהיה יותר בחשק וברוממות, שע"ז יהיה ערך גבוה יותר לכל מעשי המצוות.

להיזהר בצער של הזולת

"והקריבו הכהן אל המזבח ומלך את ראשו" (א' - ט"ו).

הטעם שבעופות עושים מליקה ולא שחיטה, כתב החינוך (מצוה קכ"ד) 'רמז שימיהר כל אדם בתכלית המהירות צרכו של עני, ועל כן אינו צריך קרבנו שחיטה, שלא יצטרך הכהן לחזר אחר הסכין ולבודקו, ויתבטל העני שם ממלאכתו בינתיים'.

מבואר מדבריו, שכיון שבדרך כלל העוף הוא קרבן של העני, רצתה התורה שהעני לא יצטרך להתבטל ממלאכתו, ולכן מיד שהוא מגיע יהיה אפשר לקיים את מצות הקרבן, שזה מליקה שנעשה בידו של הכהן, וכך הוא לא יצטרך להתעכב לחפש סכין ולבודקו.

ויש ללמוד מכאן יסוד גדול, עד כמה צריך להתחשב בזולת, וכמה צריך להיזהר בצערו של השני.

ומצינו גם כן לענין עבד עברי שיש דין "כי טוב לו עמך", ואם יש לאדון רק כרית אחת הוא צריך לתת אותה לעבד, ואפילו שבמצות "ואהבת לרעך כמוך" לא מצינו שאדם צריך לתת כשלא יהיה לו, מכל מקום בעבד זה שונה, כיון שעבד הוא שפל רוח, וכל דבר שיהיה חסר לו הוא יאמר לעצמו שכיון שהוא עבד מזלזלים בו כל הזמן..., ולכן הקפידה התורה יותר מבשאר מצוות.

וכן מצינו עוד בגמ' בסנהדרין (דף ס"ו ע"א) שכתוב שם, שממה שכתוב "חרש לא תקלל", אין ללמוד שכל שכן שאסור לקלל נשיא, שיש לומר דדוקא חרש אסור לקלל, שכן חרישתו גרמה לו, ופירש רש"י 'מתוך שהוא שפל הזהיר עליו הכתוב שלא תבזהו ולא תצערנהו, מפני שנותן צרתו על לבו ומיצר על שפלותו', והיינו שמי שיש לו יותר צער ועגמת נפש התורה הקפידה יותר שלא לצער אותו.

ויש ללמוד מכל זה, כמה צריך להיזהר לא לצער את השני, וק"ו באחד שהוא נמצא בצער אחר, להיזהר בכפלים לא להוסיף לו צער על הצער ח"ו.

והנה בעיקר השאלה מדוע התורה אמרה שעופות דינן במליקה ולא בשחיטה, החזקוני כאן כתב, שכיון שאת העוף מולקים בראש המזבח (כדאיתא במתני' בזבחים פרק ו'), אם כן אי אפשר לעלות לשם סכין, שגם זה נכלל באיסור של "כי חרבך הנפת עליה ותחללה", ולכן מולקים ביד.

אכן אם האיסור של "כי חרבך הנפת עליה ותחללה", נאמר גם על האיסור לשחוט על המזבח, אם כן למה צריך לימוד מיוחד שאין שוחטין בראש המזבח, וכמש"כ רש"י בסוף פרשת יתרו (כ' - כ"א) שיש לימוד מיוחד שלא שוחטים בראש המזבח יעו"ש, והרי לפי מש"כ החזקוני בלא"ה יש איסור משום הפסוק של "כי חרבך הנפת עליה ותחללה", וצ"ע.

לנצל את המידות לצורך עבודת השם

"ואם זבח שלמים קרבנו..." (ג' - א').

מבואר בפסוקים שמקרבן שלמים מקריבים על המזבח את הדם, ואת החלב, וכידוע שהדם רומז למדת הזריזות והחלב רומז למדת העצלות, והביאור בזה שבכל מקום צריך לדעת באיזה מידה להשתמש ובאיזה אופן, ולדוגמא במידת הזריזות אם זה לדבר מצוה כגון לקום משנתו וכדו' הרי חייבים לתפוס במידת הזריזות, אבל אם זה מגיע מהיצר הרע שמפתה לעשות עבירה בזה, יש להשתמש במידת העצלות, וזה יש ללמוד מהקרבן, שעם כל המידות צריך להשתמש בהם לצורך עבודת השם.

ולפעמים אדם נמצא במצב או במקום שיש לו אי נעימות לעשות את מה שהתורה רוצה שיעשה, ובכל זאת על האדם להתחזק במידת הזריזות לא לשים לב לכל הסביבה, ואם מדובר במצבים שהסביבה עושה נגד רצון התורה, יש להשתמש במידת העצלות, ולא להיסחף אחרי הזרם, ואדרבה סוף הכבוד לבוא, ולבסוף יראה איך שלא הפסיד מזה כלום.

והיה פעם יהודי ירא"ש באמריקה שהתגורר בקומה השש עשרה בבנין של שלושים קומות, וכשהתקרב חג סוכות, הוא בירר היכן יוכל לבנות סוכה, ומצא שרק על הגג בקומה השלישית ואחד הוא יכול לבנות, פנה לשכנים בבנין, וכולם הסכימו בשמחה, מלבד שכן אחד שהיה גוי רשע ומושחת, שהיה לו זכות לעכב וסירב בכל תוקף ליהודי לבנות שם סוכה, היהודי פנה אליו שיסכים לכה"פ להשכיר לו את הגג לסוכות באלף דולר, כששמע הגוי את הסכום הזה הוא הסכים, אך היה לו תנאי שזה יהיה הסכם חתום אצל עו"ד שהוא שיזכר מהוועד בית את הגג לסוכות, ואע"פ שבשביל זה היה צריך לשלם לעו"ד עוד אלפיים דולר, היהודי לא התניא, הלכו לעו"ד וחתמו על שטר שכירות כפי החוק, אח"כ עלה היהודי לגג ומצא שם פסולת שנערמה על הגג במשך שנים רבות, ובלית ברירה היהודי החל בניקיון יסודי של כל הפסולת, ובסוף העבודה הוא מצא לפתע שקית עם תכשיטים יקרים בשווי עצום, שנשכח שם על הגג לפני שנים, בדרך כלל שהוא זה נודע לשכן הגוי והוא תבע את היהודי לבית משפט בתביעה שזה שייך לכולם, והיהודי טען לשופט שהוא שכר את הגג ולכן זה נמצא ברשותו, וכשהשופט ביקש הוכחה הוציא היהודי את חוזה השכירות שנחתם אצל העו"ד כחוק, ומיד השופט זיכה אותו.

חודש ניסן אשר ישועות בו מקיפות

השבוע נכנסנו לחודש ניסן, ובשבת שעברה אמרנו ביוצרות (לתפילת מוסף) 'החודש אשר ישועות בו מקיפות', ובפשוטו הכוונה שחודש זה מלא בניסים, מכת בכורות ויציאת מצרים וקריעת ים סוף, וכל הניסים שאירעו אז, וכמו"כ שהגאולה עתידה תהיה ג"כ בניסן, וזה הכוונה שהחודש מוקף בניסים.

אכן יש עוד ביאור לזה, שהחודש הזה נזכה לניסים גם אם לא מגיע לנו הקב"ה ברחמינו יתן לנו 'בהקפה', אך לזה נצרך לכה"פ שיהיה לנו רצון להתקדם, ורצון לגילויי שכינה, שעל ידי שאדם מקבל על עצמו להתקדם זה נחשב כאילו הוא כבר התקדם, כמבואר ברבנו יונה (שע"ת ש"ב) על הפסוק

(בפרשת בא י"ב - כ"ח) שכתוב אחרי הציווי על קרבן פסח שהיה בר"ח ניסן "וילכו ויעשו בני ישראל", שאע"פ שעדיין לא עשו עד ל"ד ניסן, מכל מקום כיון שקבלו עליהם לעשות מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו מיד.

ויהי רצון שנזכה בקרוב לגאולה השלמה, ונאכל עוד השנה מן הזבחים ומן הפסחים ברחמים גדולים, אמן כן יהי רצון.

נתרם החפץ בעילום שם
לברכה והצלחה בכל העניינים
הוא וכל משפחתו
וכל מילי דמיטב!

מגיד דבריו ליעקב

להערות והארות
ולהצטרפות לשיחת התפוצה
במייל:
8542164@gmell.com

שיחות מוסר על סדר הפרשיות
כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'
שנאמרו במקלות על ידי
הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א
ראש ישיבת "כף החיים"

פרשת ויקרא

בכל יום ויום מכריז כרוז ומזהיר את הנשמה

בעזרת ה' יתברך נראה להתבונן ולעיין בעניני הפרשה, פרשת ויקרא, ובעניני הזמן - חודש ניסן המתקרב ובא.

בסוף הפרשה שלנו, פרשת ויקרא, מבוארים עניני קרבן אשם. וכבר האריך הרמב"ן למה יש חטאים שאין די להם בקרבן חטאת וצריכים להביא קרבן אשם. אחת האשמות היא 'אשם גילול', וכך אומרת התורה (ויקרא ה, כ): וידבר ה' אל משה לאמר. נפש כי תחטא ומעלה מעל בה' וכחש בעמיתו בפקדון או בתשומת יד או בגזל או עשק את עמיתו וכו'.

פשוטו של מקרא מדבר באדם שקיבל פקדון מחבר שלו, או לחילופין 'בתשומת יד' - קיבל הלוואה מחבר שלו, 'או עשק את עמיתו', היינו כסף שבא לידו בדרך היתר כגון אחד שעבד אצל חברו ועשה לו איזה מלאכה, ובעל הבית לא משלם לו את שכרו. כשבאים ושואלים את זה שקיבל פקדון: 'הרי קבלת פקדון, למה אתה לא מחזיר אותו לבעלים?' הוא מכוש ואומר: 'לא היו דברים מעולם'. כששואלים אותו 'הלא קבלת הלוואה, למה אינך מחזיר אותה למלווה?' - הוא אומר 'לא דובים ולא יער, לא לוויית דבר'. כששואלים את בעל הבית 'הרי פלוני צבע לך את הבית, למה אתה לא משלם לו את שכרו?' - הוא אומר: 'לא היו דברים מעולם'. אם השביעו אותו על מה שהוא אומר ונשבע על כך ואחר כך הודה ששיקר - והשיב את הגזילה אשר גזל או את העושק אשר עשק או את הפקדון... ומביא גם כן קרבן אשם ומוסיף חומש.

רבתינו בזהר הקדוש דרשו נפלאות על הפסוק הזה, ונראה מדבריהם: 'נפש כי תחטא', רבי יוסי פתח, כמה אית להו לבני נשא לאזהרה מחובותיו, מאד מאד צריכים בני אדם להזהר ולהשמר מחטאים. כשאדם עושה איזה חטא, מיד נברא על ידי החטא הזה מלאך משחית ומחבל שעומד ומקטרג בלא הרף ובלא הפוגה, ותובע כל העת ואומר 'פלוני עשה עוון וברא אותי, תענישו אותו'. ולכן על אדם להזהר מאד לא למחטי קמיה מריהו, לא לחטוא לפני הקב"ה. דהא בכל יומא ויומא כרוזא נפיק וקרי, יוצא כרוז ומכריז, איתערו בני עלמא ליבייכו לקמי מלכא קדישא, עורר והתעוררו ותעירו את הלב שלכם לבוא יתברך. ולכאורה, מה הכוונה בכרוז הזה? שמעתם פעם את הכרוז הזה?

אך ודאי המכוון הוא כדרך שהביאו בספרים הקדושים בשם הבעל שם טוב, לבאר את דברי התנא במסכת אבות (ו, ב) ש'בכל יום ויום יוצאת בת קול מהר חורב ומכרזת ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה'. שאל הבעל שם טוב, אם באמת בכל יום ויום יוצאת בת קול ומכרזת בקול 'אוי להם לבריות מעלבונה של תורה', הווי אומר שאת הבת קול כל אחד ואחד צריך לשמוע, שכן אם לא שומעים אותה לשם מה יוצאת הבת קול הזה, והרי ברכה לבטלה היא! ואם כן איה היא?! מישוה שמע אותה פעם?!

ו. רבי יצחק אברבנאל כותב בביאורו שם דבר נורא: 'אוי להם לבריות' - כל האוי, כל הצרות והיסורים שבאים לאנשים בזה העולם, אם זה צער ודחק הפרנסה, אם זה יסורים בבריות או בבנים ושאר צרות ויסורים, אם תצא לראות ולבדוק מה השורש של כל זה ומהיכן זה נובע - מעלבונה של תורה. אם אדם היה נקי וזך מהענין הזה של 'עלבונה של תורה', לא היה באים עלינו כל הצרות והיסורים.

ומה 'עלבונה של תורה'? - יש כמה פרטים בזה, אבל העלבון היותר גדול הוא עצם מה שלא פותחים ולומדים את התורה. יש לך כוז 'חמדה גנוזה' שעמד משה רבינו ונחלם עם המלאכים כדי להביא לנו אותה, ואתה לא מתייחס לה בכלל? מניח את התורה בארון ולא הלי ולא מרגיש, לא פתח אותה ועוסק בה? - אין לך זלזול גדול מה.

אמר הבעל שם טוב, אכן כולם שומעים את הבת קול הזה. כל אחד שומע לפעמים לחישה בתוך תוכו, 'נו, הלא אתה כבר לא צעיר, ותתחיל לחשוב מה יהיה בסוף. הגיע כבר הזמן להשתפר, ועליך להתעורר ולהוסיף יותר תורה ויותר מצוות'. אין אחד שאין לו לפעמים כאלו הרגורים בלב, וההרהורים האלו, הרהורי התשובה והחרטה, הרהורי ההתעוררות לעבודת ה' - זו היא הבת קול שיוצאת ומכרזת בכל יום ואומרת 'אוי להם לבריות מעלבונה של תורה'. והתפקיד של כל אחד הוא לא להסות את הבת קול הזה, אלא אדרבה, כשבאים לו מחשבות כאלו 'בוא תשתנה. תפתח דף חדש ותתחיל לעבוד את ה'', יטה להם אוזן, יבין שזו היא הבת קול השלוחה לו מהר חורב, ויפעל לתקן את דרכיו ומעשיו.

אלו הם גם כן דברי רבותינו בזהר הקדוש. בכל יומא ויומא כרוזא קרי איתערו לאזהרה מחובותיו, בכל יום מגיעה לאדם הקריאה הזו לעשות תשובה. אתערו נשמתא קדישא דיהיב בגווייכו מאתר קדישא עילאה. אנחנו אין לנו ידיעה והשגה בקדושתה ובמעלתה של הנשמה שיש לכל אחד ואחד מאתנו. יש אחד שמתרץ את עצמו ואומר, 'מה אתה רוצה ממני? אנחנו בדור שהנשמות בו קטנות... אם תשאל אותו 'אני רואה שאתה מבין טוב בעניני נשמות. תוכל להסביר לי מה ההבדל בין נשמה גדולה לנשמה קטנה? שמא נשמה גדולה היא זו ששוקלת אלף קילו, ונשמה קטנה שוקלת גרם אחד?...' הוא לא ידע לבאר לא מיניה ולא מקצתיה. ובאמת היא שכל אחד יש בו נשמה שגדולה וקדושה יותר ממלאכי השרת, כמו שמביא בנפש החיים (שער ראשון פרק י') בשם הקדמונים, והוא צריך לשמור עליה נקיה וטהורה.

לכן מזהיר הכרוז הזה שיוצא ומודיע כל אחד ואחד 'דע לך שקבלת כוחות עצומים, יש בך נשמה אלקית שחצובה מתחת כסא הכבוד, ואתה יכול במעשה אחד שלך להכריע את כל העולם כולו לכף זכות או חובה חלילה?'

נפש כי תחטא

וכאן מגלה לנו הזהר דבר נפלא. תנינן, למדנו. בשעתא דקודשא בריך הוא אפיק נשמתא לנחמא בבני נשא, בשעה שהנשמה צריכה לבוא מעולם הנשמות ולרדת לזה העולם, אסחיד בה, מעידים ומתרים בה, בכמה יעודין, בכמה תוכחות, ובכמה קסטורין, בכמה שוטרים הממונים להעניש את העוברים על דין תורה. כלומר - מזהירים ומודיעים לנשמה איזה שכר טוב יהיה לה אם תקיים את רצון ה', ואיזה עונש נורא יכול חלילה להיות לה אם תמרה פי ה'. בגין לנטרא פקודיו, כדי שהנשמה תדע לשמור את מצוות ה', שהרי לשם כך היא יורדת לעולם, כדי שנהיה עבדי ה' הנאמנים שעושים את רצונו.

ולא עוד אלא דאעבר לה באלף ותמניא עלמין לאשתעשעא, מעבירים אותה באלף ושמונים עולמות להשתעשע במין עידון ונחת, שאין לנו כיצוריו חומר אפשרות להבין את האושר ואת התענוג הרוחני העילאי הזה, ולמיחמי בהו, ולהראות לה, יקרא דאינון דמישדלי באורייתא, להראות לה את המעלה ואת השכר שצפון לעמלים בתורה. וקיימא קמי מלכא בלבוש יקר בדיוקנא דהאי עלמא, לפני שיוורדת הנשמה לארץ עומדת היא לפני הקב"ה, בלבוש יקר באותו הסגנון של זה העולם, בלבוש יקר עלאה, בלבוש יקר עליון,

2. זה החילוק המבדיל בין יהודי לגוי, כי ביהודי יש נשמה אלקית ולכן כל פעולה שהוא עושה פועלת גדולות ונצורות בכל העולמות הרוחניים, הן לטוב והן לרוע, אבל לגוי אין אחיזה בעולמות הרוחניים וכל מה שעושה לא מעלה ולא מוריד, בגלל שאין בו את הנשמה האלוקית.

אסתכלת ביקרא דמלכא כל יומא ואעטר לה בכמה עטרין, הקב"ה מעטר אותה בכמה עטרות ובכמה דרגות רוחניות נפלאות.

בשעתא דמטי זימנא לנחתא בעלמא, כשמגיע הזמן שאותה הנשמה אכן יוצאת ובאה לעולם הזה, עבדת מדורה בגנתא דעדן דארעא תלתין יומין, מביאים אותה שתהיה שלשים יום בגן עדן, למחמי יקרא דמאריהון דצדיקיא וסלקא לאתרהא עלאה, שתראה שוב ותתבונן בכבוד האמיתי שנוחלים החכמים בגן עדן, ובתר דא נחתת לעלמא, אחרי זה אכן יורדת לזה העולם. אעטר לה מלכא קדישא בשבע עטרין, ה' יתברך מעטר אותה בשבע עטרות, עד דאתת ואעלת בגו גופא דבר נש, עד שנוכנסת בגוף של בן אדם, ובאה לעולם הזה.

כאן דורש הזהר את המקרא שלנו: וכד איהי בגופא דבר נש, ואם כשהיא נכנסת לגופו של האדם, חבת בהאי עלמא, אם ח"ו היא בגדר של 'נפש כי תחטא', היא עוברת על מצוות ה' ועושה חטאים, אורייתא תוהא לה, התורה עומדת תמנה ומשתאה, אמרת - כל יקרא דא, אחרי כל הכבוד הגדול הזה של הנשמה, וכל אשלימותא אשלים לנפשתא מלכא עיילא ואחרי כל השלימות שהקב"ה השלים בה ועיטר אותה, היא חבת קמיה? היא הולכת וחוטאת לפני ה' יתברך? היתכן כזאת? נפש כי תחטא? מה דין הוא דתחטא. בלשון תמיהה ושאלה. נשמה קדושה! הלא ראית איזה שכר מעותד לך, היית שלשים יום בגן עדן וראית את כל השכר העצום שצפון לצדיקים לעתיד לבוא, ואיך יתכן ש'נפש כי תחטא'? והרי זה פלא עצום.

ממשיך הזהר ואומר: כד מטון יומי לאסתלקא מן עלמא, כשמגיע הזמן להחזיר את הפקדון וחוזרת הנשמה לשרשה, קודשא בריך הוא תוהא עליה, גם הקב"ה מתפלא ותמה, ואומר, נפש כי תחטא ושמעה קול אלה? איך יתכן שהנשמה חטאה, והא אומינא לה באומא דשמי דלא לשקרא בי, והלא השבענו אותה לפני שירדה לזה העולם שתהיה צדיק ולא תהיה רשע, ואיך חטאה? ואסהידת בה כד נחתת לעלמא, העדנו והתרינו בה, וכמו שראינו קודם.

הפליאה והתמיהה הזו שתמנה התורה ושתמה הקב"ה על הנשמה, קורעת את הלב. ובספרים מובא מעשה כזה, שפעם בא הגיע יהודי אל אחד הגדולים ואמר לו, 'כבוד הרב, אני הייתי עבדיך גדול ועברתי על רבות מהעבירות שבתורה, ועכשיו אני רוצה לעשות תשובה'. אמר לו אותו גדול: 'על אלו עבירות עברת? והוא התחיל לפרט את כל העבירות החמורות שעשה, תצילנה אזנים משמוע. פנה אליו אותו גדול בכאב עצור ושאל אותו: 'מה עשה לך בורא עולם, שכך עשית לו? הלא הוא נתן לך חיים, נתן לך עינים לראות ואזנים לשמוע, כל כך הרבה דברים טובים הוא נתן לך, ולמה כל כך הרבה רע החזרת לו? זו היא הפליאה העצומה שדורש הזהר על הפסוק שלנו, איך יתכן ש'נפש כי תחטא', 'מה דין הוא דתחטא', למה ועל מה הולכת הנשמה וחוטאת וממרה פי ה'.

וכחש בעמיתו - כלל ישראל הם נשמה אחת

יש עוד עומק בפסוק הזה. הכתוב אומר 'וכחש בעמיתו', ופשוטו של מקרא הוא שאותו אחד שלוהו כסף או קיבל פקדון מכחיש ומשקר את קבלת ההלוואה או הפקדון. אבל האור החיים הקדוש דורש בדרך הרמז ומפרש את הפסוק באופן נוסף, 'וכחש', כשאדם עושה איזה חטא ועוון, לא יוכל לומר 'מה אכפת לכם, בשלי אני עושה, ואני לבדי אסבול ואקבל את העונש שלי', כי 'וכחש בעמיתו', הכחש הזה של עוונותיו של אדם פוגע וחודר ומשפיע בכל כלל ישראל.

רבים שוגים בטעות הזו, וכשאתה בא להוכיח אותם על איזה עוון שבידם הם אומרים לך: 'מה אכפת לך ממה שאני עושה? לך אתה ותעשה מה שאתה רוצה לעשות ותן לי לעשות מה שאני רוצה'. אין דבר כזה, כי כל מעשה שעושה בר ישראל משפיע על כל האומה. והוא כמו שהזכרנו בראש דברינו, כי כלל ישראל הם כולם מאוחדים ומאוגדים והרי הם נשמה אחת גדולה המחולקת לששים רבוא נשמות, וכל מצוה או עוון חלילה שאדם עושה, משפיע לכל כלל ישראל ולכל הגברים כולם.

וכך פירשו רבותינו בירושלמי בגדרים (ט, ד) את מה שאמר הכתוב 'ואהבת לדעך כמוך', 'ואהבת לדעך', מדוע? מפני שהוא 'כמוך'. כל עם ישראל הוא כאיש אחד, ולכן עליך לאהוב את החבר שלך שאף הוא חלק ממך, וגשמתך וגשמתו חד הם.

הא למה הדבר דומה, אומר הירושלמי, לאחד שהיה בוצע בסכין ככר לחם ובשעה שחתך לא שם לב וחתך לעצמו גם את האצבע. מה עשה אותו "חכם"? התחיל להכות את היד השניה, זו שחתכה אותו, כשהוא צועק חוץ "למה חתכת לי את האצבע? מי שיראה דבר כזה יאמר, היהודי הזה בלי ספק טעון אשפוז... וכי לא מספיק לו שיד אחת פצועה וחבולה הוא עוד מכה את השניה? אומר הירושלמי, אחד בישראל שפגע בחבירו, אם אומר הנפגע אני אחזיר לו לחבירי בכפל כפלים ובריבית דריבית, הרי זה בדיוק כמו המשל. הרי כלל ישראל הם כנוף אחד וכאיש אחד, ולעצמך ולנוסף אתה מחזיר ומכה.

בעלי המוסר הביאו עוד משל דומה, על אחד שהיה אוכל ובשעת האכילה מרוב הלהיטות שלו לאוכל, השינים שלו לא לעסו רק את הלחם אלא גם את הלשון, וזה מאד כואב כידוע, ובפרט כשזה באמצע האכילה ומפריע לו באכילתו... מה עשה אותו אחד? - לקח צבת והתחיל לעקור את השינים אחת אחרי השניה. למה? - נקמה! מה פתאום נשכת את הלשון? - והרי אדם כזה הוא לא מן היישוב.

אדם שפגע בך ואתה מחזיר לו נקמה, הרי אתה עושה בדיוק אותו דבר. אם אתה הולך ומחזיר לו ומכאיב לו, דע לך ברורות שבעצמך אתה מכה ולעצמך אתה מכאיב. להיפך אתה צריך לעשות, להאיר לו פנים שוחקות, להדריך אותו וללמד אותו בינה ודעת.

כך לומדים רבותינו את הפסוק 'ואהבת לדעך' - כמוך, עליך לאהוב את חבר שלך מפני שהוא 'כמוך', הוא בשור מבשרך וחלק ממך. בספר יסוד ושורש העבודה מרעיש הרבה על המצוה היקרה של 'ואהבת לדעך כמוך' שהיא מצויה מאד בהרבה פרטים ואופנים, ועם כל זאת אנשים לא נוהרים בה כדבעי. וכמה ראוי לכל אחד ואחד לעורר בעצמו את הענין של 'ואהבת לדעך כמוך' בימי חודש ניסן, באשר כל הגאולה של כלל ישראל תלויה באחדותם של עם ישראל.

גאולת עם ישראל תלויה באחדותם

מנין לנו? זאת נוכל ללמוד ממה שהיה בעת שיעקב אבינו עמד להסתלק מן העולם, ואז קרא לבניו ואמר להם (בראשית מט, א) 'האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים' ודרשו רבותינו (בראשית רבה צח, ב) "ואגידה" - לשון אגודה, כי רק בזמן התאסף והתאגד ישראל אלו לאלו יהיה ניתן לדבר מעניני אחרית הימים, כי אכן רק בזמן התאחדותם של ישראל תבוא הגאולה.

וזו הסיבה שבקרבן פסח שהיו מביאים בט"ו בניסן, יש ענין נפלא שלא מצאנו בשאר הקרבנות כולם, שצריכים לאכול אותו דווקא צלי אש. שאר הקרבנות כולם נאכלים בכל מאכל כמו ששינוי במשנה (זבחים ה, ה) וכל אחד יכול לאכול את הקרבנות כרצונו, בין אם מבושל, מטון או צלוי. אבל קרבן פסח אינו נאכל אלא צלי, ומי שאוכל את הפסח מבושל - לוקה.

מה הטעם לשינוי זה שיש בקרבן פסח? - ודאי כך גזרה חכמתו יתברך, ואיננו יכולים לבוא בסוד התורה לדעת את עומק הטעם. אבל בדרך הרמז ביארו רבותינו בשם המהר"ל מפראג זצ"ל, כי קרבן הפסח שהצטוו ישראל לאכול בליל ט"ו בניסן, זמן שנגאלו ממצרים, רומז לאופן שבו נגאלים ישראל מגלותם. איך נגאלים ישראל? - על ידי שיאכלו את הקרבן כשהוא צלי. כי כאשר מבשלים בשר, הוא מתפרק לחתיכות על ידי הבישול, אבל כשצולים את הבשר, על ידי הבשר 'מצמת צמית', הוא נהיה יותר ויותר מאוחד, מחובר ומקושר בעצמו.

לכן אמרה התורה שיש הלכה מיוחדת בקרבן הפסח לאכול אותו דווקא צלי אש, להודיע כי גאולתם של ישראל תלויה באחדותם. ומטעם זה גם צוותה התורה שהפסח יאכל בחבורה אחת, שאף זו היא הלכה מיוחדת רק בקרבן פסח. אם אדם רוצה לאכול שלמים, הוא יכול לאכול אותם בשני חבורות ובשני בתים, אבל את הפסח מוכרחים לאכול רק בחבורה אחת ומי שאוכל אותו בשני חבורות עובר בלאו. מדוע? - מפני היסוד הזה. כל ענינו של קרבן פסח וחג הפסח, חג הגאולה, שיהיו ישראל מאוחדים ומאוגדים כאיש אחד ובחבורה אחת.

ה' יזכנו לראות תמיד במעלות חברינו, שנהיה תמיד מאוחדים ומאחדים עם כלל ישראל, ונזכה לגאולה שלימה במהרה בימינו, אמן.

פרשת ויקרא תשפ"ג

מישפטי התורה

הליכות חיים

בס"ד

תחרות בין מוהלים

שאלה

בעיר מסוימת מתגוררים שני מוהלים, שביניהם התפתחה תחרות וקנאה ר"ל. אחד המוהלים הוזמן ע"י ראובן למול את בנו ביום שני בשעה 10 בבוקר באולם בעיר. כשנודע הדבר למוהל המתחרה, עשה מעשה נבזה והתקשר ביום ראשון לאבי הבן במרמה ואמר לו, שהמוהל שהזמין אינו חש טוב, וביקש ממנו שימול במקומו. אבל היות ויש לו מחר ברית בשעה הזאת, הוא מבקש להקדים את הברית לתשע וחצי. אבי הבן הסכים, ואכן הברית הוקדמה והמוהל השני מל את התינוק, וקיבל את שכרו מאבי הבן. בשעה עשר כשהגיע המוהל הראשון לאולם גילה את התרמית ושהתינוק כבר נימול ע"י המוהל המתחרה.

כעת תובע המוהל הראשון את המוהל השני:

א - שיתן לו את הכסף שקיבל מאבי הבן על עשיית הברית שנועדה לו.

ב - שישלם לו שווי של עשרה זהובים - דמי שווי המצווה שחטף ממנו.

ג - שישלם לו עלות נסיעה במונית לאולם וחזור ממנה, כי בגללו נסע לשוא. וכן פיצוי כספי עבור הבושה הגדולה שנגרמה לו מחמתו.

ד - במידה והמוהל השני פטור מחלק מהתביעות, הוא תובע את אבי הבן שהזמינו ולא בירר אצלו את העובדות, שישלם לו פיצוי כספי.

תשובה

א. למרות מעשהו החמור של המוהל השני, בו עבר על איסור תורה של "אונאת דברים", אולם התשלום שקיבל מאבי הבן עבור הברית שעשה - שייך לו בלבד.

כמו כן הוא פטור מלשלם למוהל הראשון שכר עבור המצוה שלקח ממנו במרמה.

ב. למרות שהמוהל השני חייב לפייס ולבקש מחילה מהמוהל הראשון, אולם לא ניתן לחייבו ממון על הבושה שגרם לו. וכן אי אפשר לחייבו ממון בדיני אדם על גרימת ההפסד הכספי מהנסיעה במוניות, ודינו כגרמא בנזקין.

ג. ראוי לרב המקומי או לכל מי שיש לו סמכות למנוע מהמוהל השני למול מכאן ואילך, כל זמן שלא יפייס את המוהל הראשון, ויקבל על עצמו, שלא יעשה מכאן ואילך שום מעשה שאינו ראוי בכל הקשור למילה והמסתעף.

ואם אכן ייעשה כך, רשאי המוהל הראשון שלא להתפייס עד שיפצה אותו בסכום כספי על כל מה שגרם לו.

ד. אבי הבן פטור מלשלם למוהל הראשון כל תשלום, ואפילו בדיני שמים.

מקורות

ברא"ש במסכת חולין (פ"ו, ס"ח) מבואר מכיון שהתורה חייבה את אבי הבן למול את בנו, כמו שכתוב במשנה ובגמ' במסכת קידושין (כט.) ממילא - זוהי מצווה שלו. ולכן אם אבי הבן רוצה למול את בנו, ואדם אחר מל אותו בניגוד לרצון אבי הבן, נחשב הדבר - שהמוהל חטף מאבי הבן את מצוות המילה. ומבואר בגמ' בחולין (פז.) שרבן גמליאל הנשיא חייב את חוטף המצווה לשלם לבעל המצווה עשרה זהובים עבורה. וכתב השו"ע (ח"מ ס' שפב, א) שאע"פ שאין בזמן הזה סמכות לביה"ד לחייב את חוטף המצווה לשלם את הקנס הזה, אבל אינו נפטר מתשלום זה. לפיכך אם אבי הבן יתפוס ממנו כסף בשווי הזה - רשאי להחזיקו אצלו, ולהשתמש עמו כמו שמשמש עם שאר ממנו.

ההבדל שבין מילת האב למילת מוהל אחר

אולם מוסיף שם הרא"ש, שאם אבי הבן אינו רוצה או אינו יכול למול בעצמו את בנו, ולכן כיבד מוהל אחר שימול את בנו, במקרה זה מכיון שהתורה אמרה, שאם אבי הבן לא ימול את בנו מעתה - כל ישראל מצווים למול אותו, נמצא שמיד כשאבי הבן סירב למול את בנו - התורה זיכתה לכל אחד מישראל את הזכות למול את התינוק הזה. וכיבוד האב מוהל מסוים - אינה מקנה לאותו מוהל את המצווה, כי היא כבר שייכת לכל ישראל. והוסיף על כך הרא"ש בתשובותיו (כלל יב, ס"ג) שאפילו אם אבי הבן היה מקנה בקנין למוהל למול את בנו - הקנין לא היה חל, כי נחשב קנין דברים שאין לו על מה לחול, וע"ש.

לאור האמור, אם מוהל אחר חטף ומל את הבן - הוא לא לקח את המצווה מהמוהל שאבי הבן כיבדו, אלא קיים מצווה שמוטלת גם עליו, כי אין למוהל שכובד יותר בעלות על מצווה זו מאשר לכל יהודי אחר. ולכן פטור המוהל שמל גם בדיני שמים מכל תשלום למוהל שכובד, אע"פ שודאי שלא נהג כראוי. וכך גם פסקו: הרמ"א (ח"מ ס' שפב, א), הש"ך שם (ס"ק ד), והגר"א שם (ס"ק ח) וע"ש.

סיבת ההיתר לקבל שכר עבור המילה

והנה מעיקר הדין מבואר ברמ"א (יו"ד ס' רסא, א) שאסור למוהל לקחת שכר עבור קיום מצוות מילה. אלא שנוהגים היתר לקבל שכר עבור הטירחא וההוצאות הכספיות שיש למוהל בבדיקת התינוק לפני הברית ולאחריה, וכן עבור התחבושות ושאר חומרי הרפואה שמשתמשים המוהלים לצורך הברית וכדומה. לפיכך מי שלא מל - לא מגיע לו שכר. ולכן בנידון דנן שהמוהל השני הוא זה שמל בפועל את התינוק - מותר לו לקבל שכר עבור מלאכתו. אולם אם המוהל הראשון הגיע לפני הברית לבדוק את התינוק - צריך אבי הבן לשלם לו עבור ביקורו.

חומרת גרימת צער ובושה ליהודי

מבואר במשנה ובגמ' בב"מ (נח): וכן פסק השו"ע (ח"מ ס' רכח, א - ד) שחמור ביותר לגרום צער לחבירו, וכל שכן לביישו בפני אחרים. והעושה כך, עובר על איסור תורה "לא תונו איש את עמיתו"

שיקרה אצל מוהלים שרובם ככולם הינם יראי שמים, הרי הוא כאנוס על הסמכתו לתת למוהל השני למול את בנו. ופטור גם בדיני שמים על כל הנזק הממוני שנגרם למוהל הראשון, כולל נסיעתו לשוא במונית הלך וחזור מהאולם. אולם המוהל השני צריך לשלם למוהל הראשון בדיני שמים את הוצאות המונית שנגרמו מחמתו.

הליכות והלכות בדף היומי

סוטה ב.

"זיווג של אדם"

רב שמואל ב"ר יצחק אומר בגמ' בסוטה (ב.) שכאשר ריש לקיש התחיל את לימודו במסכת סוטה היה דורש, שמזווגים לאדם אשה - לפי מעשיו. ואמר רבה נכדו של ר' חנה בשם ר' יוחנן, שקשה לזווגן כקריעת ים סוף. ושואלת על כך הגמ', שהרי רב יהודה אמר בשם רב, שארבעים יום קודם יצירת הולד [פי' התוס'] - יצירת הזכר [יוצאת בת קול ואומרת: בת פלוני - לפלוני וכו']. נמצא לפי זה, שכל בן בא לעולם עם זיווג. ואיך ריש לקיש אומר שזה לפי מעשיו? וכן קשה איך רבי יוחנן אומר שכביכול קשה לזווגם, הרי יש להם כבר את הזיווג? מתרצת הגמ', שבזיווג ראשון - זה לפי המזל. דהיינו - כפי מה שנגזר ארבעים יום לפני לידת הזכר. אולם בזיווג שני - זה לפי מעשיו. ואת הזיווג השני כביכול קשה לזווגם כקריעת ים סוף, מכיון שהוא נעשה לפי מעשיו, ולא עם מי שהיתה בת זיווגו. נמצא שדברי ריש לקיש, ורבי יוחנן התייחסו לזיווג השני - כך פירש רש"י את הגמ'.

מה נקרא לדעת האר"י ז"ל, זיווג ראשון ושני

אולם האר"י ז"ל ביאר את הגמ', שזיווג ראשון נחשב - נשמה שבאה פעם ראשונה לעולם ואין לה חטאים קודמים. ולמי שיש נשמה חדשה כזאת - הזיווג שלו נקבע ארבעים יום לפני יצירת הולד. אולם נשמות שהיו בעולם, וירדו לתקן שנית את חטאיהם הקודמים - נקראים זיווג שני, ובמקרה זה הזיווג תלוי לפי מעשי האדם. והוסיף האר"י ז"ל [שחי לפני כארבע מאות וחמישים שנה] שבדורו - כמעט כל הנשמות אינן חדשות. כלומר - שהזיווגים הינם - זיווג שני. ולפי"ז כל שכן בדורינו, שכל הנשמות הינן בגדר זיווג שני - מזווגים לאדם את זיווגו לפי מעשיו. וכביכול קשה לזווג, מכיון שהאשה אינה בת זיווגו המקורי.

להלן נתייחס בס"ד לפי פירושו של רש"י, אם כי עלינו להפנים - שודאי גם דברי האר"י ז"ל קיימים בזמן הזה במקרים רבים אצל הנישאים בפעם הראשונה.

הנזק שיכול להיגרם אם מתפללים דוקא עבור זיווג מסוים

כתוב בגמ' במועד קטן (יח.), [לפי גירסת הנמוקי יוסף שם י: מדפי הרי"ף] אמר שמואל: מותר לארס אשה בחול המועד - שמא יקדימו אדם אחר ברחמים ע"כ. פירוש, מכיון שיש חשש שמישהו אחר יתפלל להקב"ה שזיווג לו אשה מסוימת שמיועדת משמים לאדם אחר, לכן גם מותר לצורך זה לכתוב בחול המועד גם "תנאים" - הסיכום הממוני שהוחלט בין הצדדים]. והקשה על כך הנמוקי יוסף, איך יתכן שישמעו בשמים לתפילת השני, הרי לפני שהאיש נולד הוחלט כבר בשמים מי תהיה זיווגו. ולכאורה צריך להיות שגם אם השני יתפלל שרוצה להינשא

ואיסור זה חמור יותר מאשר אונאת ממון. ואם המתאנה צועק לקב"ה על העוול שנעשה לו - נענים לו בשמים מיד, והמאנה נענש. לפיכך ודאי שמעשהו השפל של המוהל השני, הינו חמור וגרוע ביותר, ולא יתכפר לו על כך כל זמן שלא יפייס את המוהל הראשון וימחל לו. ועיין בשו"ת חת"ס (יר"ד סי' רמז) שהאריך בחומרת הדבר בנידון קצת דומה לשאלה זו וע"ש.

אך למרות האמור - אין ביה"ד רשאי לחייב את המוהל השני ממון על מעשהו. כי חיוב ממון עבור בושות קיים מהתורה, רק אם המבייש עשה מעשה מבייש בגופו של המתבייש, ודבר זה לא נעשה בנידון דנן. ואע"פ שמבואר בשו"ע (חור"ם סי' א, ו) שהגאונים תיקנו, שרשאי ביה"ד לנדות או לחייב כסף למי שמבייש בדברים את הזולת. אולם תקנתם היתה כאשר מביישים את האדם עצמו בדברי גנאי, ובפרט כשזה נעשה ברבים, משא"כ בנידון דנן המוהל השני לא ביישו, ולא אמר שום מילת גנאי בכל אופן שהוא כנגד המוהל הראשון, אלא חטף במרמה את כיבוד המילה, והבושה שנגרמה לו, באה ממילא.

ובמקרה זה והדומים לו - לא מצאנו שתקנו הגאונים שניתן לחייב ממון. כשם שלא מחייבים ממון כל אדם שגורם צער לחבירו ע"י אונאת דברים. ולכן למסקנה, לא ניתן לחייבו ממון על העגמת נפש שגרם למוהל הראשון, למרות מעשהו החמור.

הגדר שצריכים לעשות עם המוהל השני

בשו"ת חת"ס (חור"ם סי' קעו) כתב על מקרה ששוחט שגר בישוב שמרוחק ארבע שעות ממגורי מוהל, היתל במוהל שנולד לו בן ומכבדו למולו. וכשהגיע המוהל למגורי השוחט ביום ובשעה שסוכם עמו, התברר להפתעתו שנולדה לשוחט בת ולא בן. והחת"ס הורה לרב המקומי, שהוא מסכים עמו למנוע מהשוחט להמשיך לשחוט כל זמן שלא יפייס את המוהל. וכן שיקבל בפני הרב קבלה ודאית, שלא יעשה יותר מעשים מסוג זה, כי אחרת יפסל לחלוטין מלשחוט.

ולפי זה צריך להיות גם בנידון דנן עונשו של המוהל השני. שאם ישנה סמכות שתוכל למנוע ממנו מלמול מכאן ואילך עד שיפייס את המוהל הראשון, וכן שיקבל עליו שיותר לא ינהג באופן שאינו ראוי לאף יהודי, ובפרט לא למוהל שצריך להיות ירא שמים גדול - על סמכות זאת מוטלת החובה למצות את הדין במלוא החומרה עם המוהל השני.

זכותו של המוהל הראשון להתפייס בתמורה לפיצוי כספי

והנה מאחר והמוהל הראשון נפגע ממונית ונפשית ממעשהו של המוהל השני, אע"פ שהתבאר שביה"ד לא יכול לחייבו ממון על כך, אולם לעומת זאת גם המוהל הראשון אינו חייב למחול לו מבלי שיפצה אותו כספית על מה שגרם לו. כי ביחס למחילה על צערו - הוא הבעלים הבלעדי על כך. ויכול להתנות את הסכמתו למחילה בתמורה לפיצוי כספי על מה שנגרם לו, על כל פנים בסכום סביר.

סיבת הפטור מפיצויים לאבי הבן

מבואר בשו"ע וברמ"א בהל' שכירות פועלים (סי' שלג - סי' שלה) שאפילו במקרים שנגרם מחמת הבעה"ב הפסד כספי לפועל, חייב לשלם מדינא דגרמי על הפסדו, אולם במקרים שבעה"ב לא היה צריך להעלות בדעתו שתקרה התקלה שתמנע ממנו מלהעסיק את הפועל - הוא פטור מלשלם לפועל על נזקו. לפיכך גם בנידון דנן, מכיון שאבי הבן נהג כשורה, ולא היה עליו להעלות בדעתו שיתכן שיש כאן מעשה מרמה, שלא שכיח כלל

לאשה מסוימת שנגזר עליה שהיא זיווגו של הראשון - לא יתקבלו תפילותיו.

ומתוך הנמוק"י, שיתכן מצב שאדם יתפלל בכוונה לה' שרוצה להינשא לאשה פלונית - והקב"ה יעתר לתפילתו, והוא ישא אותה. אולם מכיון שאיננה זיווגו, בהמשך חייהם המשותפים או שהבעל יגרשה או שהוא ימות בקיצור ימים ושנים, ולאחר מכן אשתו תינשא למי שעליו נגזר בשמים ארבעים יום לפני שנולד שהיא זיווגו. ובאופן הזה פירש את הגמ' שם גם בספר חסידים (סי' שפג) וע"ש.

כל הזיווגים נקבעים בשמים

נמצאנו למדים עד כה מהגמרות שהובאו, כמה יסודות חשובים. ראשית, ביחס לכל הזיווגים כולל זיווג שני, שלישי וכו' - הכל נקבע בשמים. אלא שישנם זיווגים שנקבעים ארבעים יום לפני שבאו לעולם, ויש שנקבעים אחר כך לפי מעשיהם, אבל תמיד הזיווגים נקבעים בשמים. ולמרות זאת - לא כופים בשמים אף אדם עם מי להינשא, וניתנת לכל איש ואשה הבחירה להחליט עם מי להינשא, או להישאר רווק כל ימיו.

כוחה הגדול של התפילה לזיווגים

כמו כן כח התפילה הינו גדול תמיד - ובפרט בזיווגים ניתן לפעול גדולות ונצורות עם התפילה. ותפילת לאה אמנו להינשא ליעקב בניגוד לגזרת שמים תוכיח זאת, כמבואר במדרש רבה (בראשית ע, טז). ולכן אדם יכול להתפלל לקב"ה, שיזווג לו בת או בחור פלוני - והתפילה תתקבל למרות שזה לא הזיווג שלו. אלא שבמקרים רבים לבסוף הזיווג הזה יהיה לרעת המתפלל, ויצטרכו לבסוף להיפרד ע"י גירושין או שאחד מהם יגיע מוקדם לעולם האמת. וביאור הגמ' בברכות (נ) שאמרה - שישנו חיוב על כל אחד להתפלל עבור זיווגו, הוא רק כאשר התפילה תהיה באופן כללי. כלומר, להתפלל לקב"ה שימציא לו במהרה ובנקל את זיווגו ההגון לו. אולם בשום אופן לא להתפלל שיזווג לו איש או אשה מסוימת, כי מי יודע אם הוא זיווגו. ואע"פ שכרגע נראה בעיניהם שזה מתאים, אבל יתכן שיצטרכו להיפרד מוקדם, כדברי הנמו"י, והספר חסידים שהובאו לעיל. ולכן מצד אחד - חייבים להתפלל ללא הרף עבור מציאת הזיווג ההגון, כי כאמור הזיווגים נקבעים בשמים. אולם מצד שני התפילה צריכה להיות כללית - ולא לבקש דווקא איש או אשה מסוימת.

הלכה זו קיימת, גם לאחר שנפגשו ביניהם בני הזוג ומצאו התאמה, שבכל זאת ימשיכו להתפלל לקב"ה, שאם זה הזיווג ההגון להם - שיעשה השידוך ביניהם בקלות. ואם אין זה הזיווג הראוי להם - שלא ייעשה השידוך הזה, וכל אחד ימצא בהקדם ובנקל את הזיווג הראוי לו.

הוראות כלליות מגדולי ישראל בנידון שידוכים

והנה מאחר ורבים המחפשים את זיווגם שואלים - מאין יבוא עזרי? והשאלה מתעצמת, באדם שנפגש פעמים רבות, במשך מספר שנים, ועדיין לא זכה להינשא. נביא להלן באופן כללי הוראות מוסכמות שהורו במקרים רבים גדולי הדור ומנהיגיו. ואלפי האנשים ששמעו לעצתם - זכו מחמת כך להקים בית נאמן בישראל. ואע"פ שאיננו יודעים חשבונות שמים, אולם דברים אלו יכולים להביא תועלת לרבים.

נדגיש, שאע"פ שהכללים כתובים בלשון זכר - הם תקפים וקיימים גם לנשים, ובמקרים רבים אצלן הדבר נחוץ עוד יותר.

א. היות והתבאר שמצד אחד - כל הזיווגים הינם משמים. ומצד שני - לא כופים בשמים אף אחד לעשותם, אלא משאירים לכל אחד את הבחירה להחליט, האם הוא מעוניין בזיווג זה או לא. לכן צריכים לנהל כל פגישה במלוא הרצינות והאחריות כדי לשקול, אולי זהו השידוך שקבעו לי בשמים, ולא להיפגש בקלות ראש.

ב. כשהצד השני ענה בחיוב, אם ישנה דחיה או חסרון מהותי לצד השני, שהאדם מרגיש שקשה לו לחיות בשותפות עם אותו החיסרון, במקרה זה - אין להמשיך את השידוך. אך אם מוצאים שפה משותפת עם הצד השני - אין להשיב בשלילה מחמת הדמיון או התקוה שאם יחכו ימצאו שידוך טוב יותר, חכם יותר, יפה יותר, בעל אמצעים כספיים יותר או מיוחס יותר וכדומה. וכן אין לדחות את השידוך בגלל שהאדם יתבייש בפני חבריו וידידיו, שלמרות מעלותיו וכשרונותיו - עשה שידוך פשוט, בעוד שחושב שמגיע לו שידוך עם מעלות נשגבות מאלו. ובפרט אם מדמיין לשוא, שחבריו שחלשים ממנו, השתדכו עם שידוך שנחשב ומיוחס יותר, לאור המעלות הרבות שיש למשודכת שלהם, ואילו אצלו לדעתו המצב רחוק מלהיות כך. כי כל המחשבות והדמיונות הללו - אינם נכונים לחלוטין, מאחר והשיקולים בשמים על התאמת הזיווגים - הינם שונים לגמרי. וכלשון הנביא ישעיהו (נח),

(נ) "כי לא מחשבותי - מחשבותיכם" וכו'.

ג. לאור האמור מורים גדולי ישראל, שאם ישנה שפה משותפת בפגישות, ולא מוצאים חסרון מהותי בצד השני, למרות שזה לא תואם את כל הדמיונות שכל אחד דמיין כיצד יראה זיווגו בעיניו ובעיני ידידיו, עליו להמשיך, וכשמרגישים שמיצו את מה שניתן לברר באמצעות הפגישות, אם מצב זה נמשך ללא חסרון מהותי שמעכב - בדרך כלל צריכים להשתדך, כי מסתבר שזהו הזיווג משמים. כי אחרת היו מסובבים משמים שיימצא חסרון מהותי לבטל את השידוך.

ד. ידוע שבמקרים רבים ובפרט אצל בני תורה ששומרים על קדושתם, למרות שמבחינה שכלית נמצאה שפה משותפת בין בני הזוג, אבל עדיין לא מרגישים בלב רגשות קירבה מיוחדים וכו'. למרות זאת מורים גדולי ישראל - להשתדך, כי רגשות הלב באים לאחר החתונה.

כמו כן ידוע, שלאחר החתונה כשחיים באושר ובשמחה, המראה משתנה לטובה באופן מהותי. וזוהי סיבה אמיתית ומהותית שמחמתה אין להשיב בשלילה לשידוך - כל זמן שאין מניעה מיוחדת שמפריעה מחמת המראה החיצוני. אמנם מחמת הצניעות, לא ניתן לפרט יותר בזה. ובפרט שנתון זה ידוע ומפורסם, וניתן לבררו בנקל אצל הנשואים.

ה. מאחר והשידוך הינו משמים, ותמיד צריך להסתפק אולי הפעם זה הזיווג שנקבע לו, לכן כשיש לאדם ספק האם להמשיך את השידוך, והצד השני השיב בחיוב - לא ישיב מיד בשלילה מתוך הנחה שכדאי לחכות לדבר טוב יותר וכו'. אלא יתייעץ תחילה עם רבותיו, גדולי הדור או תלמידי חכמים יר"ש בעלי נסיון רב בתחום זה. כי יתכן שהם יסבירו לו שכל ספקותיו אינם נכונים או שנובעים מחוסר נסיון וכדומה. או יתכן שיסכימו שזה לא השידוך שלו.

ההתחזקות באמונה, כשצד אחד ביטל את השידוך

כתב בספר חסידים (סי' תקכא) בנידון שהורי הבן והבת סיכמו על עשיית השידוך, ולפני שהדבר קרה בפועל, התחרט אחד מהצדדים כי הוצע לו לדעתו הצעת שידוך טובה יותר וכו'. למרות שהמבטל נהג שלא כראוי, אולם אין לצד שביטלו לו את השידוך - להיפגע

ולהרגיש מושפל, היות והזיווגים הם משמים, וצריך להאמין שלטובתו סובבו משמים שלא ישתדך עם הזיווג הנ"ל.

דברים אלו נכונים גם כאשר בני הזוג סיכמו ביניהם להשתדך או אפילו שכבר השתדכו, ואח"כ צד אחד חוזר בו מהסיכום. גם במקרה זה למרות הבושה והעגמת נפש הרבה שנגרמת כתוצאה מכך למבוטל השידוך, צריך להאמין שאם הוא לא אשם בגרימת ביטול השידוך, אז משמים רצו להציל אותו מלהתחתן עם מי שאינה הזיווג שלו. ואם חלילה היו מתחתנים, היו קורים להם דברים שאינם טובים. ולטובתו גרמו משמים שהצד שכנגדו יבטל את השידוך. אלא שמסיבות אחרות לגמרי היה מגיע לו לקבל צער מסוים, וסובבו משמים שצער זה ייעשה ע"י ביטול השידוך, ובכך כופר לו. אבל ביחס לזיווג ההגון - הוא לא הפסיד מאומה מהביטול שעשה הצד השני, אם אכן הוא לא אשם בכך, ויאמין בקב"ה שלבסוף ימצא זיווג הגון שראוי לו. [לגבי התביעות הממוניות מחמת ביטול השידוך לא נתייחס כעת].

הקדמת בן או בת לאחים שמבוגרים מהם

כתב הב"ח (י"ד סוף סי' רמ"ד), והביאו הש"ך שם להלכה (ס"ק יג) וז"ל: אם אחים או אחיות יעשו להם נשואים, אע"ג שאחד גדול מחברו בחכמה - לא יקדימו לעשות נשואים לקטן בשנים מפני שהוא גדול בחכמה, אלא יקדימו לעשות נשואים לגדול בשנים ע"כ. המקור להלכה זו נלמד, ממה שלבן אמר ליעקב - לא יעשה כן במקומנו לתת את הצעירה לפני הגדולה. וכן בנות צלפחד שלמרות שהיו מבוגרות, נישאו לפי הגיל כמבואר ברש"י סוף חומש במדבר (ל"א), ועיין בגמ' ב"ב (קכ). וברשב"ם שם.

ולכאורה קשה, האם חלילה יעקב אבינו שהיה עמוד התורה טעה בהלכה, בזה שרצה לשאת את רחל הצעירה לפני לאה הגדולה. וגם רחל הסכימה עמו, וחלילה לומר שטעו בדין. וכאילו היה צריך שלבן הרמאי הגדול ילמד מהי ההלכה.

אלא ישנו הבדל מהותי בין מהי הדרך הראויה שצריך האב שמחויב להשיא את בנו ובנותיו (כמבואר בקידושין (כ"ט:)) להתנהג - לבין התנהגותם של הבן או הבת שרוצים להתחתן. דברי הב"ח והש"ך מתייחסים רק כיצד על האב להתנהג לכתחילה, שלגביו ישנה הוראה שיחתנם לפי סדר הגיל, ולא יקדים את הצעיר לפני המבוגר, למרות חכמתו או מעלות אחרות שיש לצעיר על פני אחיו המבוגר.

אבל ביחס לבן או לבת עצמם - הם הרי מחויבים מצד עצמם במצווה להתחתן. הבן מחויב בכך מדין תורה מחמת מצוות פרו ורבו, וכן כדי לשמור על עצמו בקדושה ובטהרה כמבואר בשו"ע (אע"פ סי' א, א). ואילו הבת מצווה להתחתן מחמת מצוה מדרבנן, כמבואר במשנה בתחילת פרק שני בקידושין, ובשו"ע (אע"פ סי' לו, ב) שמצוה לאשה לקדש את עצמה, ולכן עדיף שלא תשלח שליח שיקדשנה במקומה. וביארו הראשונים שגדר המצוה שחל עליה הוא, או בגלל שמסייעת לאיש לקיים מצוות פרו ורבו. או בגלל שמקיימת ע"י כך מצוה מדרבנן של "לא תוהו בראה, אלא שבת יצרה" שגם הנשים מצוות בה כדי ליישב את העולם.

לפיכך מאחר וכל בן ובת מצווים להינשא - לכן מציידים אין להם שום חוב להימנע מלקיים את המצווה המוטלת עליהם בכל רגע, בגלל האח או האחות שגדולים מהם שעדיין לא נישאו. ולפי"ז מובן שצדקו יעקב ורחל שרצו לקיים את מצוות

הנישואים שמוטלת עליהם, למרות שלא היה גדולה מרחל. וכמו כן לבן כאבא של בנותיו צדק בטענתו שרצה להשיאן לפי סדר גדולתן, וכפי שפסקו הב"ח, והש"ך לגבי האב.

ובנות צלפחד, למרות שכל אחת לא היתה מחויבת לחכות לאחותה הגדולה ממנה, אולם מפני צדקותן הגדולה התרצו מרצונן לכך, כי סמכו על הקב"ה שלמרות שיאחרו את נשואיהן - יעשה להן ניסים מעל הטבע כפי שנעשו ליוכבד אם משה ואהרן, וכל אחת תמצא את שידוכה למרות שתחכה לאחותה. וגם תזכה ללדת ילדים, למרות שכל אחת מהן היתה מעל גיל ארבעים כמבואר כל זה באריכות בגמ' ב"ב (ק"ט:) ובפ"י הרשב"ם שם, ולכן אין ללמוד מצדקניות אלו לגבי אנשים ונשים אחרות. אמנם גם בנידון זה ישנן הוראות מגדולי ההוראה שבדור באופן כללי, ורבים ששמעו להם - זכו לחתן בעקבות זה את כל ילדיהם. א. לכתחילה גם האח או האחות הצעירים ראוי שיתחתנו לפי סדר גדולתם, ולא יקדימו את המבוגר מהם.

ב. במידה והאח או האחות הגדולים אינם מעוניינים להיפגש מסיבות שונות. או שמחפשים שידוך ממגזרים שאינם משתייכים לציבור החרדי או שהם שונים בארצות חיותיהם מהדרך שבה מנוהל הבית שלהם - ולכן קשה להם מאד למצוא שידוך מתאים. או שמחפשים שידוך עם דבר נדיר שקשה למצוא - במקרים אלו מותר לכתחילה גם לצעירים מהם להיפגש למטרת שידוכים. והוראה זו קיימת ומחייבת גם את האב לעשות כך.

ג. בקהילות בני תורה, מכיון שאצלם מקובל שהבנים לומדים בישיבות לפחות עד גיל מסוים, יכולות האחיות הצעירות להשתדך לפני אחיהן המבוגרים, ואינן צריכות לחכות להם.

ד. אם בן צעיר מעוניין להתחתן מוקדם, ובפרט כשהגורם לכך הוא הזהירות בהלכות קדושה - מותר לו לכתחילה להשתדך לפני אחיו ואחיותיו המבוגרים ממנו, ואביו חייב לסייע בידו בכך, ובודאי לא לעכב בעדו.

ה. כאשר ישנן במשפחה בנות שנחשבות קצת מבוגרות ביחס למקובל, ולמרות שהגדולה נפגשת - עדיין לא מצאה את זיווגה. הורו גדולי ישראל שניתן להפגיש בו זמנית גם את האחיות הצעירות. ולהסביר תחילה למבוגרת, שתדע שויתורה ומחילתה - יגרום לה סייעתא דשמיא שתמצא גם היא במהרה את שידוכה הראוי לה, ובודאי שלא תינזק מכך. וידועים מקרים רבים - שאכן כך קרה בתוך זמן קצר, שגם המבוגרת מצאה את שידוכה לאחר אירוסים אחותה הצעירה.

ו. קורה שבעקבות פגישה מקרית של משפחת הבן עם בת צעירה באירוע מסוים, הם חושבים שהיא מתאימה מאד לבנם, ואינם מעוניינים באחותה הגדולה, וגם הבת הצעירה מעוניינת בכך - מותר לה להיפגש עם אותו הבן. אלא מהראוי שלכתחילה תבקש רשות לכך מאחותה הגדולה, אע"פ שאין ביכולת הגדולה למנוע זאת.

והנה ישנם בנושא כאוב ורגיש זה הוראות נוספות שלא ניתן לפרסמן ברבים או שתלויים בכל מקרה לגופו. ולכן צריך האב או כל מי שמטפל במשפחה בנושא השידוכים, להתייעץ בכל מקרה לגופו עם גדולי הדור, כי במקרים רבים יש בכך דיני נפשות ממש למבוגרים, ולצעירים.

יעזור ה' שיזכו כל הזקוקים למצוא את זיווגם הנכון להם בקרוב ממש ובנקל.

העלון יוצא לע"נ הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת ויקרא תשפ"ג

מתנה ושמה "דעת"

תוכן

א' - להכיר במתנה / א
ב' - לנצל את המתנה / ד
ג' - לשמור על המתנה / ו

והנה, איני יכול לומר שאני ממליץ לכולם לערוך ביקור שכזה, אולם בהחלט כדאי לשקול לעשות כן. האירוע הזה פקח את עיני להכרה חשובה ביותר. כשיצאתי משם הבנתי שיש ברשותי דבר נפלא: יש לי דעת!

זוהי ההקדמה: לכולנו יש דעת!

שיירת האיברים

בפרשת השבוע לומדים אנו על קרבן העולה. חלק ממצות העולה היא הניתוח, וכפי שמצווה התורה (ויקרא א, ו), "וַיִּנְתַּח אֹתָהּ לִנְתָחֶיהָ". המשנה במסכת תמיד (לא, א) מתארת כיצד הכהנים "כולן עומדים בשורה והאברים בידם" - הם נעמדו בכעין שיירה ארוכה, כשכל אחד מהם מחזיק בידיו את אחד האיברים.

כבר ביארנו בעבר שאחת התכליות של קרבן העולה היתה כדי להביע בפני הקב"ה את תודתנו על כל האיברים שניתנו לנו. בעודנו מקריבים את הזרוע, עלינו לחשוב: "תודה לך השי"ת על הזרוע שנתת לי. מן הדין הייתי צריך להקריב על גבי המזבח את אחד מזרועותי".

אם נחשוב על כך, הרי שאכן כך ראוי היה לעשות. הקב"ה נתן לי שתי זרועות, בהן אני משתמש ומהן אני נהנה כבר ארבעים שנה, וכעת הגיע הזמן להראות את הכרת הטוב שלי אליו ולהשיב לה' זרוע אחת. משל למה הדבר דומה, לפלוני שהשאיל את רכבו לחבירו. השואל מסתובב ברכב ונהנה ממנו במשך מספר ימים, שבסופם מבקש ממנו המשאיל: "אנא, החזר לי את

א' - להכיר במתנה

מכל מלמדי השכלתי

ברצוני להקדים הקדמה קצרה לשיחתנו זו. מדובר באנקדוטה בלבד, אולם סבורני כי זוהי פתיחה חשובה עבור הנושא שאותו נלמד.

לפני שנים רבות, בשעת לילה מאוחרת, צלצל מכשיר הטלפון בביתי. על הקו היה יהודי חשוב שביקש ממני ללכת ברגע זה ממש כדי לבקר יהודי אחר. המדובר היה באחד מתלמידי ישיבתנו שחלה בנפשו ל"ע, וכעת הוא היה מאושפז במוסד לחולי נפש. מעולם לא ביקרתי במוסד מעין זה עד אז, על אף שכיום הליכה ברחובות ניו יורק כמעט שווה לביקור בבית משוגעים... אך יהודי נכבד זה אמר שמדובר במקרה חירום, ושיש ללכת תכף ומיד לבקר את הבחור המדובר.

אז הלכתי. היה זה לאחר שעות הביקור, והצמידו לי מאבטח גבוה וחסון שיגן עלי. נכנסתי לחדר, ובבת אחת ראיתי כשלוש מאות משוגעים שמביטים בי וצוחקים. ככל הנראה הם היו משועשעים מהזקן שלי, שהיה דבר נדיר ביותר באותם ימים. כיום יש כבר משוגעים רבים שמגדלים זקן, אך באותה תקופה הדבר לא היה מקובל כלל וכלל. ישבתי עם הבחור ושוחחתי עמו, ולאחר זמן לא רב היה עלי לעזוב את המקום.

שמונה עשרה, שקלו כל מילה בדקדוק רב לפני שקבעו אותה בתפילה, ושינוי זה בין ברכת "אתה חונן" לבין שאר הברכות בוודאי בא ללמד אותנו יסוד חשוב ביותר. ואשר על כן ניתנה לנו הזכות - או יותר נכון החובה - לשאול, מדוע הברכה שבה אנו מבקשים מה' דעה בינה והשכל, פותחת בהצהרה זו ש"אתה חונן לאדם דעת"?

הדעת - מתנה

התשובה היא, שבשאר הדברים אותם אנו מבקשים מה', קל לנו יותר להכיר בכך שצריכים אנו לבקש אותם מה'. כל אחד מבין שאנחנו חלשים וכי יש צורך להשיב אותנו לתורת ה' ולקרבו לעבודתו. לכן פותחים אנו מיד בבקשה "השיבנו אבינו", ללא כל הקדמות מיותרות.

"סלח לנו" - אין צורך בשום הקדמה. לב יודע מרת נפשו, ו"אדם אין צדיק בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה טוֹב וְלֹא יִחָטָא" (קהלת ז, כ), ולכן אנחנו ניגשים ישר לענין, ומבקשים מהשי"ת שימחל לנו על פשעינו. כך גם לגבי ברכת "ראה בעינינו" - ברור לנו שעם ישראל סובל וזקוק לרחמי של הבורא יתברך, ואין צורך בשום הצהרה. וכך הוא ברוב רובן של הבקשות.

אולם כאשר מדובר בבקשה על הדעת, על פי רוב האדם כלל אינו מודע שמדובר במצרך המסופק לו דרך קבע על ידי הקב"ה. רבים הם אלו הנוטים לראות בדעת שלהם, בשפיות שלהם, דבר מובנה וחלק מאישיותם. האדם סבור כי "הדעת שלי היא אני בעצמי".

ולכן כאשר אנחנו באים לבקש מה' דעת, מוכרחים אנו להקדים ולהזכיר לעצמנו שהדעת היא מתנה שניתנה לנו מאיתו יתברך, ועל כן אנו אומרים: "אתה חונן" - ה', אתה הוא זה שנותן לנו את מתנת החינם הנפלאה הזו - את הדעת שלנו! לא נלך שולל אחר דעתו של המון העם הבלתי-חושב, הסבור שהדעת היא דבר מובן מאליו, ושבלתי אפשרי להפריד בינה לבין האדם, אלא נזכיר לעצמנו שלוש פעמים ביום שיש כאן משהו שניתן לנו משמים. ומי הוא זה שנותן לנו את המתנה הזו? אתה! אתה! אתה הוא זה שמרעיף עלינו את המתנה הזו. כל תפקוד של המוח, ולו הקטן ביותר, מגיע אך ורק ממך!

רכבי". היעלה על הדעת שהשואל יענה בתגובה: "מה פירוש להחזיר לך? עוד לא סיימתי להשתמש בו!"? כמובן שעליו להחזיר את הרכב, ואף לומר "תודה רבה".

מדוע אפוא לא נשיב לקב"ה את הזרועות שלנו? אכן, בוודאי שכך ראוי היה שננהג, אלא שהשי"ת, ברוב חסדו וטובו, אינו חפץ שנקריב לו את זרועותינו, אלא נמשיך להשתמש בהם בבריאות ובנחת עד 120 שנה. אולם פטור בלא כלום אי אפשר! עלינו לעשות משהו שיזכיר לנו את הדבר הזה! וכאן מגיע קרבן עולה.

ראש השיירה

והנה, בראש שיירת האיברים עמד הראש. הפסוק בפרשתנו (א, ח) אומר, "וְעָרְכוּ בְּנֵי אֶהֱרֹן הַכֹּהֲנִים אֶת הַנִּתְחִים אֶת הָרָאשׁ", והמשנה (שם לא, ב) לומדת מכאן כי "הראשון בראש" - הכהן הנושא את ראש הבהמה הוא העומד בראש השיירה. על פי האמור מבינים אנו שהתורה באה ללמדנו כאן יסוד חשוב ביותר. מהו הדבר הראשון שעליו צריכים אנו להודות לה'? על הראש. הדעת שלנו, היכולת שלנו לחשוב ולהתבונן, היא המתנה היקרה מכל שניתנה לנו על ידי הבורא יתברך, ועליה צריכים אנו להודות בראש ובראשונה.

למעשה, עבורנו נשמעים הדברים כחידוש גדול. יש באדם חולשה מובנית, והיא, שבאופן אוטומטי אנחנו יוצאים מנקודת הנחה כי יכולת החשיבה שלנו היא חלק מעצם מציאותנו. מבחינתי, הדעת שלי היא בעצם אני! האדם אינו מעלה על דעתו שהיכולת לחשוב היא למעשה דבר נפרד ממנו. זוהי מתנה שה' נתן לנו, ועלינו להודות לו ולהכיר לו טובה עליה.

הקדמה מיוחדת

אם נתבונן בברכות האמצעיות שבתפילת שמונה עשרה, נשים לב שכמעט כל הברכות פותחות באופן דומה: אנו ניגשים הישר לבקשה: "השיבנו אבינו לתורתך", "סלח לנו", "ראה בעינינו", "רפאנו", "ברך עלינו", וכן על זה הדרך. יוצאת דופן היא ברכת "אתה חונן", שפותחת באופן שונה משאר הברכות. לפני שאנחנו מבקשים מה' חכמה ודעת, אנו מקדימים ומצהירים: "אתה חונן לאדם דעת".

והנה אין כל ספק שיש דברים בגו, ושינוי זה אינו מקרי. אנשי כנסת הגדולה שחיברו את נוסח תפילת

הבורא יתברך, וכי אנחנו בעלי חוב אדיר של הכרת הטוב כלפיו.

"המהלך של הרב מילר"

עליכם לדעת כי אם תחזרו על הדברים ששמעתם כאן באוזני אחרים, לא תהיה לכך כל משמעות עבורם. "עזוב, זה המהלך של הרב מילר", כך הם יאמרו לכם. ולכן לפני שאנחנו ממשיכים הלאה, עלינו ללמוד את דבריו של החובות הלבבות, וכך נלמד שלא מדובר כאן ב"מהלך של הרב מילר" אלא ב"מהלך של החובות הלבבות" או יותר נכון ב"מהלך של התורה". אל תשעו לאלו שמנסים לצנן אתכם ולהניא אתכם ממחשבות אלו, אלא תנו דעתכם לדברי רבותינו, ותגלו שמדובר בגופי תורה.

בספר חובות הלבבות ישנו שער הנקרא "שער חשבון הנפש", שבו נותן לנו החובות הלבבות שלושים נושאים שעלינו להתבונן בהם אם חפצים אנו למלא את חובתנו בעולם כעבדי ה'. הוא קורא להם "שלושים חשבונות". וזה לשונו שם: "והשלישי, חשבון האדם עם נפשו והסתכלו בגודל טובת האלקים עליו במה שהועילו מן השכל וההכרה". והנה אין ספק כי אם רבינו החובות הלבבות בחר שלושים נושאים שעל האדם להתבונן בהם, והציב את הענין הזה של הכרת הטוב לה' על הדעת - על עצם הדעת והשפיות, לא על שום דבר נוסף - במקום השלישי, הרי שמדובר בחובה גדולה עד מאוד. החובות הלבבות מלמד אותנו כאן כי מבין החובות הבסיסיות של כל עובד ה' היא זו - להקדיש זמן להתבונן במתנת הדעת.

"שמונה עשרה" אחר

החובות הלבבות ממשיך וכותב שם כי יש לאדם לחשוב מה היה אילו הוא היה נולד חסר דעת, מבלי יכולת לתפקד כלל, ויום אחד מגיע אדם שמשתיל בראשו מוח פעיל ומתפקד. כמה היה עליו להכיר טובה לאדם זה?! כמה אסיר תודה היה מרגיש כלפיו?! כל ימי חייו לא היו מספיקים לו כדי להודות לו כראוי!

איננו מדברים כאן על הדעת הכבירה של אדם גאון, בעל מנת משכל גבוהה, אלא ברמה הכי פשוטה של דעת. מוטל עלינו לחשוב על כך שלוש פעמים ביום, ולהודות לה' על המתנה הנפלאה הזו - היכולת לחשוב ולתפקד. מכאן ואילך, ה"שמונה עשרה" שלנו

ששמת חלקנו מהשפויים

וזה מביא אותנו לעבודה הגדולה המוטלת עלינו - להודות לה' על כך שאיננו מאושפזים במוסד סגור. אל נא תמעיטו מערכו של ענין זה. עליכם לדעת כי אחוז נכבד מאוכלוסיית העולם הוא בלתי שפוי. איני מדבר כעת על אנשים "מוזרים" או "משונים", אלא על "משוגעים" - כפשוטו. האם איננו רואים אנשים שנולדים ל"ע ללא דעת? ישנם גם כאלו שיש להם דעת, אך בתחומים מסוימים מוחם אינו פועל. אם זכיתם ואינכם נמנים על מיעוט זה, הרי שמוטל עליכם חוב כבד של הכרת הטוב. העובדה שתשעים אחוז מיושבי תבל מסוגלים לתפקד באופן תקין, אינה פוטרת אותך מחובתך זו.

מוטל עלינו להזכיר לעצמנו תדיר את הענין הזה, ולחשוב: "ריבוננו של עולם, הריני מכיר בכך שלולא חסדיך הרבים, לא הייתי אפילו משוגע שצריכים לשמור עליו בתוך תא מרופד, אלא הייתי שוכב על הקרקע כאבן שאין לה הופכין. לא הייתי מסוגל אפילו להרים אצבע קטנה. תודה לך ה' שאיני משוגע! תודה לך ה' שאני מסוגל ללכת ברחוב מבלי לראות בכל עובר-אורח תמים מתנקש פוטנציאלי! תודה לך שאני נורמלי, ואיני סבור שאני חולה בכל סוג של מחלה הקיימת על פני תבל!"

זולא בדיחה! יש מחלה כזו הנקראת "היפוכונדריה", שבה האדם מדמיין שהוא חולה בכל מיני מחלות קשות. הכרתי אדם שהיה דוקא מוצלח באופן כללי, אלא שלמרבה הצער הוא חשב שהוא סובל ממחלה קשה ביותר. התקשרתי לרופא שלו, והלה הסביר לי כי לאיש הזה אין כל מחלה, אלא הוא סובל ממחלת ההיפוכונדריה.

האדם הזה הרס לעצמו את החיים כתוצאה מדמיונות השווא שלו בדבר מחלתו המסתורית, ואשתו וילדיו עזבו אותו. איני יודע מה עלה בסופו, אך ברור לי שהסבל הנורא שממנו סבל לא היה מאפשר לו להחזיק מעמד זמן רב. הוא אמר לי כך: "הרב מילר, אני סובל באופן נורא ואיום! בין אם מדובר במשהו אמיתי ובין אם לא, אני סובל מאוד!"

ולכן, העובדה שאנחנו נורמליים - או לכל הפחות די נורמליים - מחייבת אותנו להכיר בעובדה שמדובר באחת המתנות הגדולות ביותר שניתנו לנו על ידי

משלוח חנם

אך בכך לא תם הענין, כי כעת יש צורך להעביר את המכונה אדירת הממדים לרשותו של האחין. הדוד שוכר משאית מיוחדת ומשיג רישיון מיוחד ממחלקת הכבישים המהירים, שכן באופן סדיר אי אפשר להסיע משאית מעין זו בכביש מהיר. מדובר במשאית בעלת גלגלים בגודל של טנק צבאי, הנושאת על גבה מתקן ענק, ועל מנת לאפשר לה לעבור בכבישים יש צורך לפרק גשרים ולהסיר עמודי טלגרף.

ואז, סוף סוף מגיע היום המיוחל, והאחין שלנו רואה את המכונה החדשה ניצבת על המדרכה הסמוכה לביתו, שנשברה כתוצאה ממשקלה האדיר של המכונה. כעת המכונה שייכת לו.

משתמשים במתנה

אולם מה לעשות, האחין הזה לא התברך בכישרון מבורך בכל הנוגע למתמטיקה. כל חישוב הכולל יותר משלוש ספרות גורם לו להתייאש מראש. הוא אף פעם לא היה מוצלח בשיעורי החשבון בבית הספר, ומלבד זאת הוא די עצלן. משכך, הוא תמיד השתמט מלחשב חישובים פשוטים, גם כאשר היה צורך בכך. אך כעת הכל השתנה. עכשיו הוא יכול להרשים את כולם בעזרת המתנה שקיבל מדודו טוב-הלב.

והנה, בדיוק ביום בו קיבל מיודענו את המתנה הנפלאה הזו, רעייתו שבה ממסע קניות, שבו היא הוציאה כמאה דולרים, וכעת עליו לחשב האם בחשבון הבנק שלו קיים די כסף כדי לכסות את ההמחאה שרשמה. הבעיה היא שסכום הצ'ק גבוה ממאה דולר, וזה כבר יותר משלוש ספרות, מה שמציב בפני בעל הבית משימה לא פשוטה.

אך לפתע מכה בו ההכרה שישועתו קרובה לבוא - יכול הוא לגשת אל ה"מוח המכני" שרכש עבורו הדוד הנחמד, והמכונה החביבה כבר תעשה עבורו את העבודה. וזה עובד! מעתה, משימת חישוב הוצאות המחיה הופכת לקלה מאין כמותה!

לאחר חודש, מזדמן הדוד היקר לסביבת מקום מגוריו של האחין האהוב, והוא מבקש לקבל מעט נחת. "מה נשמע יקירי? האם אתה מנצל כראוי את המתנה שקניתי לך?"

"בוודאי!" עונה האחין. "אני משתמש בה כל הזמן".

כבר לא ייראה אותו הדבר. כעת כבר יהיה לנו על מה לחשוב בעודנו אומרים את המילים של "אתה חונן".

ב' - לנצל את המתנה

מתנה במיליארד דולר

על אף האמור, אל לנו לחשוב כי בכך מילאנו את חובתנו. ההכרה במתנת הדעת היא דבר גדול ועצום - עד כדי כך שהמלצתי על ביקור במוסד לחולי נפש כדי ללמוד להעריך את המתנה הזו - אך זו רק ההתחלה, השלב הראשון. מוטלת עלינו חובה נוספת, ואבאר את דברי.

משל למה הדבר דומה, לדוד עשיר המעוניין "לפנק" את האחין שלו במתנה יוקרתית בשווי כמה מיליארדי דולרים. הוא ניגש לאוניברסיטת הרווארד ורואה שיש ברשותם "מוח מכני" ענק ממדים. הוא מלא בכל מיני חוטים המובילים לכל מיני מקומות, צפצופים בוקעים ממנו מכל עבר, והוא מסוגל לערוך כל מיני חישובים מסובכים.

הדוד העשיר ניגש לנשיא המוסד ושואל אותו, "האם הייתם מעוניינים למכור לי את המוח המכני שלכם?"

הנשיא עונה לו, "לשם מה אתה זקוק למוח מכני, אם יותר לי לשאול?"

"יש לי אחין שאני מאוד אוהב, ואני רוצה להפתיע אותו במתנה ייחודית", עונה הדוד.

הנשיא מהרהר בדבר ולבסוף מחליט: "יודע מה, האמת היא שעשינו במכונה הזו כבר שימוש רב, והיא כבר איננה חדשה כפי שהיתה. בין כה וכה אנחנו שוקלים לרכוש חדשה, כך שאני נוטה להיענות לבקשתך ואפילו לבוא לקראתך לגבי המחיר, ולמכור לך אותו תמורת סכום פעוט של ארבע מיליארד דולרים".

הדוד מסכים למחיר, ונפרד מהסכום האגדי. אחרי הכל, מה הוא לא יעשה למען אחיינו האהוב?

שונות. לא מיליארד, טריליון! אישית אני מקבל את דבריו, כי לדעתי אין גבול לכמות המידע שהמוח מסוגל לקלוט. אני מאמין שהמוח לומד לאחסן עוד ועוד משום שהכמות האנסופית של המעגלים החשמליים הקיימים במוח מפותחים כך שכל מעגל לומד להשתלט על תפקודים רבים. זו הסיבה שאנשים שלומדים יותר, רגילים לזכור יותר, כי מוחם מתפתח יותר.

ככל שהאדם מתרגל להשתמש יותר במוחו, כך מוחו עובד בצורה זריזה יותר והוא מסוגל לקלוט יותר מידע. המוח האנושי הוא בלתי מוגבל! הוא מסוגל, ללא שום סיוע מבחוץ או מידע מקדים, לחשוב את המחשבות הגדולות ביותר ולהסיק את המסקנות ההגיוניות הטובות ביותר. אין דבר בעולם המשתווה למוח האנושי!

מוח של חתול

זו אחת הסיבות שאנחנו חוזרים שוב ושוב על המילים, "אתה חונן!" ה', נתת לי מתנה כל כך גדולה, מכונה מורכבת ומשוכללת, וכמעט בלתי מוגבלת בכוחה. וכמו אותו "דוד עשיר" מהמשל, הקב"ה גם כן שואל כל אחד ואחד מאיתנו: "אתה מודה לי על המתנה שנתתי לך? מה אתה עושה איתה? כיצד אתה משתמש בה?"

וזו שאלה שעלינו לתת עליה את הדעת, כי בשביל השימושים שרובנו עושים בדעת שניתנה לנו, מספיק היה לנו מוח של חתול. מוח כזה היה ממש מושלם עבורנו, ולמען האמת, אילו היה לנו מוח כזה, היינו מסתדרים אף טוב יותר מכפי שאנחנו עושים זאת כיום, שכן לחתול ישנן יכולות מסוימות, אינסטינקטים מולדים המסייעים לו להסתדר בכוחות עצמו, שלנו אין אותם.

נמצא אפוא שדי היה לנו במוח פחות משוכלל משל חתול. היינו מתפקדים טוב מאוד - היינו אוכלים טוב, ודואגים היטב לכל צרכי הגוף. בני זוג היו מסתדרים מצוין זה עם זה, כפי שחתולים מסתדרים. האם

"איזה יופי! איזה שימוש אתה עושה בה?"

"אני משתמש בה כדי לחשב כמה הוציאה אשתי במכולת השכונתית, ולפעמים אני גם מסתייע בה כדי לעזור לילדי בשיעורי הבית שלהם", עונה האחין המאושר.

"מה?! האם השתבשה עליך דעתך?" מגיב הדוד. "האם בשביל דברים פעוטים כגון אלו נתתי לך את המוח המכני?! בשביל חישובים כאלו אין צורך אפילו במחשבון כיס!" הוא כועס, ובצדק. הוא נתן לך מתנה כה יקרה, ואתה מבזבז אותה על זוטות. "השב נא לי את המוח המכני, והנה, קח לך במתנה עיפרון. אינך זקוק ליותר מכך".

כך אומר הקב"ה: "נתתי לכם מתנה כה יקרה ונפלאה - מוח האדם שאין לו אח ורע בכל היקום כולו, ואתם משתמשים בו רק כדי להתנהג כמו מישהו שאינו משוגע? האם לזה נועד המוח?!"

הכזב שב"בינה מלאכותית"

האמת היא שה"מוח המכני" של אוניברסיטת הרווארד אינו מתחיל להתקרב לגדולתו של המוח האנושי. אל תתנו למחשבים להטעות אתכם! אל תלכו שולל אחר הכתבות הנלהבות המופיעות בכתבי העת שמטרתן לגרום לאנשים לחשוב שהמחשבים כמעט מסוגלים לחשוב; מחשבים אינם מסוגלים לחשוב כלל וכלל. הכל שקר וכזב! מחשב אינו יכול לעשות דבר מלבד מה שתכנתו אותו לעשות. המחשב לעולם לא יצליח אפילו להתקרב לדברים שהמוח שלנו מסוגל לעשות.

יכולת החישוב של המוח היא הרבה מעבר לכל מה שבן אדם יהיה מסוגל לייצר. גם המחשב הגדול ביותר - גם אם גודלו יהיה כמו המרחק מכאן ועד לונדון - יהיה כמו מחשבון כיס לעומת המוח האנושי הפשוט ביותר.

המוח המתפתח

אחד מחכמי המדע כתב שעל פי השערתו, המוח האנושי מסוגל לאחסן 15 טריליון פיסות מידע

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

שמעתם פעם על חתול שהתגרש מבן זוגו? גירושין זה דבר מטורף!

להתחיל! תלמד אפילו בלי תוספות, העיקר שתלמד ש"ס!

למה צריך לבזבז את מוצאי השבתות בביקורי סרק אצל קרובי משפחה? מדוע לבזבז את לילות השבוע? קח רשמקול והאזן לקלטות של שיעורי גמרא. האזן להם שוב ושוב, ותראה שבמשך הזמן תצליח להעתיק את הש"ס כולו על ה"מוח המכני" שלך, ואם לא ש"ס אז מסכת אחת או פרק אחד - לפחות משהו!

כמובן שהנשים גם הן בכלל משימה נשגבה זו. אמנם הן אינן לומדות מסכתות בש"ס, אך יש כל כך הרבה לימודים חשובים ויסודיים הכתובים עלי ספר, ואין סוף לחכמה שניתן להעתיק אותה על גבי מוחנו.

אם נקבל על עצמנו את המשימה הזו - ליצור עבור עצמנו שכל של תורה, הרי שאנחנו נשתנה מן הקצה אל הקצה. כשחושבים מחשבות של תורה, קונים "תורה'דיק סברא" - סברא תורנית. אין הכוונה רק שחושבים בלימוד כל הזמן, אלא שהאדם מתחיל לחשוב בצורה חדשה לחלוטין - וכל הלך מחשבותיו הם על פי דרך התורה. זוהי הדרך לקחת את המתנה היקרה ביותר שקיבלנו מאת הקב"ה ולנצל אותה למטרה שלשמה ניתנה.

ג' - לשמור על המתנה

ביטוח דוקטורט

אני נזכר במעשה אודות פרופסור מסוים שזכה יום אחד להפתעה גדולה. הוא ישב במשרדו, ולפתע הוא מרים את ראשו ורואה שני שומרים חמושים עומדים בפתח משרדו, ובידיהם חבילה. לנוכח מבטו המופתע הסבירו לו השומרים כי מדובר בנוהל של חברת הדואר, לפיו כל חבילה שביטחו אותה בסכום של \$1000 ומעלה, חייבת להימסר על ידי שומרים חמושים. כך לכל הפחות היה הנוהל בעבר.

מסתבר שאחד מתלמידי המכללה כתב עבודת דוקטורט, שבה השקיע מאמץ רב, ומכיון שהיה עליו לשלוח אותה לבדיקה אצל הפרופסור, החליט לבטח אותה בסכום של \$1000, ולכן החבילה נמסרה בדרך לא-שגרתית זו. מאוחר יותר, כאשר הפרופסור עבר על הדברים, הוא לא חשב שהיה מגיע לה שמירה

מדוע אפוא נתן לנו הבורא יתברך מוח כה נפלא, אם היינו יכולים לתפקד היטב עם מוח קטן בהרבה? התשובה מובנת מאליה: הקב"ה מצפה מאיתנו להבין שאנחנו אמורים לעשות שימוש במוחנו עבור דברים גדולים ונשגבים. המוח האנושי מיועד עבור הרבה יותר מאשר שפיות גרידא. הוא לא ניתן לנו כדי לחשוב ולחיות כמו חתול.

עשרת אלפים שנות "תורת אביגדור"

וכאן אנחנו מגיעים לנושא הגדול, שעבורו ייעד הקב"ה באמת את השכל האנושי. למה נועד השכל? לשם מה ניתנה לנו דעת כה גדולה?

והנה, בל נשלה את עצמנו שניתן לענות על שאלה זו במסגרת דברינו כאן. לשם כך אני מזמין אתכם לבוא ולהשתתף בשיחות אלו במשך עשרת אלפים השנים הבאות. זו תהיה התחלה טובה עבור הנושא הגדול של "דעת", ואיני מגזים כלל וכלל. אם תמצאו שיחות טובות יותר, אני ממליץ לכם ללכת לשם, אך על כל אחד ואחד מוטלת החובה למצוא מקום כלשהו שבו יוכל ללמוד את הנושא הזה ששמו "יצירת שכל של תורה". זהו הנושא הגדול ביותר של חיינו, ולעולם לא נוכל ללמוד אותו מספיק.

רוב האנשים סבורים שהשכל שלהם כבר מספיק טוב - זוהי טרגדיה שרוב האנושות סובלת ממנה - וזו ההוכחה הטובה ביותר שמוחם ריק לחלוטין. שכל של תורה הוא מציאות שלא תיתכן ללא עבודה מרובה במשך שנים רבות, שכן בכלל המושג הזה הם כל ענייני שלמות הנפש והמעלות העליונות שנטע בנו הבורא יתברך, ושאותם מסוגלים אנחנו להשיג באמצעות שכלנו.

אתה יכול לדעת ש"ס!

הקב"ה פונה אל כל אחד ואחד מאיתנו ואומר: "נתתי לך מוח עבור דברים גדולים. קח את עצמך בידיים וכתוב מסכת אחת על המוח הזה". יתכן ואפילו תוכל לכתוב את הש"ס כולו על מוחך. מדוע שלא תעשה זאת? אתה חושב שזה למעלה מכוחותיך לדעת ש"ס? זה לא נכון! כל אחד יכול לעשות זאת! אם רק לא תהיה עצלן, הדבר אפשרי בהחלט. העיקר זה

מכל עבר על ידי השפעות זרות ומזיקות, המהוות סכנה גדולה לשכל היהודי. ההשפעות הללו מגיעות אלינו ללא הפסקה, ולכן עלינו לשמור את ליבנו מכל משמר!

אולם המציאות הכואבת היא שההפך הוא הנכון. השכל הוא הדבר האחד והיחיד שאף אחד אינו מקפיד לשמור עליו. תארו לעצמכם בנק שבשעת סגירה, הכל נשאר פתוח. לא נועלים את הדלתות ואפילו לא את הכספות. מנהל הבנק וכל העובדים שבים לביתם, ומשאירים את הבנק פתוח לרווחה. מה הייתם אומרים על כזה בנק?

למעשה, אנחנו גרועים בהרבה מהבנק הזה, כי לנו יש דבר יקר בהרבה מזהב וכסף, ואיננו מציבים עליו אפילו שמירה מינימלית. האוזניים פתוחות, העיניים פקוחות, הכל פתוח ופרוץ לרווחה, וכל דכפין ייתי ויכנס. אדם הולך ברחוב ועיניו משוטטות בכל. מה עם קדושת העיניים? אין לך ממה להישמר? האם אתה קולט באיזו סכנה אתה נמצא? אין דבר יקר יותר מהשכל שלנו, אך אף אחד אינו שומר עליו! זו עובדה!

מזמינים את הפושעים

אנשים יושבים ושומעים שטויות. יש שמאזינים לרדיו, ויש שצורכים את ההבלים שלהם ממקורות אחרים. הם מזמינים את בן-הדוד ג'ק יחד עם בני משפחתו לביקור, וכך הם יושבים במשך שעות ומקשיבים ל"נארשקייט" שיש לבן דודו למכור. היכן הסורגים?! היכן החומות והגדרות?! היכן המאבטחים החמושים?! ההשפעות המזיקות הללו תודרות אליך וגונבות ממך את שכלך.

גם אם זכית לקנות ולפתח שכל של תורה, הרי שאתה הורס אותו במו ידיך. ניקח לדוגמא יהודי שלומד מסילת ישרים יומם ולילה. הוא דבוק לספר הזה ואינו עוזב אותו לרגע. הוא יושב ולומד חובות הלבבות מדי יום ביומו, ומחדיר את דבריו אל תוך ליבו. למעשה, זו עצה טובה ביותר! אפילו טיפה אחת של חובות הלבבות היא תרופה טובה עבור הנפש, ומי מדבר על לימוד יומיומי? זה נפלא ממש! אך אם בו בזמן אתה מזרים מי ביוב אל תוך שכלך, מה הועלת בלימוד המוסר? הדבר דומה למי שרוכש יין יקר ומשובח, ומוזג אותו לתוך כוס מלאה בוך ושורצת תולעים. האם הוא יוכל להנות מיין שכזה?

מעולה כל כך, אולם סיפור זה ממחיש לנו עד כמה צריך לשמור היטב על כל דבר בעל ערך.

וזה מביא אותנו לחלק הבא של הנושא הגדול שלנו. נניח ששמעת את השיחה היום ולקחת את הדברים ללב. לא רק שאתה מלא בשבח והודיה להשי"ת על כך שנתן לך דעת וברא אותך כאדם שפוי, אלא שאתה אף משתדל לנצל עד תום את המתנה הזו ומתאמץ בכל כוחך ליצור לעצמך שכל של תורה. כעת ראשך מלא בדברי תורה – אתה יודע הכל, אתה מסוגל להשיב לכל אפיקורוס, וכל כולך עמוס בתורה ויראת שמים.

חברות אבטחה

אל תחשוב שזה מספיק! זה רק חצי מהעבודה, משום שלא מספיק לייצר שכל של תורה, אלא יש גם לשמור עליו.

נכס יקר כל כך – כרטיס הכניסה שלך לעולם הבא – דורש שמירה מדוקדקת ומעולה. כך מלמד אותנו שלמה המלך ע"ה (משלי ד, כג): "מִכָּל מִשְׁמֶר נֶצַח לְבָבְךָ" – עליך לשמור על הדעת שלך יותר מכל דבר אחר. "כִּי מִמֶּנּוּ תוֹצְאוֹת חַיִּים" – שכן כל תוצאה של החיים, כלומר כל הישג שתגיע אליו בחיים, תלוי בשכל ובדעת. האושר הנצחי שלנו בעולם הבא תלוי בסוג השכל שפיתחנו בעולם הזה, ולכן אין דבר יותר חשוב מלשמור על השכל.

כיום אנחנו רואים שאתח התעשיות הגדולות והמבוקשות ביותר היא תעשיית האבטחה. מי שזוכר, בשנים עברו, נדיר היה למצוא בית עסק מסורג, אולם כיום, הודות לפוליטיקאים הליברליים, ניתן לראות סורגי ברזל בפתח כל חנות, כמו גם אזעקות ואפילו מאבטחים חמושים. אמצעי אבטחה כבר הפכו לחלק מהנוף הקבוע של העולם המתועש, ועסקים אלו מגלגלים כספים רבים.

אולם למען האמת, אין צורך להפריז כל כך באמצעי שמירה, ולרוב מספיק לנעול את חלונות החנות ולהגיף את תריסי המתכת – וזהו, החנות די בטוחה. אין צורך לדאוג יתר על המידה.

איומים על שכל התורה

אולם בכל הנוגע לשכל שלנו אין הדבר כן, אלא אדרבה, עלינו להרבות בשמירה ואבטחה. אין דבר עדין ורגיש יותר מאשר מחשבות האדם, והן מותקפות

עבור המשימה הזו של השלכת המכשיר שאסור היה לרכוש אותו מלכתחילה.

קו ראשי

תארו לעצמכם יהודי שבנה לעצמו וילה מפוארת שבה השקיע הון רב, ולאחר שסיים לבנותה, פתח אל תוכה קו ביוב ראשי, ומי השופכין של הרחוב כולו מתנקזים הישר אל ביתו המפואר, ומטנפים את השטיח היוקרתי הפרוס מקיר אל קיר. עליכם לדעת שתיאור זה עדיף על פני מי שיש לו מכשיר צפייה בביתו. אדם זה מזהם את ליבם ומוחם של ילדיו החפים מפשע, שנאלצים לגדול בצל הטינופת של הטיפוסים השפלים ביותר המוצאים במה בתוך קו הביוב של סלון ביתם.

למען האמת, אינכם זקוקים לי ולכשכמותי שיאמרו לכם דברים אלו. היום הדברים ברורים ומובנים מאליהם, ואפילו הרשויות של הגויים מדברים על כך באופן גלוי. אם הגויים המהוגנים כבר מודאגים מהמצב, על אחת כמה וכמה שאנחנו כיהודים צריכים להיזהר ולהישמר מפניו.

אמנם, אותם גויים אינם דואגים לשמירה על טהרת שכל האדם אלא למצב הפשיעה במדינה. הם מעידים שהצפייה במכשיר והפנמת המסרים המועברים בו מקלקלת את המוסריות של בני הדור הצעיר, ומגבירה את שיעור הפשיעה. אולם עבורנו, עם ישראל, לא די בכך. וכי אם נצליח למנוע מילדינו לשדוד אזרחים חפים מפשע, תחשב זו להצלחה מבחינתנו? הבעיה כאן עמוקה בהרבה! יש כאן עולם שלם של שטויות וטומאה שנשפך בכל רגע ורגע אל תוך שכלם של הצופים במכשירים אלו, ולכן מוטלת עלינו חובה כפולה ומכופלת לעמוד על משמר שכלנו יומם ולילה.

תחרות בלתי הוגנת

עלינו לזכור שיש כאן תחרות בלתי הוגנת בעליל. הבה נחשוב - כמה יראת שמים אנחנו מכניסים אל תוך שכלנו מדי יום? בכמה תוכניות של יראת שמים צופה אשתך מדי ערב? כמה פעמים ביום מופיעות בשידורי הרדיו קריאות להתחזק בצניעות, בתפילה ובמצוות? כמה מדברים שם בשבחם של עובדי ה' באיזו רמה מעודדים המגזינים את ילדינו לשאוף לגדולה אמיתית בתורה ולנצל את זמנם ללימוד

ויש שמגדילים לעשות ומזמינים מדי ערב חבורה של פושעים אל תוך סלון ביתם. יש להם חלון מיוחד, שמתחתיו כפתור קטן, שכאשר לוחצים עליו ומסובבים אותו נדלק אור גדול והפושעים נכנסים פנימה בראש מורם. וכך יושב לו האדם במשך שעותיים ומאפשר לפושעים הללו לגנוב את הדעת שלו. זה מה שהם עושים - הם גונבים את שכל האדם דרך החלון הזה, ולוקחים מכל הבא ליד. זו האמת לאמיתה! אילו היית מאפשר להם להיכנס פנימה ולקחת את כל התכשיטים בבית - מצבך היה טוב בהרבה.

תאר לעצמך שגנב היה פורץ אל ביתך וגונב את טבעת היהלום של רעייתך, שעון הזהב שלך, ועוד \$1000 במזומן שאתה שומר אי שם. מדובר באירוע נורא. בוודאי היית מזדעק לנוכח הפשע האיום, ומתקשר למשטרה. וכאן אתה מאבד את כל השכל שלך. גנבו לך את הכל, נשאת חסר כל, עני ואביון, ואתה אפילו לא חושב על כך.

לשמור על הדעת

גם אם אתה מאזין לתוכנית רדיו של איזה גוי שמרן, הרי שאתה מאבד את דעתך. כמובן שזה הרבה פחות גרוע מלהאזין לליברליים, אולם עליכם לדעת שגם הגוי הטוב ביותר הוא לץ, ומי שמאזין לו מאפשר ללץ להיכנס אל תוך שכלו ולגנוב אותו ממנו.

ואם יטען מי שיטען: "את השכל שלי אי אפשר לגנוב, איני טיפש עד כדי כך. אני מסוגל לראות ולשמוע את כל הדיבורים שלהם, ואין לכך כל השפעה עלי" - זוהי רמייה עצמית מדרגה ראשונה. הכל שקר וכזב! שכלו כבר אבוד מזמן!

כל אותם אלו שיש ברשותם ל"ע מכשיר צפייה - אם אתם יכולים, בזמן שהאשה יוצאת לקניות, להיכנס בשקט לסלון ולנפץ את המכשיר עם פטיש - אין לכם מושג איזה הישג גדול זה יהיה עבור משפחתכם. אלו מבינכם שעדיין לא התחתנו, עליכם להודיע בצורה נחרצת וברורה לכל מדוברת, שלכם בבית לא יהיה מכשיר כזה - ויהי מה! ואם אתם רואים שהיא מהססת ומסתפקת - חפשו אשה אחרת.

מי שכבר יש ברשותו מכשיר כזה ואין לו את היכולת לנפץ אותו, אפשר לנסות שיטה אחרת: לקנות לאשה טבעת יהלום יקרה, בתמורה להשלכה של המכשיר הזה. קנו לה מה שהיא רוצה! שום מחיר אינו גבוה מדי

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

האם יש בעיה לבקש מה' שאהיה מיליונר?

תשובה:

תלוי מה תעשה עם העושר הזה. בדרך כלל, מדובר במטרד לא קטן, ומי שזוכה בעשירות מופלגת, חייב אינם חיים. הוא הופך עבד לכספו. עליו לדאוג לרכושו ולטפל בו, ואין לו מנוחה כלל וכלל. אדם עני הולך לישון בלילה מבלי שמאן דהו יפריע את מנוחתו, ואילו העשיר תמיד מלא דאגות.

לעומת זאת, אם אתה שואף להשיג ממון רב על מנת שתוכל לבנות בנין עבור ישיבה או בית כנסת, אז אדרבה, התפלל על כך. אם זוהי כוונתך, אז בהחלט ראוי להתפלל על זה.

אפשר גם להתפלל על דברים נוספים. הקב"ה אומר לנו "הִרְחֵב פִּיךָ וְאִמְלֵאֵהוּ" - צריך לבקש הכל! מי אמר שרק כסף הוא דבר טוב עבורך? פתח את פִּיךָ ובקש מה': "ריבונו של עולם, עזור נא לי לדעת מסכת שלמה! כמה הייתי רוצה לדעת את כל מסכת בבא קמא, מתחילתה ועד סופה!" האם אתה מעלה בדעתך כמה נפלא היה אילו ידעת את כל בבא קמא? ואולי גם את בבא מציעא? ואולי אולי גם בבא בתרא? אינך יכול לתאר את גודל השמחה שהיית מרגיש אילו היית יודע שלוש מסכתות, מתחילתן ועד סופן! אז באמת תהיה מיליונר! אין מי שישווה לך!

תוכל להתחיל עם פרק אחד. בקש מה' שיעזור לך לדעת פרק אחד בצורה מושלמת. אחר כך תוכל ללמוד עוד פרק ועוד פרק, עד שלאט אבל בטוח, תהפוך למיליונר של תורה.

התפלל גם על ילדים טובים. הקפד להתפלל על הכל! ואם תרצה לבקש גם להיות מיליונר, אין בכך כל חטא, אלא שעליך לדעת שזה לא עסק פשוט כל כך.

התורה? את כל זה לא שומעים ברחוב, אלא רק את ההיפך. אז איזו מין תחרות היא זו? מבחן נשפכים עלינו קיתונות של זוהמה, וכמעט ואיננו שופכים אל קרבנו משהו שיתנגד לזה. נמצא אפוא שהתחרות אינה הוגנת כלל וכלל, ועל כן עלינו להתחיל תכף ומיד במלאכת הפיכת שכלנו לשכל של תורה, ושמירתו מפני השפעות זרות, והצעד הראשון הוא להכיר במתנה הגדולה והנשגבה הזו ששמה "דעת", ולהבין את גודל הפוטנציאל הטמון בשכל האדם.

זהו הלימוד החשוב והיקר של "הראשון בראש" - הראשון מבין איברי העולה שהועלה למזבח היה ראש הבהמה, משום שהראש הוא האיבר החשוב ביותר שלנו, והשכל שבתוכו הוא מרכז חיינו. זו גם הסיבה שהברכה הפותחת את הברכות האמצעיות בתפילת שמונה עשרה היא ברכת "אתה חונן" - משום שזהו הדבר הראשון שעלינו להתפלל עליו! עלינו להודות לה' תמיד על המתנה הנפלאה של הדעת - השפיות, ולזכור שזוהי המתנה היקרה ביותר שניתנה לנו, ולכן נעמוד כל חיינו לפתח אותה ולשמור עליה, יותר מכל דבר אחר בעולם!

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

להעריך, לנצל ולשמור

בזמן שבית המקדש היה קיים, היתה לנו תזכורת תמידית על המתנה הנפלאה שנתן לנו ה' יתברך - המוח האנושי והיכולת לתפקד בעזרת דעת שפויה ותקינה. בכל פעם שהקריבו קרבן עולה, רואים היו כולם כיצד "הראשון בראש", והיו מרגישים הכרת הטוב עמוקה לה' על כך שנתן להם את הדעת היקרה, כמו גם את שאר איברי הגוף. השבוע, בעומדנו בתפילת שמונה עשרה, נקדיש בלי נדר מעט זמן ומחשבה למילים הפותחות את הברכה הרביעית: "אתה חונן לאדם דעת! אתה הוא זה שנתת לי שכל מתפקד, ועלי לשמור עליו ולנצל אותו לעבודתך!"

הגאון רבי אהרן דרייזין שליט"א ממונטריאול

בעמ"ס "חסד לאברהם"

פרשת ויקרא

ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו (ה, יז)

פירש"י: ולא ידע ואשם ונשא עונו. ר"י הגלילי אומר הרי הכתוב ענש את מי שלא

ידע, על אחת כמה וכמה שיעניש את מי שידע (ת"כ שם פרשתא יב, ז).

רבי יוסי אומר אם נפשך לידע מתן שכרן של צדיקים צא ולמד מאדם הראשון, שלא נצטוו אלא על מצות לא תעשה ועבר עליה, ראה כמה מיתות נקנסו עליו ולדורותיו. וכי איזו מדה מרובה, של טובה או של פורענות, הוי אומר מדה טובה. אם מדת פורענות המעוטה ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו, מדה טובה המרובה, היושב לו מן הפיגולין והנותרות והמתענה ביוה"כ עאכ"ו שיזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות (שם י וגו').

רבי אלעזר בן עזריה אומר כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה (דברים כד, יט) הרי הוא אומר למען יברכך וגו' (שם). קבע הכתוב ברכה למי שבאת על ידו מצוה בלא ידע. אמור מעתה, היתה סלע צרורה בכנפיו ונפלה הימנו ומצאה העני ונתפרנס בה, הרי הקב"ה קובע לו ברכה (ה"כ שם יד).

בפרשת כי תצא (דברים כד, יט) כתיב כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה, לא תשוב לקחתו לגר ליתום ולא למנה יהיה, למען יברכך ה' אלקיך בכל מעשה ידיך. והנה יש לפרש הפסוק שה' יברך את העושה מצות שכחה, דהיינו שרואה ששכח עומר בשדה ולא חוזר לקחתו, ועל עשיית המצוה שלא לוקח את העומר ומשאירו לעניים מקבל ברכה. אמנם רש"י שם מביא את דברי רבי אליעזר בן עזריה, שמפרש הפסוק כגון שנטלוה עניים עד שלא נודע לך משכחתו, וא"כ יוצא חידוש שאפילו באופן שבעל הבית אינו יודע כלל ששכח עומר, ואינו עושה שום מצוה בפועל, מ"מ כיון שעניים נהנים מרכושו, מקבל ע"ז ברכה. ומזה לומד רבי אלעזר דה"ה אם נפלה סלע הימנו ומצאה עני ונתפרנס בה, הרי הוא מתברך בגללה.

והדבר צריך תלמוד מדוע מגיע לו ברכה והלא הוא לא פעל שום פעולה ואפילו שום מחשבה טובה לא חשב ששייך עליו קבלת שכר וברכה ומדוע מגיעה לו קבלת שכר וברכה. ואפשר לומר דלמדנו כאן יסוד נפלא, דכיון דעולם חסד יבנה, חקק ה' יתברך יסוד מוסד בדין בין אדם לחברו, שאם ענו נהנה מרכוש של חברו הרי בעל הרכוש מתברך, אע"פ שלא התכוון לעשות מצוה ואינו יודע כלל שעושה מצוה, מ"מ כיון שע"י ממנו נעשית מצוה וגרם לעני שיהנה, מתברך בעל הממון.

עיין בפרשת משפטים (כב, כה-כו) שכתבנו יסוד גדול בשם הגאון ר' חיים שמואלביץ דאם אדם מזיק או מצער את חברו אע"פ שאינו עושה זאת בכונה מ"מ הוא נענש, דחומר הדין של בין אדם לחברו אינו עונש כדי לרצות את הנפגע, אלא הוא מציאות של אש החקוק בטבע העולם שכל השולח בו יד נכוה (עיי"ש שמביא ראייה נפלאה מגמ' כתובות (סב): מעובדא של רב רחומי בערב יוה"כ).

וכיון דמרובה מדה טובה ממדת פורעניות, א"כ י"ל דהוא מציאות החקוק בטבע העולם שאם נהנה עני מממנו או מרכושו, אע"פ שהדבר נעשה בלא כוונתו ובלא ידיעתו, זוכה בעל הממון לברכה.

ועפ"י מדויקים דברי רבי אליעזר בן עזריה שאמר ומצאה עני ונתפרנס בה, דלכאורה נתפרנס בה הוא שפת יתר, ומהו כונתה ומשמע שאם מצאה עני ולא נתפרנס בה כגון שאבדה הימנו, באמת לא מתברך בעל הממון. וה"ט דכיון שבעל הממון לא התכוון לעשות מצוה ובמציאות לא נהנה העני מממנו אינו ראוי לברכה. מא"כ במצות צדקה דאם נותן לעני מטבע ואח"כ איבד העני את המטבע ולא נהנה ממנו. פשוט דקיים נותן המטבע מצות צדקה.

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

גליון מס' 358
ניסן תשפ"ג

שני לחיים לפני עמוד כזה, הרי בצורה רגילה יוצא שלחי אחד יהיה מוסתר מפני הלחי השני, והחיסרון בזה שהלחי המוסתר אינו גודר את הרשות אינו סותם מקצת מהפתח, כי הלחי המסתיר גודר לפניו.

הפתרון שעשינו במקרה זה, שהרכבנו את הלחים רחוקים מעט יותר, בצורה שלכל לחי יש בליטה מהלחי הסמוך לו, והוא ניכר וסותם קצת מהמקום הפתוח מעבר ללחי השני. [ניתן לראות בתמונה שהלחי בולט מחוץ ללחי שלידו, וכך הוא כשר ללא חשש.

בתקופה זו הצמחים גדלו ועושים בעיות לעירובים המהודדים דבר חשוב שנפגשנו כעת בבדיקת העירובים, ויש צורך לעורר את העוסקים בעירובים שיהיו מודעים לכך. בתקופה זו בכל שנה, גדלים צמחי בר בכמות גדולה ובמהירות ואף במקומות שלפני חודש היה כמין עשב קטן, כעת יש צמחים קוצניים בגובה מטר ואף יותר. הצמחים האלו כבר לא מתנדנדים ברוח, והם יוצרים מחיצות בהרבה מקומות שהם עושים פקפוק בכשרות העירובים. אחת הבעיות המצוות היא, שהצמחים נעשים מחיצה או רשות מופרדת תחת צורת הפתח, וכן מחיצה מסביב לעמודים וללחיים, שעושים את העמוד כביכול מוקף מד' רוחותיו.

בעירובים השכונתיים מקובל להקפיד על כך, דהיינו להחשיב את הצמחים למחיצה הפוסלת, כיון

שהם עומדים למשך זמן ארוך. והפתרון הנהוג בעירובי השכונות הוא לבטל את הצמחים. יש מקומות שעושים ריסוס של חומר מונע צמיחה על המקומות המסוימים שבהם מצוי צמחיה גדולה תחת הקו של העירוב. אך רוב המקומות מתמודדים בצורה פשוטה שדורכים או מנתקים את הצמחים ברגלים

ובידיים, וזה מכיון שאין להם הרבה מקומות כאלו. [וכמובן שיש שכונות במרכז עיר שאין להם כלל את הנושא הזה, כאשר כל המקומות מרוצפים או מכוסים בחול וכדומה שאינו צומח הרבה]

בשבוע האחרון הגענו לעירוב שהעמודים היו במקומות אדמה, ולפני כשבועיים היה רק עשבים קטנים, כעת היו בו צמחים צפופים שחלקם הגיעו לגובה מטר, והיו גם מסביב לעמוד, באופן שלא היה שייך לגשת אליו. אמרנו לאחראי שבמצב כזה יש חשש שהעמוד נחשב מוקף בתוך רשות נפרדת, ודומה למש"כ המשנ"ב (סי' שט"ג ס"ק ק"ג) שאם העמוד מוקף במחיצה מד' רוחותיו הרי הוא פסול. שצריך לפנות את כל הקו שתחת החוט באופן שלא יהיה גובה י' טפחים כשיעור מחיצה.

הפתרון הוא לפנות את הצמחים סביב לעמוד ד' טפחים, וגם לכל אורך החוט להסיר צמחים שיש בהם גובה י' טפחים. באותו מקום עשינו מיד את התיקון, ומסרנו לו את המשימה לעשות כן גם בשאר המקומות בעירוב.

מעמד סיום המחזור של לימוד העירובין הודף תשפ"ג

בשבוע האחרון התקיים מעמד מיוחד לסיום מחזור שלם של לימוד העירובין למעשה, בחמשה קבוצות של למעלה ממאה אברכים ת"ת, וביניהם מורי הוראה, שהשתתפו במסגרת השיעורים בתקופת החורף, במשך כארבעה חודשים השתתפו בשיעורים מידי שבוע, חזרו ובררו, כל מקרה וכל הלכה בטעמיה ובדקדוקיה, עם תמונות מבדיקות עירובים וכן עשינו סיור בשטח להדגים את הדינים למעשה, כדי שהמשתתפים שאינם רגילים בכך יבינו את הדברים בצורה מוחשית, וכן יוסיפו לקבל את ההבחנה בשאלות ההלכתיות בכשרות העירובים. בשבועיים האחרונים עמלו האברכים לחזור ולשנן את הנלמד, ועשו מבחן מקיף של ההלכות והגיעו לידיעות נכבדות מאוד.

פטנט חדש להתקנת לחיים בהברגה בקלות ובמהירות

בשבוע זה התקדמנו בשידור אחד מהעירובים שהוקם לאחרונה בשכונה חרדית בצפון, ובתחילה עשו עמודים ישרים וחוטמים מתוחים ללא לחיים. האברך שפעל להשגת האישורים שאל מדוע אנו לא עושים מיד את הלחיים. אמרנו לו כיון שבשכונה יש גם תושבים חילונים, ומסתמא יש גם כאלו שמפריע להם עניני הדת, וכפי שבאמת היו קשיים ובעיות בשעת ההתקנה, לכן כדאי קודם לעשות רק את ההכרחי, כדי לראות קודם שהעירוב מתקיים ולא מפריע לתושבים, ואחרי שיחול עליו כעין 'חזקת תשמישים', אפשר להתקדם בעשיית הלחיים. [וגם בזה להתחשב במקומות צרים וסמוכים לאדם שאינו משתף פעולה וכדומה].

בהתקנת הלחיים השתמשנו בפטנט חדש של מתקן מיוחד שהומצא ע"י צוות מוקד העירוב, על מנת להקל את העבודה בשטח, בפרט במקומות שאין אפשרות לקחת חשמל עבור כלי העבודה. כיום לעובדי העירוב יש כלים נטענים שעובדים על בטריות נטענות, שיכולים לעבוד אפילו כמה שעות בלי צורך בחשמל, מלבד מכשיר הרתכת, שצורכת הרבה חשמל. ולכן כגון חיבור הלחיים עם הרחקה מהעמוד, חייבים עבורה להביא גנרטור, שהוא גורם טירחה רבה וקושי ותקלות [כיום המציאו גם מכשיר הלחמה על בטריות, אך העלות שלו גבוהה כעשרים אלף שקל]. לעומת זאת בעזרת המתקנים החדשים הנ"ל, אפשר לחבר את הלחי בקלות ע"י הברגה עם מברגה בלבד, בלי הרבה רעש ובזמן קצר.

המצאה כזו כבר נעשתה ע"י האחראים על העירוב במודיעין עילית, שהמציאו מתקן חזק במיוחד, ומשוכלל יותר, אלא שקשה להשיג אותו, וגם העלות שלו יותר ממאה שקלים לחי אחד. כעת המתקן החדש נותן אפשרות לספק אותו בעלות של ארבעים שקלים לחי, ויש לו יציבות באופן הנדרש ללחיים. כמו כן יש לו מעלה שיכול להתחבר גם לעמודים

שצמחים לקיר, [בשונה מהמתקן השני שצריך להלביש גם מאחורי העמוד. אמנם יש לציין שיש מצבים שאי אפשר להשתמש בו [כמו המתקן של מודיעין עילית] כגון בעמוד עקום שעקמימותו יותר מעשרה ס"מ, שם צריך להשתמש בצורות אחרות.

יש עוד שינוי מהמתקן של מודיעין עילית, שבהם כל הברגים מוברגים רק מאחורי הלחי או בשוליים שמסביב ללחי, אבל כאן הברגה נעשית גם בצד הקידמי של הלחיים. היו כאלה שחששו להברג את הלחי מהצד הקידמי מחשש שהבורג שבולט יעשה דין של "פתחי שימאי". אבל הרבנים הורו שאין בזה חשש כלל, כי זה לא צורה של קלקול אלא צורה של התקנה ותיקון. ואע"פ שבפתח של בית משתדלים שהחיבורים לא יבלטו מהמשקוף, מ"מ זה צורה תקינה ולא צורה הרוסה. מי שמעוניין לרכוש מתקנים להרכבת לחיים, כולל הדרכה עם מגוון פרטים טכניים ופרקטיים, נא לפנות למוקד הטלפוני של מוקד העירוב, שלוחה 6.

שני לחיים בעמוד אחד שלא יסתירו זה את זה

היו כמה הלכות שהיה צריך לשים לב. אחד מהם כבר הוזכר לעיל בתקופה האחרונה (גליון מס' 355), כאשר יש שתי צורות הפתח שיוצאות מעמוד אחד בזווית של 90 מעלות, דהיינו כצורת האות ר', ובאים להעמיד

שני לחיים בצורה שאינם סתמיים ואין

מתקן מיוחד להתקנת לחיים בהברגה

מעמד הסיום התקיים בירושלים ברגשי שמחה וסיפוק, מרכוש הגדול שרכשו בלימוד זה. לכל אחד יש את הסיפור שלו כמה זה היה חסר לו, אחד למד בכולל עירובין ולא חשב שזה מה שעושים היום. אחר לא למד עירובין וחשב שרק הרב של העיר יכול לעשות משהו בעירוב, וכעת הוא רואה שבכל שכונה יש מה לבדוק ויש מה לעזור. עוד אברך מספר שלמד משנ"ב ונבחן על הכל, ולא התחבר לו עם המציאות שראה בעירובים, וכעת הוא מבין ויודע גם להסביר למה האחראי עשה תיקון כזה ולא תיקון אחר. שמחנו מאוד עם התגובות הנלהבות והמעודדות, ובקשתנו מאת ה, שזכה להמשיך ולהרבות את לימוד העירובין ואת ידיעת התורה ולהעמיד תלמידים רבים והגונים שיודעים להורות כהלכה.

כשניהיה גר שהתגיייר צריך לזכות את העירוב מהדש

במעמד הסיום השתתף הגאון רבי מרדכי ירט שליט"א, האחראי על העירוב בשכונת הר נוף בירושלים. בדבריו ביאר בפרטות שאלות אקטואליות בדיני שכירות, ובדיני עירובי חצרות אחד מהדברים המעניינים שהיו לו בתקופה האחרונה בשכונתו, בעובד זר שהיה גר בשכונה, ועשו ממנו שכירות כדין, ולאחר זמן הוא בא להתגיייר ולהיות חלק מעם ישראל, ובתוך כדי התהליך שהוא כבר התנהג ע"פ קיום ההלכות [מלבד הצורך בחילול שבת אחד], הוא בא לגור בשכונה. במצב כזה עדיין צריך לשכור את רשותו, וכשבאתי לשכור ממנו הוא כבר ידע טוב מאוד מה צריך לעשות ועשה בשמחה. לפני כמה ימים נגש אלי אברך ושאל אם אני יודע שפלוני כבר התגיייר כהלכה בשבוע שעבר. אמרתי לו שלא ידעתי, ואם כך היתה לנו בעיה בשבת זו. תמחו השומעים מה יכול להיות בעיה כשאדם התגיייר, הרי אדברה עכשיו הוא יהודי כשר.

התשובה היא שבעצם בכל עירוב יש שאלה, אם מזכים אותו בערב פסח או בזמן מסוים בשנה, ומנחים אותו לכל השנה, הרי במשך הזמן נוספים דיירים חדשים בעיר ובשכונה, ואין הם שותפים בפת של העירוב. ועל זה כותב השר"ע (סי' שס"ו ס"ו) שמראש מזכים גם לכל מי שיתווסף בעתיד, ויש ברירה בדברנו, [ואם לא אמר כן, סומכים בדיעבד על השיטות שלב ב"ד מתנה, שדעתו של מי שמניח לכל השנה שיחול כל מה שצריך, ע"ש במשנ"ב]. אבל כל זה במי שהיה יכול לזכות בשעת הזיכוי, אבל הגר החדש לא היה יכול לזכות באותו זמן, כי אין שליחות לגוי ואי אפשר לזכות עבורו, וכיון שהוא לא זכה באותה שעה אינו זוכה עכשיו [כי כלתה קנינו בהגבהה], יוצא שאין לו חלק בפת, עד שיגביהו שוב את הפת ויזכו לו, וכל עוד שלא עשו את זה יש כאן משהו שאינו מעורב, והוא אוסר על כולם.

אלא שבאמת לא היתה לנו בעיה בזה, כי אנו נוהגים לזכות פת כל שבוע מחדש, וא"כ בשעת הזיכוי ביום שיש שהוא כבר היה לאחר הגיוור הוא זכה בפת של אותה שבת במקומות אחרים שלא עושים כך, [אלא כמו שכתב הרמ"א (סי' שס"ח ס"ה) שעדיף להניח לכל השנה כדי שלא ישכחו להנתי. וע"ש במשנ"ב ס"ק כ"א], אין להם את הפתרון לבעיה זו, אלא שאינם צריכים לחשוש שזה יקרה. [א. ה. ויש להוסיף, שבמקום שיש קיבוץ אברכים, מסתמא יש מתוכם אדם שמניח כל שבת, וזה יכול להספיק לחשב שהוא שמא יבוא גר. אך האחראי צריך לדאוג שיהיה לפחות פת אחת שמונחת לכל השנה, מחשש שמא ישכחו, וזה עדיף כמ"ש הרמ"א. ואם ירצה יעשה את שניהם].

בעירוב של בתי הולים צריך לזכות שוב לפגים

עוד האריך הגר"מ ירט שליט"א בבעיה שיש בעירוב של בתי החולים שגם בהם צריך לזכות פת כמעט מידי שבוע, וזה מטעם אחר, מחמת התינוקות שבפגיה. כי לכל החולים מועיל לזכות פת מתחילת השנה כ"ל, אבל התינוקות שנולדים אי אפשר לזכות קודם שבאו לעולם. אמנם כתב הרשב"א בתשובה, שתינוקות אינם אוסרים מחמת שהם טפלים לאימם, והאמא משותפת בעירוב. אבל זה דוקא כשהתינוקות נמצאים עם אימם כדרך העולם, אבל בזמננו שהתחדש שהפגים נשארים לבד בבית החולים [למשך יותר מ' יום] והאמא חוזרת לביתה, וגם אם מגיעה באמצע שבת אך אין דיוריה בבית"ח, וא"כ התינוק הפג אוסר בפני עצמו, [אע"פ שאינו אוכל פת, עי' שו"ע ס"ח ש"א], וצריך לזכות לו עירוב, ומכיון שאי אפשר לזכות לו קודם שבא לעולם, צריך לזכות שם כל שבוע עוד זיכוי עבור התינוקות.

ויש להסתפק האם אפשר לזכות להם מאותם מצות שכבר זיכו לעירוב, או שמא צריך לזכות משהו חדש נוסף מפת ששיכת לנותן. וי"ל שהספק הזה תלוי בחקירה אחרת, מהו גדר הקנין שמזכים לעירוב, האם בני העיר זוכים לזכות ממונית רגילה, או בזכות עירוב בלבד, שהוא כעין זכות לאכול ממנו. ונחלקו בזה הפוסקים. עוד יש לדון לשיטה שצריך לזכות משהו נוסף על הב' סעודות, האם צריך להוסיף עבורו שיעור כגורגרת, כשיעור עירוב לאדם אחד, או שמא אפשר להוסיף כלשהו, דכיון שזה מצטרף לב' סעודות שכבר הניחו, ושיעור זה מספיק אפילו לכל העיר, א"כ מספיק חלק קטן. וצ"ע.

איך אני יוכל לדעת הלכות עירובין בלי שיש לי מושגים?

עירובין למעשה
עיון | שימושי | כשרות

מוקד העירוב
באור התורה
054-84-833-20

מוקד העירוב
באור התורה
054-84-833-20

כשר או פסול? מהודר או בדיעבד?

את זה תוכל לדעת ולהורות, בהצטרפות ללימוד "עירובין למעשה" שע"י "מוקד העירוב"

			
כך נראה החוק בביטול לשיטת ס"ח	זה מה שהאחרים רואים על	כך נראה העירוב בשיטת ר' האם כשר	כך נראה העירוב בשיטת ר' לשיטת ס"ח
			
עירוב ליד ישוב חפץ חיים	האם העירוב בשיטת ר' כשר באור רגילה	מה הבעיה בשיטת חת	עמוד שמקוץ בצמחים
			
האם ניתן להחזיר גדר זו	מה צריך לדעת למדור כשר זו	האם יש חידוש לשיטת חת הנג	עירוב רגיל בשיטת ר' לשיטת ס"ח

אתה מוזמן להצטרף אלינו, להבין, לדעת, וגם להתמחות

בימים הקרובים מתחילים מחזור חדש - לימוד הלכות עירובין למעשה

12 שיעורים! לימוד מקיף, הלכה, פרקטיקה, סיכומים, מבחן, סיור בשטח, תעודות

בירושלים: בימי ראשון בסמוך לישבת מיר, בשעה 8:30 אחה"צ

ובאזור צומת בר אילן - בשעה 8:00 בערב

בבני ברק: בימי שלישי בבהכ"ס 'צעירים', בשעה 8:00 בערב

במודיעין עילית: בימי חמישי רח הסבא מסלבודקה, בשעה 8:00 בערב

לפרטים ולהרשמה, בטלפון 055-678-3323

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

כל מחשבות הוא חוקר וכו'. ולא יתפלל לא במקום שיש לו דבר המבטל כוונתו ולא בשעה המבטלת כוונתו וכו' ע"כ. **ומובן מאליו, שמי שיש אצלו מכשירים הנ"ל בעת התפילה, ומצלצלים וכו' שלא יכול לכוין בתפלתו, ואפילו בזמן שאינו מופרע מהם, הרי דעתו עליהם, שמא בכל רגע יצלצלו אליו.**

וראה בשו"ע סי' צ"ו ס"א, שאסור לאחוז בידו בעת התפילה לא תפילין, ולא ספר, ולא מעות וכו' מפני שלבו עליהם שלא יפלו ויטרד ותתבטל כוונתו. והמשנ"ב הביא מהפמ"ג, שגם בעת אמירת ק"ש ופסוקי דמזמור אסור. וכמו כן המכשירים הנ"ל, מבטלים כוונתו. ולפי"ז אפילו המכשיר החדש שאינו מצלצל רק רוטט, גם זה אסור, דעכ"פ מפריע לו לכוונת התפילה.

ג] ונוסף לכל הנ"ל, הרי מכשירים אלה מפריעים למתפללים האחרים, שמסיח את דעתם ע"י הצלילים והזמזומים בשעת התפילה. והרי קי"ל (בסי' ק"ב ס"ד) שאסור לעבור כנגד המתפלל בתוך ארבע אמותיו, וכתבו האחרונים שאחד מהטעמים הוא שמבטל כוונת המתפלל. **ומכשירים אלה מבטלים את הכוונה הרבה יותר מלעבור כנגדו. וכן בבית המדרש, הצלצולים גורמים הפרעה וחוסר ריכוז מחשבה בלימוד.** והרי של בית רבן גמליאל לא היו אומרים "מרפא" [לבריאות] בבית המדרש משום ביטול בית המדרש (ברכות ז"ג), ונפסק להלכה בשו"ע (ור"ד סי' רס"ו ס"ז). וק"ו לא להפריע ללימוד ע"י הפעלת מכשירים אלה. ואפילו אם יצא מה'בית מדרש' כשמקבל את הצלצול כדי לדבר בחוץ, אבל גם הצלצול לבד מפריע. ודבר זה מציק לרבים ומונע אותם מקיום מצוה, שהוא הראשון מהכ"ד דברים המעכבים את התשובה, שמנה הרמב"ם רפ"ד מה' תשובה.

כפתיחה לימי בין הזמנים, ימים שנסיין הרחקת מכשיר ה'פלאפון' מכתלי ביהמ"ד קשה יותר, ברצוננו להביא דברי חיזוק מאת הגאון רבי יהודה טשזנר שליט"א אב"ד אופקים בספרו 'שערי תורת הבית' זצ"ל:

בתקופה האחרונה מרביתם להשתמש בטלפון סלולרי [פלאפון] או באיטורית, המצלצל או רוטט, וכתבו פוסקי זמננו שאין להיכנס בהם לבית הכנסת או לבית המדרש כשהם מופעלים, וכ"ש שלא לדבר בהם בתוך הבית המדרש. וזה מכמה טעמים: א] זלזול בכבוד המקום הקדוש. ב] ביטול כוונת התפילה לעצמו. ג] הפרעה לאחרים.

א] איתא בשו"ע או"ח (סי' קנ"א ס"א וס"ט): בתי כנסיות ובתי מדרשות נוהגים בהם כבוד, ואין נוהגים בהם קלות ראש ושיחה בטילה וכו' ע"כ. **ובודאי אין זה כבודם של בתי כנסיות ובתי מדרשות שעושים מהם מוקד לסלפונים.** והרי מי שמקבל ראיון אצל המלך או אפילו אצל אדם חשוב, בודאי מכבה את הטלפון או את האיטורית אשר בכיסו לפני שנכנס לדבר עם האדם הנכבד, כל שכן שחייב לכבודו בהיכנסו לבית כנסת או לבית מדרש.

ב] וזה לשון הטור ריש סי' צ"ח: המתפלל צריך שיכוין לבו שנא' 'תכין לבם תקשיב אזנך', פירוש שיכוין פירוש המלות שמוציא בשפתיו ויחשוב כאילו שכינה כנגדו שנאמר שוית' ה' לנגדי תמיד, ויעיר כוונתו ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו. ויחשוב כי אילו היה מדבר לפני מלך בשר ודם שהיום כאן ולמחר בקבר היה מסדר דבריו ומכוין בהם יפה לבל יכשל, קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שצריך לכוין את מחשבתו, כי לפניו המחשבה כדיבור כי

בירורי הלכה

עירובי חצירות, דדומה למתנה מאחר ולא זוכה בבית של הגוי, אולם במכירת חמץ שהגוי קונה החמץ, זה גופא מקח גינהו, ואין היתר אפילו לדבר מצוה, וכן הוא להדיא בגר"ז דאין היתר למכור לגוי חמץ אף אם שכת, דלא הותר מקח וממכר לצורך מצוה.

ומיהו כתב שם המשנ"ב דאם שכת למכור חמץ קודם פסח, יכול ליתנו מתנה לגוי, דמתנה הותרה במקום מצוה, וכמבואר בסי' שכת סעי' ז', וכן נמי האי מכירה הוא לצורך מצוה, ויל"ע דיש לדון ולומר, דעד כאן לא שמענו מתנה לצורך מצוה, אלא כמו בנותן מתנה אחריו וד' מינים ביר"ט ראשון של סוכות, דאזי כיון שבגוף האתרוג והד' מינים יוצא בהם יד"ח המצוה, הרי זה צורך מצוה, (ואולם יל"ע המקב"ד' מינים במתנה ע"מ להחזיר, דמה ההיתר להקנות בחזרה את הד' מינים להנותן, ובפמ"ג תרנ"ד כתב דיכול להחזיר להנותן, דשמא יתנו אף לאחרים והוא צורך מצוה עיי"ש), וכן נמי בההיא דסי' שכת מיירי שיש לו כלי שאינו טבול ואינו יכול להשתמש בו בשבת, אזי כתב השו"ע שיש לו אפשרות ליתן את הכלי מתנה לגוי, ויוכל להשתמש בכלי, דמותר להשתמש בכלי של גוי אף בלא טבילה, וגם בזה שפיר הוי צורך מצוה, דבכלי הזה מקיים עונג שבת, אולם בחמץ שנותן לגוי, אמאי חשיב צורך מצוה והרי יכול לבערו או לבטלו, וצ"ב.

ונראה פשוט, דלמדנו מהאי היתרא, ד'צורך מצוה', היינו כל שבדרך זה, מועיל לו למצוה, ונהי דיש לו אפשרות לעשות באופן אחר, מיהו הרבה דרכים לו, וכל שלא מבער ולא מבטל, אזי נתינת המתנה היא מצילתו מאיסור ב"י וב"ז, ונמצא דהמתנה עצמה מונעת אותו מהאיסור ב"י וב"ז, ובאמת אם כבר ביטל את החמץ, ורוצה למוכרו כדי שלא יהיה חמץ שעבר עליו הפסח, אין זה צורך מצוה, ואסור בהאי מכירה, מיהו כל שלא ביטל החמץ, המכירה היא מצילתו מן האיסור, וממילא חשיב צורך מצוה, ולפי"ז אף בענינו, גבי מכירת חמץ בבית הכנסת, אף שיש לא לעבור ב"י וב"ז אף בלא מכירה, ואף שיש לו אפשרות לעשות את המכירת חמץ חוץ לבית

בענין מכירת חמץ בבית הכנסת

הנה כל עסקי משא ומתן, אסורים בבית הכנסת מחמת קדושת בית הכנסת, והנה עמא דבר שנהגו לעשות מכירת חמץ בבית הכנסת, ויש לדון בטעם ההיתר, ועיין בקצות השולחן (להגר"ח נאה) סי' כט סק"ח שכתב דמותר לעשות מכירת חמץ בבית הכנסת דהוא צורך מצוה.

וקצת צ"ב אמאי חשיב צורך מצוה, דהא ב' דינים הם בתורה, האחד בל יראה ובל ימצא, והאחד מצות תשבית, דהתורה צויתה להשבית את החמץ, והנה במכירת חמץ אין בזה קיום של מצות תשבית, אלא דכל שמוכרו אין עובר ב"י וב"ז, דאין זה חמץ שלו, מיהו אין בזה קיום של 'מצוה', ועיקר המצוה הוא לבער או להשבית, והמכירה אינה נעשית אלא לצורכו שלא יצטרך להפסיד את החמץ, ויש לעיין אמאי חשיב צורך מצוה.

ואולם מצינו כע"ז דאיתא בסי' תמ"ד דערב פסח שחל בשבת, ושכח למכור את החמץ קודם השבת, הביא המשנ"ב מחלוקת אחרונים, דהחק יעקב כתב דמותר למכור לגוי את החמץ ואף שיש איסור מקח וממכר, כתב לחדש שכל שהמקח וממכר הוא להנצל מן האיסור אין בזה גזירת מקח וממכר, ותמך יסודותיו בתו' בעירובין סו. דכתב דמותר לעשות שכירות מגוי בשבת לצורך עירובי חצירות, כיון שאין עושים אלא בשביל להתיר טלטול, ואלמא דכל שאין מטרת המקח עבור המקח, דאין לו ענין בדבר הנקנה אלא לצורך דבר אחר, אין גזירת מקח וממכר, אולם בתורא"ש שם פירש דבריהם, דדוקא שכירות מגוי כלפי עירוב חצירות מותר דאין זה שכירות גמורה, ולא שאינו קונה שום דבר, אלא שוכר כדי להתיר טלטול, וכן נקט בבית מאיר באבהע"ז קל"ו סק"ח את כוונת התו', וכהאי גוונא עיין במשנ"ב בסי' ש"ו סק"ל דמותר למכור עליות בשבת, ואין בזה גזירת מקח וממכר, משום שלא נכנס אליו דבר הנקנה, ודומה למתנה שמותר לצורך מצוה, ולהל"ל היינו טעמא דשכירות מגוי להתיר

הכנסת, מיהו כל שעושה המכירה קודם שביטל, חשיב מכירה לצורך מצוה, ומותר.

ויש להעיר דהנה שיטת הרמב"ן בפסחים ד. להוכיח דביטול חמץ אינו הפקר, דהוקשה לו דאם נימא דביטול חמץ הוי הפקר, היאך מבטלים בע"פ שחל להיות בשבת, הא יש איסור להפקיר בשבת, וע"כ פליג דביטול חמץ אין זה הפקר, אלא לבטל את החמץ בעצמו עיי"ש, ויל"ע לדבריו דהא ליתן מתנה לצורך מצוה מותר וד' מינים יוכיחו, ואמאי גבי הפקר חמץ בשבת

פשיטא לו שאסור, דהא לצורך מצוה מותר, וע"כ דס"ל דלא חשיב צורך מצוה, אלא בד' מינים שבהם מקיימים המצוה, אבל כל שיכול באופן אחר, נמצא דההפקר לא משמש אותו למצוה, וע"כ אסור בשבת, ומעתה יל"ע לפי דבריו, אם יש לדמות ולאסור מכירת חמץ בבית הכנסת, ואולם יש לחלק דאף דגבי שבת אסור, מיהו בבית הכנסת דברי חולין אסורים, חפצי שמים מותרים, וכל שעושה מחמת להינצל מאיסור שפיר הוי בכלל חפצי שמים ומותר, ועיי"ן. [הדברים נכתבו ע"י הגאון רבי אביעד אברהם קורצטג שליט"א, ר"מ בישיבת הרב מן החר]

סיפר לנו הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ שליט"א רב ביהכ"נ 'הליגמ': שהנהגת אביו מרן פוסק הדור הגאון רבי ש.י.נסים קרליץ זצוק"ל בענין מכירת חמץ בביהכ"נ 'הליגמ' היתה, בתחילה היה חדר צדדי לביהכ"נ ושם היה מקבל את טפסי המכירת חמץ, לאחר זמן נתרבו המתפללים והתחילו להתפלל גם במקום זה [מה שבתקופה מאוחרת יותר נהיה רשמי ה'בית שני' של ביהכ"נ] ומאז נמנע מרן זצ"ל מלקבל שם את טפסי הציבור, ועבר לקבל את הטפסים ב'מחסן' ביהכ"נ [מה שנהיה כיום 'מטבח' ביהכ"נ]. ועם זאת לא מחה באלו שמילאו את טפסי המכירה במקום הקדום. וכך היתה הנהגת בנו הגר"י קרליץ שליט"א לקבל את הטפסים ב'מחסן' ביהכ"נ, עד שבס"ד בנו בית-הוראה מסודר ושם התחיל לקבל את הטפסים.

חיזוקים בבתי הכנסת

בחנוכת ביהכ"נ ז"ל, ואמרו נא, עכשיו שביהכ"נ מרום גובה עד למטה מסוייד ומלוכלך אם יבוא איש וישליך עליו טיט ועפר עד שיהיה בו כתמים, ידעתי כי יחרה אפכם בו והאיש ההוא מבזה נאות יעקב, והעבודה, הבל פה שיש בו חטא היוצא מפיהם בביהכ"נ מנבל פה ומנוול כל ביהכ"נ בכתמים ונגעים קיא צואה בלי מקום וסר צל השכינה ח"ו מאתנו כדכתיב ולא יראה בך ערות דבר וגו' עכ"ל. וכן הובא מהדרך משה שהביא מכתבי האר"י, דע"י הדיבור שמדברים בביהכ"נ נעשה ר"ל דבר ולכך חטאו גדול מנשוא כמו חטא קין שהרג לאחיו, ובזה פ"י מאמר חכמז"ל במסכת ב"ק דבר בעיר אל יהלך יחידי בביהכ"נ שמלאך המות מפקיד כליו בבית הכנסת רח"ל, שהכליו של המלאך המות היא הבית הכנסת שבחטא זה הורג את בני האדם, עכ"ל.

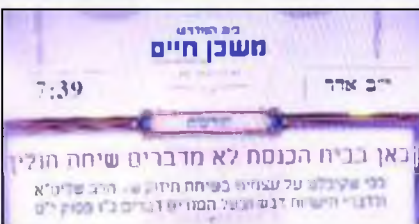
עקב אי הפצת ה'קובץ גליונות' בשבוע של פורים, נתבקשנו לפרסם שוב.

בית הכנסת 'משכן חיים' רח' אורליאן, ב"ב.
בראשות הגאון רבי אריאל בוקוולד שליט"א

ביהכ"נ זה הינו מקום תורה גדול מאוד, וביהכ"נ מרכזי בשכונת נוה אחיעזר. כשהוקם ביהכ"נ קיבלו הציבור ע"ע שלא לשוח בתפילה ובין גברא לגברא בקריאת התורה.

לאחרונה נתחזקו בני הקהילה לרפואת אחד מבני החבורה הג"ר משה בן מרים לאו"ט בעניין שמירת כבוד ביהכ"נ, נאמרו בביהכ"נ דברי חיזוק רבים בעניין ובמיוחד בחומרת שיחה בסילה בביהכ"נ (גם שלא בשעת התפילה). וכמ"כ בחומרת הכניסה לביהכ"נ בפלאפון דלוק.

בין הדברים הובאו דברי היעירות בדש (חלק א' דרוש ט') שדרש

יה"ר שימשיכו בני קהילה זו ושאר הקהילות להתחזק בשמירת קדושת בית הכנסת. ויה"ר שיהיה לזכות הג"ר משה בן מרים לרפ"ש לאו"ט אמן.

קוראים כותבים

וממש "מעורר" את העוסקים בתורה... אוי לאוזניים שכן שומעות.

רצוי לעורר על שתי נקודות בענין זה: א] לא יתכן שבבית הכנסת וביהמ"ד ישוחחו בפלאפון! זה חילול ה' ומנגד את ההרגשה הפשוטה ומתבקשת של הכבוד לבית ה' ושל הניתוק של בית המדרש מהויות העולם שבחו". ב] עצם הדבר של להיכנס לביהכ"נ עם פלאפון זמין, שכאמור גורם להיסח הדעת ללומדים והמתפללים, וחילול ה' כשפלאפון מצלצל בתפילה.

מהנסיון אין זה דבר קשה, ורק דרוש לזה שימת לב לכבות את הפלאפון לפני הכניסה לביהכ"נ ולכח"פ להעביר אותו למצב "שקט", והדבר פשוט הופך להרגל. אסיים שוב בהודאה וברכה שיפוצו מעיינותיכם ותזכו את הרבים עוד ועוד. א.מ.

ראשית-דבר י"שר כחכם על הזיכוי הרבים הנפלא שלכם. כשלאחר ההתעוררות שכבר החלה בציבור בתקופת הקורונה, בענין קדושת בית הכנסת, נכנסתם למקום הזה והתחלתם לעורר אותנו כולנו להמשיך התחזקות זאת לאורך שנים, אשריכם ויש"כ. רציתי להעיר דרך במה זו, על דבר שככל שנכתב עליו, לצערנו דרושה בו התעוררות רצינית, כוונתי למציאות הרווחת שעומדים ציבור ומתפללים שמר"ע, ובאמצע לא יותר ולא פחות מצלצל פלאפון של אחד המתפללים. דבר כזה פוגע באופן ישיר בריכוז וברציפות של התפילה! ולענ"ד זהו ג"כ חילול ש"ש.

וכמו"כ כשיושבים ולומדים בביהמ"ד, ישנם כאלה שמשאירים את הפלאפון במצב זמין, וכך קורה לא מעט שפלאפון מצלצל לפתע,

סיפור השבוע

לעשות? אני רוצה שאשתי תמשיך בס"ד להיות בריאה, ואנחנו רואים שזה עוזר, והנה אבי משוחח בבית הכנסת...! אמרתי לו - אני אדבר עם אביך. פרצתי בזה גדר, כי מ"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל לא התיר לספר על מחלות, אבל לכבוד קדושת בית הכנסת התרתי לעצמי. קראתי לאב ואמרתי לו: אתה לא יודע, אבל כלתך בסכנת נפשות! בנך קיבל על עצמו את הנושא של שיחה בסילה בבית הכנסת! ולסוף, האב נהיה הממונה באותו בית כנסת על איסור הדיבור...! (מוסף שב"ק יתד נאמן)

סיפר הגאון הגדול רבי יצחק זילברשטיין שליט"א: "אברך אחד שאשתו חלתה ל"ע בא לשאול אותי במה כדאי להתחזק לרפואתה. אמדתי לו שיקבל על עצמו לא לדבר בבית הכנסת. ואכן, הוא קיבל על עצמו והמחלה נעלמה כליל. היא הלכה לבדיקות וב"ה אין כלום. והיא באה לבדיקות מדי חצי שנה - ואין גרורות.

הוא המשיך בקבלה הזו על כבוד בית הכנסת בתור שמירה. אלא שאחרי זמן מה הוא הזדמן לאחד מבתי הכנסיות ואומרים לו שאביו 'ראש המדברים' באותו בית הכנסת... הוא בא אלי ודמעתו על לחיו: מה

כניסת שבת ב"ב 6:33

יציאת שבת ב"ב 7:32

גיליון 46

תשפ"ג

משלחן גבוה

חידושי תורה באגדה ובהלכה
מהרב הגאון ר' אלעזר יועץ קופל זצ"ל

פרשת ויקרא

ביאורי תפילה - זמירות שבת

"השומר שבת הבן עם הבת לאל ירצו כמנחה על מחבת"

צ"ב מדוע בקשתינו היא ששמירת השבת תירצה, דוקא כמנחה על מחבת, ומה מיוחד במנחה זו.

בגמ' מנחות סג,א אמרו מה בין מנחת מרחשת למנחת מחבת, שהמרחשת השמן עמוק ורוחש ובצק רך, ואילו במחבת הבצק קשה ונראה יבש. והנה לענין עצם המנחה, מנחת מחבת עולה לרצון כמו מנחת מרחשת. כך גם לענין שבת, יש שהם שומרים שבת אבל בלא התעוררות של קדושה והתעלות ומעשיהם יבשים בלא חיות, מכל מקום מבקשים "לא-ל ירצו כמנחה על מחבת". (לב אליהו, שביבי לב אות מד)

לה' לא יספיק לגמור הדבר עד שתצא נשמתו, ונמצא שהוציא שם שמים לבטלה, על כן יקדים ויאמר קרבן לה'. לזה כיוון המדרש "אדם כי יקריב מכם - אינו רשאי לומר לה' קרבן אלא - קרבן לה' ומדוע? "הה' ד' ימינו כצל עובר" משום החשש שמא ימות.

המץ - עצלות שפסולה לעבודה

"כל המנחה אשר תקריבו לה' לא תעשה חמץ כי כל שאר וכל דבש לא תקטירו ממנו" (ב, יא)

החינוך (מצוה קיז) מבאר את טעם האיסור החמץ המנחה ע"פ הגמלה [אחרי שמקדים "שרשי מצוה זו נעלמים מאד למצא אפילו רמז קטן מה"] שמאחר וכל עניני הקרבן בא לעורר את מחשבת המקריב "על כן בהרחיק החמץ, שהוא נעשה בשחייה גדולה מקרבנו, ירח דמיון לקנות מידת הזריזות, הקלות והמהירות המעשי המצוות, וכמו שאחז"ל הוי קל כנשר ורץ כצבי וגבור כארי".

הגאון רבי זעליג ראובן בנגיס זצ"ל ביאר שחז"ל למדו דין זריזין מקדימין למצוות מ"שמרתם את המצות" [אל תיקרי ה'מצות' אלא את ה'מצוות', כדרך שאין מחמיצין את המצה כך אין מחמיצין את המצוה, אלא אם באה לידך עשה אותה מיד - רש"י שמות יב, יז] ללמד שחיסרון זריזות אינה רק מניעת מעלה אלא יכול לבוא לידי קלקול וחסרון במצוה כמו שאצל מצה שמחמיצה יכול לבוא לידי מכשול של עון כרת.

מה שמוטל עלי לעשות מחר - אני עושה היום

הגאון רבי ראובן כץ זצ"ל נשאל מהו סוד הצלחתו כרבה של פתח תקוה שכל עניני הרבנות מונהגים ביד רמה ובהצלחה מירבית. והשיב שהצלחתו נובעת מכך שמה שעליו לעשות מחר הוא עושה היום, ומה שמוטל עליו לעשות היום הוא עושה עכשיו. אין לדחות דבר בעבודת ה' ובמילוי תפקידו של האדם.

הכנה מרובה היתה לכהנים לפני העבודה במקדש וק"ו לעוסקים בתורה כל השנה שצריכים הכנה גדולה

האור שמח חישוב כמה זמן עבד כל כהן בבית המקדש במשך שנה שלימה. שהרי ידוע שעבודת הכהנים התחלקה לכ"ד משמרות, וכל משמר היה עובד שבוע. נמצא שבמשך שנה כל משמרת עבדה במשך שבועיים.

באותן שבועיים בשנה התחלקה העבודה בין כל המשמר, נמצא שכל כהן עבד בכל משמר יום אחד בערך, ובשתי המשמרות ביחד עבד במשך יומיים.

נמצינו למידים שהכהנים הוצרכו להכנה כה גדולה ורבה ולפרוש מהתעסקות עניני חול כדי להכין עצמם לשני ימי עבודתם בשנה.

ונראה להוסיף, הדנה ידועים דברי הרמב"ם בסוף הל' שמו"י ששבט לוי לא זכה בנחלת ארץ ישראל ובביזתה, מפני שהובדלו לעבוד את ה' ולשרתו. והוסיף הרמב"ם "ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי עולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להיבדל לעמוד לפני ה' לשרת ולעבודו לדעה את ה'... הרי זה נתקדש קדש קדשים ויהיה ה' חלקו ונחלתו לעולם".

נמצא שהעוסק בתורה ובעבודת ה' הרי"ז מצטרף לשבט לוי, וכשם שבכונה מצינו עד כמה דרושה הכנה מרובה להתקדש ולהתנתק מדרכי העולם בשביל עבודת המקדש יומיים בשנה, עאכ"כ העוסק בתורה שעבודתו יום יומית "לפני ה'" שיש צורך להבדל מעניני העולם הזה. החתם סופר אמר (מפי השמועה) שאע"פ שתלמיד חכם אסור להיכנס לקה"ק מה שלכהן גדול מותר, מ"מ הסטנדר שעמו לומד הת"ח הוא קודש קדשים, כמו שאחז"ל יקרה היא מפנינים שכל הלומד תורה שכינה כנגדו, יותר מכה"ג שנכנס לפני ולפנים.

יסוד הקרבנות הוא להתרומם ולא להישאר מלוכלך עם חטאים

חומש ויקרא עוסק בקרבנות. ענין הקרבנות עמוק מאד. אולם הידעת זקנים, מבועלי התוספות' (ביג) מבאר דבר יסודי שנלמד מהחידוש של קרבנות וז"ל: הקרבנות, ברית לעולם לכפרה ולא לצורך הקב"ה שהרי אין לפניו לא אכילה ולא שתיה אלא לזכות בהם את ישראל כי כשאדם חוטא ומקריב קרבן ומתכפר לו ויודע שהוא נקי מחטאו הוא נזהר אחרי כן מלחטוא ומלהיות עוד מלוכלך בעבירות, אבל אם לא היה מתכפר, היה מוסיף לחטוא כמו שאמרו חז"ל כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, הותרה לו. וממשיל זאת ל"אדם שבגדיו צואים אינו משמר מן הטיט, אבל אדם שבגדיו נקיים ויפים משמר מכל טינוף, וע"ז אמר שלמה: "בכל עת יהיו בגדיך לבנים".

"אין איש צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא". החכמה היא לא להיות ה'קרבן' של הנפילה אלא להתנער מיד מהבוץ, ללבוש את הבגדים הנקיים ולטבול במקוה של תורה ועבודת ה'.

ימינו כצל עובר

"אדם כי יקריב מכם קרבן לה" (א, ב)

במדרש שוחר טוב נאמר "אדם כי יקריב מכם קרבן לה", הדא הוא דכתיב, ימינו כצל עובר" וצ"ב הכונה.

מבאר מרן הגר"ח מבריסק זצ"ל, שאמרו חז"ל במסכת נדרים, המפריש קרבן לא יאמר לה' קרבן, כי שמא בהוציאנו מפיו תיבת

כמה הערות בעניני תפילה

"ונשלמה פרים שפתינו"

תפילה דומה לקרבנות א. כוונה ב. מעומד ג. בקביעות מקום ד. בלא חציצה לקיר ה. מלבושים נאים ה. נט"ו טבילה
ה' שפתי תפתח הוא חלק מהתפילה ממש ונפק"מ א. לרגלים מצומדות ב. שלא יענה דבר שבקדושה ג. שאסור לעבור למנין אחר

והוא חלק מהתפלה רק לענין שלא חשיב הפסק בין גאולה לתפלה, אבל לא שיצטרך לחזור בשביל זה.

אולם ב"אגרות משה" (ח"א סימן כ"ד ס"ק ח') מפקפק על דברי הביאה"ל וסובר שאם לא אמר "ה' שפתי" יש לו לחזור, והיוצאין יד"ח מהש"ץ כל אחד ואחד אומר בפני עצמו בלחש "ה' שפתי" ולכן תיקנו לומר זאת בלשון יחיד ולא בלשון רבים, כמו ששינו בקרא דרפאנו דבקרא כתיב "רפאני ה'".

והנכון שאם שכח לומר "ה' שפתי" שישתדל לשמוע התפלה שוב מהש"ץ, ואם החזן אומר "ה' שפתי" בלחש יאמר לעצמו.

ד. הולה שיכול להתפלל תפלה אחת ביום איזה תפלה יתפלל

איתא בברכות (ו:) "א"ר חלבו אמר ר"ה לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליה לא נענה אלא בתפלת המנחה שנאמר "ויהי בעלות המנחה", משמע שמנחה היא החשובה שבתפלות.

הגר"י זילברשטיין שליט"א בספר "שיח תפלה" כתב שחולה שיכול להתפלל רק תפלה אחת במשך היום, נראה שיתפלל תפלת מנחה החשובה כ"כ. והטעם שהיא החשובה מפני שתפלת שחרית זמנה ידוע בבוקר קודם שיהא טרוד בעסקיו וכן תפלת ערבית בלילה כשהוא פנוי מעסקיו. אבל תפלת מנחה היא בעוד שהיום גדול והאדם טרוד בעסקיו, והוא צריך לשום אל לבו ולפנות מכל עסקיו ולהתפלל, על כן שכרה הרבה מאוד.

מדוע דלא נימא דיתפלל את התפילה הראשונה שיכול להתפלל

אולם יש לדון בזה לפמש"כ המשנה ברורה (סימן צ' ס"ק כ"ח) בשם הרדב"ז שמי שחבש בבית האסורין ונתן לו השר רשות להתפלל יום אחד עם הצבור במנין איזה יום שירצה, עליו להתפלל באותו יום ולא ימתין על יוה"כ או פורים, כיון שאין מעבירין על המצוות. (דלא כ"חיי אדם" כלל ס"ח, א' שסובר שימתין למצוה הגדולה.)
לפי"ז לכאורה היה נראה לומר שחולה זה יתפלל תפלת שחרית שמזדמנת לו מיד בתחילת היום, ולא ימתין לתפלת מנחה החשובה יותר.

ושמא יש לדחות דמש"כ הרדב"ז דאין מעבירין על המצוות ומחוייב לקיים את המצוה שמזדמנת לו תחילה, היינו כשהנידון אם לקיימה היום או למחר בזה ס"ל שצריך לקיים את המצוה שמוטלת עליו היום. אבל בנידון דידן שמוטלת על החולה היום חובת תפלה, בזה יש לדון באיזו תפלה יקיים את עיקר חיובו.

מדוע לא הוזכר שצר ביתו עדיף מקידוש היום משום שצר לפני קידוש

והראיה לחילוק זה מהגמ' בשבת (כג:) שדנה נר ביתו וקידוש היום מה עדיף, ומסקינן דנר ביתו עדיף משום שלום בית. והקשו דלרדב"ז תיפוק ליה מטעם שמצות הדלקת הנר מבעו"י ועדיין לא הגיע שעת קידוש היום, וא"כ ודאי דנר ביתו קודם דאין מעבירין על המצוות? אלא בהכרח שמכיון ששני מצוות אלו הם מצוות שבת, מודה הרדב"ז דיש לדון מה עדיף.

עוד יש לדון לפמש"כ הפמ"ג (סימן ד' מ"ז ס"ק ט"ו) לגבי דין לחזור אחר מים לתפלה, לדעת המג"א שתפלה חיובה מדאורייתא י"ל דשחרית חיובה מדאורייתא ומנחה דרבנן וערבית רשות, ומשום"ה בשחרית החמירו יותר.

התפילה היא במקום קרבן ולכך צריך לזהר שתהא דוגמת הקרבן

כ' השו"ע (צח ד'): התפלה היא במקום הקרבן, ולכך צריך לזהר שתהא דוגמת הקרבן בכונה ולא יערב בה מחשבה אחרת, כמו מחשבה שפוסלת בקדשים. ומעמד, דומיא דעבודה. וקביעות מקום כמו הקרבנות, שכל אחד קבוע מקומו לשחיטתו ומתן דמיו. ושלל יחין דבר בינו לקרי, דומיא דקרבן שהחציצה פוסלת בינו לקלי. וראוי שיהיו לו מלבושים נאים מיוחדים לתפלה, כגון בגדי כהנה. אלא שאין כל אדם יכול לבזבז על זה; ומכל מקום טוב הוא שיהיו לו מקנסיים מיוחדים לתפלה, משום נקיות.

וכן כתב הרשב"א לענין נטילת ידיים (הובא במשנ"ב סימן ד' ס"ק א') ".... לכן גם דבר זה תקנו בשחר להתקדש בקדשתו ולטל ידינו מן הכלי ככהן שמקדש ידי מן הכיור קדם עבודתו".

וכן מצינו לענין טבילה, כפי שכתב מרן הגר"ח קניבסקי צוק"ל בארחות יוסף (פ"א - טהרה) "ובשו"ת מן השמים שאל אם יש להקל בטבילת עזרא לתפילה. והשיבו לו "ועבדתם את ה' אלקיכם" הוא אומר זו תפילה, ואפשר טמא ומקריב קרבן?".

ב. אמירת "ה' שפתי תפתח" הוא תחילת השמו"ע ממש

איתא בברכות (ד:) שאף שצריך להסמין גאולה לתפלה, אומר בתחילה "ה' שפתי תפתח" ואין זה נחשב שהפסיק בין גאולה לתפלה, דמכיון דתקינו רבנן למימר כתפילה אריכתא דמיא. - וכן נפסק להלכה (אור"ח סימן קי"א סעיף א') דיש לומר קודם שיתחיל שמו"ע, "ה' שפתי תפתח".

בשו"ת "באר משה" (ח"א סימן ו') כתב שמכיון דהוי כתפלה אריכתא הוי תחילת תפלת עמידה, ולכן יהיה כבר עומד על מקומו בצמידת רגלים בעת אמירתו, ולא יפסע ג' פסיעות כשהתחיל באמירתו. משעה שאמר "ה' שפתי תפתח" כתב המשנה ברורה (בסימן ס"ו ס"ק ל"ה) הוי כהתחיל בתפלה, ושבו אין לו לענות לשום דבר שבקדושה (ואף לא בתפלת מנחה).

מעשה באחד שבא לביהכ"נ לתפלת ערבית ומצא את הציבור עומד להתחיל שמונה עשרה והתחיל גם הוא עמהם כמבואר בשו"ע סימן רל"ו סעיף ג' ואמר "ה' שפתי תפתח" ואז שמע שבמקום סמוך מתחילים מנין מברכות ק"ש, ונסתפק אם מותר לו להפסיק ולהתפלל עם הציבור כסדר את ברכות ק"ש ואח"כ שמו"ע.

הגר"י זילברשטיין שליט"א בספר "שיח תפלה" הורה שלא יכול להפסיק, כיון שנחשב שכבר התחיל בתפלת עמידה.

ג. אם לא אמר "ה' שפתי תפתח" אם צריך לחזור

הביאה"ל (סימן קי"א סעיף ב') דן באדם ששכח לומר "ה' שפתי תפתח" אם זה נחשב חסרון בעצם התפלה כיון שרבנן קבעוה בתפלה, ולא יצא יד"ח תפלה.

וכתב שם שלכאורה היה מקום להוכיח שאמירת "ה' שפתי" אינה מעכבת, ממה שכתבו האחרונים שכשהחזן מתחיל את חזרת הש"ץ יאמר החזן "ה' שפתי תפתח" בלחש וא"כ השומעים חסר להם זה הפסוק, ואפ"ה יוצאין ידי התפלה מהש"ץ.

אלא דיש לדחות דשאני הכא דלא שייך גביהו כלל הפסוק ד"ה' שפתי תפתח" כיון שאינם מתפללין בעצמן, משא"כ בעלמא. הביאה"ל מסיק דמסתבר דלא אמרו דהוי כתפלה אריכתא דמיא

בסיעתא דשמיא עד עתה יצא לאור 'קובץ משולחן גבוה' ו' חלקים על התורה וג' חלקים על המועדים. להשגת הקבצים, להערות והארות, ולרשימת התפוצה של הגיליון

ניתן להשיג בטלפון 05-48419094 או במייל mg036198046@gmail.com

לעילוי נשמת רבי אלעזר יועץ בן ר' אברהם יהודה זצ"ל

נלב"ע י"ד אדר ב' תשפ"ב ת.צ.ב.ה

ברומז של עולם

גליון היוצא מבית ועד של חכמים העוסקים בענייני תפילה | גליון לא

מקורי התפילה • טעמי התפילה • מסורת התפילה • ביאורי התפילה • עבודת התפילה • תפילה כהלכתה

ברכות השחר חלק י"ג	צלותא דרבי	ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם	ברוך הוא וברוך שמו	עניית אמן	פרשת ויקרא תשפ"ג
רבי בטר כלותיה אמר הכי יהי לנץ שתילנו מעוז פנים, [ברכות טז:]. ואומר יהי"ר עד בין שאינו בן צרית, [טור סימן מ"ו]	ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם	ושמעתי מאבא מורי שהיה אומר על כל צרכה וצרכה שהיה שומע ככ"מ אומר ב"ה וב"ש, [טור סי' קכ"ד]	מנין שענין אמן אחר המצדק שנאמר הבו גודל לאלוקינו, [ספרי האזינו]		

צלותא דרבי

כתב הטור (סי' מ"ו) ואומר יהי"ר עד בין שאינו בן צרית ואם ילצה להוסיף בקשות עוד הרשות בידו ואין צו משום שיעני מטעם. וכתב היסוד ושורש העבודה (פ"ד פ"ד) מביא דברי האריז"ל "יהי לנץ הראשון הוא להרחיק שליטת החלונים מפנימיותנו, יהי לנץ השני להרחיק החלונים מחינוניותנו". וכע"ז בסידור השל"ה, ע"ש.

שתצילני היום ובכל יום - בגמ' ליתא מלות 'היום ובכל יום', ובע"י יוסף פ' דהיום הוא עד הערב, ובכל יום עד הבוקר. **מעוז פנים** - פרש"י (ברכות טז ע"ב) "שלא יתגרו ב"י". והוסיף הסדר היום "שלא יעזו פנים אחרים כנגדי ויבאו לידי תקלה ע"י ח"ו". הרוקח ביאר הלשון 'פנים' 'אדם' שהוא ב"ישן ומוכיחים אותו פניו משתנים, ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, אבל אדם חצוף פניו אין משתנים". **ומעוזות פנים** - ע' שבת (ל'): דרבי היה מתפלל שלא יוציאו לעז על בניו שהם ממזרים, והסימן לממזרות הוא עזות פנים. והסדר היום ביאר "עזות פנים מחמת עצמי שלא אעז פני עם אחרים ואבא לידי תקלה ח"ו".

מאדם רע - שלא יסיתי לחטוא, **ומחבר רע** - לא אלמוד ממעשיו אף שלא יסיתי, (דובר שלום). **ומשכן רע** - כדי שלא נלקה עמו, דאמרו רבותינו (אבות א, ז) הרחק משכן רע, ד"אוי לרשע ואוי לשכנו" (ע' רש"י עה"ת פ' קרח ט"ז א). **ומפגע רע** - הם קורות הזמן ותחבולותיו, (אבודרהם).

ומשטן המשחית - הוא המחטיא הבריות, דכשהקב"ה רוצה להטיב לאדם אומר השטן החנם תעשה לו טובה, תנסהו קודם, וילך השטן ויקח את מפתחות התאווה ומטעהו כדי שישחית זה דרכו, עד אשר יראה כי לא יכול לו, וזהו השטן המשחית, (הרוקח). **מדין קשה** - שהדין עצמו שביני ובין חברי הוא קשה מצד עצמו ומטריח לב"ד שאינן יכולים לבררו כראוי. **ומבעל דין קשה** - שאע"פ שהדין אינו קשה מצד עצמו הבע"ד הוא קשה עקש ופתלתול ולא ציית לדינא, (סדר היום).

בין שהוא בן ברית, ובין שאינו בן ברית - בין שהוא בן ברית כמוני שהוא ישראל בין שאינו בן ברית שהוא גוי ואפשר לבא לידי חלול ה' ח"ו ואענש עליו. **ומדינה של גיהנם** (נו"ס), לרבות כל צד עון ואשמה המחייב עליו דין גיהנם, (סדר היום).

ביאור לשון התפילה 'יהי רצון מלפניך וכו'

הרב מרדכי פוטאש שליט"א בעמח"ס ברומז של עולם

יהי רצון

ביטוי זה מופיע בהרבה תפילות ובקשות. ויתכן שכלול בתיבות "יהי רצון" מה שפירש רש"י עה"ת (פ' וישלח, ל"ג י') "כי על כן ראיתי פניך כראות פני אלקים ותרגוני", וז"ל, "ותרגוני - נתפייסתי לך, וכן כל רצון שבמקרא לשון פיוס", (ויקרא כ"ב כ') כי לא לרצון יהיה לכם וכו', הקרבנות באות לפייס ולרצות, וכן (משלי י"ב) שפתי צדיק ידעון רצון - יודעים לפייס ולרצות, ע"כ. אשר לפ"ז יל"פ דהרי יש לנו לחוש בכל תפלה ובקשה, שאולי אין אנו ראויים שהקב"ה יקבל את בקשתנו, כי אפשר שיש קטרוגים ח"ו מסיבת עונותינו, ולכן אנו מקדימים בלשון של פיוס וריצוי, לומר שאנו יודעים שהקב"ה אוהב את עמו ישראל ורוצה להטיב לנו, ובפרט כשמבקשים עזרתו ברוחניות, ולכן נבקש שיעלה רצון לפניו לסייענו בעבודתו ית' בתורה ומצוות, ואע"פ שאין אנו ראויים.

מלפניך

יש לדייק דהיה סג' בלשון 'לפניך', ומה ניתוסף בהוספת המ"ם - "מלפניך". וביארו בספה"ק שכיון שעיקר רצונו ית' הוא להטיב לנו באחריתנו, לפיכך ההנהגה שהיא למעלה מכל מדותיו ית' היא מדת הרחמים והחנינה, ומדה זו עומדת לפניו ית' תמיד, משא"כ מדת הדין שאינו נוהג בה אלא לצורך תיקון העוונות לבד, אינו לפניו תמיד, ולכן כשמבקשים ממנו ברחמים אומרים יהי רצון מלפניך. והלשון "מלפניך" מורה על 'לפני ולפנים' שהוא מקום יותר פנימי מן הכל, ועומד לפניו תמיד. וזהו מה דאיתא בגמ' ברכות (ז' ע"א) שאחר שנתבקש רבי ישמעאל כהן גדול לברך את הקב"ה כביכול, אמר, יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עם בניך במדת הרחמים.

אלקי

יש לתמוה מדוע אנו מכנים הקב"ה קודם לכל - 'אלקי' ורק אח"כ אלקי אבותינו, (וכן הוא בתחלת השמו"ע), דלכאורה הוה לן לכבד הקב"ה בתואר 'אלקי אבותינו', דהיינו של האבות הקדושים ולהקדים זה לפני התואר 'אלקי'.

ועי' בסידור אוצר התפילות שהביא מס' דובר שלום (על ברכת אבות שבתפלת השמו"ע) שמבאר ששלימות העבודה להשי"ת היא, שכל אדם ישתדל להתעמק בעומק שכלו לדעת את ה' כפי אשר תשיג כח השגתו (וכמו שאמר ירמיה הנביא, על זאת יתפלל המתהלל, השכל וידוע אותי), ומה שלמעלה מהשגתנו יסמוך על הקבלה מאבותינו, ולכן תקנו להקדים אלוהינו, לאלקי אבותינו, ע"כ תוכן דבריו. וזה מחייב אותנו מאד להתתבונן בגדלות השי"ת בכל כח ההשגה, כמ"ש הנביא (ישעי' מ') שאו מרום עיניכם, וראו מי ברא אלה וכו', ע"ש.

ויש מפרשים את הפסוק, "זה קלי ואנהו, אלקי אבי וארוממנו", ע"פ יסוד זה.

ואלקי אבותי

כתב האבודרהם דהטעם שאומרים ברוב התפילות אלקי אבותנו, לפי שאנו מזכירים זכות אבות ומתפללים בזכותם. וכתב הרמב"ן (שמות ג' ט"ו) עה"פ, ה' אלקי אבותיכם אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב שלחני אליכם, זה שמי לעולם, וזה זכרי לדר דר, ז"ל כי לא לעולם ישכח ברית אבות, וכל הדורות כאשר יזכירו אלקי אברהם אלקי יצחק ויעקב, ישמע קל ויענם.

ביאורים ודינים באמירת נוסח הברכות

ה-ה-ה

בשינוי השם, כתב הא"ר - מבואר ברבנו בחי פרשת אמור (כ"ד י') שקודם שיזכיר את ה'א' יכוין כן, וז"ל "צריך המברך כשהוא מברך את ה' שיתבונן תחלה בלבו בפירוש אותיות ה', ובמה שהן מורות ולכוין בהם במחשבתו, ואח"כ יברך את ה' ויזכירנו בפיו, ועם זה יקבל שכרו משלם ויחיה חי עד. וזכר לדבר מה שכתוב: (תהלים קמה, א) "ארומוך אלקי המלך ואברכה שמך לעולם ועד", יאמר - ארומוך תחלה במחשבתו ובכוונת הלב ואח"כ ואברכה".

יכוין פירוש קריאתו באדנות שהוא אדון הכל, (שו"ע שם) - הגר"א הביא מקור לזה מהא דאיתא בברכות (ז ע"ב) אמר רשב"י מיום שברא הקב"ה את העולם לא היה אדם שקראו להקב"ה אדון עד שבא אברהם וקראו אדון שנאמר ויאמר א-ד-נ-י אלקים במה אדע כי אירשנה.

ויכוין בכתבתו ביו"ד ה"א שהיה והוא ויהיה, שו"ע שם - הגר"א חולק ע"ז, דא"צ לכוין זה אלא בק"ש, והובא דעתו במ"ב שם, [וע' בעניני התפילה בהארנו לבאר פלוגתתם]. ובסו"ד הוסיף הגר"א "וגם אם בא לחשוב פי' כתיבתו אין פירושו כן אלא נמצא קיים".

אלקינו

ובהזכירו אלקים, יכוין שהוא תקיף בעל היכולת ובעל הכחות כלם, (שו"ע). ולשון הטור הוא "שהוא תקיף אמיץ אשר לו היכולת בעליונים ובתחתונים כי א-ל לשון כח וחוזק הוא כמו ואת אילי הארץ לקח". וכ"כ בלבוש. ומה שהוסיף השו"ע 'בעל הכוחות כולם', כתב העטרת זקנים שבא לתרץ משמעות הריבוי בלשון 'אלוקים'.² והגר"א ביאר באופ"א וז"ל "כמ"ש בתרגום אונקלוס בני אלקים בני רברביא וכן כל השופטים עד האלקים יבא כו' ובמעשה בראשית הכל בשם אלקים וז"ש ובעל הכחות כולם".

מלך העולם - אין ברכה בלי שם ומלכות

איתא בברכות (מ ע"ב) "אמר רב כל ברכה שאין בה הזכרת השם אינה ברכה ורבי יוחנן אמר כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה וכו', דתניא לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי לא עברתי מלברכך ולא שכחתי מלהזכיר שמך עליו ור"י תני 'מלהזכיר שמך ומלכותך עליו'. והרא"ש (פ"ט ה"א) הביא הירושלמי דלמד הדין הזכרת מלכות מ'ארומוך אלוקי המלך'. ויש לכאור ענינו ע"פ מש"כ הנפש החיים (ש"ב פ"ד), אחר שביאר ענין הברכה "שרצונו להתחבר להעולמות ולאמלא על בריין כפום עובדיהון ובל"ה לא היינו רשאים כלל להתפלל לעצמותו יתברך שיתחבר להעולמות ולאשגחא על בריין, ולכן מקדימין אנהנו לומר אתה ה' מלך העולם, פי' אחר שרצונך היה להוות העולמות ולהתחבר אליהם לאמלא עליהון, לואת בקשתנו שיתב' מקור הרצון לאמלא כן לעלמין".

מלך העולם - כתב השו"ע (סי' רי"ד סעי' א') ואפי' לא דילג אלא תיבת העולם, לבד, צריך לחזור ולברך, דמלך לבד אינה מלכות, וביאר הלבוש "שצריך שימליכוהו על כל העולם". והאבן העזר הרבה להקשות על פסק השו"ע, וע' בבית"ל שהאר"י בזה, והביא ראייה מירושלמי כוונתה ד'המלך' סגי, ומסיק דאם אמר 'המלך' בה"א הידיעה סגי, וכ"כ בשו"ע הרב [ע"ש בטעמו], ואין לחזור ולברך.

ה' - אלקט - מלך העולם - כתב הגר"א באדרת אליהו (דברים פ"א פ"ה) "אלקים הוא מורה על השגחתו על בריותיו ובהשגחה יש ב' ענינים. השגחה כללית דהיינו על כל בריותיו ועל כל העולם בכללותו. והשגחה פרטית שמשגיח על ישראל לבד וכו'. ולכן אומרים בכל ברכה ה' אלקינו מלך העולם, [א] אלקים שהוא משגיח עלינו בפרטית, [ב] ומלך העולם שאע"פ שמשגיח עלינו בפרטית משגיח ג"כ על כל העולם כולו בכללותו ומושל עליהם.

עניית אמן

כתב החיי אדם (כלל ו' א') "כתיב [ישעיה כו, ב] פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים, ואז"ל מדכתיב אמונים ולא כתיב אמונה, כדכתיב [תהילים קיט, פו] כל מצותיך אמונה, ולכן אמרו אל תקרא אמונים אלא אמונים, שעונין אמן על כל ברכה. ופי' אמן, הוא הקיום שמקיים דברי המברך שהוא אמת. והמובן, מה שאמרו בב"מ דף ק"ד דהקדש צריך ברכה, מדכתיב [דברים ח, י] ואכלת ושבעת וברכת, אכן הכוונה "אמן" שיהיה מבורך, וכן שמעתי בשם הגר"א ש"ברוך" פי' שיהיה מבורך, לא כמו שחושבים פי' ברוך, לשון שבח. רק שאנחנו מבקשים שיהי' מבורך, כידוע. אם כן גם אמן פירוש כנ"ל". והמ"ב (קכ"ד כ"ד) ביאר דבריו וז"ל "ענין בח"א כלל ו' שכתב דיכוין בענייתו אמן גם על מה שאמר המברך ברוך אתה ד' דהיינו שאמר הש"ן ברוך אתה ד' מגן אברהם יכוין העונה את האמן אמן שיהיה מבורך שם ד' שהיה מגן אברהם וכו' בכל הברכות".

איתא בשבת (קט ע"ב) "מאי אמן, אר"ח - קל מלך נאמן", ופרש"י כך מעיד על בוראו, שהוא א-ל מלך נאמן. "אולם כתב הר"ב ב"ר יקר "אין פירושו קל מלך נאמן דלא שייך לומר כאן נאמנות אלא ר"ל מודה אני לו על טובה זו כי אמת הוא עושה ולא דבר אחר". וע' בתוס' שם דייש לכוין כן בשעת האמירה.

ב. וילה"ע ע"ז דמצינו לשון זה אצל דינים ג"כ "עד האלוהים יבא במשפט", ובדין אין לו כל הכוחות, אלא הוא לשון כח ושלטון [ע' שו"ת הרשב"א ח"ה סי' נ"ה].

יכוין בברכות פירוש המלות, (שו"ע סי' ה') - כתב המ"ב (סק"א) "כמו שאחז"ל [ברכות מ"ז] שלא יזרוק הברכה מפיו אלא יכוין בעת האמירה ויברך בנחת וז"ל ספר חסידים (סי' מ"ו) כשהוא נוטל ידיו או שמברך על הפירות או על המצות השגורות בפי כל אדם יכוין לבו לשם בוראו אשר הפליא חסדו עמו ונתן לו הפירות או הלחם להנות מהם וציוהו על המצות ולא יעשה כאדם העושה דבר במנהג ומוציא דברים מפיו בלא הגיון הלב ועל דבר זה חרה אף ה' בעמו ושלח לנו ביד ישעיה ואמר יען כי ניגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדונו ולבו רחוק ממני ועי"ש עוד מה שהאר"י בגודל העונש עבור זה".

פירוש מלת ברוך וביאר כוונת הברכות

כתב בספר החינוך (מצוה ת"ל) בהקדמתו לשרשי מצוות ברכת המזון וז"ל, "אני המעורר אין מחשבתי שישגי שכלי אפילו כטפה מן הים באמתת הענין, כי כבר הוגד לי ושמעתי מפי חכמים כי יש בדברים אלה יסודות חזקים וסודות נפלאים, יודיעום חכמי התורה לתלמידיהם כשהם נבונים וכשרים ובכל מעשיהם נאים. אבל רוב חפצי להשיג בזה קצת טעם ישיאני לדבר בו, ואולי היתה טובה השתיקה, אבל האהבה תקלקל השורה".

א] המלבי"ם (ארצות החיים סי' ה') הביא מה'עיקרים' ד'ברוך' הוא לשון הלול ושבח, וכן פירש הרבה מן הגאונים, עכ"ד. וכ"כ החזקוני (חיי שרה כ"ד כ"ז) "כל לשון ברוך דגבי הקב"ה הן במקרא הן במשנה הן בתפלה הן במצוה הן בפירות כולם מפורשים לשון נתינת שלום, שלומי"ר בלע"ז או לשון שבח". וע' אבן עזרא (פרשת נח ט' כ"ו) דפירש הפסוק 'ברוך ה' אלקי שם' - "חייבין אנו להוסיף תודות לשם שהוא אלהי שם". משמע דהוא ענין הלל והודאה.

ב] המלבי"ם הביא עוד פירוש האבודרהם "ברוך אינו לשון פעול אלא כמו רחום וחנון שהוא עצמו הוא מקור הברכות ואינו מקבלם מאחרים". וביאר דר"ל "אתה ה' שהוא מקור הברכות". וכ"כ הרשב"א בשו"ת (ח"א סי' חכ"ג) "ענין הברכה שהכל יברכוהו ויודוהו לומר שהוא המבורך כי מאתו כל הברכות. ומכלל הברכה ההודאה שהוא שליט בכל והכל מאתו הטוב והמיטיב. כמו שאמרו חייב אדם לברך על הרעה כדרך שמברכין על הטובה. שהברכה מלשון ברכות מים ושלטנותו יתברך לא תפסק לעולם". וכ"כ ברבנו בחי (עקב ח' י') דענין הברכה הוא כי כל המברך על מה שנהנה הוא מעיד על ההשגחה שהוא יתעלה הממציא מזון לשפלים כדי שיחייו".

ותכלית אמירת הברכה, ביאר רבנו בחי דבזכות אמירת הברכה, התבואה והפירות מתברכין ומתברכין. וכן האר"י החינוך (מצוה ת"ל) "שענין הברכה שאנו אומרים לפנינו איננו רק הזכרה לעורר נפשנו בדברי פינו, כי הוא המבורך ומבורך יכלול כל הטובות, ומתוך ההתעוררות הטוב הזה בנפשנו ויחוד מחשבתנו להודות אליו שכל הטובות כלולות בו והוא המלך עליהם לשלחם על כל אשר יחפון, אנו זוכים במעשה הטוב הזה להמשיך עלינו מברכותיו". (וע' שו"ת הרשב"א ח"ה סי' נ"ג א').

ג] רבנו בחי כתב עוד מהלך (שנקרא בלשוננו ע"ד הקבלה) "אין הברכה צורך הדיט בלבד וגם אינה הודאה בלבד אבל הוא לשון תוספת ורובי מלשון (שמות כג, כה) "וברך את לחמך ואת מימין". ויש לך להשכיל מאמר רז"ל שאמרו בב"מ (קיד). "ושכב בשלמתו וברכך", מי שצריך ברכה דהיינו הדיט, יצא הקדש שאינו צריך ברכה, ומקשה שם בגמרא ולא, והכתיב ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך וכו'. וביארו החכמים ז"ל בפירוש כי ההקדש צריך ברכה. ומפורש אמרו בברכות (ז' א') אמר לו ישמעאל בני ברכני, וכן במסכת שבת (פ"ט א') אמר הקב"ה למשה היה לך לעזרני, והוא ענין הברכה. והנה כאשר אנו מברכים להקב"ה יש בזה תוספת רוח הקדש, וברכתנו היא סבה שיתברכו כל בריותיו ממנו, ואמרו עוד (יבמות ס"ד א') שהקב"ה מתאווה לתפלתן של צדיקים, ואילו לא היתה הברכה והתפלה כי אם הודאה לבד למה יתאווה לתפלתן של צדיקים המועטין יותר משאר עמים רבים, והלא ברב עם הדרת מלך, אבל לשון "וברכת" ענין תוספת ורובי, והוא מלשון ברכה הנובעת מן המקור, ולכן אנו מזכירין בתפלתנו תתברך תתרום, וכן בלשון הקדיש יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא, עכ"ד. והנפש החיים (שע"ב פ"ב) הורנו על דרך הזה, ע"ש מה שהאר"י בביאורו ד'. וכן הביא הח"א (כלל ו') שמעתי בשם הגר"א ש"ברוך" פי' שיהיה מבורך, לא כמו שחושבים פי' ברוך, לשון שבח. רק שאנחנו מבקשים שיהי' מבורך, כידוע". [וע' לקמן עפ"י ביאור ענין אמן].

ד] רבנו בחי הביא עוד פירוש, דהוא מלשון בריכה וכריעה, מי שכל ברכ כורע לו, וכן מצינו בספר הבהיר (אות ד) מאי משמע דהאי ברכה לישנא דברך הוא, שנאמר (ישעיה מה, כג) "כי לי תכרע כל ברך", מי שכל ברכ כורע לו.

אתה

אתה - נחלקו רב ושמואל בירושלמי (ברכות פ"א ה"א) אם צ"ל 'אתה', וק"ל כרב דאומרים אתה, והוא לשון נוכח, ו'אשר קדשנו' הוא לשון נסתר, ויתבאר בעז"ה ענין זה בברכות המצוות. והובא ברא"ש (פ"ט ה"א), וכתב הדברי חמודות דמסתמת הבבלי משמע דלא קי"ל כן, ומשו"ה לדינא אם לא אמר 'אתה' אינו מעכב בדיעבד. והוא דבריו להלכה במ"ב (סי' רי"ד סק"ג).

א. וילה"ע, דמלשוננו משמע לכוין הכל קודם הברכה ולא קודם שם ה', וג'ע.

עיוני התפילה

כוונת 'היה הוה ויהיה' בשעת קריאת שם הוי'

כתב השו"ע (סימן ה' סעי' א') ויכוין בכתבתו ביו"ד ה"א שהיה והוה ויהיה. והגר"א בביאורו חולק על השו"ע וז"ל "השו"ע הוציא דין זה מדברי רבינו יונה בספר היראה שכתב אצל פסוק ראשון שבק"ש ובכל א' מב' שמות האמורים בפסוק ראשון יארץ עד שיחשוב היה הוה ויהיה כו' ואח"כ כתב ובכל פעם בהזכירו שם המיוחד יחשוב בו פ' קריאתו שהוא אדון הכל אבל משמע שם שא"צ לחשוב אלא פ' קריאתו רק בק"ש ששם ב' השמות מורין על היה כו' וכן עיקר לפי עומק הדין כי בכל הולכין אחר הקריאה וא"צ להרהר כלל על הכתיבה אף שיש בהכתיבה סודות גדולות והם הלכה למשה מסיני^א וכן כאן הולכין אחר הקריאה בנקודתו.

ובאמת מצינו מקור לדברי השו"ע בהאורחות חיים (דין ק' ברכות אות ג') וז"ל "כשמברך השם צריך שיכוין לבו שהוא היה והוה ויהיה כענין שכתוב ה' מלך ה' מלך ה' ימלוך". ומבואר בהדיא שהוא דין בכל הברכות. ויש לפרש שיטתם, ע"פ מש"כ מרן הגר"י זצ"ל (עה"ת פרשת ואתחנן) עה"פ ה' אלוקים אתה החילות וכו'" (פ"ג פכ"ד), ופרש"י ה' אלוקים - רחום בדין. והק' הרמב"ן דהכא השם הראשון נכתב בא"ד והשני כתוב ביו"ק שהוא מידת הרחמים, ולכן פירש ליהפך ע"ש. וכתב הגר"י דאולי י"ל לדעת רש"י דהא דדרשינן "לא כשאני נכתב אני נקרא" היינו שהשם הנקרא הוא קריאתו של השם הנכתב. וביאר הגר"י (ע' מש"כ בפ' שמות עה"פ שם) ע"פ מה דאיתא בפסחים דמאי דכתיב ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד היינו דלעולם הבא תהיה הקריאה כמו הכתיבה ולהכי גבי שמי שהוא שם הכתיבה כתיב לעולם דגם לעוה"ב יהיה כן, אבל גבי זכרי דהיינו שם הקריאה כתיב לדר דר, דרק בעוה"ז יהיה זכרו כן ולא לעולם הבא. ומבואר דבעוה"ז שאין אנו מכירים בשלימות אחדות הבורא, ההשגה בהקב"ה הוא בשם אדנות וממילא קורין השם באופן של אדנות אבל לעתיד יהיה קריאתו כפי ההשגה השלימה. [וע"ע מש"כ בהל' עו"י פ"ב ה"ז].

וכ"ז לגבי שם האדנות אבל לגבי שם 'אלוקים' אין זו קריאתו של שם הנכתב רק הוי כמו כל קרי וכתוב שבתורה שאין הקרי קריאתו של הכתיב. רק היא קריאה אחרת לגמרי ואינה קריאתו של השם הנכתב. ולכן ס"ל לרש"י דהשם אלוקים דהכא הוא מידת הדין ולא מידת הרחמים, דאולינן בתר הקריאה, אבל בעלמא גם הקריאה חשיב 'קריאה של שם הויה', דאופן קריאת הנכתב הוא באמירת האדנות.

ולפי"ז, מיושב היטב קושית הגר"א, דבכל קרי וכתוב אין אנו מהרהרין הכתיב, דבעלמא אין אנו קורין הכתיב אלא ה'קרי', אבל הכא קורין את הכתיב שהוא 'הוי' ע"י אמירת האדנות ומשו"ה יש לכוין בהכתיב ג"כ. אולם מדברי הגר"א מבואר דס"ל דדין קריאת שם אדנות הוי כמו שאר כתיב וקרי בתנ"ך כמש"כ כי בכל הולכין אחר הקריאה וא"צ להרהר כלל על הכתיבה וכו".

ונפק"מ בכ"ז לענין קריאת 'אלוקים' כשנכתב באותיות של 'הוי', וע' בתהילה לדוד (סי' ה') דנקט בפשיטות דיש לכוין על כוונת קריאת שם אלוקים יחד עם כונת 'אדון הכל', והגר"ר שמואל הומנר זצ"ל בספרו עולת תמיד הביא דבריו וכתב דמאד מסתבר כדבריו. אולם לפי דברי הגר"י אינו כן דזה הוי כמו כל כתיב וקרי ושפיר י"ל דבזה מודה השו"ע להגר"א דא"צ לכוין על הכתיב. והסכים לכ"ז הג"ר יהושע דוד טורצין שליט"א.

אולם הג"ר משה פיינשטיין זצ"ל (אג"מ ח"א סי' ל"ב) נקט להיפך מדברי הגר"י, דבאמת כל קרי וכתוב הוי קריאתו של הכתיב [ויש נפק"מ אם הבעל קורא צריך להסתכל על הכתיב בשעת אמירת ה'קרי', וכבר נחלקו בזה הפמ"ג ושער אפרים], ולענין קריאת שם ה', ע"ש דתולה זה בפלוגתא רבינו הלל ובעלי התוס' (סוטה דף ל"ח ע"א ד"ה או) בהא דאיכא הו"א למימר ברכת כהנים בכינוי, דפי' רבנו הלל דהיינו קל אלוקים וצבקות, ותמה התוס' דלמה יש לנו לשבושי הקרא, אלא פי' דהיינו א"ד, וביאר דעת רבינו הלל דכיון דבין כך אין אנו קורין השם הוי' אין נפק"מ באיזה שם יאמר, וזהו דלא כהגר"י, והתוס' סוברים דהוי כמו כל קרי וכתוב דהוי קריאה של הכתיב, ע"ש בכ"ד.

א' ע' בשיעורי ר' מאיר הלוי עה"ת (פ' ויחי עמ' תל"ד) "ובימי עלומי שאלתי את מרן זצ"ל מהו כוונת הגר"א שהם הלכה למשה מסיני, ואמר לי שכונת הגר"א שענין זה הוא בכלל תורה שבע"פ, שמשנה קיבל את כל התורה בסיני, ובכלל זה נמסרו לו פירוש וסודות השמות, [ואין הכוונה להלכה למשה מסיני שנאמרו ע"ז כללים מיוחדים כמבואר בהקדמת הרמב"ם לפ' המשניות]."

תפילה כהלכתה

המנהג לענות אמן על ברכות השחר של חבירו

כתב השו"ע (סי' ו' ס"ד) ייש נוהגין שאחר שבירך אחד ברכת השחר וענו אחריו אמן, חוזר אחד מהעונים אמן ומברך ועונין אחריו אמן, וכסדר הזה עושין כל אותם שענו אמן תחלה, ואין לערער עליהם ולומר שכבר יצאו באמן שענו תחלה, מפני שהמברך אינו מכוין להוציא אחרים, ואפילו אם היה המברך מכוין להוציא אחרים, הם מכוונים שלא לצאת בברכתו.

גוי צדיק שומר אמונים - עניית צ' אמנים

והמג"א הביא הרמ"ע מפאנו (שו"ת סי' ק"ט) שביאר יסוד המנהג ע"פ הזה"ק שיש ענין לענות צ' אמנים בכל יום, ומיוסד על הא דדרשו חז"ל (שבת קיט:) "אמר ר"ל כל העונה אמן בכל כחו פותחין לו שערי גן עדן, שנאמר פתחו שערים ויבא גוי צדיק שומר אמונים, אל תיקרי שמר אמנים אלא שאומרים אמן, מאי אמן, אמר רבי חנינא אל מלך נאמן ע"כ. ובזהו איתא רמז במילת צדיק"י. שישאל נקרא גוי צדיק בהיותם עונים בכל יום צ' פעמים אמן וד' קדושות וי' קדישים ומברכים ק' ברכות. ונשאל להרמ"ע מפאנו דאיך מקיימים עניית כ"כ אמנים ביום אחד, (ובפרט דהקדישים אינו מן המנין דנכלל ביי' קדישים), והשיב לו, וז"ל "ואני זאת עצתי שישתדל האדם בכל כחו להיות צדיק גמור במעשה מצורף למחשבה, ויתפלל לעולם עם הצבור שלא יפחתו לו הקדישים והקדושות, ומה טוב להנהיג שש"צ יברך ברכות השחר בקול רם והעונים יכוונו שלא לצאת י"ח ברכה וכו', ואין לך רעים אהובים יותר מאלה וכו'", עכ"ל.

דעת החולקים

אולם השע"ת (סק"ו) הביא דעת כמה פוסקים (ע' שו"ת מהרשד"ם סי' א' והמב"ט סי' קי"ז) שמתנגדים למנהג זה, ותוכן דבריהם הוא, דיותר טוב שכולם ישמעו ויכוונו לצאת מהחזן דבזה מתקיים ברוב עם הדרת מלך, ועכ"פ יותר טוב שיברכו כולם ביחד כמו ברכות ק"ש, "דאם כל אחד שומע מחבירו מיחזי חוכא ואיטלולא מה שיברך זה כמה ברכות ויחזור היושב אצלו לברך אותן הברכות עצמן, וכן כל א' וא' לומר זה מה שאמר זה הוי כמהדורי מילי". והמב"ט הוסיף דהמעלה הגדולה של עניית אמן והפסוק 'שומר אמונים' קאי רק על איש"ר ועניית אמן שמחויב בה לצאת ידי חובתו ולא על שאר עניית אמן.

דעת הלבוש דאין יוצאין מהש"י בפחות מעשרה

והמג"א הביא דברי הלבוש דביאר הטעם דאין מכוונין לצאת בברכת המברך, וז"ל "נראה לי שנוהגין כן, משום שכל מקום שנתקן בציבור שהשליח צבור יכול להוציא, לא נתקן אלא בעשרה, וברכה זו בהתחלתה ברוב פעמים אין שם עשרה, ואינם יוצאין בברכת המברך, לפיכך גם כשיזדמן שיש שם עשרה, אין רוצים לצאת בברכת השליח ציבור".

ולדינא כתב המ"ב עיין בש"ת שיש שמפקפקין בזה. ובתשובה מאהבה (ח"ב סי' רי"ב) העלה דלדין שנוהגין שלא לצאת בברכת הש"ץ, לכו"ע מותר לעשות כן. ובפמ"ג כתב דראוי עתה שלא לומר בקול רם כ"א הש"ץ, עיי"ש, ע"כ כל מקום ומקום יעשה כפי מנהגו שכי"א יש לו על מי לסמוך.

א ועי' בביה"ל (סי' נ"ט ד"ה בפחות) שהמג"א חולק על הלבוש, והפמ"ג כתב דהלבוש איירי דוקא בבק, והח"א סתם כדברי הלבוש והבין דבברי הלבוש דמחמיר בכל גוונים. ולפי דברי הלבוש את"ש מנהג העולם בליל שבועות שנוהגין לצאת כל הברכות השחר מהש"ץ (ולא רק הברכות שאינם יכולין לברך), דכיון דיש ציבור גדול שפיר מתקיים שומע כעונה בעשרה.

המשך תפילה כהלכתה | עניית אמן חובה או רשות

אינו מחויב אלא אם שמע שם ה'

הביאור הלכה כתב עוד לבאר, וז"ל "דלענין שיהא מותר לענות אמן דהיינו שלא יהיה אמן יתומה די אם יודע על מה הוא עונה. ובזה אתיא ההיא דאלכסנדריא של מצרים שהניפו בסודרין. אבל לענין שיהיה חייב לענות אמן אינו חייב עד שישמע הזכרת השם מפי המברך, דהא חיובא דאמן נובע מדכתיב "כי שם ה' אקרא", ואחז"ל שאמר להם משה לישאל כשאני אזכיר שם ה' אתם הבו גודל לאלהינו באמן, וע"כ בעינן דוקא שישמע העונה הזכרת השם ואז יש עליו חיוב".

עניית ברוך הוא וברוך שמו

כתב הטור (סי' קכ"ד) "ושמעתי מאבא מורי שהיה אומר על כל ברכה וברכה שהיה שומע בכל מקום ברוך הוא וברוך שמו וזהו שאמר משה רבינו כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו וכו', ועוד אפי' כשמוכרין צדיק בשר ודם צריך לברכו שנאמר זכר צדיק לברכה" ע"כ. והובא בשו"ע (שם ס"ה) "על כל ברכה שאדם שומע בכל מקום, אומר ברוך הוא וברוך שמו".

והזהיר המ"ב "וברכות שחתימתן קצר רק כב' תיבות כפוקח עורים בברכת השחר וכה"ג בשמנה עשרה וכל הברכות, מהנכון לשייך לזיכור אז שלא למחר כ"כ לחתום תיכף את הברכה אלא לשהות מעט כדי שכל העונים ישמעו איזה ברכה מסיים אח"כ וגם יהיו יכולים לענות האמן תיכף, דאל"ה לפעמים ע"י הקול של עניית ב"ה וב"ש הרבה מהעונים אינם יודעים איזה ברכה מסיים, וגם ענייתם הוא איננו תיכף אחר שכלה הברכה, וכ"ז יש בו חשש של אמן יתומה".

ומשיה מצד המ"ב דמהיט אינו מחויב אלא אם שמע שם ה'. ועיי' בגמ' שבת (קט"ז): "מאי אמן, אריח - קל מלך נאמן", ופרש"י כך מעיד על בוראו, שהוא אל-מלך נאמן. ומשמע מכאן דהוא יעדות על הקב"ה, ולא רק קיום של הברכה.

ה וכו' הגר"ש קלוגר (שו"ת האלק לך שלמה סי' צ"ה) בתוספת ביאור, בביאור כוונת הט"ז דמודה הטור בשמע כל הברכה דחייב לענות אמן, והק' דמה סברא וחילוק יש בזה, וביאר די"ל כוונתו דעיקר עניית אמן נלמוד מקרא דויברכו שם כבודך על כל ברכה ותהלה וכן מפסוק כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקינו ולכן עיקר עניית אמן הוא השומע הזכרת השם ולכן אם שומע כל הברכה היינו הזכרת השם או חייב לענות אבל אם לא שמע השם רק יתר הברכה אין חיוב לענות אמן רק מ"מ כיון דיועד שהי' כאן הזכרת השם מותר לו לענות אמן. אולם דבריו תמוהין דבדעת הטור א"א לתרץ כן דהרי כתב בהדיא דאין עונה אמן אלא אם שמע שם ה', ועי' כתב דהוא רשות, וצ"ע. ונדבריי הביאור"ל י"ל דמתי לדעת הרמב"ם דק"ל כוותיה, אבל אי"א ללמוד כן בדעת הט"ז דבא דעת הטור, וצ"ע.]

ו והנה לשון הרא"ש על כל ברכה וברכה משמע דנאמר רק בהזכרת ה' של ברכה, אולם עי' בפר"ח שכתב דגם כשמוכרין הכהנים בברכת כהנים שם ה' יש לענות ב"ה וב"ש, שהרי בביהמ"ק היו עונים אחר הכה"ג בשעת ידו ובשני הגורלות, אלמא דלא נאמר דוקא על ברכה, [וכן משמע מלשון הספר חסידים, יבואו דבריו לקמן]. ועי' בשיח יצחק ביומא (שם) שדחה דבריו, דעיקר הילפותא מיכי שם ה' אקרא נאמר על ברכה, אלא דהזכרת שם המיוחד של הכה"ג הוא כבכרה, ואין ללמוד לכל מקום שיש הזכרת ה' בלי ברכה.

ז וכוונתו לדבר הגמ' ביומא (לז.) שהבאנו בהערה לעיל שכל העם היו עונים בשכמל"ו אחר ששמעו שם המפורש יוצא מפי כה"ג. ועי' מקור חיים להחז"י "זיוהורו שלח לומר ב"ה ובכ"ה שמו לפני שאומר המברך ה', ק"ו מאמן חטופה. ובפרט בברכת השחר דרבים נכשלים בזה".

ומבואר מדבריו דהיו כמו עניית אמן, דצריך להמתין עד אחר אמירת המברך, וכן הוא המנהג בכל תפוצות ישראל. וילח"ע, דלכא"ו יש מקום לאומרה עם שם ה' של המברך דוקא, דהמקור של הרא"ש הוא מהא דאמרו ברוך שם בבית המקדש באמירת הכה"ג, וכתב הטור (תרכ"א) "וזהו שייסד הפייט ואף הוא היה מכוין לגמור את השם כנגד המברכין שהיה מאריך בשם בנעימות קול עד שהיו כורעין ואומרים בשכמל"ו ואז מסיים תהדר". ומבואר דאמירת בשכמל"ו היה יחד עם אמירת ה' ולא אח"כ. ועי' בחי מור רי"ז הלוי עה"ת (פ' כי תשא) שהאריך בזה, והדגיש בהדיא דלא דמי לאמן שהוא ענייה אחר שמיעת הברכה. ולפי"ז הי"נ מן הראוי שיש לאומרה עם אמירת השם ה' ולא אח"כ. אולם בעיקר הדבר, עי' בפמ"ג (סימן קי"ג אי"א סקיה) שכתב לתי' קושת המג"א לענין הכרעה בשמוע"י דצריך לזקוף לפני אמירת שם השם, והא מצינו איפכא דהיו כורעין בשעת אמירת שם המפורש היוצא מפי הכה"ג, ותי' "שהכהנים לאחר ששמעו השם היו כורעים", ומבואר דלא כדברי הגר"י, וצ"ע בכ"ז.

ח עי' בספר חסידים (סימן ג') "זכר צדיק לברכה (משל"י ז', ז') [פסוק זה הובא בגמ' יומא שם וכפשוטו קאי על צדיק ממש], זכר צדיק של עולם לברכה בכל פעם ופעם שאנו מזכירים את ה' הנכבד והנורא חייבים אנו לברכו בלשון הקודש יתיש. וחסידה דעתה יבינו משל זה לאדם אשר בנו הלך לדרך מרחקים או אהבו, וכאשר מזכירו הוא אומר בני לשלום יפקד היום הזה יהי טוב עלי. ומה אדם שמת אומר מנוחתו כבוד, הקב"ה שהוא חי וקים יתיש של יוצרינו על אחת כמה וכמה שיש לברכו על הזכרת שמו שהוא חי וקים ויתיש הנכבד. ועל זה אמרו כל השומע הזכרה מפי חבירו צריך לנדונו ואם לא נדוהו הוא עצמו בנדידו".

כתב הטור (סי' רט"ו) "עונין אמן אחר ישראל המברך אע"פ שלא שמע כל הברכה אלא הזכרת השם, ואין עונין אמן אחר כותי וכו', ויראה דעונין דקאמר לאו חיובא קאמר, אבל הרמב"ם ז"ל כתב השומע אחד מישראל מברך אחת מכל הברכות אע"פ שלא שמע כולה מתחלתה ועד סופה אע"פ שאינו חייב באותה ברכה חייב לענות אחרי אמן וכו'".

וכפשוטו נחלקו אם יש חיוב עניית אמן בכל הברכות, והק' הבי' דבסימן קכ"ח משמע דס"ל כבה"ג דחייב לענות וכן הלכה. וכן פסק בשו"ע כדעת הרמב"ם. והב"ח דחה דאין זה כוונת הטור, אלא כוונתו לאפוקי כותי, אבל מודה דחייב. אולם מתוך דברי הט"ז מבואר, [ע' ביה"ל ד"ה חייב] דהא דחייב הוא רק אם שמע כל הברכה, אבל לא שמע כל הברכה אינו מחויב לענות. וכ"כ המאמר".

האם צריך לשמוע הברכה כדי לענות אמן

דעת הח"א דלכו"ע כל שיועד שיש ברכה מותר לענות

שיטת תר"י והרא"ש והטור דצריך לשמוע שם השם כדי לענות. וכתב הא"ר (רט"ו סק"ב) דמדברי רש"י והרע"ב ורי"ו משמע דסגי בסוף ברכה. והח"א (כלל ו') הק' מהא דק"ל (סי' קכ"ד) דאפילו לא שמע כלל אלא שיועד איזה ברכה, מותר לענות, כדמוכח מאנשי אלכסנדריא (סוכה מט:). ותי' דגם להטור אינו אלא כדי לידע שזה מברך, ואם יודע בלי שמיעה ג"כ שפיר דמי, והובא דבריו להלכה במ"ב (שם סק"ו). וכע"ז כתב המטה יהודה בפשיטות. ולדרכו פשיטא דהכל הוא כדי לידע הברכה, אבל אם יודע יכול לענות אפילו לא שמע כלום. וכע"ז כתב הביה"ל שם.

ב והאג"מ (ח"ד ק"א) הביא ראיה מלשון הקצור פסקי הרא"ש (סי"ה) שהוא לבעל הטור שהוא חיוב דהא כתב אי"צ לענות אמן אחר התינוקות שלומדין הברכה בפני רבם, ואם היה סובר שליכא כלל חיוב לענות אמן אלא רשות לא היה שייך לכתוב לשון אין צריך בתינוקות אלא היה לו לכתוב לשון אין עונין אלא ודאי שגם הטור סובר שחייב, ובע"כ כמשיכ הט"ז דמודה הטור דאם שמע כל הברכה מחויב לענות.

ג ועי' במ"ב (סק"ו) דכתב בשם הא"ר, "די"א דצריך לשמוע הזכרת שם ה' וסוף הברכה [תר"י רא"ש טור ורי"ז] חייב לענות אמן אחריו, ויש שפוסקים דאפילו לא שמע רק חתימת הברכה צריך לענות אמן". וממשיך המ"ב "ועיי' בח"א שהכריח דאפילו דעה הראשונה מודה היכא שיועד על איזה ברכה הוא עונה דצריך לענות וכדלעיל בסימן קכ"ד ס"ח בהג"ה ע"ש. ויש לתמוה דהמע"י בח"א יראה דבא להשיג על הא"ר, וכתב בהדיא דהראשונים לא פליגי, אלא הכל תלוי במה שיש לך ידיעה שעונה על ברכה, ע"ש. וביותר, דמה שהעתיק בתחילת דבריו הדיעה א' דצריך לשמוע הזכרת ה' וסוף ברכה, לשון זה לא נמצא באף אחד מן הראשונים, ואין זה לשון הא"ר אלא הוא העתיק לשון הח"א, ולכאורה כדרכו או"ל דכוונת הטור וסייעתו לא דשם ה' דוקא, אלא דיש כאן ידיעה על הברכה, וממילא מסתבר דבדרך כלל לא מספיק במה שישמע שם ה' אלא דצריך לשמוע סוף הברכה ג"כ, אולם לפי מה ששמע מהמ"ב דשפיר איכא מחלוקת, ליכא שום מקור דצריך לשמוע שם ה' וסוף הברכה. ועיי' בביה"ל שמסופק אם לדינא צריך לשמוע שם ה' דוקא או לא, ע"ש.

ד הנה משי"כ דעניית אמן נלמד מיכי שם ה' אקרא, כ"כ במ"ב כאן (סק"ח) דכך אמרו חז"ל ביומא (לז.). ותמוה דהרי בגמ' יומא לא איירי בעניית אמן על ברכה, אלא איירי באמירת ברוך שם בשעה שאמר הכהן גודל שם ה' בשעת היודי. אולם באמת המקור הוא מדברי הספרי עה"פ שם "מנין שעונין אמן אחר המברך שנאמר הבו גודל לאלוקינו". והובא ברש"י עה"ת שם. והביאור הגר"א כאן צ"י להספרי, ואח"כ סיים "ועי' ביומא לו. ותענית טז: ", ובאמת בתענית שם דבאמת מבואר דין זה דאין עונין אמן במקדש אלא בשכמל"ו, וזה באמת איירי בברכה אלא דנלמד מקרא אחריתא, אבל הגמ' ביומא לא איירי בברכה כלל. והתוס' ישנים ביומא הק' דל"ל ב' דרשות. וכתב דביומא איירי בשם המפורש, וביאר השיח יצחק (יומא לו.) דכוונתו להקשות דל"ל קרא לברכה תפקיל משום הזכרת שם ה'. ותי' דבשם המפורש ליכא דין זה. וצ"ב בכ"ז דבלא"ה ב' דינים הם, ודינא דגמרא יומא הוא אחר אמירת שם ה', ומהו יליף הרא"ש דין אמירת ב"ה וב"ש. והגמ' בתענית איירי בסוף הברכה. היוצא מדברינו דלא חזינו דהדין עניה על ברכה שייך לשם ה' כלל, דזהו דין אחר. אולם באמת דבר זה קשה על רש"י בברכות (כא.) דילפינן ברכת התורה מפסוק זה, וביאר הדרשא "כשבא משה לפתוח בדברי שירה אמר להם לישראל אני אברך תחלה, ואתם ענו אחרי אמן, כי שם ה' אקרא בברכה, אתם - הבו גודל לאלהינו באמן, הכי מפרשי לה במסכת יומא (דף לו.). ותמוה כנ"ל דלא איירי בדין ענייה על ברכה כלל, [וכה"ק הרשיש שם].

ומשמע מכ"ז דגם עניית אמן יסודו הוא משום השם ה' ולא רק על הברכה עצמה, ומהו חידוש הביה"ל דאין מחויב בלא שמיעת ה'. וצ"ב בכוונת הדברים. [ועי' בספר המנהגי (עמ' ל"א) דטעם דגדול העונה אמן יותר מן המברך פ"י רבינו שמואל ב"ר מאיר דרומבוב ז"ל, כי אמן בגימטריא עולה לחשבון צ"א בשני שמות באל"ף דל"ת וביי"ד ה"א]. ועי' במ"ב (קכ"ד סכ"ד) שכתב "עי' בח"א כלל ו' שכתב דיכוין בענייתו אמן גם על מה שאמר המברך ברוך אתה ד' דהיינו שאמר השי"ן ברוך אתה ד' מגן אברהם יכוין העונה את האמן אמן שיהיה מבורך שם ד' שהיה מגן אברהם וכה"ג בכל הברכות". ומבואר לפי"ז יותר דהאמן שייך להשם ה',

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

ויקרא – תשפ"ג

קדושת עולה יתר משלמים

אם עלה קרבנו מן הבקר זכר תמים יקריבנו אל פתח אהל מועד יקריב אתו לרצונו לפני ה'. [ויקרא א, ג]

סיפר הרה"ג מוהר"ר בניציון רחלסון חיפה שהיה עוד עד שמיעה כאשר הספיד הרב הגאון רבי מאיר שמחה מדבינסק זצ"ל את מרן רבי יצחק אלחנן זצ"ל ואמר המספיד שיש לחשוב שהגדול שמקדיש את עצמו כולו ללמוד ולהרבצת התורה עומד על המעלה הכי גדולה יותר מאותו גדול שנותן מומנו גם לעניינים צבוריים אבל באמת זה אינו העולה שהיא הסמל להתמסרות השלמה רק לדברים רוחניים היא קדש קדשים. והשלמים שחלקם לגבוה וחלקם לבעלים הם רק קדושים קלים. אבל זבחי שלמי צבור הם גם כן קדשי קדשים וכן הוסיף הספקן ותאר את העבודה הצבורית של הנעדר שלא היתה דומה לה בתולדות ימי עמנו. (רבי בנימין זאב יעקבזון בס' דברי בן שלמה ח"א עמ' רא)

האם תשובה מכפרת על הקרבנות

ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם. [ויקרא ד, כז]

כתב רבנו רבי יצחק אלחנן: ולענית דעתי נראה לתרץ משום דיש להסתפק במה דקימא לן (יומא ל"ו ב') דתשובה מיראה נעשו זדונות כשגגות אם זהו דווקא בלא תעשה אבל בעשה דקיל מלא תעשה כמבואר ביבמות ח' א' כדמצינו ביומא פ"ו א' אפשר דאף בתשובה מיראה נמחק לגמרי ולא נשאר אף חלק השוגג כלל.

ויש להוכיח מזבחים ז' ב' דאמרו האי עולה לדורון הוא אי דלא עבד תשובה זבח רשעים ואי דאיכא תשובה התינא עבר על עשה ועשה תשובה לא זו משם עד שמוחלין לו. ואי נימא דתשובה מיראה אינו נמחק אלא חלק המזיד אבל חלק השוגג נשאר אם כן הוי מצי לומר דעולה אתי היכא דעבד תשובה מיראה דעדין נשאר החלק השוגג ועל זה אתי עולה לכפר ועל כרחק מוכח דאף תשובה מיראה מכפר לגמרי בעשה ונמחק החטא מעיקרו לגמרי. (הקדמה לעין יצחק קמא או ב')

לדעת שהוא נקי

שח הגה"צ ר' בנימין פינקל שליט"א: הנה כתב בדעת זקנים (ויקרא ב, יג) וכעין זה בפירוש הרא"ש על התורה (שם ד, כב) "ולא תשבית מלח - לפי שהוא דבר המתקיים, להודיע כי הקרבנות ברית לעולם לכפרה ולא לצורך הקב"ה שהרי אין לפניו לא אכילה ולא שתיה אלא לזכות בהם את ישראל (וברא"ש הוסיף - ברוך המקדים רפואה למכתינו) כי כשאדם חוטא ומקריב קרבן ומתכפר לו ויודע שהוא נקי מחטאו הוא נוהר אחרי כן מלחטאו ומלהיות עוד מלוכלך בעבירות אבל אם לא היה מתכפר היה מוסיף לחטאו". ומבואר כאן בדברי הדעת זקנים יסוד חדש והוא שטעם הקרבנות הוא בשביל שהאדם יהיה נקי ואז לאחר שהקב"ה מנקה אותנו יש כבר את האתגר והנעימות להיות הלאה בנקיות כי נקי אוהב להמשיך להיות נקי, וזהו גם סיבה להוסיף אומץ בימים אלו שהרי כולנו נקיים ואם נשמור הלאה על הנקיות זה יעזור שלא נעשה עוד עבירות ונמשיך להשאר נקיים, אבל אם יתרפה ולא ישמור על הנקיות כבר יתדרדר ולא יהיה לו איכפת מלעבור עבירות.

וממשיך בדעת זקנים "אבל אם לא היה מתכפר היה מוסיף לחטאו כמו שאמרו חז"ל (קידושין כ). כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו, הותרה לו סלקא דעתך אלא נעשית לו כהיתר" ובפשטות ביאור דברי הגמ' הם שכיון שאדם התרגל לעשות עבירה כבר התקרב מחומרת העבירה וכידוע כמה בני אדם ששמרו על מעשיהם וכשהתקדשו פעם ופעמים התרפו בזה, וזה שיטתם של המסיתים והמדיחים, אבל בדעת זקנים כאן חידש שהביאור בגמרא הוא שאם עבר ושנה כבר אין לו את

הטעם לשמור על עצמו מלעבור העבירה ומשום שהוא כבר מלוכלך ורק כשהוא נקי יש לו רצון לשמור את עצמו "משל לאדם שבגדיו צואים אינו משמין מן הטיט אבל אדם שבגדיו נקיים ויפים משמין מכל טינוף". דהיינו אדם שקונה בגד חדש ויקר כמה נוהר הוא שלא ילכלך אותו ועושה כל טצדקי שבעולם בשביל לשמור עליו אבל אם לפתע התלכלך הבגד בהיסח הדעת כבר לא ישמור אותו יותר ואפילו שלכאורה אין קשר בין הדברים וכי לאחר שיש כתם אחד צריך להיות בו עוד כתם, אלא כך הוא טבע בני אדם ששומרים על מה שנקי אבל על דבר שאינו נקי כבר לא שומרים כל כך. ועל זה אמר שלמה המלך (קהלת ט, ח) "בכל עת יהיו בגדיך לבנים" ולבן הכוונה נקי ובפשטות ביאור הפסוק הוא שלא יעשה עבירות אבל עומק הפשט הוא שתמיד יהיה לבן בשביל שירצה להמשיך להיות לבן והתפקיד של האדם הוא שכשיש לכלוך מיד לנקותו, וזהו ביאור הגמרא (ברכות יט.) "אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שמא עשה תשובה שמא סלקא דעתך אלא ודאי עשה תשובה", ומבואר כאן יסוד זה שת"ח לא משאיר לעצמו כתמים אלא אם נכשל ח"ו בעבירה מיד מנקה את עצמו ועושה תשובה ואדם שלא מתנקה מיד זה גורם לו שיגיע למצב של אי איכפתיות

מרבזה מדה טובה

ולא ידע ואשם ונשא עונו. (ויקרא ה, יז) ופרש"י "ולא ידע ואשם ונשא עונו - ר' יוסי הגלילי אומר הרי הכתוב ענש את מי שלא ידע, על אחת כמה וכמה שיעניש את שידע. רבי יוסי אומר אם נפשך לידע מתן שכרן של צדיקים, צא ולמד מאדם הראשון, שלא נצטוו אלא על מצות לא תעשה ועבר עליה, ראה כמה מיתות נקנסו עליו ולדורותיו. וכי איזו מדה מרובה, של טובה או של פורענות, הוי אומר מדה טובה. אם מדת פורענות המעוטה ראה כמה מיתות נקנסו לו ולדורותיו, מדה טובה המרובה, היושב לו מן הפיגולין והנותרות והמתענה ביום הכיפורים, על אחת כמה וכמה שיוזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות. רבי עקיבא אומר הרי הוא אומר (דברים יז ו) על פי שנים עדים או שלשה עדים וגו', אם מתקיימת העדות בשנים, למה פרט לך הכתוב שלשה, אלא להביא שלישי להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו לענין עונש והזמה. אם כך ענש הכתוב לנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה, על אחת כמה וכמה שישלם שכר טוב לנטפל לעושי מצוה כעושי מצוה. רבי אלעזר בן עזריה אומר כי תקצור קצירך בשדך ושכחת עומר בשדה (דברים כד יט), הרי הוא אומר (דברים כד יט) למען יברכך וגו', קבע הכתוב ברכה למי שבאת על ידו מצוה בלא ידע, אמור מעתה היתה סלע צרורה בכנפיו ונפלה הימנו ומצאה העני ונתפרנס בה, הרי הקדוש ברוך הוא קובע לו ברכה".

והעיר הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א הנה רש"י האריך בדוגמאות שכל מקום שהעניש הכתוב בעבר עבירה, מדה טובה מרובה שבעשה מצוה על אחת כמה וכמה שיוזכה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו, וכן במה שאמר ר' עקיבא דבנטפל לעוברי עבירה כעוברי עבירה, על אחת כמה וכמה דנטפל לעושי מצוה הוא כעושי מצוה. אמנם מה שאמר ר' אלעזר בן עזריה, שאם שכח עומר בשדה הרי הוא אומר 'למען יברכך' וגו', שקבע הקב"ה למי שבאת על ידו מצוה בלא ידע, אמור מעתה היתה סלע צרורה בכנפיו ונפלה הימנו, ומצאה העני ונתפרנס בה, הרי הקב"ה קובע לו ברכה. וצ"ע, דהא בשכחת עומר הברכה של 'למען יברכך' הוא כשזכור לבסוף ששכח עומר, הרי יש לו מצוה להשכיח אותו ולא לחזור ולקחתו, וכיון שמקיים המצוה הזו הרי הוא מתברך מהקב"ה. אבל בנפלה לו סלע, אין עליו שום מצוה להשכיח ולא לחפש אחריה, ואם חפשה ומצאה יכול לקחתה, ומנלן דבכה"ג כשלא הלך לחפש ומצאה עני דקובע לו ברכה.

יום היארצית לגאון רבי מלכיאל צבי טננבוים זצ"ל רבה של לומזה והדברי מלכיאל נלב"ע ה' ניסן תר"ע

תולדותיו בקצרה

"מרנא ורבנא, הארז בלבנון, נשיא הלויים" הגאון רבי מלכיאל צבי בן "המופלג וירא אלקים מרבנים" רבי יונה הלוי טננבוים, נולד בשנת תר"ז בעיירה הקטנה מוטלה הסמוכה לפינסק.

עודנו באיבו נודע בכשרונותיו המופלגים, וגלה למקומות התורה המפורסמים בוואזין ובאיישישוק. בגיל רך לקחו לחתן בעל אחוזה עשיר, רבי שמואל סלוצקין, והביאו לאחוזה אשר ביערמיץ הסמוכה לקרליץ, ועליו היה כל מחסורו. אותם שנים שקד על התורה בבית המדרש אשר בקרליץ בהתמדה שאין דוגמתה, וסיפורים רבים נשתמרו עוד רבות בשנים בפי זקני קרליץ על התמדתו של האברך הצעיר מיערמיץ. בימי שבתו בבית מדרש זה עם עוד מופלגים אשר נעשו אחר כך לרבנים ידועי שם, סיים את כל הש"ס בעיון רב עם ד' חלקי שו"ע, וכבר אז ראה בו רבה של קרליץ, רבי יצחק יחיאל דודזון (חותנם של הגאונים רבי אליהו פינשטיין מפרוץ ורבי דוד פינשטיין מסטרובין), את ה"משיב" של הדור הבא. בשנת תרל"ג, והוא בן עשרים ושש, נתכנה ברבנותו של בודקי, עיירה קטנה בפלך הורודנא. טרדותיה לא היו מרובות, ויכול היה לשקוד בה על התורה כאות נפשו. גם ישיבה תפס במקום זה, ובין כתבי ידו מצויים שיעורים בהלכה, ועל גבם מצוין "התחלתי להגיד שיעור לפני בחורים מסכת בבא קמא ה' טבת תרמ"א באדקי". כבר אז למרות גילו הצעיר החל להידרש להשמיע חוות דעתו בשאלות חמורות. בני עירו כבדוהו והעריצוהו עד כי "מוצא שפתי קודש היה להם" (לשונו בהקדמה לח"א של ספרו דברי מלכיאל).

בשנת תרמ"ז נקרא לעלות על כס רבנות לומזה על מקום הגאון רבי אליעזר שמחה רבינוביץ. עשרים ושלוש שנים ישב בעיר זו, ובה יצא שמו לכל אפסי ארץ, וממנה השיב את תשובותיו לאלפים. משנה לשנה גדל מספר הפונים אליו, עד כי בחצי שנתו האחרונה העלה על הכתב מאות תשובות. טרדותיו עלו למעלה ראש, והוא כותב: "אם היו יודעים עוצם טרדותי, היו מתמיהים מתי נכתבו התשובות האלה", ועל התשובות עצמן הוא מעיד כי נכתבו כמעט בהשקפה בעלמא ובמהירות אשר לא יאומן, ואת אשר ה' שם בפיו הוא משיב, את שאר חידושי בהלכה כלל לא העלה על הכתב, ולפיכך "כמעט רוב חידושי דרך לימודי נשכחו ממני מרוב טרדותי, כי לא היה לי פנאי לכותבם".

הגאון רבי מלכיאל צבי הלוי נערץ היה על הכל, אף המוני עם פנו אליו בידעם כי צדיק וקדוש הוא, ועל כל חולי וצרה התדפקו על דלתותיו בבקשת ישועה ותפילה. אף "סגולות" נדרש ליתן לעקרות ולמקשות לילד וכד', וגם העומדים למבחן הצבא היו פונים אליו בבקשת ישועה. בן עירו אשר בילדותו זכה לקרבתו מספר: "נוסף על גאוניותו בהלכה היה בקי בקבלה ועוסק בלילה בשעות המאוחרות ברזין דאורייתא (ואכן בתשובותיו מרבה הוא להסתייע מן הזוה"ק ומתוך כך פסק לאסור גילוח הזקן במספריים). ועל פניו המאירים הגאונים היתה נסוכה יראת שמים עילאה שהיתה שופעת שפע קדושה מסביביו". ענוותן ורודף שלום היה בשנת תר"ע נקרא להשתתף בוועידת הרבנים בפט"ב עם גדולי הדור רבי דוד פרידמן מקרליץ ורבי חיים מבריסק, ובדרכו חזרה לעירו תוך כדי נסיעה ברכבת השיב נשמתו לבוראו ליד העיר רציצה ביום ה' בניסן תר"ע. בני רציצה רצו לקבורו בעירם, אולם גברה ידם של בני לומזה שהתנגדו לכך בתוקף (אף ערבו בענין את שר הפלך), והוא הובל לקבורות בעירו לומזה.

רבעו הדפיס בחייו את חמשת כרכי דברי מלכיאל ובהם מאות רבות מתשובותיו, וכן את חידושי עין יפה על מסכת נדה (כמעשה בעל יפה עינים אשר לא הספיק לגמור את מסכת נדה). שני כרכי תשובות אשר נותרו בכת"י נדפסו בימינו בירושלים עיה"ק. וכן עוד כרך של חידושי תורה. חמשת כרכי דרשותיו וחידושי על סדר פרישיות התורה, עדיין לא יצאו לאור עולם. (רבנותו שבגולה ח"א)

ספרי קבלה

כל לומד הפותח את אחד משבעת כרכי השו"ת "דברי מלכיאל" עומד נפעם מול בקיאותו של הגאון המהפך. בבלי ירושלמי, ספרא ספרי, מדרשי הלכה ואגדה, זוהר וספרי קבלה אחרים תוך ציון מדויק של

המקורות. רבי מלכיאל יליד ליטא שלמד באיישישוק ובוואלוזין מנין הבקיות העצומה הזו ועוד בספרי זוהר.

בשנת תר"נ פנה אליו אחד שעמד להדפיס מחדש את הירושלמי ובקש ממנו לרשום מראי מקומות ומקבילות לירושלמי משאר הספרות התלמודית. הוא רשם מראי מקומות גם לזוהר ולתיקוני זוהר וזוהר חדש והוא מציין בהקדמתו כי לא סיים את המלאכה כי ישנם מקומות שעדיין לא רשם. בהקדמת ספרו הוא כותב שלא מוציא את חיבורו בשביל אהבת כבוד ולא שלבו הולך אחרי הבצע כי בזמן הזה חיבור לא מעניק למחברו כסף אבל הוא מוציא כדי שלא יאבד עמלו, ועד עתה היה טרוד בעול הרבנות מצעירותו וכשרואה שהשנים חולפות לקח מעט מתשובותיו להדפיסם, מאותם "מעט" הוציא בחייו חמשה כרכי שאלות ותשובות.

לא ימצא שמי בשום מחלוקת

בהיותו אברך צעיר בן כ"ו נתמנה לרבה של בודקי בפלך הורודנא וכבר באותה עת נדרש לחוות דעתו ההלכתית בשאלות חמורות. בשנים הראשונות לרבנותו היתה מצוקה כלכלית קשה והוא התבקש להתיר אכילת קטניות בפסח. לא בקלות הוא הסכים לבקשה ולבסוף התיר רק במקרה של אונס ולעניי העיר שנימוקו כי אדעתא דהכי לא נדרו ומנהג של איסור לא עדיף מנדר גם בהקדמת ה"דברי מלכיאל" הוא קובע ברכה לבני הקהילה בבודקי ששכן בתוכם ארבע עשרה שנה בכבוד גדול "ומוצא שפתי קדש היה להם".

בכלל בהלכות פסח החמיר מאד למרות שבאופן כללי אין למנותו עם המחמירים. היה לו נוסח מיוחד של שטר מכירת חמץ בו הוא החמיר לפרט גם דברים שלא נכללו בשטרות מכירה אחרים. סימן שלם הוא מקדיש בספרו (ח"ד סימן כ"א) לתקנות לעוסקים באפיית המצות.

באחת ממכתביו שטרם יתפרסמו הוא כותב: "רק ממחלוקת אני בורח בתכלית ובעזרת ד' לא ימצא את שמי בשום מחלוקת אשר נפוצה במכתבי עת או בחבורות אף כי הפצירו בי לגלות דעתי בקהל רב, כי אין דרכי לנצח רק נוכח האמת דרכי כי מעינים כאלו מתחלל השם ומתבזה כבוד התורה אשר גם מבלעדי זאת בעוונותינו הרבים ירד כבוד התורה הקדושה פלאים בעת הזו".

ועם זאת לוחם בתוקף נגד פורצי גדר, ואף בעירו נאבק קשות על סדרי החינוך לתינוקות של בית רבן ועל מנהגי ישראל המקודשים, ולא נתן לשונות.

לטובת הכלל

כל ימיו השתדל לטובת הכלל. התרת אשה מעגנותה, השכנת שלום בית, מציאת פיתרון הלכתי לבעיות כאובות, לנושאים אלו היה לו חשיבות ראשונית. כשפרצה מלחמת רוסיה ויפן הרבה טרח להוציא את בנות ישראל מכבלי העיגון ומזיקת חליצה. היו חיילים רבים שרצו להבטיח את שחרור נשותיהם לפני צאתם לשדה הקרב והוא תיקן נוסח מיוחד ומדויק לכל מקרה ומקרה כי לפעמים היו צריכים לסדר גט בזריות ומהירות רבה. לימים שמשו נוסחאות הרשאת גט אלו בארץ ישראל ערב מלחמת העולם השנייה עליהם חתמו חיילים לפני צאתם לקרב.

מעשה בזיבוק

סיפר הגרש"ש קרליץ זצ"ל מה ששמע מרבי שרגא פייבל אידלמן זצ"ל ששמע מעד ראה: פעם הובא לפניו אדם שנכנס בו 'דיבוק'. רבי מלכיאל נתן בידו ספר להחזיק בו והוא החזיק. אח"כ נתן לו ספר נוסף להחזיק ואז אמר ה'דיבוק': אני לא ראוי להחזיק ספר של הגאון מוילנא.

אמר רבי מלכיאל כי גם הספר הראשון היה של הגאון אבל את הספר הראשון הדפיסו אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות ואילו הספר השני הודפס ע"י אנשים יראי שמים ולכן יש בו קדושה. אח"כ שלח אותו רב למקובל אחד שיוציא ממנו את ה'דיבוק'. (עמודי שש)

עוד סיפר הג"ר שמריהו גריינמן זצ"ל בשם החזו"א על גודל טומאתו של אותו דיבוק שכאשר ראה בשבת קצה השולחן מגולה במקצת מחמת שנשמטה שם המפה היה מגפף ומנשק את השולחן במקום המגולה (מהג"ר דוד שמידל שליט"א וכן הובא בשמו בס' זכור לדוד ח"ב עמ' קנ"ט ק"ס)

מוטב שישאר ערל...

לא רק מורה הוראה ומשיב היה הרב מלומדה אלא גם מרביץ תורה גדול. בין כתבי ידיו ישנם שיעורים רבים בסוגיות הש"ס אותם מסר לפני בחורים בעירו.

תקיף מאד היה במלחמתו נגד הרפורמים. כאחת מתשובותיו (ח"ד סימן פ"ו) הוא שואל על אלו שדוחים את הברית ליום אידם כדי להזמין נכבדים שאינם בני ברית. הוא מוחה נמרצות על כך וגם כותב בחריפות נגד כיבוד נכרים בסנדקאות, מוטב שישאר ערל משנסייע לעשות דבר כזה בפרסום נגד הדת והדעת והילד ימול כשיגדל ועל בית דין להעמיד חוקי התורה על מכונם אבל לא לעשות כרצון איש ואיש.

באחת מתשובותיו (ח"ד סימן ס"א) הוא דן על שוחטים שסכיניהם לא היו יפים למרות שהם מוחזקים בכשרות בעירם ומספר על עצמו כי כשהוא מקבל שו"ב בעירו הוא בודקו הן באומנותו והן ביראת שמים וכל המידות הדרושים לכך, ואחר כך דן מצד "והייתם נקיים" ומברר דין זה עם מקורות מכל דברי חז"ל מקום שמוזכר ענין זה ואחרי הכללים שמביא שם לך זה ולדין "מפני החשד" ו"מראית העין" מביא את הפסוק: "ומצא חן ושכל טוב" שממנו לומדים שצריך להשתדל למצוא חן בעיני בני אדם, אבל אם ככה יעשה שלא לשמה, לכן מסיים הפסוק: "בעיני אלוקים ואדם" שאם יעשה שלא לשמה לא ימצא חן בעיני ד' ולכן עליו לעשות כל דבר לשם שמים וגם ישתדל שבני אדם לא יחשדו אותו.

אבל עדין לא התבאר בפסוק זה איך להתנהג, כי אדם יחשוב שאם יש איזשהו חשד כבר עליו להימנע לגמרי מכך ואם כך הוא יתבטל מהרבה מצוות מלעשותם כי תמיד יחשוב איך דנים אותו בני אדם וזה פיתוי היצר כמבואר בחובות הלבבות, ולכן נאמר "והייתם נקיים" שזה שייך רק כשהוא נותן מקום שיחשדו אותו בעצמו כמו בני גד ובני ראובן שלקחו נחלתם בעבר הירדן והיה מקום שיחשבו שהם מתרשלים מהמלחמה.

באדר תר"ע נסע להשתתף בוועידת הרבנים בפטרבורג שדנה בבעיות חמורות בעולם היהדות בה השתתפו מרן הגאונים רבי חיים מבריסק זצוק"ל רבי מאיר שמחה מדוינסק זצוק"ל ועוד. בדרכו חזרה ללומדה נסע ברכבת ולידו ישב האדמו"ר מסוקולוב ותוך כדי נסיעה ברכבת נפטר בה' ניסן בן ס"ג בלבד.

שוינ גינוג!

סיפר הגאון הגדול רבי מרדכי גיפטר זצוק"ל: בחורף תר"ע נפטרו בזה אחר זה בפתע מרן הגאון רבי אליעזר גורדון זצוק"ל מטעלו ואחרי הגאון רבי מלכאל הרב מלומד'ה ואחר כך הגאון רבי משה דבישבסקי זצ"ל רבה של סלבודקא. בהספד על רבי משה דבישבסקי בכה בכי תמרורים מרן הגאון רבי ברוך בער זצוק"ל ועורר את העם לתשובה על האסונות הגדולים בזה אחר זה. בסיום ההספד הכרת: ריבונו של עולם, שוינ גינוג! שוינ גינוג! כבר מספיק, כבר מספיק! ותקופה ניכרת לאחר מכן לא נפטרו גדולי תורה והי' הדבר לפלא.

הלויית הרב הגאון מלאמזא – תיאור פטירתו המודיע תר"ע

ביום א' אחרי, אחר הצהריים, התחילו לנסוע להסט' ציויאני-באר ז'בערך שעה 5 כבר אי אפשר היה להשיג עגלה ויחל העם ללכת רגלי. וכל כך הרבו ללכת לשם עד שכל הדרך יותר מ"ב ווירסטאות היתה. מלאה בני אדם, ובבא המסע על הסט' בשעה 8 כערב אי אפשר הי' לשער את ההמון הרב, שנאסף מכל עברים לחלק הכבוד האחרון לרבנו, מהסט' נשאו את הארון על כפים ובהיות הלחץ גדול עד מאד וכל אחד רצה לזכות במצוה עברו שבע שעות עד שהביאוהו ללאמזא בשעה 3 בבקר. ויהי אך בא הארון העירה התפרצו מן החלונות והמעקות קולות בכי ותחרר כל העיר. אנשים, נשים וטף בקול יללה נוראה מרורו בכי, כלם היו נעורים כל הלילה להכות לאורחם הנעלה, אשר זה אך ירח ימים לווה להתחנה באהבה ושמחה ועתה הובא משם גופו המת מונח בארון!... והיללה היתה כל כך גדולה ונוראה עד כי נדמה שגם כותלי הבתים ואבני רצפת הרחובות בוכים עמהם!... מיד הביאוהו לבית מדרשו, בהמ"ד הגדול שבו התפלל בקביעות, ויצגו אותו על שלחן נוכח הבימה, ומרגע זה עד שעה 4 אחר הצהריים היה הלחץ בבהמ"ד גדיל מאד ולא פסק פומייהו מלומר תהלים אף רגע אחד, כי גם תלמידי הגימניזיום באי לומר תהלים. כל החנויות, בתי המלאכה ואפילו בתי מאפה - מצה היו סגורים, והנפקא מינה שבין שבת ליום ההוא הי' רק בזה, שבשבת נראים בני אדם ברחובות וביום הזה כלתה רגל מן השוק, עד שכל איש

זר שבא העירה נשתומם לראות עיר ריקה לגמרי, כי כלם התאספו לרחוב בהב' וייעמדו צפופים בבהכ"ג הגדול עד אחר הת"ת, עד השעה הרביעית אחר הצהריים.

בעת ההיא היתה אספה. הרבנים שבאו לפה כמעט מכל הפלך ונכבדי לאמזא, התייעצו ביניהם על ארות משפחת הגאון המנוח ז"ל שנשארה בלי משען לחם, וסוף דבר החלט לחת לה תשעת אלפים רובל, ששלשה מהם נאסף תיכף ועל ששת האלפים נתנו וועכסלען בתנאי שכל זמן שלא יפרעו הוועבסלען תדור בהדירה של הקהלה וישלמו לה השכירות כמו בחייו.

אחרי ההחלטה התחילו הלוי'ה! בבהמ"ד הספידו בקצרה המו"צ מלאמזא הרה"ג ר' יוסף אברהם זינאורעצקי, ומיד נשאו את ארונו רק אנשים שטבלו לטהרתן, הפאליציי שלחה שוטרים לפקח על הסדר אך היהודים לא הניחום להתערב בין המלוים ויעשו בעצמם מסח על ידי חבלים שהחזיקו בני אדם מזה ומזה ונושאי המטה עם הארון וחלופיהן וחלופי חלופיהן הלכו באמצע עד בואם להדרך הנוטה מדרך המלך לבית מועד לכל חי. שם מסרו את המטה לחברת "הלויית המת" להביאו ער האהל שלפני בית הקברות ומשם נמסר לחברה גחש"א להביאו לבית הטהרה, ועד שטהרוהו והלבישוהו הפציר העם בהרב מגריעווא להספידו וימאן מפני כבודו של הרב מנאוויגראר שהוא הזקן מכל הרבנים שנאספו, ויכבדו את הרב הזה וימלא בקשתם וינאים במקום א', ובמקום שני נאם אחד המשולחים מהישיבה הק' דלאמזא, ובמקום שלישי נאם חתן המנוח, וכל הנאומים היה ביותר רק על אודות משפחת המנוח לבלתי עזוב אותם לנפול חלילה. בתוך כך עשו להנפטר כשורה ונפתחו דלתות האהל והעם התחיל לדחוק עצמו לבית מועד לכל חי ואז לא יכל עוד המסח לעצור בעד העם ותהי ממש סכנת נפשות. משערים כי בערך ששת אלפים איש היו על הבה"ק. הקבר שחפרו לו הוא בודד, ריק משכנים, סמוך לאהל. אנשי החברה שטהרוהו מספרים כי מעולם לא ראו כמותו נפטר שעברו עליו חמשה מעל"ע לא ירשלו בו רמה ולא יעלה סרחון כבגוף טהור הלזה, ינוח על משכבו בשלום וינחם ה' בתוך שאי אבלי ציון וירושלים את אבלי ואת כל המתאבלים עליו עמהם ומשתתפים עמהם בצערם מקרוב ומרחיק, אשר ביניהם הנני גם אנכי הכותב בדמע.

פסח חיים שמוקלעראווסקי מפיאנטניעא.

שהחיינו על קבורה

כתב הדברי מלכאל (ח"ה סימן קה): יש מקומות המקשטים את המתים ונותנים בקבר צידה וכסף, ובתחילת הקבורה מברכים שהחיינו, האם נוהגים כדן?

השיב על כך הדברי מלכאל: בדבר הקישוט י"ל שהוא כדי לחזק האמונה בתחיית המתים, וכדאיתא בירושלמי כתובות (פ"ב ה"ג) שר"י צוה שיתנו בידו מקל וילבישוהו בגדים לבנים, שיהא מוכן לתחיית המתים. אבל הכסף והצידה שטות, וצריך לבטל מנהג זה, וכדאיתא במ"ק (דף כו ע"ב) וביור"ד (סימן שנב). ועל דבר הברכה, לכאורה י"ל שצריך לברך על הקבורה, דהוי מצות עשה מקרא דכי קבור תקברנו (יעוין סנהדרין דף מו ע"ב), ולפי זה יש לומר שהקובר פעם ראשון יברך שהחיינו, כדן כל מקיים מצוה חדשה, אולם כתבו הראשונים והובא באבודרהם שאין מברכים שהחיינו אלא על מצוה שיש בה שמחה, ופשוט דבנ"ד הוי ברכה לבטלה וצריך לבטל מנהגם, עכ"ל.

איסור לעשות תמונות

בשו"ת דברי מלכאל ח"ג סימן נ"ח שמאריך לבאר לאסור בכלל עשיית תמונות אדם, מפנים שונים, ומסיים וכותב ז"ל: ואף צורות צדיקים ודאי לא ניחא להו לתלות צורותיהם בבתי, ובפרט לפמ"ש המקובלים שנמשך על הצורות רוח הטומאה, ולמה לנו לגרום שישרה רוח"ט על צורת צדיק, וגם דהא איתא בשבת ד' קמ"ט שאסור להסתכל בדיוקנאות ופרש"י שם והתוס' בע"ז ד' נ' דהיינו אף בדיוקנאות העשויות לנוי עכ"ל, ולפני זה באותו דיבור כותב הדברי מלכאל דעבירה גוררת עבירה כי עי"ז (שמורים היתר לעשיית תמונות) גורמים הרבה הרהורי עבירה כי אצל כל אחד נמצאים צורות נשים ולא די בהסתכלות בנשים שנעשה כהיתר בעוה"ר אלא שמסתכלים בצורות נשים אף בחדרי משכיתם בשעה שיכולים להנצל מהסתכלות והרהורים יעו"ש באריכות דבריו בזה.

עניינים נחוצים

ממורנו הגר"י טשזנר שליט"א

סימני ליל הסדר

א) ליל ראשון של חג הפסח נקרא ליל הסדר, כי מקיימים אז מצות רבות עם פרטים רבים, וצריך לעשות את הכל על הסדר. ובחלק מן הדברים הסדר מעכב. ואף שברוב מן הדברים אין הסדר מעכב, אבל מ"מ לכתחילה גם אותם צריכים לעשות כפי הסדר שקבעו חז"ל. ועוד שאם משנים הסדר יש הלכות מסובכות איך לנהוג הלאה, ורוב האנשים אינם בקיאים מה לעשות, לכן חשוב שלא להתבלבל. ולכן תיקנו הקדמונים סימנים, כדי לזכור את הסדר.

ה) הגר"ח פלאגי זצ"ל בספרו מועד לכל חי (סימן ד' אות כ"ט) כתב, שהוא פירש בסימן זה חמשה וששה אופנים. והביא שם שנים מהם.

אחד לרמוז ל"ד טעמים שבשילם נכנסו לכור הברזל לפרעה במצרים, והשני כנגד י"ד טעמים שזכינו לצאת ממצרים קודם הזמן ע"ש בנועם דבריו ואכמ"ל.

מא שהיסוד ושורש העבודה כותב שהם חמש עשרה סימנים, ואולם הגר"ח פלאגי כותב שהם ארבע עשרה, הוא משום שהראשון מונה הסימן 'מוציא מצה' לשנים והשני מונה אותם כאחד.]

ו) רבים נוהגים שבעל הבית מכריז לפני עשיית כל מצוה בליל הסדר את הסימן שלה. וכמו שכתב בספר יסוד ושורש העבודה, הג"ל.

ז) בהגדת 'ויגד משה' הביא שבספר האורה (סוף הלכות פסח) כתב: למען לא ישנה אדם בסדר תיקון הפסח כתיקון רבותינו יגרוס לו מסורת הללו מטעם רבינו הגדול וכו', [ומביא שם סימן אחר].

והוא כתב טעם נוסף לאמירת הסימנים לפני קיום כל מצוה שביליל הסדר, כי כל דבר שבקדושה צריך הכנה והזמנה, כמו שהביא המג"א ריש סימן קצ"ב מהזוהר, ולכן נוהגים לומר לפני ברכת הזמון "רבותי נברך" וכדומה. ולכן גם בליל הקדוש הזה תקנו קדמונינו ז"ל סימנים למצוות התלויות בו, ועל ידי אמירתן בפה מלא לפני קיום כל מצוה, הוי כמזמן עצמו אל הקדושה.

ח) עוד כתב שם בהגדת ויגד משה: שרבים נוהגים לומר כל הסימנים יחד לפני הסדר (לבד מה שאומרים שוב כל א' במקומו), ונראה דנכון לעשות כן, כדי לעורר תשומת לב התינוקות על כל מה שנעשה בלילה הזה ואז שפיר יקשה מה נשתנה הלילה הזה, מאחר ששמע על סימני הסדר מקודם, עכ"ל. אכן אין מנהגינו כן.

ט) ושם בעמ' ג"ט הקשה, מדוע לא נזכר בסימנים של קדש ורחץ וכו' זכר להסיבה, וכן אין בו זכר לארבע כוסות. ותיירץ שאולי מחמת שהסיבה אינה עיקר מצוה רק טפל לקידוש, למצה, ולכורך ולצפון שבסימנים, וכן הד' כוסות טפלים לקדש שהוא כוס הראשון. גם י"ל שד' כוסות נכללין בקדש ומגיד וברך והלל, דאלו הדברים תקנו להאמר על הכוסות, דשתאן שלא על הסדר לא יצא. ועל הסיבה אולי ס"ל בעל הסימנים כהרבי"ה שאינה נוהגת בזה"ז.

ב) גדולים רבים הביאו סימנים שונים, ישנם סימנים קצרים וישנם סימנים ארוכים. ובספר האבודרהם (בסדר ההגדה) הביא ששה סדרי סימנים קצרים. אבל בשו"ת מהרש"ל (סימן פ"ח) הביא מגדול אחד סדר סימנים ארוך עם פירוש, וכתב שעוד שכמה גדולים כתבו סדרי סימנים ארוכים עם פירוש.

ג) וכתב שנסאל, מדוע גדולים אלו עשו רשימות אלו שצריך אומן להולמן, כי לכא' היה טוב יותר לקצר כדי שיהיו הדברים מובנים בקלות. וביאר שבכוונה עשו כן, ומדעת כיוונו לכך לעשות חרוזות ומליצות כעין שיר, על דרך רוב חדוה ושמחה של אותה הלילה, ולהשתעשע עד שיעבור השינה מעל פניו, ולהיות עוסק ושומר רוב הלילה בליל שמורים. ועוד כיוונו בזה על דרך הפסוק 'השיר יהיה לכם כליל התקדש חג פסח' דמשמע שהכל יהיה בשירות ובעימות, עכ"ד.

ד) והתקבל ברוב תפוצות ישראל (בין בני אשכנז ובין בני ספרד ובין עדת התימנים) הסימן הראשון שהביא האבודרהם של קדש ורחץ וכו', המובא במחזור ויטרי (הל' פסח סימן ס"ה) בשם רש"י [כן הבינו מחברים רבים שהרי מביאו בשם רבינו שלמה בר יצחק, שזה היה שמו של רש"י. אכן יש לעיין בזה כי כשמביא המחזור ויטרי דברי רש"י מביאים בשם כינויו 'רש"י', ואולי רבינו שלמה זה היה גדול אחר עם אותו השם של רש"י. ובכל אופן סדר זה הוא מזמן הראשונים, שהרי רבינו שמחה בעל המחזור ויטרי נחשב כתלמיד של רש"י]. ויש המייחסים אותו לרבינו שמואל מפלייזא, מבעלי התוספות (עין תפלה).

ה) וכתב בספר יסוד ושורש העבודה (שער ט' - שער הצאן - בתחילת פרק ו', בסדר ההגדה) וז"ל: סימנא מילתא היא בהני חמשה עשר מלות של הסדר קדש ורחץ כו', כי נרמזו בו סודות גדולים ונפלאים מאוד. וע"כ בעבודה זו יאמר גם סימניה בפה מלא, דהיינו קודם הקידוש יאמר בפה מלא: קדש, וקודם הרחיצה הראשונה יאמר: ורחץ, וכן כל הסדר עד נרצה יאמר ג"כ בפה מלא: נרצה. ומהראוי להודיע לאנוש כערכי, כי כל הסדר של הלילה הזה הוא ע"פ הגמרא הקדושה, ונתקן ע"פ תקון וסדר העולמות העליונים הקדושים. ומי

לכן די לומר "קדש" וכל אחד יודע שמקדשין על כוס יין. וכן יודעים שצריך לשתותו בהסיבה. "ורחץ" כל אחד יודע דיני נטילת ידים. "כרפס" לזכור שצריך לאכול הכרפס, וידוע שהוא ירק שצריך לטבולו במי מלח וכדומה.

י' ול"ג פשוט שמטרת הסימנים היא להזכיר בקיצור את סדרן של כל מצוות הלילה למען שלא ישכח או יטעה. אבל אין צורך להזכיר כל פרטי הדין של כל אחד ואחד של הסימנים האלו.

סידור הקערה

ה) **אמנם** החיי אדם (סוף סימן ק"ל בדיני הסדר בקערה) כתב: שיניח בקערה ג' מצות ויכסה אותם במכסה כמו בשבת ויו"ט. אך מה שנוהגין לכרוך המצות ומניחין המטפחות בין מצה למצה, הוא מנהג בורות. ועליהם הזרוע מימין, וביצה משמאל. מרור לברכה באמצע, חרוסת תחת הזרוע, כרפס תחת הביצה, מרור לכריכה באמצע. וסדר זה אינו מעכב.

ו) **אך** בלקוטי מהרי"ח כתב בדיני הסדר: הנה המהגה להניח מטפחות בין מצה למצה, וכתב בחיי אדם (כלל ק"ל סעיף י"ט) שהוא מנהג בורות. אך עיין בסידור ר' קאפל שכתב טעם לזה עפ"י סוד ע"ש, ועיין בשו"ת חת"ס או"ח סימן נ"א שלא לפשוט יד במנהגי ישראל, כי אותן שחושבין שהם מנהגי בורות הם בארות חצובים ממקור מים חיים ע"ש, עכ"ל.

גם בספר טעמי המנהגים (הערות לסימן תק"כ) אחר שהביא דברי החיי אדם הנ"ל סיים, ולא ראיתי לנהוג כן, וגם שאלתי הרבה גדולים יראים ושלמים, וכולם פה אחד שהמנהג לכרוך המצות, ומניחין המטפחות בין מצה למצה.

ז) **אמנם** טענה זו שאין לשנות מנהגי ישראל על החיי אדם, לכאורה אין לה שום יסוד. כי המנהג הישן (לפני האריז"ל) היה שלא להפסיק בין המצות, והחיי אדם בא לחזק המנהג הישן, שלא לקבל מנהגים חדשים שלא שמעו אבותינו. ועוד שאין מנהג זה מבואר בדברי האריז"ל עצמו רק הובאו בשמו אצל תלמידיו (או תלמיד תלמידיו) וכבר כתב החיד"א (בשם הגדולים ערך ר' חיים ויטל), שאין לסמוך אלא על כתבי בנו (של המרח"ו) ר' שמואל ויטל, ולא על שאר הכתבים המיוחסים להאריז"ל שהתבדרו בעולם, ע"ש היטב.

ח) **וזהו** עוד גדולים שס"ל כהחיי אדם. ובספר ארחות חיים החדש (ספינקא) שם, הביא בשם ספר מאורי אור שכתב, המשימים סמרטוט בין כל אחד ואחד מג' המצות, יתר כנטול ובלבול הדעת, דעיקר לחם עוני שעונין עליו דברים, ויהיו מגולין תמיד ושוכבים זה על זה כלחם משנה דשבת, מלבד בשעת קידוש וכו'.

ט) **ובן** הובא בפסקי הגר"ש קמנצקי הנ"ל שאמר שאין כ"כ טעם בזה (להפריד בין המצות) וכן הוא משמעות הרבה אחרונים שכתבו שיש לכסות המצות במפה כמו בשבת ויו"ט, ולא הזכירו כלל ענין הפסק מפה בין המצות. ע' במ"ש הכנה"ג בספרו פסח מעובין (אות רכ"א) וכן בהגדת מהר"ל מפראג (דברי נגידים, סדר הקערה) הזכיר סודות נעלמים בענין כיסוי המפה על גבי ג' המצות, ולא הזכיר כלל ענין הפסק מפה בין המצות. משמע שאין מדקדקין בכך. ואם נותן הפסק מפה יכול לבא לידי תקלה שבשעת לחם משנה יהיה הפסק בין המצות, ולכן עדיף שלא יתן מפה ביניהם, עכ"ד.

י) **ולמעשה** היו גדולים שנהגו כך ואחרים נהגו כך, וכל אחד ימשיך במנהג אבותיו, כי לכל מנהג יש טעם וא"א לנהוג את כל המנהגים יחד.

יא) **וכיום** מצוי "קערה של פסח" בת ארבע קומות, שבשלוש קומות התחתונות מניחים מצה אחת בכל קומה, ובקומה העליונה את סימני הסדר - הזרוע והביצה וכו'. וזהו כדעת המקובלים שיש להפריד בין המצות, אבל לאלו הנוהגים כפי הפשט שיש לחבר המצות יחד אין קערה זו מתאימה להם.

א) **כתב** בהגדת ויגד משה (עמ' י"א) הנה בגמרא (פסחים ק"ד.) לא נזכר כלל קערה, אלא 'הביאו לפנינו מצה' וכו'. ופירשו התוספות שהביאו לפניו שולחן והמצה ומרור עליו. אך בראשונים ובטור ובשולחן ערוך (ריש סימן תע"ג) כבר מוזכר שמביאין לפני בעל הבית קערה שיש בה שלוש מצות וכו'. ונראה שהמנהג בא מהא דבזמן הש"ס היו אוכלים כל אחד על שולחן קטן מיוחד לפניו, והיו נוהגים לעקור השולחן לפני שאלת מה נשתנה ולהחזירו שוב לפניו לאמירת עבדים היינו, או מצה זו וכו', כמבואר בגמרא דף קט"ו: וברמב"ם (פרק ח' הל' ד'), למה עוקרים את השולחן כדי שיכירו תינוקות וישאלו. אבל התוספות שם ושאר ראשונים כתבו דזה היה לדידהו שהיה שולחן קטן לפני כל אחד, אבל אנו ששולחנות שלנו גדולים ואיכא טורח לסלקן, נהגו לסלק הקערה שבה מצה ומרור וב' תבשילין לסוף השולחן, ודי לנו בכך, והוא לנו במקום עקירת השולחן. ופסקו כן בטור ושו"ע (סימן תע"ג ס"ו) שאחר אמירת 'הא לחמא עניא' יצוה להסירם מלפניו ולהניחם בסוף השולחן כאילו כבר אכלו כדי שיראו התינוקות וישאלו. וכשמתחיל 'עבדים היינו לפרעה' מחזיר הקערה לפניו, על כן הוצרכו לתת המצה ויתר הדברים בתוך קערה כדי שיוכלו לסלקן ולהחזירן בנקל. וכ"כ במהרי"ל כלשון הזה.

ב) **אכן** המג"א (סימן תע"ג ס"ק כ"ה) כתב ועכשיו לא נהגו להסירם, משום דאין היכר לתינוקות בזה דיוודעים שאלו הדברים לא ניתנו על השלחן לצורך אכילה, אבל בזמן הגמ' היו רגילין לעקור השולחן, עכ"ל. וה'חק יעקב' כתב שיש נוהגים לצוות להסיר הקערה אבל למעשה אין מסיירין (וכנראה כוונתו שאז ישאלו הילדים מדוע לא מקיימים בקשתו) אבל דעת המ"ב שם שעדיף לסלק הקערה כמש"כ חז"ל.

ג) **עוד** כתב הויגד משה (עמ' י"ד) שמשמעות השו"ע והרמ"א שם (סעיף ד') לסדר הדברים (הזרוע והביצה וכו') לא על המצות עצמן אלא סמוך להם. אמנם מלשון האריז"ל (המובא בארוכה בבאר היטב שם סק"ח) מבואר שיסדר אותם על המצות עצמן שכתב 'ותניח אלו הדברים למעלה מן הג' מצות'. אולם בכף החיים (שם אות נ"ח) פירוש דברי האריז"ל שהכוונה סמוך להם. אך המנהג לסדר עליהם ממש, עכ"ל.

ובן הובא בספר פסקי הגר"ש קמנצקי לפסח שאמר שגם אם המצות מונחות על השולחן, והקערה הוא סמוך להם, נקרא "על המצות" ואין בזה קפידא. ואין ראיה מלשון הפוסקים, דאמרינן בכמה מקומות (פסחים ס"ג: מנחת כ"ז. ס"ב. צ"ח. ועוד) 'על בסמוך', עכ"ד, וכ"כ רש"י בחומש (במדבר ב' כ').

ד) **שוב** הביא בויג"מ (עמ' י"ט) דבסידור האריז"ל למוה"ר יעקב קאפל כתב, יקח קערה גדולה ומניח מפה יפה על הקערה ויניח עליה ג' מצות וכו', ובין כל מצה יהיה הפסק במפה יפה לא כמו בשבת [שמניחים הלחם משנה יחד תחת מפה אחת] וכו'. כי הג' מצות כל אחד רומז לכוונה מיוחדת לכך צריך הפסק בין כל אחד אחד, וגם יהיה מפה למעלה לכסות את כולם, עכ"ל.

ובספר קול יעקב הביא טעם אחר שיהיה מפה בין כל אחת ואחת, כדי שכשיבא לקחת אחת מהן לא יעבור על המצות העליונות [שהרי אין מעבירין על המצות], דהא מחוייב לבצוע ולחצות האמצעית בעוד שהעליונה מונחת עליה.

דברים יסודיים ברורים ובהירים, המאירים את העיניים ומעוררים את הלבבות
ממורנו ורכנו הגאון הצדיק רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל רב ומנהיג קהילתנו הקדושה
אשר כתב בעצמו בגליונות 'המעין', ולא נתפרסמו בכתביו שיצאו לאור

יצר הרע - חמץ שבלב

ע"י חסרון בזריות. האדם יודע על גודל החשיבות של לימוד התורה, על מעלת התפלה כשהיא בשלימות ובכונה, עשיית חסד וכו', אבל כבודות הגוף והעצלות וחסרון החשק הם המעכבים מלקיים ולהזדרז לתפוס את המצוות, ולפעמים גרוע מזה, שהעצלות מביאה את האדם לחשוב על המצוות שהן אינן כ"כ חשובות ח"ו, והכל מפני שהוא עצל מלקיימם כדין.

החמץ גם רומז על גאווה והתנשאות, כמו החמץ שתופח ועולה, כך האדם מנפח את עצמו בחשיבות עצמית עד שהפגיעה הקטנה ביותר בכבודו גורמת לו לכעס גדול. בימים אלו צריך ליזהר במיוחד מהכעס. קורה שמפני הכנות החג כל בני הבית נמצאים בבית יותר מהרגיל, ומפני קוצר הרוח ומעבודת הנקיון הקשה אם מישוהו אומר מילה לא רצויה, או שלא עוזר מספיק, ואף לכלך איזה מקום שכ"כ קשה עבדנו עליו, מיד מתפרצים בכעס וקטטות, וזה ממש הפך מטרת הימים האלו, ומקלקל את האוירה הרצויה. המטרה העיקרית אינה נקיון הבית אלא נקיון הנפש, וצריכים ליזהר בזה מאד שישכון בבית אהבה שלום ואחוה.

(ביסן תשמ"ט)

ימי הפסח המה לעם ישראל בכלל ולכל יהודי בפרט ימים של התחדשות, והזדמנות גדולה היא להתחיל בהם דף חדש בעבודת השם. ההתחדשות הוא יסוד גדול בעבודת התשובה, וכמו שכתב החסיד רבינו יונה ז"ל, אדם אשר פשע וחטא ובא לחסות תחת כנפי השכינה ולהכנס בדרכי התשובה אשכילך ואורך בדרך זו תלך, ביום ההוא ישליך מעליו כל פשעיו ויעשה עצמו כאילו בו ביום נולד ואין בידו לא זכות ולא חובה וזה היום תחילת מעשיו, ודרך זו תביאנו לשוב בתשובה שלימה, עכ"ל.

יציאת מצרים בזמנה היתה יום הלידה לעם ישראל, וגם בזמנינו בימי הפסח אפשר להולד מחדש ולהשיג בהם קדושה וטהרה כאילו היום בא לעולם, שכבר מימי קדם סגולתם של הימים להתחדשות ולידה מחדש. חמץ רומז ליצר הרע, מפני כך בימים אלו אין אנו אוכלים חמץ, ואף בביתנו לא ימצא שום חמץ, שאנו בימים אלו כתינוק שנולד, שבימיו הראשונים מקפידים שמאכלו ובגדיו יהיו נקיים וטהורים, סטריילים, שכל חיידק קטן יכול לגרום לאסון. כך אנו מנקים ומשפשפים את ביתנו ונזהרים שאפילו משהו חמץ לא יראה ולא ימצא בהם, ולא יעלה על שלחנו.

ובאמת מהו הקשר בין חמץ ליצר הרע, אלא חמץ נוצר ע"י שהייה ועצלות, כך כל החטאים באים בעיקר

שמעו ותחי נפשכם!

ניתן להאזין לשיחותיו המאלפות של
הגאון רבי יהונתן פרלמן שליט"א
במספר טלפון 0733-71-84-36

גליון שבת הגדול - חג הפסח
יוקדש אי"ה לזכרו ולע"ג של מורנו
ורבנו הגאון הצדיק
רבי שמשון דוד פינקוס זצוק"ל
לרגל יום הירצייט
- היה שותף בזכות גדולה זו -

לתרומות / לתגובות בעמדת נדרים פלוס:
עניינים נחוצים - תורת רבותינו שבדרום
או במייל: viv22v33@gmail.com

נאה דורש

פנינים ממיטב המגידים בהוצאת "יפה נוח"

קרבו - קרבה לה'

אדם כי יקריב מקום (א, ב)

בחור חלוני הגיע לשיבה תיכונית, 'נשרף' וחזר בתשובה שלמה. בבחירות לאחר מכן הוא התגייס לסיע בשכנוע מצביעים שאינם שומרים תורה ומצוות, ומאחר ונחן בפשר שכנוע, עלה בידו לשכנע מאה חלונים להצביע למפלגות חרדיות.

הפעילים התפעלו ממנו ביותר, והכניסו אותו למעונו של רבי אהרן יהודה ליב שטיינמן זצ"ל. כששמע הרב שטיינמן את פעלו של הבחור, התפעל ממנו ואמר: "ישר כח, עשית קדוש ה' גדול!"

אמר הבחור: "כבוד הרב, אני כבר בגיל השדוכים. אני מבקש שהרב יברך אותי שאקבל שדוך עם דירה מסודרת".

הרב שטיינמן הביט בו כאלו הוא נפל מהירח. "מה??? בנית בגן עדן מאה עולמות, ואתה מוכן למכר אותם בעבור דירה?!"

השיב הבחור: "כבוד הרב, אני בא ממשפחה חלונית. אבא שלי לא מרצה מכף שחזרתי בתשובה, והוא לא יתן לי שקל אחד לחתונה. אין מי שידיאג לי לדירה!"

"אם כן, על אחת כמה וכמה שהקב"ה ידיאג לך", אמר לו הרב שטיינמן. "הרי אתה בן של הקב"ה. וכי יעלה על הדעת שהקב"ה אומר שמי שיש לו אבא - הוא ידיאג לו לדירה, ומי שאין לו אבא שדואג לו - ישאר בלי דירה? כיצד חושב אתה לבזבז את שכר המצוה שעשית על דירה שתקבל בין כך ובין כך?!"

באותו רגע קבל הבחור שיחת מוסר שהייתה שוה כמו מאה שיחות, הוא הבין מה צריך להיות המבט על מצוה ועל קרבת ה'. עשית מצוה וזכית לקרבת ה', במה אתה מחליף את המצוה? במה אתה ממיר אותה?!

אדם צריך לקחת את התורה והמצוות שהוא עושה ולנצלן לקרבת ה'. זה קרבו!

(רבי גואל אלקריף שליט"א - נאה דורש החדש על ויקרא)

להתעורר לתשובה על ידי הקרבת הקרבו

וכמו ידו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו (ד)

כל הענין של כפרה על ידי הקרבת קרבו דורש הסבה. הרי האדם חטא, הבהמה לא חטאה, ומדוע שהיא תשמש לו כפרה לחטאיו? איך הקרבת קרבו מכפרת על החטא?

אומר רבי ברוך דב פוברסקי: כדי שהקרבו יכפר לחוטא על חטאו, עליו 'להרגיש' את המעשה שהוא עושה. האדם רואה לנגד עיניו כיצד הבהמה נשחטת והוא אומר לעצמו: בעצם אני עצמי הייתי אמור 'להשחט' ולמות על החטא שלי. ההרגשה הזו מעוררת אותו לעשות תשובה, וזו הנקודה המכפרת על חטאו!

אם אדם מקריב את הקרבו, אך לבו אטום למעשה ההקרבה ואינו מרגיש מאומה - אין ערך למעשהו ואין תועלת בהקרבת הקרבו. זו הסבה ש"זבח רשעים תועבה" (משלי כא, כו), כי אמנם הם מבצעים את הפעולה השכנית של הקרבת הקרבו, אך הפעולה הזו אינה משפיעה עליהם במאומה. הרשעים נשארים ברשעונתם ואינם משתנים לטובה.

מעשה באדם שבא למסיכולוג ואמר לו: "אני זקוק לעזרתך".

"מה קרה?" שאל הפסיכולוג.

ספר האיש: "עברתי תאונת דרכים. כשהאמבולנסים הגיעו למקום הארוע, אמרו לאנשי ההצלה בצניות: אין לכם מה להתאמץ.

ממילא אף אחד לא יצא מפה חי..."

אמר הפסיכולוג: "נו, הרי כעת אתה נצב מולי, בריא ושלם, משמע שנצלית מן התאונה..."

"קרה לי נס", אמר האיש. "יצאתי מהתאונה ללא פגע".

"אם כן, מה הבעיה? למה אתה זקוק לעזרתי?" תהה הפסיכולוג.

השיב האיש: "בזמן ההמתנה להגעת כחות ההצלה הייתי שרוץ בתוך הרקב. הרקב היה מעוף כלל, השמשות היו מנפצות לרסיסים. באותה שעה חשבתי בלבי: הרי כל זה יכול היה לקרות לי... יכלתי להמחץ כמו הרקב המעוף... מאז המחשבות הללו טורדות את מנוחתי והן גרמו לי לטראומה רצינית. אני מרגיש שהשתנתי, נהייתי אדם אחר. בעקבות זאת התחלתי להסתכל על החיים במבט אחר. ואגלה לך משהו: אחרי הנס הגדול שקרה לי, התקרבתי לבורא עולם והתחלתי ללכת לבית הכנסת..."

"נו, ואיך זה?" התענין הפסיכולוג, "אתה חי עם זה בשלום? זה מתאים לך?"

השיב האיש: "אני מודה ומתודה: זה לא כל כך מתאים לי..."

"מדוע?"

אמר האיש: "אני אסביר לך. בכל בקר אני פותח את תפילת שחרית באמירת פסוקי הקרבנות. אבל יש לי בעיה עם זה, אני לא מבין את כל הענין של הקרבנות. אם אדם חושא - הוא צריך להעניש, ומה פתאום הוא שוחט את הבהמה? רחמנות עליה?!"

אמר לו הפסיכולוג: "הרי ממש עכשיו אתה עצמך נותן את התשובה לך. ספרת לי שנצלית מהתאונה והיית שרוץ בתוך הרקב המעוף, וחשבת לעצמך שאתה עצמך היית יכול להיות במצב הזה... גם ספרת שבעקבות המחשבה הזו התקרבת לה' והתחלית להתפלל בבית הכנסת. והרי זה בדיוק הפתרון של הקרבת הקרבו: האדם אומר לעצמו: בעצם יכלתי 'להשחט' בעצמי, וההרגשה הזו מעוררת אותו להתקרב לה'".

(רבי שלמה לוינשטיין שליט"א - נאה דורש החדש על ויקרא)

המעביר על מדותיו

ונפש כי תחטא ושקמה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ומשא עינו (ה, א)

בספר "דן וידן" כתוב, שבפסוק זה שמון רמז נפלא לדברי הגמרא (ראש השנה יז ע"א): "כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו, שנאמר: 'נשא עון ועבר על פשע'. למי נשא עון? למי שעובר על פשע", ופרש רש"י: "המעביר על מדותיו - שאינו מדקדק למדד מדה למצעים אותו, ומניח מדותיו והולך לו".

כשאדם מביש את חברו ומשמיץ נגדו קול אלה - על החבר לדעת כי ה' אמר לו למלל! והסבה לכך היא משום שהמקלל חטא, ומשמים רוצים לנקות אותו בעולם הזה במקום בעולם הבא, ולכן מביאים עליו יסורים, מבישים אותו, מקללים אותו. והנה שמרמז הכתוב: בגלל ש'ונפש כי תחטא' - לכן הביאו עליה משמים ש'ושקמה קול אלה".

וממשיך הכתוב: "והוא עד או ראה או ידע" - המקלל יכול לענות למקלל, יש לו מה להשיב לו בחרה... ואף על פי כן, "אם לוא יגיד" - אם הוא מעביר על מדותיו ושוחט, מה שכתוב: "ומשא ענו" - הקב"ה מעביר לו על כל פשעיו.

רמז נפלא נוסף יש בכתוב (בראשית ג, יז): "כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיד וחסאתם כי רעה גמלנו". המלים: "אנא שא

נא" נקראות ישר והפכה. באו אחי יוסף ואמרו לו: נכון, אנחנו מודים! הרסנו לך את החיים, בשנים היפות ביותר של חייה, מגיל שבע-עשרה, ישבת בגלגלנו בבית סהר, עקרונו אותך מבית יעקב והשלכנו אותך לארץ סמא, אלצנו אותך לעבד נסיונות קשים מאד. הכל אמת, וכל מה שתחליט לעשות לנו - אכן מגיע לנו כדון. אבל אנחנו רוצים להציע לך עסקת חיים: "אנא שא נא" - ישר והפכה. אם אתה תעביר על מדותיה ותמחל לנו - תקבל בחזרה מן השמים שימחלו גם לך, כי כל המעביר על מדותיו מעבירים לו על כל פשעיו. ידועים דברי הגאון מוילנא זצ"ל על הפסוק (שמות ל, יב): "ונתנו איש כפר נפשו לך", תבת "ונתנו" נקראת ישר והפכה, ללמד כי מי שנותן צדקה - נותנים לו בחזרה מן השמים.

צריכים לזכור שעמק הדין בשמים, על כל חשא וחשא - הוא נורא ואים. מי שזוכה לקבל יסורים בעולם הזה - נחשב שיצא בזול. היסורים מנקים אותו פה ולא שם. אבל יש לנו עצה נפלאה, הזולה ביותר שיכולה להיות: להעביר על המדות! פגעו בה, אתה יכול לענות, ואתה שותק! זה ברור שלא קל לשאת, ומכל מקום זה הרבה יותר קל מייסורים אחרים נוראים שאנשים עוברים כאן בעולם הזה, וקל וחומר מהייסורים שעוברים למעלה בעולם הבא.

(רבי אליהו דיסקין שליט"א - נאה דורש החדש על ויקרא)

טאלת השכור ותשובת הרב

והוא עד... אם לא יגיד ונשא עונו (ה, א)

בקרית סבעון יש רב בשם הרב זילברשטיין. ספרו לי שבמהלך שיעור שמסר נכנס שכור עם בקבוק זכוכית בידו, רץ לכוון הרב, וצעק: "אם לא תענה לי - עכשו אני הורג אותך!"... כל הנשים שהיו שם החלו לצרח, ולברח מבית הכנסת. רק הרב נשאר רגוע. "תענה לי?" צעק השכור, "למה נשים פסולות לעדות?" לך תסביר לשכור למה נשים פסולות לעדות... אמר לו הרב: "אם אתה רוצה להרג אותי - תהרג אותי עכשו! אם אתה רוצה לשמץ תשובה - שב בשקט..." השכור התישב, והרב אמר לו: "תאר לך שנשים היו כשרות לעדות. היה מגיע שכור כמות, עם בקבוק זכוכית ביד, ומאים על אשה: בואי להעיד לטובתי או שאני הורג אותך! והיא הייתה מעידה. רק גבר לא מוכח ממה!" הוא הרכין ראשו וברך...

(רבי שלמה לוין שליט"א - נאה דורש החדש על ויקרא)

הדרכון שפותח את כל השערים

או עשק את עמיתו (ה, כא)

בירושלים התגורר הרבי הקדוש רבי גדליה משה מאויעה, בנו של רבי שלומקע מאויעה זצ"ל. רבי אליהו רוט, שזכה להיות המשמש בקדש של רבי שלומקע, ספר: שעות ספורות לפני שרבי גדליה משה נפטר, ראיתי אותו משנן עשרות פעמים את מזמור ט"ו בתהלים: "מזמור לדוד ה' מי יגור באהלך מי ישכן בהר קדשך. הולך תמים ופעל צדק ודבר אמת בלבבו. לא רגל על לשנו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרבו". התפלאתי, ממשיך רבי אליהו לספר, ושאיתי אותו מה פשר החזרה על המזמור הזה כל כך הרבה פעמים? וכך השיב: אדם שנוסע למדינה זרה חייב להצטייד בדרכון ובזיוה. לא כל המדינות מעניקות אשרי כניסה לאזרחים מכל המדינות. אולם יש דרכון שנקרא "דרכון אינטרנשיונל". זהו דרכון דיפלומטי המעניק לאנשים חשובים במיוחד, והוא מעניק אפשרות כניסה בשעריה של כל מדינה. להבדיל, המשיך רבי גדליה משה, בשמים יש הרבה היכלות קדש, כשלב אחד שער כניסה משלו. יש שער שנפתח לנשמה שעבדה על עצמה בעולם הזה בענין תפלה, ויש שער שנפתח לזו שעבדה על עצמה בענין למוד תורה, וכן על זה הדרך עוד שערים שנפתחים בפני מי שעבד על עצמו בנושאים אחרים.

אבל יש דרכון שפותח את כל השערים בשמים! מי שמחזיק בו - יכול לגור באהל ה' ולשכן בהר קדשו. ומי הוא בעל הדרכון הזה? דוד המלך מפרט: "הולך תמים ופעל צדק ודבר אמת בלבבו לא רגל על לשנו לא עשה לרעהו רעה", מי שאף פעם לא עשה לרעהו רעה ונזהר שלא לבגש את ידידיו וקרוביו. ואני יכול להעיד על עצמי, סים רבי גדליה משה, "שאף פעם לא פגעתי במישהו. לא גרמתי רע לאיש. עכשו, כשאני עומד לעצם את עיני ולעלות לשמים, כפיכיל לארץ אחרת - אדקק לזיוה' שתפתח עבורי את השערים. אני משנן לעצמי את פרטי הזיוה שאתה בעזרת השם יפתחו לי השערים".

גיואלדיג! שיהי יכול להעיד על עצמו עדות שכזו!

(רבי אהרן טויסיג שליט"א - נאה דורש החדש על ויקרא)

חדש ניסן

חדש אשר בו ישועות מקיפות

בפיוט הנאמר ביוצרות של 'פרשת החדש', נקרא חדש ניסן - "חדש אשר בו ישועות מקיפות". מפרשים רבים עמלו לפרש משפט זה. יש שפרשו שחדש ניסן נמצא בין חדש אדר לפניו וחדש איר לאחריו, וכיון שראשי התבות של חדש אדר הן אני ה' רופאך, וגם ראשי התבות של חדש איר הן אני ה' רופאך, נמצא ששני החדשים המקיפים את חדש ניסן הם חדשים של ישועות. ה"שם משמאל" מביא פרוש נוסף בשם האדמו"ר מגור בעל ה"חדושי הרי"ם":

אדם בא למנהל בנק ואומר: "אני רוצה מאה אלף דולר הלאה".

שואל מנהל הבנק: "יש לך בטחונות לתת לי תמורת ההלוואה?"

"לא, אין לי כל בטחונות", עונה האדם.

"מצטער מאד", אומר מנהל הבנק. "בלי בטחונות איני יכול לתת לך מאומה".

הדבר ברור ומוכן מאליו. מדוע שיתן לו סכום כלשהו ללא כל בטחונות? הוא כלל לא מכיר אותו!

אומר הכיטון: כאשר אדם בא לבקש ישועה מהקב"ה, הקב"ה שואל אותו: יש לך אשראי בשמים? על בסיס מה אפשר לתת לך את בקשתך?

אך בחדש ניסן יש הנהגה אחרת. "החדש אשר בו ישועות מקיפות!" כשהקב"ה הוציא את בני ישראל ממצרים, הם היו במצב של "ואת ערם ועריה" (יחזקאל טו, ז), ללא כל מצוות בידם, כשהם שקועים במ"ט

שערי סמא.

משה רבנו בא להודיע לעם ישראל על הגאולה, והם אמרו לו: איך יגאל אותנו הקב"ה? הרי כל ארץ מצרים מלאה עבודה זרה שלנו! ואכן חז"ל (מדרש תהלים מזמור קז) אומרים שעם ישראל במצרים היו כה דבוקים במצרים ובתועבותיהם, עד שהם היו נאבד הנתון במעי הבהמה, וכפי שהרועה שולח את ידו למעי הבהמה ומוציא את העבד, כך הקב"ה הוציא את בני ישראל ממצרים.

אמר לו הקב"ה: לך אמר להם: "משכו וקחו לכם צאן למשפחותיכם וישחטו הפסח" (שמות יב, כא). דרשו חז"ל (מכילתא שם): "משכו ידיכם מעבודה זרה והדבקו במצוות". ברגע האחרון נתן להם הקב"ה שתי מצוות - דם פסח ודם מילה, ורק מכון הם יצאו ממצרים.

אך לא רק במצרים לא היו להם כל זכויות. מובא בחז"ל (ילקוט שמות קמז רלח), שגם כאשר עברו ישראל את ים סוף, טען עווא, השר של מצרים, לפני הקב"ה: מה נשתנו אלו מאלו? הללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה!

אבל הקב"ה לא התחשב כלל בכך שאין בידינו זכויות, ונתן לנו ישועה 'בהקפה', על סמך התחביתנו שבעוד חמש יום נקבל את התורה.

אומר הפיוט: חדש ניסן הוא "החדש אשר בו ישועות מקיפות". בחדש זה אפשר לקבל ישועות בהקפה. אדם שקווק לישועה גשמית או רוחנית - יכול לבקש אותה בחדש הזה על אף שאין בידו זכויות, ולקבל אותה על חשבון הקבלות שיקבל על עצמו מכאן ולהבא.

כמה צריכים אנו לנצל את הימים הגדולים של חדש ניסן!

(רבי ברוך רוזנבלום שליט"א - הגדת נעמות יאמר)

חדש חדש חדש חדש חדש חדש

יצא לאור הספר הנפלא

"לב חיים"

על סדר חמשה חומשי תורה

מלא וגדוש בפניני חכמה ודעת ויראת אלקים

שנאמרו על ידי

הגאון הצדיק רבי חיים עזרא ברזל זצ"ל

*

בברכת מרנן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל וראה"י הגר"ג אדלשטיין שליט"א

*

להלן ציטוטים ממרנן ורבנן בעת הלוי'

מרן הגראי"ל שטיינמן זצ"ל:

נדיר למצוא בדורות האחרונים עובד ה' כמותו, היה ניכר עליו היטב כל הזמן שהוא היה "עובד". איך שהוא עבד את ה' כסדר, כל מי שזכה לראות את התפילה שלו, או לראות איך שהוא אמר ברכה, שהיה מתוך עבדות עצומה ונוראה. עובד ה' כמותו ממש מיחידי הסגולה של הדורות האחרונים.

מרן הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל:

הלא הוא הי' הדמות בישיבה של יגיעת התורה, של מחדש בתורה, הדמות של היראת שמים, והדמות במידות טובות. ראו בו מעלות של קדושה הן בתורה הן בתפילה, וממש קיים ללא היסח הדעת את הלכה של "שויתי ד' לגנדי תמיד".

מרן הגר"ש וואזנר זצ"ל:

הכרכתיו מנעוריו שהמית את עצמו באהלה של תורה, והשלים את עצמו בצורה נשגבה בעבודת המידות ועבודת התפילה, ידוע שהוא זכה להתפלל את כל התפילות שלו באופן של לשפוך לבו לפני נורא עלילה. וכל ימיו היה עומד נוכח פני ה', והיה מרומם את כבוד ה' וכבוד תורתו הקדושה, ומזכה הרבים במדרגה ראשונה.

מתוך מכתבו של מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א:

היה מיחידי סגולה של הדורות האחרונים, במסירות נפשו וכוחותיו להרבצת תורה ולהרבות כבוד שמים, ובנועם אמרתו ובחן אשר הוצק בשפתותיו זכה לעורר את הלבבות ולהשיב לב בנים לאביהם שבשמים. בודאי זכות גדולה להאיר עיני לומדי תורה מביני מדע בדברי תורתו.

לרגל ההוצאה המחיר 20 שח בלבד

מחיר מסובסד - למעלה מ-450 עמודים

פרטים נוספים בנייד 053-3119914

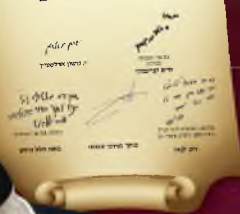
המיזם ההיסטורי שישנה את העולם

הפסק

של
רשמי
מזר
המזר
המזר
המזר
המזר
המזר
המזר

רבנו בקריאתו
מיום ב' פ' פקודי - שבועיים
וחצי לפני עלותו לגני מרומים.
שהיא כצוואה עבורנו
לחזק את 'חבורת
מקבלי עול תורה'
ולהיות שותף!

אין לך דבר טוב מזה,
שאדם יכול לעשות
בממונו... ודאוי ליתן
ולהיות שותף,
ואשרי מי שנותן
100 ש' לחודש

**במלאת שנה
לעלותו לגני מרומים של רבנו הגדול
בעל הדרך אמונה זצוק"ל**

**להגיע ל 1000 אברכים
המקבלים על עצמם עול תורה
בלימוד כעשר שעות
דבר יום ביומו!**

**ע"י 10,000 חכמי לב שיעמידו את לגיונו של מלך
בתרומה של 100 ש' בחודש**

הקדשת חודש לימוד

150 ש' * 12 חודשים

מסירת שם להקדשת חודש לימוד
ע"י מאות מקבלי עול תורה
והזכרת שם לתפילת 40 יום על ציון
מרן החזו"א ז"ע

יששכר וזבולון

250 ש' * 24 חודשים

החזקת אברך הלומד 10 שעות ביום למשך
חצי שנה • הזכרת הבקשה בל"ג במשך
חצי שנה ע"י היששכר שלכם • מסירת שם
להקדשת חודש לימוד ע"י מאות מקבלי עול
תורה • והזכרת שם לתפילת 40 יום על ציון
מרן החזו"א ז"ע • נופש זוגי בצפון מתנה

חכמי לב

100 ש' * 12 חודשים

"בזה יחשב לו כאילו הוא עצמו למד"
והזכרת שם לתפילת 40 יום על ציון
מרן החזו"א ז"ע

**מסלול
השעות פותח
»»»**

• המשתתפים בכל אחד ממסלולים אלו
יכנסו מידי חודש עד אדר פ"ד להגרלה על
נופש משפחתי בצפון סופ"ש או 2 לילות
באמצ"ש
• זריזים מקדימים: התורמים עד יום ד'
ניסן - מכפילים ב4 את הזכייה בהגרלה של
נופש משפחתי מידי חודש

יששכר וזבולון

150 ש' * 24 חודשים

החזקת אברך הלומד 9 שעות ביום למשך חצי
שנה • הזכרת הבקשה בל"ג במשך חצי שנה
ע"י היששכר שלכם • מסירת שם להקדשת
חודש לימוד ע"י מאות מקבלי עול תורה
• והזכרת שם לתפילת 40 יום על ציון מרן
החזו"א ז"ע.

לתרומות ולמסירת שמות

033-780-780

התרומות
מוכרות
לצרכי מס

לתשומת לב: בפרוט
האשראי או בדף החשבון
התרומה תופיע ע"ש
"עמודי עולם"

ליתר מידע וזאת תפילת
החיים קבלתן תפילת

מייל: A0527135590@gmail.com | ניתן לתרום בכל עמדות נדרים פלוס, תחת השם "ישיבת ר' חיים"

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 123 | פר' ויקרא תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

ראש דשת הכוללים מגדל עוז
הגר"י אתרוג בכרבת צאתכם
לשלום בבית מדרן גאון ישראל
הגר"ד לנדז שליט"א

מדרן דה"י הגר"ז ברלין
במאפית מצות

שמוחת הנשואין לנינתו של הגאון רבי מאיר גרדינימן שליט"א,
נכדת הרב יעקבזון רב קהלת סלבודקא מודיעין עילית
עם בת הגר"ד מיכאל ברלין ראש ישיבת אחינו לצעירים מודיעין עילית

הגר"ח רבי שלמה צבי אלתר שליט"א
בן כ"ק האדמו"ר מגור שליט"א במעונו של
מדרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

מדרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א
במאפית מצות

מדרן ראש ישיבת מאור התלמוד ברחובות
וחבר מועצתה"ת הגרא"י קוק שליט"א בביקור
במעונו של מדרן הגרמ"צ ברגמן שליט"א

שמוחת החתונה לבת ידידינו הר"ד אריה קניבסקי שליט"א

חדש

למידע והצטרפות לתוכנית:
בטלפון: 03-306-5834
בנדרים פלוס: ע"ש "השתדלות"

ההשתדלות שלך היום למחר של הילדים

השתדלות
התוכנית החדשה של

מעמדי הספד וזכרון וסיומי הש"ס ברחבי הארץ שע"י מכון "שיח אמונה" במלאת שנה להסתלקותו של מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

למידע והצטרפות לתוכניות:
בטלפון: 03-306-5834
בנדרים פלוס: ע"ש "השתדלות"

עושים השתדלות, מחתנים בכבוד

השתדלות
התאחדות אגודת ישראל

למידע והצטרפות לתוכניות:
בטלפון: 03-306-5834
בנדרים פלוס: ע"ש "השתדלות"

עוד לא מאוחד! מצרפים ילדים עד גיל 18

השתדלות
התאחדות אגודת ישראל

עצרות חיזוק והכנה לליל הסדר בכולל "היכל יוסף שלום" בבני ברק בראשות הגאון רבי מנחם דוד צדוק שליט"א

מזן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אברהם יצחק קוק שליט"א ראש ישיבת מאור התלמוד וחבר מועצת גדולי התורה בשיחת הכנה לליל הסדר

מזן הגאון הגדול רבי שרגא שטיינמן שליט"א ראש ישיבות אורחות תורה וחבר מועצת גדולי התורה בשיחת חיזוק לקראת בין הזמנים

מזן הגאון הגדול רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבות בית יהודה ועטרת שלמה וגשיא הכולל בשיחת הכנה לליל הסדר

מזנו הגאון הגדול רבי נפתלי קופשטיין שליט"א מראשי ישיבת בית מדרש עליון ורב ק"ק הניכי הישיבות רוממה בדיבור בלימוד עם אברכי הכולל

למידע והצטרפות לתוכניות:
בטלפון: 03-306-5834
בנדריים פלוס: ע"ש "השתדלות"

ההשתדלות שלך היום למחר של הילדים!!!

יש לך
עבֹויד'ת ?

שכוייח !

קונטרס רב המכר
במהדורת ספר
מפוארת

קולמוס
הפצת ספרים Book Distribution

להשיג בחנויות הספרים
ובמוקדי המכירה 02-6711693
avodat891@gmail.com

חדש! עם
"הליכות המועדים"
מגדולי ישראל

תתחבר... עבֹויד'ת

לשבוע אחד בלבד!
הגרלת ענק למצטרפים עד ז' ניסן תשפ"ג

כל ישראל ערבים

לכלכלתם של יתומים

- 1 כל ישראל ערבים
ה"בסיס" 200,000 ש"ח
לכל יתום!
- 2 כל ישראל ערבים
ה"מושלם" 400,000 ש"ח
לכל יתום!
- 3 כל ישראל ערבים
ה"לכלכלתם" 1,500 ש"ח קצבה חודשית
לכל יתום!

2,000 ש"ח
להתחדש
באיקאה

מיני בר
לשבת
וגם לפסח...

אפיקומן
לילדים
2,000 ש"ח

"אוצר
החכמה"
כבר יש לכם?

2 כרטיסי
טיסה
לקרעסטיר

חשבתם על
שבת הגדול
במירון?!

"הפסח עלינו"
2,000 ש"ח תלושי קניה

לוקחים אחריות ומצטרפים כעת ✓ גם הצטרפות קלה ✓ גם עדיין לא עולה כלום
(במקרה של גביה ח"ו - התרומה היא רק 0.20 אגו' לחודש ליתום בלבד)

02-5019136

או בכל עמדות "נדירים פלוס"

התכנית של גדולי הדור
להקמת
קרנות ליתומים בדרך נכוד
כל ישראל ערבים
המושלם - לכלכלתם
מיסודם של
ועד הרבנים לענייני צדקה בארה"ק
וקופות הצדקה בארץ ישראל